

★ ตบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

นายปรีดี พนมยงค์ กับ
แผนการปลงพระชนม์
ของ
พล.ต.อ. พระพิณิจชนคดี
โดย สุ พจน์ ตำนานตระกูล

วิจิตร วัฒนากุล

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนสุข พณมวงศ์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

© BY NC SA 3.0 Unported License เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike การค้า และต้องใช้อย่างถูกต้องตามเงื่อนไขของสัญญาฉบับนี้

นายปรีดี พนมยงค์ กับแผนการปลงพระชนม์ ของ พล.ต.อ. พระพิณิจชนคดี

โดย

สุพจน์ ด้านตระกูล

จัดพิมพ์ครั้งที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๓

จัดพิมพ์โดย

สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม (ประเทศไทย)

๑๒๖ หมู่ ๖ ซ.บุรีรังสรรค์ ถ.พินุลสงคราม อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๕๒๕-๒๒๖๖, ๐๑-๒๕๑๑๗๑๒ โทรสาร ๕๒๕-๒๒๖๖

จัดจำหน่ายโดย

สายส่งสุขภาพใจ

๑๔/๓๔๕-๓๕๐ หมู่ ๑๐ พระราม ๒ บางมด จอมทอง กทม. ๑๐๑๕๐

โทรศัพท์ ๔๑๕-๖๗๘๗, ๔๑๕-๖๕๐๗, ๔๑๕-๒๖๒๑

โทรสาร ๔๑๕-๗๗๔๔

คอมพิวต์กราฟิก

สำนักพิมพ์ตาลุก

โทรศัพท์ (๐๒) ๘๖๖-๖๓๕๒

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ เขตพระนคร กทม. ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๒๒๑-๘๘๘๒, ๒๒๔-๘๒๑๔, ๒๒๓-๖๔๑๗

โทรสาร ๒๒๓-๖๔๑๗

นายปรีดี พนมยงค์

กับ

แผนการปลงพระชนม์

ของ

พล.ต.อ. พระพิณิจชนคดี

โดย

สุพจน์ ด้านตระกูล

คำขึ้นต้น ในการพิมพ์ครั้งที่ ๓

“นายปรีดี พนมยงค์ กับแผนการปลงพระชนม์ของ พล.ต.อ. พระพินิจชนคดี” เคยพิมพ์มาแล้ว ๒ ครั้ง ภายใต้ชื่อ “พล.ต.อ. พระพินิจชนคดี กับแผนการปลงพระชนม์” เขียนโดย สัจจา วาที อันเป็นนามปากกาของผม แต่โดยที่มีโทรศัพท์จากผู้แสวงหาสัจจะมาถึงสถาบันวิทยาศาสตร์สังคม ถามหา พล.ต.อ.พระพินิจชนคดีกับแผนการปลงพระชนม์ ฉบับที่ผมเขียน ผมก็ได้ชี้แจงกับท่านผู้แสวงหาสัจจะเหล่านั้นไปอย่างไม่ค่อยจะเต็มปากเต็มคำในด้านของรูปแบบคือผู้เขียน แต่ก็ได้ยืนยันในด้านของเนื้อหาว่าเป็นสัจจะเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ตามความเป็นจริง และได้ชี้ให้เห็นว่านามนั้นสำคัญไฉน? จะเป็น สัจจา วาที หรือ สุธาญ์ ด้านตระกูล แต่หลายเสียงบอกว่านามนั้นสำคัญอยู่ เพราะก่อนจะเข้าถึงเนื้อหา ก็จะต้องผ่านด้านรูปแบบไปก่อน รูปแบบจึงเป็นเครื่องชี้เนื้อหาสำหรับตัดสินใจซื้อหนังสือของท่านผู้อ่านหลายๆ ท่าน โดยเฉพาะหนังสือที่เกี่ยวกับกรณีสวรรคตของในหลวงอานันทฯ

จากความเห็นที่มีเหตุผลควรแก่การรับฟังดังกล่าวนี้ ผมจึงไม่ลังเลที่จะรับฟังและปฏิบัติตาม

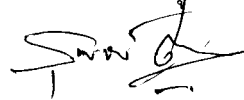
ดังนั้น ในการพิมพ์ครั้งนี้ผมจึงใช้ชื่อจริง นามสกุลจริง พร้อมกับการเปลี่ยนชื่อหนังสือจาก “พล.ต.อ.พระพินิจชนคดี กับ แผนการปลงพระชนม์” มาเป็น “นายปรีดี พนมยงค์ กับแผนการปลงพระชนม์ของ พล.ต.อ. พระพินิจชนคดี” แต่เนื้อหายังคงเดิมตามความเป็นจริง คือกรณีสวรรคตตามฟ้องและนำสืบของโจทก์ที่

กล่าวหาจำเลยกับพวกว่า วางแผนปลงพระชนม์ในหลวงอานันท์ฯ กันที่บ้าน พล.ร.ต.พระยาศรยุทธเสนี นั้น เป็นเท็จ ความจริงแผนปลงพระชนม์ที่โจทก์นำสืบ ในคดีนี้ เป็นแผนที่ พล.ต.อ. พระพิณจชนคดี กับพวกเป็นผู้สร้างขึ้นจากปลายปากกา และหยดหมึกของพนักงานสอบสวน อันเป็นการใส่ร้ายป้ายสีและยังผลให้ผู้บริสุทธิ์ ๓ คน คือ นายเฉลียว ปทุมรส นายชิต สิงหเสนี นายบุญย์ ปัทมศริน ต้องถูกประหารชีวิต และทำให้ท่านปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส และ ร.อ.วัชรชัย ชัยสิทธิเวชช์ ร.น. ต้องมัวหมอง

แต่ความจริงก็ได้ประจักษ์แล้วในวันนี้ว่าผู้ที่ถูกประหารชีวิตทั้ง ๓ คน และ ท่านปรีดีฯ กับเรือเอกวัชรชัยฯ เป็นผู้บริสุทธิ์ ด้วยการประกาศรับรองท่านปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญของโลก ขององค์การยูเนสโกแห่งองค์การสหประชาชาติ และเหนือสิ่งอื่นใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์สวรรคตมากที่สุดพระองค์หนึ่ง ในเช้าวันนั้น ได้ทรงรับสั่งกับนายสตีเวนสันที่อ้างถึงไว้ในหนังสือ THE REVOLUTIONARY KING ว่า “พระองค์ไม่เคยทรงกลางแครง พระทัยเลยว่า นายปรีดี พนมยงค์ เกี่ยวข้องกับการลอบปลงพระชนม์”

ในการพิมพ์ครั้งนี้ นอกจากจะยังคงเนื้อหาเดิมไว้อย่างเคร่งครัดแล้ว ยังได้เพิ่มบางเอกสารที่แสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของท่านปรีดีฯ ในกรณีสวรรคต ดังรับสั่งของในหลวงพระองค์ปัจจุบันที่อ้างถึงแล้วนั้น

ขอได้รับความขอบคุณจากผม

(สุพจน์ ด้านตระกูล)

กันยายน ๒๕๔๓

คำนำ

รัฐประหาร ๘ พ.ย. ๙๐ ที่นำโดย พล.อ. ผิน ชุณหะวัณ และคณะ โค่นล้มรัฐบาล พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้อำงเหตุผลการรัฐประหารหลายประการ รวมทั้งอ้างว่า “ต้องการคลี่คลายกรณีสวรรคตให้ชาวกระจำง”

ดังนั้น เมื่อคณะรัฐประหารได้เข้ามาคุมอำนาจรัฐแล้ว โดยมีพรรคประชาธิปัตย์ ของอภิสิทธิ์ชนเป็นตัวแทน พรรคประชาธิปัตย์จึงได้แต่งตั้ง พล.ต.อ. พระพินิจชนคดี (นามเดิม ด่านยกเซ่ง) พี่เขยของ ม.ร.ว.เสนีย์ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (ผู้นำ พรรคประชาธิปัตย์คนสำคัญในขณะนั้น) ที่ออกจากราชการไปแล้วให้กลับเข้ามาับราชการ ประจำกองกำกับการกอง ๒ กองตำรวจสันติบาล ขณะนั้นมียศเป็น พล.ต.ต. และ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคต

ครั้นแล้วพล็อตเรื่อง แผนการปลงพระชนม์ ก็ได้ถูกกำหนดขึ้นเมื่อ พล.ต.ต.หลวงแผ้วพาลชน หัวหน้าพนักงานสอบสวน ได้ไปขุดเอา นายดี ศรีสุวรรณ ผู้เป็นญาติมาพบปะกับ พล.ต.อ.พระพินิจชนคดี

จนกระทั่งพนักงานสอบสวน สอบสวนแล้วเสร็จไปตามพล็อตและส่งสำนวน สอบสวนให้อย่างการดำเนินการฟ้องร้องตามกระบวนการยุติธรรม จนในที่สุดทำให้ผู้บริสุทธิ์ สามคนถูกตัดสินประหารชีวิต และทำให้ นายปรีดี พนมยงค์ และเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ต้องระทมขมขื่น

โดยที่คดีนี้เป็นคดีประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง ที่พวกมือถือสากปากคาบคัมภีร์ ประชาธิปไตย ใช้เป็นเครื่องมือทำลายล้างนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามอย่างไร้คุณธรรม และสกปรกชั่วช้าที่สุด แม้ในทุกวันนี้ การโฆษณาหลวงโลกในคดีสวรรคตก็ยังคงกระทำ

กันอยู่ไม่หยุดหย่อน ซึ่งอาจทำให้เยาวชนในปัจจุบันหลงเข้าใจผิดไปตามโฆษณาโกหกนั้น อันเป็นการฝ่าฝืนสัจจะทางประวัติศาสตร์ที่น่าละอาย

ในฐานะที่ผู้เรียบเรียงเรื่องนี้สนใจในประวัติศาสตร์ และได้ศึกษาค้นคว้าดี สวรรคตจากเอกสารทางราชการมามากพอสมควร ทั้งจากเอกสารของศาลที่เป็นคำให้การของพยานโจทก์-จำเลย และคำพิพากษาทั้ง ๓ ศาล รายงานการประชุมรัฐสภา แถลงการณ์ของกรมประชาสัมพันธ์ (เดิมคือกรมโฆษณาการ) และกรมตำรวจ จึงได้เรียบเรียงเรื่อง “พล.ต.อ.พระพิณิจชนคดี กับแผนการปลงพระชนม์” ขึ้นมาจากข้อมูลที่อ้างอิงได้ดังกล่าวข้างต้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ในฐานะนักศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ที่เคารพสัจจะ หวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใคร่ในสัจจะทั้งปัจจุบันและอนาคตตามสมควร

ขอได้รับความขอบคุณ

สัจจา วาที

พระที่นั่งบรมพิมาน เป็นพระที่นั่งองค์หนึ่งในจำนวนหลายองค์ที่ส่งงามสมชื่อ “บรมพิมาน” ตั้งอยู่ภายในกำแพงพระบรมมหาราชวังทางด้านทิศตะวันออก และถัดไปทางทิศใต้ของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระที่นั่งองค์นี้สร้างขึ้นในสมัย รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังที่พระองค์ได้เสด็จประพาส ยุโรปเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ พระที่นั่งเป็นตึก ๒ ชั้น แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือส่วน ด้านตะวันออก และส่วนด้านตะวันตก โดยมีระเบียงด้านหน้าและด้านหลังเชื่อมต่อโยง อาคารทั้งสองส่วน ระเบียงด้านหน้าอยู่ทางทิศเหนือและด้านหลังอยู่ทางทิศใต้ มียอดโดมอยู่ในส่วนกลางของพระที่นั่ง ซึ่งแยกหลังคาที่เรียบเป็นเส้นตรงออกเป็นสองส่วนเช่นเดียวกัน

ความยาวของพระที่นั่งวัดได้ ๖๒ เมตร กว้าง ๒๖ เมตร มีห้องทั้งหมด ๓๕ ห้อง เป็นห้องชั้นบน ๑๘ ห้อง ชั้นล่าง ๑๗ ห้อง ห้องชั้นบนนับจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกมีดังนี้

๑. ห้องพระ
๒. ห้องพระบรรทม
๓. ห้องทรงพระอักษร
๔. ห้องแต่งพระองค์
๕. ห้องสรง

ทั้ง ๕ ห้องดังกล่าวนี้เป็นห้องส่วนพระองค์ของในหลวงรัชกาลที่ ๘ มีประตูเปิดถึงกันคือเป็นห้องพระบรรทมใหญ่ที่แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน มีประตูติดต่อกับภายนอก

๒ ทาง คือ ประตูทางห้องแต่งพระองค์ (ซึ่งระเบียบด้านหลัง (ทิศใต้) ได้ไปสิ้นสุดที่หน้าประตู) กับประตูทางห้องทรงพระอักษร (ซึ่งระเบียบด้านหน้า (ทิศเหนือ) ได้ไปสิ้นสุดที่หน้าประตูนั้น)

๖. ห้องทรงพระสำราญ

๗. ห้องโถงซึ่งอยู่ทางตอนกลาง มีบันไดหรือที่เรียกกันว่าอัมมจรรยใหญ่เป็นทางขึ้นลง

๘. มุขหน้า จัดเป็นห้องเสวยพระกระยาหารเช้า

๙. ห้องสำหรับเข้าเฝ้า

๑๐. ห้องพระภุษา

๑๑. ห้องนางสาวจตุรุตตะลัง ข้าหลวงสมเด็จพระราชชนนี

๑๒. ห้องบันไดเล็กซึ่งเป็นทางขึ้นลงอีกทางหนึ่ง

๑๓. ห้องเครื่องเล่น

๑๔-๑๕. เป็นห้องน้ำสองห้องติดต่อกัน

๑๖. ห้องบรรทมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน (อยู่สุดพระที่นั่งทางทิศตะวันตก ตรงข้ามกับห้องบรรทมของในหลวงอานันทย์ และระเบียบด้านหลัง (ทิศใต้) ได้ไปสิ้นสุดที่หน้าห้องของพระองค์)

๑๗. ห้องบันไดเวียน และทางเสด็จระหว่างห้องในหลวงปัจจุบันกับห้องพระราชชนนี (ต่อมาบันไดช่องนี้ได้ถูกปิดตายไม่ใช่ขึ้นลง) และ

๑๘. ห้องบรรทมสมเด็จพระราชชนนี (อยู่สุดพระที่นั่งทางทิศตะวันตก ตรงข้ามกับห้องทรงพระอักษรของในหลวงอานันทย์ และระเบียบด้านหน้า (ทิศเหนือ) ได้ไปสิ้นสุดที่หน้าห้องของพระองค์)

จากห้องบรรทมของในหลวงอานันทย์ ซึ่งอยู่สุดพระที่นั่งทางด้านตะวันออกมายังห้องบรรทมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน และห้องบรรทมของสมเด็จพระราชชนนี (ที่มีห้องบันไดเวียนคั่นกลาง) ซึ่งอยู่สุดทางทิศตะวันตกห่างกัน ๔๐ เมตร

ส่วนห้องชั้นล่าง นับตั้งแต่ทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกมีดังนี้ คือ

๑. ห้องพักหลังเสวย

๒. ห้องเสวย

๓. ห้องพักเครื่องเสวย

๔. ห้องน้ำ
๕. ห้องสำหรับแขกเฝ้า
๖. ห้องโถงบันไดหรือที่เรียกกันว่าอัมมารัยใหญ่ (ตรงกับห้อง ๗ ชั้นบน)
๗. ห้องพักเครื่องเสวยอีกห้องหนึ่ง
๘. ห้องพักพนักงานชาวที่
๙. ห้องพักท้าวสัถยานุรักษ์
๑๐. ห้องบันไดเล็ก (ตรงกับห้อง ๑๒ ชั้นบน)
๑๑. ห้องพระพี่เลี้ยงเนื่อง
- ๑๒.-๑๓.-๑๔. เป็นห้องน้ำสามห้องติดกัน
๑๕. ห้องอาหารของพนักงานฝ่ายใน
๑๖. ห้องบันไดเวียนและทางเสด็จ (ตรงกับห้อง ๑๗ ชั้นบน)
๑๗. ห้องสำหรับแขกฝ่ายในเฝ้า

บันไดสำหรับขึ้นพระที่นั่งชั้นล่างมี ๖ แห่งด้วยกัน คือ ด้านหน้ามี ๒ แห่ง ขึ้นตรงมุขหน้าได้ ๒ ข้างแห่งหนึ่ง ขึ้นตรงระเบียงหน้าแห่งหนึ่ง ด้านหลังมีบันได ๓ แห่ง ขึ้นมาเข้าห้องพักเครื่องเสวยแห่งหนึ่ง เป็นบันไดคู่ขึ้นตรงระเบียงแห่งหนึ่ง และบันไดเล็กขึ้นตรงระเบียงอีกแห่งหนึ่ง ที่ด้านสุดท้ายทิศตะวันตกมีบันไดอีกแห่งหนึ่งขึ้นมาสู่ชานชาลาที่มีอยู่ทางนั้น

ส่วนทางเข้าออกพระบรมมหาราชวัง ที่จะไปยังพระที่นั่งบรมพิมาน มีได้ ๓ ทาง คือ

๑. เข้าทางประตูพิเศษไชยศรี (ถนนหน้าพระลาน) แล้วตรงมาเข้าประตูพิมานไชยศรี เลี้ยวซ้ายตรงต่อมาเข้าประตูเหล็กกล้าซึ่งเป็นประตูบริเวณพระที่นั่งองค์นี้ทางด้านหน้า หรือเข้าประตูพิเศษไชยศรี แล้วเลี้ยวซ้ายมาตามถนนที่ขนานกับกำแพงพระบรมมหาราชวังด้านเหนือที่เรียกว่า ถนนเขื่อนขันธนิเวศน์ ตรงไปทางทิศตะวันออกเลี้ยวลงทางใต้ผ่านหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งเป็นประตูพระที่นั่งองค์นี้ทางด้านหลัง เบื้องตะวันออกติดกับที่ทำการห้องเครื่อง

๒. เข้าทางประตูช่องกุฎีทางท่าเตียนแล้วตรงมาทางทิศตะวันตกเลี้ยวขึ้นเหนือผ่านพระที่นั่งคิวาลัยเรื่อยมา จนเลี้ยวซ้ายเข้าประตูแถวราชกิจ

๓. เข้าทางประตูสวัสดิโสภณ (ประตูวัดพระแก้ว) ซึ่งอยู่ตรงหน้ากระทรวงกลาโหม และเปิดเฉพาะวันอาทิตย์กับวันพระตั้งแต่เวลา ๘ นาฬิกา เข้าประตูนี้มา

แล้วเลี้ยวซ้ายไปทางทิศใต้ (ผ่านหน้าพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม) ผ่านประตูเหล็กเพชรเรื่อยมาจนเลี้ยวขวาเข้าประตูแถวกลางราชกิจ

ที่ประตูเหล็กกล้า ซึ่งเป็นประตูบริเวณพระที่นั่งบรมพิมานทางด้านหน้า และประตูแถวกลางราชกิจอันเป็นประตูบริเวณพระที่นั่งบรมพิมานทางด้านหลัง มีทหารมหาดเล็กอยู่ยามตลอดเวลา และภายในบริเวณพระที่นั่งก็มีทหารมหาดเล็กยืนยามอยู่เหมือนกัน คือที่มุขหน้าเชิงบันไดทางขึ้นพระที่นั่งเป็นยามคู่ ๒ คน ที่บันไดหลังก็ ๒ คน และที่บันไดชานชาลาสุดพระที่นั่งทางทิศตะวันตกอีก ๑ คน ผู้ที่จะผ่านทหารยามประตูเข้าไป จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือมีบัตรอนุญาตประจำตัว

นอกจากทหารมหาดเล็กจะยืนยามอยู่ตามจุดที่กล่าวแล้ว ปรากฏว่ายังมียามมหาดเล็กรับใช้อยู่ตรงอัมมจรรย์ใหญ่ มหาดเล็กชาวที่อยู่ยามที่ตรงอัมมจรรย์กลางคั่นตรงห้องบันไดเล็ก และมียามตำรวจหลวงอยู่ที่พระที่นั่งชั้นล่างอีกด้วย พวกยามต่าง ๆ เหล่านี้รวมแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ นาย ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะปลอมแปลงลักลอบเข้าไปถึงองค์พระที่นั่งได้ โดยไม่พบกับการขัดขวางจับกุมของบรรดาพวกยามเหล่านี้

ดังที่ พล.ต.ท. พระรามอินทรา อธิบดีกรมตำรวจ ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๘๘ เกี่ยวกับการถวายความปลอดภัยให้กับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า "การพิทักษ์รักษาพระองค์นั้นได้จัดไว้หลายชั้น มีทั้งยามสามัญ คือ มหาดเล็กและยามตำรวจหลวง และมหาดเล็กก็อยู่ใกล้ชิดพระองค์มาก เพราะฉะนั้นใครที่จะแปลกปลอมเข้าไปจึงเป็นไปไม่ได้"

๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พร้อมด้วยพระราชชนนี และพระราชอนุชาเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จนิวัตพระนคร เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๘ ตามคำทูลเชิญของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในการเสด็จนิวัตพระนครครั้งนี้ รัฐบาลได้จัดพระที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวังให้เป็นที่พัก และถวายความสะดวกสบายทุกประการตามพระราชประสงค์ พระที่นั่งองค์นี้จึงคึกคักขึ้นอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่เงียบสงบมาเป็นเวลาช้านาน พระยาชาติเดชอุดม เลขาธิการสำนักพระราชวัง ซึ่งรับราชการสนองพระเดชพระคุณและรับใช้ใกล้ชิดราชบัลลังก์ มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นผู้รับผิดชอบดูแลความสะดวกสบายถวายแด่พระองค์โดยตรง

ณ พระที่นั่งบรมพิมานซึ่งเป็นอาคาร ๒ ชั้น พระองค์ทรงประทับอยู่ชั้นบนทางด้านทิศตะวันออก ห้องบรรทมของพระองค์เป็นห้องใหญ่กว้างขวางมาก สมศักดิ์ศรีของพระราชา ซึ่งประกอบด้วยห้องขนาดเล็กอีก ๔ ห้อง คือ ห้องพระ ตั้งอยู่ทางเบื้องพระเศียรด้านมุขทิศตะวันออกสุด ห้องทรงพระอักษร อยู่ติดกับห้องพระบรรทมทางด้านทิศเหนือ และจากห้องทรงพระอักษรมีพระทวารออกสู่ระเบียงด้านหน้าห้องแต่งพระองค์ และห้องทรง ๒ ห้องติดกัน อยู่ทางด้านทิศใต้ของห้องพระบรรทม และที่ห้องแต่งพระองค์มีพระทวารออกสู่ระเบียงด้านหลัง ทางเสด็จเข้าออกห้องทรงพระบรรทมจึงเสด็จได้ ๒ ทาง คือทางระเบียงด้านหน้าเข้าทางห้องทรงพระอักษร และทางระเบียงด้านหลังเข้าทางห้องแต่งพระองค์

ส่วนสมเด็จพระราชชนนีกับสมเด็จพระราชอนุชา ประทับอยู่ทางด้านสุดทิศ

ตะวันตก ห้องบรรทมสมเด็จพระราชชนนีมีพระทวารออกกระเบียดด้านหน้าตรงข้ามกับห้องทรงพระอักษร และห้องบรรทมของสมเด็จพระราชอนุชา มีพระทวารออกทางกระเบียดด้านหลังตรงข้ามกับห้องแต่งพระองค์ ระหว่างห้องบรรทมของสมเด็จพระราชชนนีกับห้องบรรทมของสมเด็จพระราชอนุชา มีห้องบันไดเวียนคั่นอยู่ และห้องบรรทมของสมเด็จพระราชชนนีกับห้องบรรทมของสมเด็จพระราชอนุชา ต่างมีพระทวารออกสู่ห้องบันไดเวียนอีกทางหนึ่ง เป็นทางเสด็จติดต่อกันระหว่างห้องบรรทมของสมเด็จพระราชชนนี กับห้องบรรทมของสมเด็จพระราชอนุชา

บนพระที่นั่งบรมพิมาน นอกจากพระองค์ทั้งสามประทับอยู่แล้ว ยังมีนางสาวจรรยา ตละภักดิ์ ข้าหลวงสมเด็จพระราชชนนีอยู่ประจำด้วยอีกคนหนึ่ง รวมเป็น ๔ คนด้วยกัน ส่วนพระพี่เลี้ยงหรือนางสาวเนื่อง จินตะตุลย์ และท้าวสัทยาฯ พักอยู่ชั้นล่างพระที่นั่ง

ภายหลังที่พระองค์ได้เข้าประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมานแล้ว นายฉันท์หุ้มแพร ข้าราชการนักเก่าแก่ผู้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และต่อองค์พระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง ได้คัดเลือกมหาดเล็ก ๔ คน ไปเป็นมหาดเล็กห้องพระบรรทมของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระราชอนุชาห้องละ ๒ คน

มหาดเล็กห้องพระบรรทมของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ นายชิต สิงหเสนี และ นายบุศย์ ปัทมศริน

และมหาดเล็กห้องพระบรรทมของสมเด็จพระราชอนุชา คือ นายเวศน์ สุนทรรัตน์ กับ นายเฟื่อง

มหาดเล็กห้องพระบรรทมดังกล่าวนี้ ผลัดเปลี่ยนกันเข้าเฝ้า คือ นายชิต ผลัดเปลี่ยนเฝ้ากับนายบุศย์ และนายเวศน์ก็ผลัดเปลี่ยนเฝ้ากับนายเฟื่อง หน้าที่ของเฝ้าจะต้องรับใช้ใกล้ชิดพระยุคลบาท และจะเสร็จสิ้นภาระหน้าที่ต่อเมื่อองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระราชอนุชาเสด็จขึ้นสู่พระแท่นบรรทมแล้ว จากนั้นมหาดเล็กห้องพระบรรทมจึงจะลงมาจากพระที่นั่งบรมพิมาน และไปพักผ่อนอยู่ที่พักของมหาดเล็ก

๓

๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ เป็นวันมหาวิปโยคของประชาชนชาวไทยทั้งมวล ถึงแม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมาจนบัดนี้ แต่ประชาชนชาวไทยก็ยังไม่ลืมเลือนวันอันเศร้าโศกยิ่งในประวัติศาสตร์วันนี้อย่างไร เพราะวันนี้เยาวกษัตริย์ผู้มีพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล” อันเป็นที่รักยิ่งของชาวไทยได้เสด็จสวรรคตเพราะถูกพระแสงปืน ขณะที่พระองค์ทรงบรรทมอยู่บนพระแท่นในห้องพระบรรทม ณ พระที่นั่งบรมพิมาน

พระองค์ทรงขึ้นเสวยราชย์ สืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมปิตุลา เมื่อ ๒ มีนาคม ๒๔๗๗ ขณะเมื่อพระชนมายุได้ ๑๐ พรรษา และเสด็จสวรรคตเมื่อพระชนมายุเพียง ๒๐ พรรษาเศษ (ประสูติเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๔๖๘)

แต่อย่างไรก็ดี พระองค์หาใช่เป็นกษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่สวรรคตในขณะทรงพระเยาว์ และพระองค์ก็หาใช่เป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่สวรรคตโดยถูกปลงพระชนม์ไม่ ประวัติศาสตร์ชาติไทยได้จารึกเอาไว้ว่า ราชบัลลังก์ของหลายราชวงศ์คละคลุ้งไปด้วยกลิ่นความเลือดของกษัตริย์และรัชทายาท ก่อนหน้านั้นขึ้นไปยังกรุงธนบุรีและศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์และองค์รัชทายาทถูกปลงพระชนม์มาแล้วถึง ๑๔ พระองค์ ในช่วงเวลา ๓๙๔ ปี คือระหว่าง พ.ศ. ๑๙๓๑-๒๓๒๔ และในหลวงอานันทฯ แห่งราชวงศ์จักรีทรงเป็นพระองค์ที่ ๑๕

ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ จะเป็นที่พอใจใครหรือไม่พอใจใครก็ตาม แต่ประวัติศาสตร์ก็ได้บันทึกเอาไว้แล้วดังนี้ คือ

๑. (พ.ศ. ๑๙๓๑) พระเจ้าทองลั่น พระราชโอรสของสมเด็จพระบรมราชาธิราช หลังจากขึ้นครองราชย์ได้ ๗ วัน ก็ถูกสมเด็จพระรามศวร ราชโอรสของพระเจ้าอู่ทอง ซึ่งเป็นลูกพี่ของพระเจ้าทองลั่นเอง จับปลงพระชนม์แล้วขึ้นครองราชย์แทน (พระบรมราชาธิราช หรือขุนหลวงพะงั่ว พระราชบิดาของพระเจ้าทองลั่น เป็นพระอนุชาของสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง ผู้เป็นพระราชบิดาของพระรามศวร ได้แย่งชิงราชสมบัติจากพระรามศวร ภายหลังที่พระเจ้าอู่ทองเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. ๑๙๑๒ และครองราชสมบัติสืบมาจนเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. ๑๙๓๑ พระรามศวรจึงแย่งราชสมบัติกลับคืน)

๒.-๓. (พ.ศ. ๑๙๖๗) เป็นการแย่งชิงราชสมบัติระหว่างเจ้าอ้ายพระยา กับเจ้ายี่พระยา พระราชโอรสของสมเด็จพระอินทราชา และทั้งสองพระองค์พี่น้อง ก็ทรงถึงแก่พิราลัยไปด้วยกันในการสู้รบ ราชสมบัติจึงตกให้แก่เจ้าสามพระยา หรือสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ พระอนุชาของเจ้าอ้ายพระยาและเจ้ายี่พระยานั่นเอง

๔. (พ.ศ. ๒๐๗๗) สมเด็จพระรัษฎาธิราช เป็นราชโอรสของสมเด็จพระบรมราชาหน่อพุทธางกูรหรือพระอาทิตย์วงศ์ ขึ้นเสวยราชย์เมื่อพระชนมายุได้ ๕ พรรษา และได้ถูกเสด็จอาของพระองค์เอง คือพระชัยราชาแย่งราชสมบัติแล้วจับพระองค์ประหารชีวิต

๕. (พ.ศ. ๒๐๙๑) สมเด็จพระยอดฟ้า ราชโอรสของสมเด็จพระชัยราชา อันประสูติจากท้าวศรีสุตาจันทร์ ขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๘๙ และถูกแย่งราชสมบัติโดยสมเด็จพระราชชนนีของพระองค์เองกับขุนวรวงศาธิราช ชูรักของพระนาง จับพระองค์สำเร็จโทษเสีย เมื่อพระชนมายุได้ ๑๓ พรรษา

๖. (พ.ศ. ๒๑๖๓) สมเด็จพระศรีเสาวภาคย์ หรือสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๔ ราชโอรสของพระเอกาทศรถ ขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๖๓ และถูกพระอินทราชา หรือพระเจ้าทรงธรรม พระเชษฐาต่างพระมารดาแย่งชิงราชสมบัติ จับพระศรีเสาวภาคย์ทูปด้วยท่อนจันทน์

๗. (พ.ศ. ๒๑๗๒) สมเด็จพระเชษฐาธิราช ราชโอรสของพระเจ้าทรงธรรม ขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๑๗๒ และถูกเจ้าพระยากลาโหมสุริยวงศ์แย่งชิงราชสมบัติจับสมเด็จพระเชษฐาธิราชประหารชีวิต เมื่อเจ้าพระยากลาโหมสุริยวงศ์ปลงพระชนม์สมเด็จพระเชษฐาธิราชแล้ว ก็ยกเอาพระอนุชาของสมเด็จพระเชษฐาธิราชพระชนมายุ ๙ พรรษา ขึ้นเสวยราชย์ ทรงพระนามว่า สมเด็จพระอาทิตย์วงศ์

๘. (พ.ศ. ๒๑๗๒) สมเด็จพระอาทิตย์วงศ์ (โอรสพระเจ้าทรงธรรมและเป็นพระอนุชาของสมเด็จพระเชษฐาธิราช) เป็นหุ่นให้เจ้าพระยาโกโหมสุริยวงศ์เชิดอยู่ได้เพียง ๖ เดือน ก็ถูกถอดออกจากตำแหน่งและถูกประหารชีวิตในเวลาต่อมา ขณะมีพระชนมายุได้ ๙ พรรษา และแล้วเจ้าพระยาโกโหมสุริยวงศ์ก็ได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินเสียเอง ทรงพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (๒๑๗๒-๒๑๘๘)

๙. (พ.ศ. ๒๑๘๘) สมเด็จพระเจ้าฟ้าชัยหรือสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๖ ราชโอรสของพระเจ้าปราสาททอง ขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๘๘ ถูกพระเจ้าอาคือพระศรีสุธรรมราชากับพระนารายณ์มหาราช พระอนุชาต่างพระมารดา สมคบแย่งชิงราชสมบัติ จับเจ้าฟ้าชัยประหารชีวิต

๑๐. (พ.ศ. ๒๑๘๙) สมเด็จพระศรีสุธรรมราชาขึ้นครองราชย์โดยแย่งชิงราชบัลลังก์มาจากเจ้าฟ้าชัยผู้เป็นหลาน อยู่ในราชสมบัติประมาณ ๒ เดือน ก็ถูกสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้เป็นหลานช่วงชิงราชบัลลังก์ต่อไปอีก และจับพระองค์ปลงพระชนม์เสียตามธรรมเนียม

๑๑. (พ.ศ. ๒๒๓๑) ขณะที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงประชวรหนัก ก็ถูกพระเพทราชาและหลวงสรศักดิ์หรือนายมะเต๋อแย่งชิงราชสมบัติ (หลวงสรศักดิ์ผู้นี้เป็นโอรสของพระนารายณ์มหาราช ประสูติจากลูกสาวเจ้าเมืองเชียงใหม่ ซึ่งพระนารายณ์มหาราชพระราชทานให้กับพระเพทราชา เจ้ากรมช้าง ขณะที่พระนางท้องได้หนึ่งเดือน เมื่อประสูติแล้วได้เข้าถวายตัวรับใช้สมเด็จพระนารายณ์และพระนารายณ์ก็ทรงโปรดปรานเป็นพิเศษ เพราะมีหน้าตาละม้ายแก่นพระองค์ และต่อมาหลวงสรศักดิ์ก็รู้ว่าตนเป็นโอรส ส่วนพระเพทราชาเป็นเพียงบิดาเลี้ยงเท่านั้น) ต่อมาเมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคตแล้ว พระเพทราชาจึงได้ปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์ จับเจ้าฟ้าอภัยทศองค์รัชทายาทปลงพระชนม์พร้อมด้วยเจ้าพระยาพิชัยนทร์ สมุหนายก ก็ถูกประหารชีวิตด้วย

๑๒. (พ.ศ. ๒๒๔๖) ขณะที่พระเพทราชาทรงประชวรหนัก หลวงสรศักดิ์หรือนายมะเต๋อ ก็ได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจจับเจ้าฟ้าขวัญ ราชโอรสของพระเพทราชา อันเป็นองค์รัชทายาทประหารชีวิต ขณะมีพระชนมายุได้ ๑๓ พรรษา และเมื่อพระเพทราชาสวรรคตแล้ว หลวงสรศักดิ์ก็ได้ปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์ ทรงพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าเสือ หรือ พระพุทธเจ้าเสือ

๑๓. (พ.ศ. ๒๒๗๕) เจ้าฟ้าอภัย พระราชโอรสของสมเด็จพระที่นั่งท้ายสระ ขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๗๕ ครองราชย์อยู่ได้ไม่กี่วันก็ถูกกรมพระราชวังบวร หรือสมเด็จพระบรมโกศ ซึ่งเป็นเสด็จอาของพระองค์เองช่วงชิงราชบัลลังก์ จับเจ้าฟ้าอภัยปลงพระชนม์ในปีที่ขึ้นครองราชย์นั่นเอง

๑๔. (พ.ศ. ๒๓๒๕) พระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์ได้ปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ภายหลังที่ได้ทรงกอบกู้เอกราชจากพม่าและกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาได้แล้ว พระองค์จึงได้ทรงสถาปนากรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานี และเสวยราชสมบัติอยู่เป็นเวลา ๑๕ ปี จนถึงวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ ก็ถูกทหารเอกของพระองค์คือเจ้าพระยาจักรี จับปลงพระชนม์ด้วยข้อหาว่าเสียพระสติขณะมีพระชนมายุได้ ๔๘ พรรษา แล้วเจ้าพระยาจักรีก็ได้ปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์ทรงพระนามว่าพระรามาธิบดีที่ ๑ หรือพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก อันเป็นปฐมบรมราชจักรีวงศ์ และ

๑๕. (พ.ศ. ๒๔๘๙) พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งเรากำลังกล่าวถึงกรณีสวรรคตของพระองค์อยู่ ณ บัดนี้

ปรากฏว่าในวันที่พระองค์สวรรคต ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ นั้น พระองค์ทรงพระประชวรพระนาภีเสีYLE็กน้อย และในตอนเช้ามีดวันนั้นประมาณเวลา ๐๖.๐๐ น. สมเด็จพระราชชนนีได้เสด็จไปถวายน้ำมันละหุ่งแด่พระองค์ท่าน ตามคำแนะนำของนายแพทย์ประจำพระองค์ คือนายแพทย์นิคิต์ เวชวิศิษฐ์

ขณะนั้น ณ พระที่นั่งบรมพิมานอยู่ในสถานการณ์ปกติ มีทหารมหาดเล็ก ๓ นายที่ मुखหน้าเชิงบันไดขึ้นพระที่นั่ง อีก ๒ นายบันไดหลังพระที่นั่ง และอีก ๑ นายที่ชานชาลาบันไดสุดพระที่นั่งทางทิศตะวันตก ยังคงปฏิบัติหน้าที่ของเขอย่างเข้มแข็ง นอกจากทหารยามมหาดเล็กแล้ว ยามตำรวจหลวงและยามมหาดเล็กชาวทีก่เตรียมพร้อมถวายความปลอดภัยอยู่ในบริเวณองค์พระที่นั่งนั้นด้วย

เมื่อสมเด็จพระราชชนนีถวายน้ำมันละหุ่งผสมด้วยบริันดี และตามด้วยนมอุ่นๆ ที่ห้วนนำมหาดเล็กเตรียมไว้สำหรับในหลวงอานันท์ฯ แล้ว สมเด็จพระราชชนนีก็เสด็จกลับไปยังห้องของพระองค์และปล่อยให้ในหลวงอานันท์ฯ ทรงบรรทมต่อไป

เวลา ๐๗.๐๐ น. นายมังกร ภมรบุตร นายมี พาผล นายฉลาด เทียนงามสัจ และนายอุทัย ทองมีสิทธิ มหาดเล็กรับใช้ได้พากันขึ้นไปบนพระที่นั่งเพื่อเตรียมจัดตั้งโต๊ะเสวย

เวลา ๐๗.๐๐ น. เศษเล็กน้อย ขุนวรศักดิ์พินิจ หัวหน้านมหาดเล็กรับใช้ได้ขึ้นไปตรวจดูความเรียบร้อยในการจัดโต๊ะเสวย นายบุศย์ บัณฑริน มหาดเล็กห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ ได้ขึ้นไปขึ้นบนพระที่นั่งในเวลาไล่เลี่ยกันแล้วไปรินน้ำส้มคั้นจากคณโทที่โต๊ะพักเครื่อง เพื่อเตรียมไว้ถวายพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว ดังที่เคยปฏิบัติเป็นกิจวัตร

เวลา ๐๘.๓๐ น. ในหลวงอานันท์ทรงตื่นบรรทม เข้าห้องทรงแล้วออกมา ยืนประทับอยู่ในห้องแต่งพระองค์ บ่ายโฉมพระพักตร์ไปทางห้องพระบรรทมหัน พระปฤษฎางค์ไปทางห้องทรง นายบุศย์ได้อ่าน้ำส้มคั้นเข้าไปถวาย พระองค์ไม่ทรงรับ แต่กลับเสด็จไปยังห้องพระบรรทม นายบุศย์ถือน้ำส้มคั้นเดินตามเสด็จเข้าไปด้วย พระองค์เสด็จขึ้นพระแท่นบรรทมอีกและโบกพระหัตถ์ให้นายบุศย์ออกไป นายบุศย์ จึงถือน้ำส้มคั้นถอยออกมา แล้วมานั่งอยู่ระเบียงหน้าพระทวารเข้าห้องแต่งพระองค์

เวลา ๐๘.๕๕ น. นายชิต สิงหเสนี ได้ขึ้นไปบนพระที่นั่ง เพื่อวัดขนาด ดวงพระตราจะเอาไปให้ช่างที่ร้านงามพันธ์ เสาชิงช้า ทำหีบใส่ดวงพระตรา เมื่อ นายบุศย์บอกว่าในหลวงอานันท์ฯ ยังทรงบรรทมอยู่บนพระแท่น นายชิตจึงนั่งคอย อยู่หน้าห้องแต่งพระองค์กับนายบุศย์ ด้วยเกรงว่าถ้าเข้าไปเปิดตู้เซฟและวัดดวงพระตรา ขณะนั้น อาจทำให้มีเสียงรบกวนพระองค์

เวลาเกือบจะ ๐๙.๐๐ น. พระพี่เลี้ยงเนื่องหรือนางสาวเนื่อง จินตะดูลย์ ได้ ขึ้นไปบนพระที่นั่ง เพื่อเข้าเฝ้าในหลวงอานันท์ฯ แต่เมื่อสังเกตเห็นว่าในหลวงอานันท์ฯ ยังไม่เสด็จออกจากห้องพระบรรทมจึงได้ไปจัดดอกไม้ห้องรับแขก แล้วไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชชนนี สมเด็จพระราชชนนีทรงรับสั่งให้พระพี่เลี้ยงเนื่องเก็บข้าวของส่งกลับ ไปวังสระปทุม เพราะจะเสด็จไปต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ได้เสด็จเข้าไปในห้องพระราชชนนีด้วย และรับสั่งให้พระพี่เลี้ยงเนื่องจัดเก็บข้าวของ ในห้องพระองค์เช่นกัน และพระองค์ก็เสด็จออกจากห้องนั้นไป พระพี่เลี้ยงเนื่องอยู่ในห้องสมเด็จพระราชชนนีประมาณ ๒๐ นาที แล้วจึงเข้าไปจัดเก็บฟิล์มหนังในห้องของในหลวงภูมิพล

ก่อนเวลา ๐๙.๐๐ น. เล็กน้อย ในหลวงองค์ปัจจุบัน ทรงเสวยพระกระยาหาร เข้าแต่เพียงพระองค์เดียว ณ मुखพระที่นั่งด้านหน้า ขณะที่พระองค์เสวยพระกระยาหาร อยู่ นั้น มหาเด็กรับใช้ ๒-๓ คน ได้เฝ้ารับใช้อยู่ใกล้ชิด พระองค์เสด็จออกจาก โต๊ะเสวยเวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. เสด็จไปทางห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ พบนายชิต นายบุศย์ ที่หน้าห้องแต่งพระองค์ ได้ถามถึงพระอาการของในหลวงอานันท์ฯ นายบุศย์ได้กราบทูลว่าตื่นบรรทมแล้ว เข้าห้องทรงแล้วกลับเข้าพระที่อีก เอ่าน้ำส้ม เข้าไปถวายก็โบกพระหัตถ์ไม่ต้องพระประสงค์

ในหลวงองค์ปัจจุบันไม่รับสั่งว่าอะไร และเสด็จกลับไปยังห้องของพระองค์

เมื่อในหลวงองค์ปัจจุบันเสด็จออกจากโต๊ะเสวยแล้ว มหาเดเล็กก็ช่วยกันขนพระกระยาหารที่เหลือจากเสวย ลงไปปรับปรุทานกันที่ห้องพักเครื่อง และเตรียมพระกระยาหารชุดใหม่สำหรับสมเด็จพระราชชนนีและในหลวงอานันทย์ โดยนายฉลาด เทียนงามสัจ เป็นคนเฝ้าห้องเสวย ณ มุขพระที่นั่งด้านหน้าเพื่อเตรียมตั้งโต๊ะเสวยให้กับ ๒ พระองค์ต่อไป

เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. เศษ นางสาวจรรุญ ตะละภักดิ์ ข้าหลวงสมเด็จพระราชชนนี อ้างว่าได้เข้าไปในห้องสมเด็จพระราชชนนีเพื่อทำความเรียบร้อยพระแท่นบรรทม

พอเวลาประมาณ ๐๙.๒๐ น. ได้มีเสียงปืนระเบิดบั้งขึ้นหนึ่งนัด ณ ห้องพระบรรทมของในหลวงอานันทย์

ขณะเสียงปืนระเบิดบั้งขึ้นนั้น ปรากฏว่ามีคนอยู่บนพระที่นั่งชั้นบน ๘ คนด้วยกัน คือ

๑. ในหลวงอานันทย์ (บรรทมอยู่ในห้องของพระองค์)
๒. นายชิต สิงหเสนี (นั่งอยู่หน้าประตูห้องแต่งพระองค์)
๓. นายบุศย์ ปัทมศริน (นั่งอยู่หน้าประตูห้องแต่งพระองค์)
๔. นายฉลาด เทียนงามสัจ (อยู่ห้องเสวยมุขพระที่นั่ง)
๕. นางสาวจรรุญ ตะละภักดิ์ (อ้างว่าอยู่ในห้องสมเด็จพระราชชนนี)
๖. พระพี่เลี้ยงเนื่อง (อยู่ในห้องในหลวงภูมิพล)
๗. ในหลวงภูมิพล (อ้างว่าอยู่ในห้องเครื่องเล่น)
๘. สมเด็จพระราชชนนี (อยู่ในห้องของพระองค์)

ในจำนวน ๘ คนนี้ ยกเว้นในหลวงอานันทย์ อ้างว่าได้ยินเสียงปืน ๕ คน คือ นายชิต สิงหเสนี นายบุศย์ ปัทมศริน นายฉลาด เทียนงามสัจ นางสาวจรรุญ ตะละภักดิ์ และพระพี่เลี้ยงเนื่อง ส่วนในหลวงองค์ปัจจุบันกับสมเด็จพระราชชนนีทั้งสองพระองค์อ้างว่าไม่ได้ยินเสียงปืน

ขณะที่เสียงปืנדังขึ้น นายชิต สิงหเสนี และ นายบุศย์ ปัทมศริน กำลังนั่งตรวจข่าวหนังสือพิมพ์อยู่ที่พื้นระเบียงหน้าพระทวารห้องแต่งพระองค์ อันเป็นทางเดียวที่จะเข้าไปสู่ห้องพระบรรทมของในหลวงอานันทย์ ขณะนั้น (เพราะพระทวารห้องทรงพระอักษรที่เปิดสู่ระเบียงด้านหน้าอันเป็นทางเสด็จเข้าห้องอีกทางหนึ่งนั้น ขณะนั้นยังคงปิดอยู่ และพระทวารนี้จะเปิดก็ต่อเมื่อในหลวงอานันทย์ เสด็จออกเสวย

พระกระยาหารเช้า) พอเสียงปิ่นบังขึ้น นายชิตถึงกับสะดุ้งและได้ทะลึ่งพรวดพราดไปตามเสียงปิ่น ส่วนนายบุศย์ยังคงนั่งจ้งจ้งอยู่ ณ ที่เดิม นายชิตได้วิ่งเข้าไปในห้องแต่งพระองค์ และได้ไปยืนชะเง้ออยู่แค่ธรณีพระทวารห้องพระบรรทม เห็นในหลวงอาเนนทร์ ยังคงบรรทมอยู่บนพระแท่น จ้งค้อยๆ ย่องเข้าไปใกล้พระแท่น แลเห็นมีพระโลหิตติดอยู่ที่ชอกพระอังสาเบื้องซ้ายและพระเขนยเบื้องซ้าย เมื่อเห็นเช่นนั้นแล้วก็หันหลังกลับ รีบวิ่งออกจากห้องพระบรรทมไปเฝ้าสมเด็จพระราชชนนีทันทีโดยไม่สนใจต่อนายบุศย์ที่นั่งจ้งจ้งอยู่ ณ ที่เดิม ขณะนั้นสมเด็จพระราชชนนีกำลังเตรียมตัวจะออกจากห้องของพระองค์ ไปเสวยพระกระยาหารเช้าที่มหาดเล็กชาวที่ได้เตรียมตั้งโต๊ะเสวยไว้แล้ว

นายชิต สิงหเสนี ได้กราบทูลสมเด็จพระราชชนนีว่า “ในหลวงยังพระองค์เอง” พอสิ้นเสียงกราบทูลของนายชิต สมเด็จพระราชชนนีก็ร้องออกมาด้วยความตกพระทัยว่า “โอ้ย นั่นทีลูกแม่” แล้วพระองค์ก็วิ่งไปตามเกลียดด้านหน้า มุ่งพระพักตร์ไปทางห้องพระบรรทมของในหลวงอาเนนทร์ ผ่านห้องทรงพระสำราญ เข้าห้องแต่งพระองค์ โดยนายชิตได้วิ่งตามเสด็จติดๆ มาด้วย ระหว่างทางที่วิ่งมานั้นสมเด็จพระราชชนนีได้รับสั่งกับนายชิตว่า “ตามหมอ หมอนิตย์ หมอนิตย์” ซึ่งพระองค์หมายถึงนายแพทย์หลวงนิตย์ เวชวิศิษฐ์ นายแพทย์ประจำพระองค์

ทางฝ่ายนายบุศย์ ปัทมศริน เมื่อเห็นนายชิตวิ่งออกจากห้องพระบรรทมผ่านหน้าเขาไปโดยไม่ยอมตอบคำถามของเขา ที่ถามว่า “อะไรกัน” นายบุศย์จึงลุกขึ้นออกวิ่งตามนายชิตไปด้วยความสงสัย พอวิ่งมาถึงหน้าห้องพระภูษาก็ไม่เห็นตัวนายชิตเสียแล้ว นายบุศย์จึงหยุดอยู่แค่นั้น และมองไปเห็นพระพี่เลี้ยงเนื่องยืนอยู่หน้าพระทวารหน้าห้องบรรทมของในหลวงองค์ปัจจุบัน ในขณะที่นางเองก็ได้ยินเสียงสมเด็จพระราชชนนีทรงพระกันแสง นายบุศย์จึงหันหลังกลับทางเก่า พอพ้นมุมห้องพระภูษา ก็เห็นสมเด็จพระราชชนนีกำลังทรงวิ่งเห็นทางหลังไวกๆ ใกล้จะถึงพระทวารห้องแต่พระองค์อยู่แล้ว นายบุศย์จึงรีบเดินต่อไป พอถึงมุมห้องทรงพระสำราญ เห็นในหลวงองค์ปัจจุบันประทับอยู่ที่ตรงหน้าพระทวารห้องแต่งพระองค์ ในหลวงองค์ปัจจุบันได้รับสั่งนายบุศย์ว่า “ไปตามหมอหรือยัง” นายบุศย์ไม่ได้กราบทูลตอบแต่ได้ออกวิ่งลงอัมจรรย์ใหญ่ไปชั้นล่าง พบนายเกษมตำรวจยืนอยู่ตรงทางขึ้นอัมจรรย์ นายบุศย์ถามว่าไปตามหมอแล้วหรือยัง นายเกษมตอบว่าไปตามแล้วโดยนายชิตภายหลังที่วิ่งตามเสด็จสมเด็จพระราชชนนีเข้าไปถึงในห้องพระบรรทม

ในหลวงอานันท์ และเปิดพระวิสูตรให้สมเด็จพระราชชนนีแล้วก็กลับลงไปชั้นล่าง พบหมื่นทิพย์ ตำรวจหลวงจึงบอกให้ไปตามหมอลงนิตย์

ภายหลังที่นายชิตได้แหวกพระวิสูตรให้สมเด็จพระราชชนนีเข้าไปถึงพระแท่น แล้ว ภาพที่ปรากฏอยู่ต่อพระพักตร์ของพระองค์เป็นภาพของพระโอรสที่บรรทมอยู่บนพระแท่นในลักษณะบรรทมหงายหนุนพระเขนยคล้ายคนนอนหลับ มีผ้าเปลวคลุมอยู่ตั้งแต่เหนือพระอุระจนถึงข้อพระบาท พระกรเหยียดยาวแนบพระวรกายทั้งสองข้าง ที่พระกรด้านซ้ายมีพระแสงปืน ยู.เอส.อาร์มี ขนาด .๔๕ วางอยู่หนึ่งกระบอก ห่างจากพระกรประมาณ ๑ นิ้ว ปลายกระบอกปืนหันไปทางปลายพระบาท ด้ามหันตรงไปทางพระเศียร ที่พระพักตร์ของพระองค์มีพระโลหิตนอง และที่ฝ่าลาดพระที่ก็มีพระโลหิตเประเปื้อนอยู่

ทันทีที่สมเด็จพระราชชนนีเห็นสภาพของพระราชโอรส หัวใจของพระองค์เกือบจะหยุดเต้น พระองค์ได้ดำริลงไปทักพระราชโอรส และทรงพระกันแสง คร่ำครวญอย่างน่าเวทนายิ่ง และประเดี๋ยวหนึ่งต่อมา พระพี่เลี้ยงเนื่องก็ได้ตามเสด็จเข้าไปถึงห้องพระบรรทมและได้เข้าไปถึงพระแท่นทางด้านซ้าย จับชีพจรของในหลวงอานันท์ รู้สึกว่าชีพจรเต้นแรงและเร็วมาก ขณะนั้นพระแสงปืนยังวางอยู่ที่เดิมคือข้างพระกรด้านซ้าย พระพี่เลี้ยงเนื่องจึงหยิบพระแสงปืนนั้นไปวางไว้บนโต๊ะวางนาฬิกาที่ตั้งอยู่ทางด้านซ้าย แล้วพระพี่เลี้ยงเนื่องก็ขึ้นไปนั่งคุกเข่าจับชีพจรอยู่บนพระแท่น และในที่สุดชีพจรก็ค่อยอ่อนลงๆ จนกระทั่งหยุดเต้น พระพี่เลี้ยงเนื่องได้กราบทูลสมเด็จพระราชชนนีว่า “ชีพจรหยุดเต้น” ซึ่งทำให้สมเด็จพระราชชนนีทรงกันแสงหนักยิ่งขึ้น ปีมะรณัมว่าน้ำพระเนตรจะกลายเป็นสายเลือด ในหลวงองค์ปัจจุบันฟังเสด็จเข้ามาถึงพร้อมด้วยนายบุศย์ ได้เข้าไปประทับอยู่ข้างสมเด็จพระราชชนนี ซึ่งขณะนั้นกำลังฟูพระองค์ทับในหลวงอานันท์ อยู่บนพระแท่น เมื่อสมเด็จพระราชชนนีสึกพระวรกายว่าในหลวงองค์ปัจจุบันเข้าไปประทับอยู่ใกล้พระองค์ พระองค์จึงได้ลุกขึ้นนั่งประทับที่ริมพระแท่นห้อยพระบาท หันพระพักตร์ไปทางห้องแต่งพระองค์ แล้วรีบสั่งกับในหลวงองค์ปัจจุบันด้วยความเศร้าโศกเสียพระทัยอย่างสิ้นหวังว่า “เล็ก เรามาตายกันเถอะ” พร้อมกันนั้นแอนพระองค์ไปทางเบื้องพระเศียรของในหลวงอานันท์ ซึ่งขณะนั้นมีพระแสงปืนวางอยู่บนโต๊ะข้างพระแท่นด้านซ้ายใกล้กับพระเศียร

เมื่อนายบุศย์เห็นอากัปกิริยาของ สมเด็จพระราชชนนี เช่นนั้น พร้อมกับคำพูดที่ว่า “เล็ก เรามาตายกันเถอะ” จึงเกรงไปว่าสมเด็จพระราชชนนีนีจะหยิบพระ-

แสงปิ่นมาทำอันตรายพระองค์เอง นายบุศย์จึงรีบคลานเข้าไปที่พระแสงปิ่นวางอยู่ และหยิบไปเก็บไว้ในลิ้นชักตู้ในห้องแต่งพระองค์ ขณะนั้นสมเด็จพระราชชนนีทรงงักแสงฟาดพระวรกายอยู่ไปมาจนพลัดตกจากพระแท่น ในหลวงองค์ปัจจุบันจึงทรงเข้าไปประคองทางด้านพระเศียร และรับสั่งให้นายบุศย์ยกพระบาทประคองไปประทับที่โซฟาซึ่งตั้งอยู่ปลายพระแท่นบรรทม

อีกประมาณ ๒๐ นาทีต่อมา หลวงนิตย เวชวิศิษฐ์ นายแพทย์ประจำพระองค์ก็มาถึง สมเด็จพระราชชนนีจึงรับสั่งว่า “ตรวจดูซิ มีหวังไหม?” หลวงนิตยเข้าไปถวายตรวจแล้วกราบทูลว่า “ไม่มีหวัง” สมเด็จพระราชชนนีจึงรับสั่งว่า “ถ้าเช่นนั้นให้ทำความสะอาดเสียซิ” ครั้นแล้วหลวงนิตย ก็จัดการตามรับสั่ง มีการทำความสะอาดพระพักตร์ และบาดแผลที่พระนลาฏได้เย็บให้สนิทดังเดิม เปลี่ยนฉลองพระองค์และผ้าลาดพระที่ซึ่งเปรอะเปื้อนไปด้วยพระโลหิต และต่อมาได้เคลื่อนย้ายพระบรมศพจากพระแท่นบรรทมเดิม ไปประดิษฐานบนพระโซฟา

การทำความสะอาดพระบรมศพ เช่น การชำระบาดแผลและการเย็บบาดแผล การเปลี่ยนฉลองพระองค์และผ้าลาดพระที่ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายพระบรมศพจากพระแท่นบรรทมเดิม ไปประดิษฐานบนพระโซฟาดังกล่าวนี้นั้น ทุกคนทำไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยความจงรักภักดี ตลอดจนรับสั่งของสมเด็จพระราชชนนีที่ให้ทำความสะอาดพระบรมศพ โดยไม่ได้นึกเกลียดใจถึงการที่จะมีการชันสูตรพลิกพระบรมศพตามวิธีพิจารณาความอาญา เพราะคิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องชันสูตรพลิกพระบรมศพอย่างคดีสามัญทั่วๆ ไป จึงเป็นการทำลายหลักฐานโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่น เอาพระเชนยที่เปรอะเปื้อนพระโลหิตไปฝัง เอาผ้าลาดพระที่ผืนเดิมไปซัก เอาผืนใหม่มาลาดแทน ตลอดจนการตกแต่งบาดแผล การเปลี่ยนฉลองพระองค์ และการเคลื่อนย้ายพระบรมศพจากพระแท่นบรรทมไปประดิษฐานบนพระโซฟา เป็นต้น

เมื่อสมเด็จพระราชชนนีรับสั่งให้หลวงนิตย ทำความสะอาดพระบรมศพแล้ว พระองค์ก็ได้เสด็จเข้าไปในห้องทรงพระอักษร พร้อมด้วยนางสาวจรูญ และในหลวงองค์ปัจจุบันก็ได้เสด็จตามเข้าไปด้วย พระองค์เข้าไปเปิดลิ้นชักโต๊ะทรงพระอักษร ค้นหาอะไรบางอย่างแล้วได้ประทับบนโซฟา พระองค์ได้รับสั่งอย่างคนปลงตกว่า “เอาอย่างไรก็เอากัน”

นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี ได้ทราบข่าวสวรรคตเมื่อเวลาประมาณ เกือบ ๑๐ นาฬิกา ด้วยความตกใจถึงกับร้องอุทานออกมาอย่างลืมหื้มว่า “เอ๊ะ อะไรกัน” เมื่อได้รับรายงานจาก ม.ร.ว. เทวธิดา เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ขณะนายปรีดีฯ กำลังรับประทานอาหารอยู่กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและ อธิบดีกรมตำรวจที่บ้านพักทำเนียบท่าช้าง เนื่องด้วยการไต่ตรึกของกรรมกรไฟฟ้า มักกะสัน

ต่อมาเวลา ๑๐ นาฬิกาเศษ นายปรีดีฯ พร้อมด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทย อธิบดีกรมตำรวจและราชเลขาธิการ จึงได้พากันเข้าไปยังพระที่นั่งบรมพิมาน และได้ขึ้นถวายบังคมพระบรมศพเมื่อเวลาเกือบ ๑๒ นาฬิกา พร้อมด้วยเจ้านายชั้น ผู้ใหญ่ โดยกรมขุนชัยนาทนเรนทรเป็นผู้นำขึ้นไป อธิบดีกรมตำรวจซึ่งขึ้นไปถวาย บังคมพระบรมศพพร้อมกัน ได้ขออนุญาตทำการชันสูตรพลิกพระบรมศพตามวิธีการ ของกฎหมายเมื่อเกิดการตายไม่ปกติขึ้น แต่กรมขุนชัยนาทฯ ท่านห้ามไว้ อ้างว่าจะ ทำให้เสียพระราชประเพณี

คณะรัฐมนตรีซึ่งเปิดประชุมกันเป็นพิเศษ ณ ห้องรับแขกชั้นล่างของพระ- ที่นั่งบรมพิมาน โดยมีเจ้านายเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงเข้าร่วมประชุมด้วย ที่ประชุมได้พิจารณา ถึงเรื่องที่จะออกแถลงการณ์เหตุของการสวรรคตให้ประชาชนทราบ กรมขุนชัยนาท- นเรนทรเสนอความเห็น ว่า ควรจะยกเอาเรื่องทรงประชวรพระนาถมาเป็นเหตุแห่ง การสวรรคต แต่นายปรีดีฯ คัดค้านไม่เห็นด้วย เพราะที่พระบรมศพมีบาดแผลที่ พระนลาฏเป็นหลักฐาน และนอกจากนั้นที่สำคัญก็คือเสียงปืน ซึ่งคนที่อยู่ในบริเวณ

พระที่นั่งและใกล้เคียงทุกคนก็ต่างก็ได้ยิน (ยกเว้นสมเด็จพระราชชนนีและในหลวงองค์ปัจจุบันที่มีพระกระแสว่าไม่ได้ยิน) ในที่สุดที่ประชุมก็ตกลงออกแถลงการณ์ว่ากรณีสวรรคตเกิดจากอุบัติเหตุ รายละเอียดของแถลงการณ์มีดังนี้

"นับตั้งแต่วันที่ ๒ มิถุนายน ศกนี้ เป็นต้นมา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เริ่มพระประจวบเกี่ยวกับพระนาภีไม่ปกติ และทรงเหน็ดเหนื่อยไม่มีพระกำลัง แม้กระนั้นก็ดี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้เสด็จประพาสเยี่ยมราษฎรเป็นพระราชกรณียกิจของพระองค์ ครั้นต่อมาพระอาการเกี่ยวกับพระนาภีก็ยังมีได้ทุเลาลง จึงต้องเสด็จประทับอยู่แต่บนพระที่นั่ง มิได้เสด็จออกงานตามหมายกำหนดการ ครั้นวันที่ ๙ มิถุนายน ศกนี้ เมื่อต้นพระบรมมถณเฑาะว์ เวลา ๖.๐๐ นาฬิกา ได้เสวยพระโสมนัสน้ำมนต์แล้วเข้าห้องทรง ซึ่งเป็นพระราชกิจประจำ แล้วก็เสด็จเข้าพระที่ ครั้นเวลาประมาณ ๙.๐๐ นาฬิกา มหาเดเล็กห้องพระบรมมถณเฑาะว์ได้ยื่นเสียงป็นดังขึ้นในพระที่นั่ง จึงรีบวิ่งเข้าไปดู เห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมมถณเฑาะว์บนพระที่ มีพระโลหิตไหลเปื้อนพระองค์และสวรรคตเสียแล้ว มหาเดเล็กห้องพระบรมมถณเฑาะว์จึงได้ไปกราบทูลสมเด็จพระราชชนนีให้ทรงทราบ แล้วไปถวายบังคมพระบรมศพ ต่อئ้นมา มีพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ นายกรัฐมนตรี ได้เข้าไปกราบทูลถวายบังคม และอธิบดีกรมตำรวจกับอธิบดีกรมการแพทย์ ได้ไปถวายตรวจพระบรมศพและสอบสวน ได้ความสันนิษฐานว่า คงจะทรงจับคล้าพระแสงปืนตามพระราชอัธยาศัยที่ทรงชอบแล้วทรงเกิดอุบัติเหตุขึ้น

สำนักพระราชวัง
วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๘

นอกจากแถลงการณ์ของสำนักพระราชวังแล้ว กรมตำรวจได้ทำบันทึกการสอบสวนชั้นฉบับหนึ่งในวันที่ ๙ มิถุนายนนั้นเอง เรียกว่า บันทึกของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับพฤติการณ์การสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รายละเอียดของบันทึกมีดังนี้

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๘

วันนี้ เวลา ๑๒.๑๐ น. พล.ต.ท.พระรามอินทรา อธิบดีกรมตำรวจ พ.ต.อ.หลวงสัมฤทธิ์ สุขุมวาท ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล พ.ต.หลวงนิติย์ เวชวิษฐ์

อธิบดีกรมการแพทย์ พร้อมด้วยเจ้านายและข้าราชการท่านผู้ใหญ่บางท่าน อาทิเช่น กรมขุนชัยนาทนเรนทร ท่านปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี พ.อ.ช่วง เขวงศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พล.ท.พระศิลปศาสตราคม สมุหราชองครักษ์ เป็นต้น ได้ขึ้นถวายบังคมพระบรมศพพระเจ้าอยู่หัวในห้องพระบรรทมพระที่นั่งบรมพิมาน ได้เห็นพระบรมศพบรรทมหงายอยู่บนพระแท่นภายในพระวิสูตรคลุมทั้งสี่ด้าน มีพระภูษาคลุมตั้งแต่พระศอตลอดพระบาท เห็นมีรอยแผลซึ่งเย็บแล้วอยู่ที่กลางพระนลาฏเหนือใกล้ต้นพระโขนงซ้าย ไม่เห็นมีรอยพระโลหิตเปื้อนอยู่อย่างใด ได้ความว่า ได้เช็ดล้างทำความสะอาดกันมาก่อน ทั้งพระแท่นบรรทมก็เอาพระแท่นขนาดเล็กมาเปลี่ยนใหม่ พระอริยาบถก็ทราบว่าเป็นเปลี่ยนแปลงจากขณะเกิดเหตุหมดแล้ว พระแสงปืนและปลอกกระสุนที่ว่าอยู่ใกล้พระบรมศพก็นำเอาไปเก็บไว้ที่อื่น คงเห็นพระบรมศพเหมือนกับกำลังพระบรรทมหลับตามปกติ ที่ว่ามีรอยพระโลหิตเปื้อนที่ใดและพระแสงปืนอยู่ที่ไหน ภายหลังเกิดเหตุโดยกระชั้นชิดนั้น คงได้ความจากมหาดเล็กและพระพี่เลี้ยงชี้แจงและทำให้ดูเท่านั้น ภายในพระวิสูตรในเมื่อขึ้นไปเห็นมีขามกะละมังขนาดใหญ่ใส่น้ำแข็งวางไว้โดยรอบพระบรมศพ ภายนอกพระวิสูตรก็มีพัดลมชนิดตั้งพื้นเปิดไว้โดยรอบเช่นเดียวกัน แล้วได้ดูพระวิสูตรในห้องพระบรรทม เห็นเป็นผ้าโปร่งมีประตูสองด้าน ทางไว้ในภายในเสาครอบพระแท่นบรรทม ชายพระวิสูตรครอบถึงพื้น และวัดภูหนักรว เป็นข้อๆ ร้อยไว้ในพระวิสูตรเพื่อถ่วงให้ติดอยู่กับพื้นโดยรอบ ผลการตรวจไม่พบรอยถูกลูกกระสุนปืนอย่างใด และเพดานห้องพระบรรทมไม่มีช่องที่คนจะลงมาได้

อนึ่ง เมื่อเสร็จจากการตรวจพระวิสูตรแล้ว นายชิต สิงหเสนี มหาดเล็กห้องพระบรรทม ได้นำลิ้นชักตู้ซึ่งได้นำเอาพระแสงปืนกระบอกอยู่ข้างพระหัตถ์ ซึ่งพระพี่เลี้ยงได้ไปเห็นภายหลังที่ได้ยินเสียงปืนและตามเสด็จสมเด็จพระราชชนนีมาที่พระบรมศพมาให้ ได้พร้อมกันตรวจเห็นว่า เป็นปืนชนิด ยู.เอส.อาร์.มี ขนาด ๑๑ มม. เลขหมาย ๒ ซี ๘๑๔๕๕ นกปืนขึ้นในแมกกาซีนซึ่งใส่ไว้กับปืน มีลูกกระสุนไม่มีรอยลับแก๊ป ๕ นัด กับกระสุนปืนอยู่ในลำกล้อง ๑ นัด ไม่มีรอยลับแก๊ป ปลอกกระสุนชนิดเดียวกันซึ่งใช้ยิงแล้ว ๑ ปลอก จึงบันทึกไว้

พล.ต.ท. พระรามอิทรา	ผู้บันทึก
พล.ต. นิตย เวชวิศิษฐ์	พยาน
พล.ต.อ. สัมฤทธิ์ สุขุมวาท	ผู้จดบันทึก

หมายเหตุ จากบันทึกนี้แสดงว่า

๑. ได้มีการเคลื่อนย้ายพระบรมศพ ก่อนที่เจ้าพนักงานตามกฎหมายจะได้
ชั้นสูตรพลิกพระบรมศพ

๒. ปืน ยู.เอส.อาร์มี ขนาด ๑๑ มม. ที่วางอยู่ใกล้พระบรมศพ ปรากฏว่า
มีแมกกาซีนใส่ไว้กับปืน ในแมกกาซีนมีลูกกระสุน ๕ นัดกับอีก ๑ นัดอยู่ในลำกล้อง
และนกยังค้างอยู่ แสดงว่ายิงมาแล้วและยังไม่ได้จัดเซฟปืนให้เรียบร้อย (ปืนกระบอก
นี้เป็นของในหลวงอานันท์ฯ นายฉันท์หุ้มแพร เป็นผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย)

๖ เพื่อถวายพระเกียรติ ความจงรักภักดี และด้วยความศรัทธาอย่างสุดซึ้ง รัฐบาลจึงได้ประกาศให้ข้าราชการและประชาชนไว้ทุกข์ถวายเป็นเวลา ๑ ปี และลดธงครึ่งเสาตามระเบียบ

ในคืนวันที่ ๙ มิถุนายนนั้นเอง ได้มีการประชุมรัฐสภาเป็นการพิเศษ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อเวลา ๒๑.๑๐ นาฬิกา มีสมาชิกเข้าประชุมทั้งหมด ๑๒๗ นาย เป็นสมาชิกพฤฒิสภา ๖๔ นาย และเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ๖๓ นาย

นายปรีดิฯ นายกรัฐมนตรี ได้แจ้งข่าวอันแสนเศร้าสลดให้รัฐสภาทราบ และรายงานถึงกรณีสวรรคตของพระองค์ตามแถลงการณ์ของสำนักพระราชวัง ในการประชุมครั้งนี้มีสมาชิกหลายนายได้ลุกขึ้นซักถามรัฐบาลเพื่อความกระจ่างแจ้งแห่งการสวรรคต เพราะฟังจากแถลงการณ์ของสำนักพระราชวังแล้วยังมีอะไรคลุมเครืออยู่มาก และไม่น่าจะเป็นไปได้ว่าพระองค์จะทรงเอาปืนไปลูปคลำเล่นในที่นอน และถ้าหากว่าพระองค์เอาปืนไปลูปคลำเล่นและเกิดอุบัติเหตุขึ้นจริงๆ ตำแหน่งของบาดแผลก็ไม่น่าจะเป็นที่พระนลาฏเหนือพระขนงด้านซ้าย นายสอ เศรษฐบุตร ส.ส.ธนบุรี จึงซักถามด้วยความสงสัยว่ามีใครเข้าออกห้องพระบรรทมได้บ้าง ซึ่ง พล.ต.ท.พระรามอินทรา อธิบดีกรมตำรวจได้ตอบชี้แจงว่า

“เท่าที่ได้ฟังมาแล้ว มีพระราชชนนี พระอนุชา และพวกมหาดเล็กห้องพระบรรทม พระพี่เลี้ยง ส่วนคนอื่นใดนั้นข้าพเจ้ายังไม่ทราบ ส่วนจะเข้าได้และไม่ได้ด้วยเหตุผลอย่างใดนั้น ก็ยังสอบสวนไม่ได้ความ”

และในการประชุมรัฐสภาคืนนั้นเอง รัฐบาลนายปรีดิฯ ก็ได้เสนอให้ สมเด็จ-

พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นเป็นกษัตริย์สืบราชสันตติวงศ์ ซึ่งรัฐสภา ก็ได้ให้ความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ และต่อจากนั้นนายปรีดิฯ ก็ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว โดยให้เหตุผลว่า

“ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และบัดนี้ท่านได้สวรรคตแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้ยื่นใบลาออกต่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว...”

ต่อมาในวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๙๙ นายปรีดิฯ ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง และต่อมาในวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๙๙ รัฐบาลของนายปรีดิฯ ก็ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ในการแถลงนโยบายครั้งนี้ นายปรีดิฯ ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกรัฐสภาซักถามข้อข้องใจเกี่ยวกับกรณีสวรรคตได้เป็นกรณีพิเศษอีกด้วย ปรากฏว่าในช่วงนั้นได้มีการปล่อยข่าวลือว่าในหลวงอานันทฯ สวรรคตเพราะถูกลอบปลงพระชนม์ ได้มีโทรศัพท์ลึกลับปล่อยข่าวลือไปตามสถานทูตต่างๆ ในกรุงเทพฯ เป้าหมายของข่าวลือพุ่งไปที่นายปรีดิฯ ว่าเป็นผู้ปลงพระชนม์ ในที่ประชุมรัฐสภาวันนั้นนายปรีดิฯ ได้แถลงว่าดังนี้

“ข้าพเจ้าขอถือโอกาสตอบท่านเมื่อกันสักเล็กน้อย เพราะเหตุว่าถ้อยคำที่กล่าว ๒ ตอน คือเกี่ยวกับการบรรจุเจ้าหน้าที่พระราชวังตอนหนึ่ง เพื่อให้ท่านทั้งหลายที่อยู่ในที่นั้นเข้าใจชัดเจนว่า การบรรจุเจ้าหน้าที่พระราชวังนั้นเป็นเรื่องซึ่งเรามีกฎสำนักพระราชวังไว้ และความจริงเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาว่าผู้ใดควรอยู่ และผู้ใดไม่ควรอยู่ ในเรื่องนั้นรัฐบาลก็อนุโลมอยู่เสมอ และอีกอย่างหนึ่งมหาดเล็กประจำอยู่ทุกวันนี้เป็นมหาดเล็กครั้งรัชกาลที่ ๗ อยู่ตลอดมา หรือบางคนเคยรับราชการอยู่มาตั้งแต่รัชกาลที่ ๖

“ส่วนเสียงลือออกสู่สาธารณะนั้นคนนั้นออกมา แล้วทำไปอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เป็นเรื่องลือสืบเนื่องมาจากความอิจฉาริษยาเป็นมูลหรือมีบางชายๆ เป็นต้นเป็นมูลเหตุสืบเนื่องอย่างนั้น ถ้าผู้ใดประสงค์จะทราบเรื่องนี้โดยละเอียด ข้าพเจ้ามีหลักฐานพร้อมที่จะแจ้งให้ทราบได้ และเวลานี้ก็ได้สั่งให้เจ้าหน้าที่รวบรวมไว้แล้วว่า จำนวนบางชายๆ มีบุคคลใดและจำพวกใดบ้าง แล้วสาเหตุเป็นมาอย่างไร ข้าพเจ้าจะแสดงให้เห็นหลักฐาน นอกจากจะได้ยินมาจากคำบอกเล่าอย่างนั้น และอีกอย่างหนึ่งสำหรับเรื่องพระองค์นี้ ข้าพเจ้ารู้สึกข้าพเจ้าเป็นผู้จงรักภักดีท่านที่สุดกว่าหลายๆ คน ในขณะที่ท่านประจำอยู่ต่างประเทศหรือที่ท่านได้กลับมาแล้วก็ดี สิ่งใดอันเป็นสิ่งที่

ท่านพึงปรารถนาในส่วนพระองค์ท่าน ข้าพเจ้าจัดถวาย หรือบางสิ่งบางอย่างเมื่อท่านทรงรับสั่งถามข้อความอย่างหนึ่งอย่างใด อันเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าก็ได้ชี้แจงตามระเบียบของแนวรัฐธรรมนูญตามนิสัยของข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้ถือความซื่อสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้าไม่ได้อ้างหรือเอาพระนามของท่านไปอ้างในที่ชุมนุมใดๆ ซึ่งบางแห่งท่านกัน หรือในกรณีที่ท่านสวรรคตแล้วข้าพเจ้าก็พยายามที่สุดที่จะพยายามทำในเรื่องนี้ให้ขาวกระจ่าง เพราะเป็นพระมหากษัตริย์ เราจะทำให้เรื่องเงียบอยู่เฉยๆ ไม่ได้ ข้าพเจ้าไม่ปรารถนาทำอะไรอย่างบางคนทำ โดยฉวยโอกาสเอาเรื่องสวรรคตของท่านไปโปนพาดกล่าวร้าย และวันนั้นจะต้องกล่าวเสียด้วยซ้ำว่าข้าพเจ้าได้ทราบเกี่ยวแก่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสวรรคตนั้น ข้าพเจ้าได้ทราบราวประมาณ ๑๐ นาฬิกา เวลานั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและอธิบดีกรมตำรวจได้มาที่บ้าน เนื่องจากกรรมกรมักกะสันสไตรค์ ข้าพเจ้าจึงโทรศัพท์เชิญราชเลขาไปด้วยเมื่อถึงแล้วเรายืนอยู่ข้างล่างไม่ขึ้นไปข้างบน เพราะเหตุว่าเกี่ยวแก่พระมหากษัตริย์ จึงได้เชิญเจ้านายผู้ใหญ่มาพร้อมแล้วจึงขึ้นไปชั้นบน ส่วนในทางชั้นบนของท่านเป็นเรื่องที่ท่านทำการปฐมพยาบาลในชั้นบน ข้าพเจ้าและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พร้อมด้วยเจ้านายอันมีกรมขุนชัยนาथ เป็นผู้นำขึ้นไป ได้ขึ้นไปเป็นเวลาเที่ยงเศษๆ แล้วขึ้นไปดูพระบรมศพ และความจริงในการตรวจเราจะไม่ถือกรณีพระมหากษัตริย์เหมือนเอกชนไม่ได้ ข้าพเจ้าเป็นนักเรียนกฎหมาย ข้าพเจ้ารู้เรื่องวิธีการพิจารณาความอาญาว่าเป็นอย่างไร และจะต้องทำกันอย่างไร ก็ได้บอกอธิบดีกรมตำรวจว่าเราจะต้องทำให้แน่ชัด เช่น เหมือนอย่างว่าบอกให้หมอเอาโพลีไปใส่พระโกโลง ข้าพเจ้าไม่รู้ราชาศัพท์ดี ได้ปรึกษาเจ้านายบอกท่าน ท่านสิ้นพระเศียร ข้าพเจ้าโดนทั้งขึ้นทั้งล่อง ถ้าจะต้องผ่าพระโกโลงก็เป็นเรื่องพระศพของพระมหากษัตริย์ จะทำให้เสียพระราชประเพณีและวิธีพิจารณาก็มี เมื่อเป็นเช่นนี้จึงตัดสินใจว่าเราจะต้องสอบถามผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และนายแพทย์ประจำพระองค์คือคุณหลวงนิตยเป็นผู้ปฐมพยาบาล ที่จะกล่าววันนั้น เรื่องเป็นมาอย่างไร ข้าพเจ้ารู้ว่า มีพวกที่แกล้งท่านต่างๆ นานาโดยให้มหาชนเข้าใจผิด และสำหรับในหลวงพระองค์นี้ทุกคนที่มีใจเป็นธรรม ก็รู้ว่าข้าพเจ้าได้เสียสละและทำทุกอย่างที่จะโปรเต็คท์ราชบัลลังก์ให้แก่พระองค์ในยามวิกฤติกลโมเมนตรึตลอดมา ตลอดจนพระราชวงศ์ข้าพเจ้าได้ทำมาเป็นอย่างดี ข้าพเจ้าเคารพพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่ว่าแต่ปากแล้วใจไม่เคารพ ข้าพเจ้าเคารพ ข้าพเจ้าไม่ทำให้เด็ดขรอยด์ ข้าพเจ้าไม่ทำและไม่เป็นนิสัยของข้าพเจ้า

ที่จะทำเช่นนั้น เจ้านายทางฝ่ายในก็ดื้อมรู้เรื่องนี้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นข่าวลือต่างๆ เป็นเรื่องที่จิตใจจะขัดแย้งขัดขาต่างหาก ข้าพเจ้าได้ยินถึงกับว่าข้าพเจ้าไปทำเพรสเซอร์ พระมหากษัตริย์ ว่าข้าพเจ้าเฝ้าถึง ๒ ยาม ที่จริงข้าพเจ้าเฝ้าท่านในวันศุกร์ที่ ๗ ภายหลังที่สภาได้ฟังเสียงและวันอาทิตย์ก็มีการสไตรค์ที่มักกะสัน ซึ่งเจ้ากรมท่านนัดข้าพเจ้าไปเฝ้า ๒ ทุ่มครึ่ง ก่อนไปวังก็ยังได้โทรศัพท์เชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และเชิญอธิบดีกรมรถไฟมาด้วย ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะอยู่อย่างช้าไม่ถึงชั่วโมง ข้าพเจ้าเฝ้าครึ่งชั่วโมงถึงเรื่องท่านจะตั้งข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าอยู่ราวครึ่งชั่วโมง แล้วกราบทูลลาบอกว่ามีเรื่องสไตรค์เกิดขึ้น ข้าพเจ้าันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และอธิบดีกรมรถไฟมาเพื่อต้องการทราบรายละเอียด และถ้าอยากทราบละเอียดในการที่ว่าประธาน รองประธาน และเลขาธิการได้ไปเข้าเฝ้าในการตั้งข้าพเจ้า ก็เมื่อได้สอบสวนมีหลักฐานพยานอยู่เสร็จ ท่านรับสั่งอย่างไร มีข่าวลือหลายอย่างในทางอกุศลทั้งสิ้น เอาไปลือในทำนองที่ว่าท่านไม่พอพระทัยที่จะตั้งข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีอะไรบ้าง ล้วนแล้วแต่ข่าวซึ่งเป็นอกุศลลอยๆ ไม่มีมูลเหตุ นอกจากทำการขัดแย้งขัดขา ข้าพเจ้าถือว่าข้าพเจ้าซื่อสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์พระองค์นี้ ด้วยใจจริงตั้งแต่ไหนๆ ข้าพเจ้าได้ฝ่าฟันอันตรายมาอย่างไร ทุกอย่างนี้ถ้าหากว่าใครไม่ลื้มคงจะรู้เรื่องตลอดเวลาที่เป็นผู้สำเร็จราชการ เมื่อครั้งข้าพเจ้าเป็นผู้สำเร็จราชการได้ทำอย่างไร เพราะฉะนั้นข่าวลืออะไรต่างๆ เป็นข่าวที่ปลุกปั่นทั้งสิ้น ขอให้ผู้ที่ใจเป็นธรรมก็ขอให้ระลึกในข้อนี้"

ถึง

แม้ว่ารัฐบาลจะได้เปิดใจแถลงในรัฐสภาดังกล่าวแล้วข้างต้น แต่ก็ไม่สามารถที่จะยับยั้งข่าวลือไม่ให้กระพือต่อไปอีกได้ หากตรงกันข้าม ข่าวลือกลับแพร่ออกไปอย่างกว้างขวางเหมือนกับโรคระบาด จากการซุบซิบปล่อยข่าวกันในวงการเมืองและวงการสังคมชั้นสูง ได้แพร่ไปถึงชาวบ้านธรรมดาๆ จนกระทั่งได้มีคนไปร้องตะโกนในโรงหนัง (ขณะไฟดับ) ว่า “ปรีดีฆ่าในหลวง” ซึ่งเหมือนกับเอาน้ำมันไปราดใส่กองเพลิงแห่งข่าวลือที่ลุกโชนอยู่แล้วให้ไหม้กระพือยิ่งขึ้น

ต้นตอของข่าวลือให้ร้ายนายปรีดีฯ ดังกล่าวนี้นั้น ปรากฏว่ามาจากพวกนักการเมืองปฏิกิริยากับพวกอภิสิทธิ์ชนกลุ่มหนึ่ง ที่ต้องสูญเสียผลประโยชน์และผูกใจเจ็บแค้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยเฉพาะผูกใจเจ็บแค้นแถลงการณ์ของคณะราษฎรฉบับหนึ่ง ที่เปิดโปงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างหมดเปลือก แถลงการณ์ฉบับนี้ นายปรีดีฯ เป็นผู้เขียน ซึ่งมีข้อความบางตอนดังนี้

“ราษฎรทั้งหลาย

เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ขึ้นครองราชสมบัติสืบจากพระเชษฐานั้น ในขั้นต้นราษฎรบางคนก็ได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้คงปกครองราษฎรให้ร่มเย็น แต่ก็ทำได้เป็นไปตามที่หวังไม่ กษัตริย์คงทรงอำนาจเหนือกฎหมายอยู่ตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสอพลอไร้คุณความรู้ให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎรปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้าง ซื้อ

ของใช้ในราชการ หากำไรในการเปลี่ยนราคาเงิน ผลาญเงินของประเทศ ยกพวก เจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปลอ่ยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็นได้จากความตกต่ำทางเศรษฐกิจ และความผิดเคื่องในการทำมาหากิน ซึ่งพวกราษฎรได้รู้กันอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎหมายไม่สามารถแก้ไขให้ฟื้นขึ้นได้

“การที่แก้ไขไม่ได้ก็เพราะรัฐบาลของกษัตริย์นี้ได้ปกครองประเทศเพื่อราษฎรตามที่รัฐบาลอื่นๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่าไพร่บ้าง ข้าบ้าง) เป็นสัตว์เดรัจฉาน ไม่ถือว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎร กลับทำนาบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่าภาษีอากรที่บีบคั้นเอามาจากราษฎร กษัตริย์ได้เอาไว้ใช้ส่วนตัวปีหนึ่งเป็นจำนวนหลายล้านบาท ส่วนราษฎรสิกว่าจะหาได้แม้แต่เล็กน้อยแทบเลือดตากระเด็น ถึงคราวเสียเงินให้ราชการหรือภาษีใด ถ้าไม่มีเงินรัฐบาลก็ยึดทรัพย์หรือใช้งานโยธา แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนี้ นอกจากพระเจ้าซาร์และพระเจ้าไกเซอร์แห่งเยอรมัน ซึ่งคนชาตินั้นได้โค่นราชบัลลังก์เสียแล้ว

“รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกลวง ไม่ซื่อตรงต่อราษฎร เป็นต้นว่า หลอกว่าจะบำรุงการทำมาหากินอย่างโน้นอย่างนี้ แต่ครั้นคอยๆ ก็เหลวไปหาได้ทำจริงจึงไม่ มีหน้าซึ้งยังกล่าวคำหมิ่นประมาทราษฎรผู้มีบุญคุณเสียภาษีอากรให้พวกเจ้ากิน ว่าราษฎรยังมีเสียงทางการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังโง่ คำพูดของรัฐบาลเช่นนี้ใช้ไม่ได้ ถ้าราษฎรโง่ เจ้าก็โง่ เพราะเป็นชนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรรู้ไม่เท่าทันเจ้านั้นไม่ใช่เพราะโง่ เป็นเพราะขาดการศึกษาที่พวกเจ้าปกปิดไว้ไม่ให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่าเมื่อราษฎรได้มีโอกาสศึกษาก็จะรู้ความชั่วร้ายที่ทำไว้และคงจะไม่ยอมให้ทำนาบนหลังคน

“ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่า ประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่ของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยกอบกู้ให้ประเทศมีอิสรภาพพ้นจากมือข้าศึก พวกเจ้ามีแต่จะขูดขุมมือเปิบและกวาดรวบรวบทรัพย์สมบัติเข้าไว้ตั้งหลายร้อยล้าน เงินเหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากราษฎร เพราะวิธีทำนาบนหลังคนนั่นเอง บ้านเมืองกำลังอืดอืดคืดเคือง ชาวนาและพ่อแม่ทหารต้องทำนาและทำอย่างไม่ได้ผล แต่รัฐบาลก็ไม่บำรุง รัฐบาลไล่คนออกอย่างเกลื่อนกลาด นักเรียนเรียนสำเร็จแล้วและทหารปลดกองหนุนแล้วไม่มีงานทำ จะต้องอดอดยากไปตามยถากรรม

เหล่านี้เป็นผลของรัฐบาลกษัตริย์เหนือกฎหมาย ความจริงควรเอาเงินที่กวาดรวบรวมเอาไว้ จัดบำรุงบ้านเมืองให้คนมีงานทำ จึงจะเป็นการสนองคุณราษฎรซึ่งได้เสียภาษีอากรให้พวกเจ้าร่ำรวยมานาน แต่พวกเจ้าก็หาได้ทำอย่างใดไม่ คงสูบเลือดกันเรื่อย ๆ ไป เงินมีเหลือเท่าใดก็เอาไปฝากต่างประเทศ คอยเตรียมหนีเมื่อบ้านเมืองทรุดโทรม ปลอ่ยให้ราษฎรอดอยาก การเหล่านี้ย่อมชั่วร้าย...”

แถลงการณ์ของคณะราษฎรดังกล่าวนี้นับเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวไปกระทบกระเทือนจิตใจพวกอภิสิทธิชนอย่างรุนแรง จึงได้ผูกใจเจ็บแค้นนายปรีดีฯ ตลอดมา เมื่อมีโอกาสจึงได้ร่วมมือกับกลุ่มการเมือง ประชาธิปัตย์ (บางส่วน) ที่ไปมีผลประโยชน์ร่วมกับพวกอภิสิทธิชนกลุ่มนั้น และขัดผลประโยชน์ทางการเมืองกับฝ่ายนายปรีดีฯ เพราะแพ้การเลือกตั้งสมาชิกพฤฒิสภา เมื่อคราวมีการเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อ ๒๔ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ก่อนหน้าเกิดกรณีสวรรคตเพียง ๑๖ วัน

ในการเลือกตั้งสมาชิกพฤฒิสภาครั้งนั้น กลุ่มประชาธิปไตยได้เสนอพระนามและนามเจ้านาย และอดีตข้าราชการชั้นสูงเข้าแข่งขันหลายท่าน แต่ผลปรากฏว่าพระนามและนามที่ประชาธิปไตยเสนอเข้าแข่งขันไม่ได้รับเลือกตั้งแม้แต่คนเดียว แม้แต่เจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ พี่ใหญ่ของพรรคประชาธิปไตย ประชาธิปัตย์ฝ่ายแพ้การเลือกตั้งสมาชิกพฤฒิสภาต่อกลุ่มสหชีพ แนวรัฐธรรมนูญ และอิสระที่สนับสนุนนายปรีดีฯ จึงสร้างความเจ็บแค้นให้กับประชาธิปไตย (บางส่วน) เป็นอย่างยิ่ง เมื่อเกิดกรณีสวรรคตขึ้นจึงเอากรณีนี้มาทำลายใส่ร้ายป้ายสีนายปรีดีฯ อย่างไรศีลธรรม

อดีตสมาชิกประชาธิปไตยคนหนึ่งได้เล่าว่า ครั้งหนึ่งพรรคประชาธิปไตยได้วางแผนโฆษณาหลอกลวงโลกใส่ร้ายนายปรีดีฯ ในกรณีสวรรคต โดยบุคคลสำคัญในพรรค ๔-๕ คน เป็นหัวหน้าสายโฆษณาชวนเชื่อหลอกลวงสมาชิกของประชาธิปไตยเอง เพื่ออาศัยปากเสียงของสมาชิกได้แพร่ข่าวเท็จให้กว้างขวางออกไป

โดยครั้งแรกหัวหน้าสายวางแผนโฆษณาใส่ร้ายนายปรีดีฯ แต่ละสาย ได้แยกกันนัดประชุมสมาชิกพรรคที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกลุ่มๆ แล้วหัวหน้าสายก็บรรยายเรื่องราวอันเป็นเท็จ เกี่ยวกับกรณีสวรรคตให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ในจำนวนหัวหน้าสายที่ทำหน้าที่ชั่วช้าสามานย์นี้ มีผู้แทนราษฎรคนสำคัญของภาคเหนือคนหนึ่งซึ่งเป็นสมาชิกชั้นนำของพรรคประชาธิปไตยรวมอยู่ด้วย และเป็นคนที่นายสุวิชัย พันธุเชษฐีย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ รู้จักดี

หัวหน้าสายคนนี้ได้ไปเปิดประชุมบรรยายเรื่องอันเป็นเท็จที่ชั้นบนของร้านค้าที่มีชื่อเสียงเก่าแก่ร้านหนึ่ง แถวสี่แยกโรงเรียนนายร้อย ผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปไตยที่ได้รับเชิญไปฟังคำมูสาตินั้นมีด้วยกันร่วม ๑๐ คน ในจำนวนนั้นมีผู้แทนราษฎรจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือประเสริฐ ทรัพย์สุนทร รวมอยู่ด้วย

นี่คือความพยายามอันชั่วช้าสกปรกของ คนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่ง ที่มีอยู่ในประชาธิปไตย ได้ร่วมมือกับพวกอภิสิทธิ์ชน กระทำการอันไม่บัดสีแก่ผีสงเทวดา

รัฐบาลนายปรีดีฯ พยายามรักษาพระเกียรติแห่งพระราชวงศ์จักรี และถวายพระเกียรติแด่ในหลวงในพระบรมโกษฐ์ และกษัตริย์พระองค์ใหม่อย่างเต็มที่ จึงได้หาทางออกในกรณีสวรรคตด้วยการออกแถลงการณ์ว่าเป็นอุบัติเหตุ ซึ่งก็ได้รับความเห็นดีเห็นงามจากเจ้านายชั้นสูงรวมทั้งในหลวงองค์ปัจจุบันนี้ด้วย ดังปรากฏในบันทึกของกรมตำรวจว่าดังนี้

ณ พระที่นั่งบรมพิมาน

๑๐ มิถุนายน ๒๔๘๙

วันนี้ เวลา ๑๕.๐๐ น. เศษ มีพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ อาทิ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร พระองค์จุมภวพงศ์บริพัตร พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร พระองค์เจ้าธานีนิวัต กับท่านนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีกหลายท่าน มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ ได้ชุมนุมกันพิจารณารายงานของอธิบดีกรมตำรวจเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนกรณีสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในระหว่างกำลังชุมนุมดังกล่าว อธิบดีกรมตำรวจได้ทูลขอประทานความเห็นของสมเด็จพระบรมชนกนาถฯ ได้รับสั่งว่า สำหรับพระองค์ท่านนั้นทรงเข้าใจว่าเป็นอุบัติเหตุจริงดังแถลงการณ์ของทางการ เหตุผลที่ทรงเชื่อเช่นนั้นก็เพราะพระองค์ท่านทราบว่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดพระแสงปืนมาก และเคยเห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระแสงปืนมากระซากขึ้นลำเล่น แล้วก็ทรงหันลำกล้องหยายขึ้นปากกระบอกตรงพระพักตร์ แล้วทอดพระเนตรตรวจในลำกล้อง และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ปืนกระบอกนี้ไก่อ่อนลั่นง่ายจึงบันทึกไว้

พ.ต.ท. ปส. ลิมอักษร

๑๐ มิ.ย. ๘๙"

จากบันทึกฉบับนี้ได้บันทึกความเห็นของกรมขุนชัยนาทฯ ไว้อย่างชัดเจน

ถึงความพยายามที่จะหาทางออกของกรณีสวรรคตด้วยอุบัติเหตุ กรมขุนชัยนาทนัย ถึงกับอ้างว่าเคยเห็นในหลวงอานันท์ฯ กระชากปืนขึ้นลำกล้อง แล้วทรงหันลำกล้องหงายขึ้นเพื่อทอดพระเนตรตรวจในลำกล้อง ดังนั้นป็นต้น และนอกจากนี้จากคำให้การของนายแพทย์นิติย์ เวชวิศิษฐ์ ตอนหนึ่งกล่าวว่าในหลวงองค์ปัจจุบันได้มีรับสั่งกับนายแพทย์นิติย์ฯ ว่า

“ในหลวงในพระบรมโกศฐ์จะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ นอกจากเอ็กซิตันท์ และจะไม่ถือโซกลางก็ไม่ได้ เพราะก่อนจะสวรรคตสัก ๔-๕ วัน ถึงเวลาจะกินข้าวก็ทรงมาจูงมือไปด้วย ซึ่งแต่ก่อนมาไม่เคย” เมื่อรับสั่งแล้วก็ทรงกันแสงเล็กน้อยแล้วมีรับสั่งต่อไปว่า “หลวงนิติย์ฯ จะต้องช่วยฉันด้วยนะ อย่าทิ้งฉันนะ”

ต่อรับสั่งประโยคสุดท้ายที่ว่า “หลวงนิติย์ฯ จะต้องช่วยฉันด้วยนะ อย่าทิ้งฉันนะ” หลวงนิติย์ฯ ให้การว่า

“ข้าพเจ้ายังไม่เข้าใจความหมายของพระองค์ท่าน ได้นิ่งฟังต่อไป แต่พระองค์ท่านก็ไม่รับสั่งอะไรต่อไปอีก”

นอกจากในหลวงองค์ปัจจุบัน จะได้รับสั่งกับหลวงนิติย์ฯ ดังกล่าวมาแล้ว พระองค์ท่านยังได้สอบถามความเห็นของนายเวศน์ สุนทรรัตน์ มหาดเล็ก เกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

“เรื่องนี้เวศน์เห็นเป็นอย่างไร” ซึ่งนายเวศน์ฯ ได้กราบทูลว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าเป็นอุบัติเหตุมากกว่า พระองค์พึ่งแล้วทรงพักพระเคียร”

ทั้งๆ ที่รัฐบาลนายปรีดีฯ ได้หาทางออกอย่างดีที่สุดแล้วสำหรับสถานการณ์เช่นนั้น แต่สรรพสัตว์ทั้งหลายก็ย่อมหนีกรรมไปไม่ได้ เช่นเดียวกับที่มนุษย์เราจะหนีเงาตัวเองไปไม่พ้น ขณะที่ไม่มีแสงสว่างเงาก็ย่อมไม่ปรากฏขึ้นให้เห็น นั่นไม่ได้หมายความว่าเงาไม่มี เงายังมีอยู่ และจะปรากฏให้เห็นทันทีเมื่อมีแสงสว่างเช่นเดียวกับกฎแห่งกรรม ถึงแม้ว่าจะยังไม่สนองตอบในวันนี้ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่ากฎแห่งกรรมไม่มีและจะไม่ได้ผล กฎแห่งกรรมยังมีอยู่และกรรมจะให้ผลหรือสนองตอบทันทีเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสมเวลาหนึ่ง ก็เช่นเดียวกับที่เราหว่านพืชชนิดใด ก็ย่อมจะได้รับผลผลิตของพืชชนิดนั้น แต่จะได้รับผลเมื่อใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ เวลาอันเหมาะสมของพืชชนิดนั้นๆ กับพื้นดินและอุณหภูมิ

ด้วยเหตุเช่นนี้รัฐบาลนายปรีดีฯ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๘๘ เรียกว่า “คณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในการที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันท์มหิตลเสด็จสวรรคต” คณะกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. ประธานศาลฎีกา	เป็นประธานกรรมการ
๒. อธิบดีศาลอุทธรณ์	เป็นกรรมการ
๓. อธิบดีศาลอาญา	เป็นกรรมการ
๔. อธิบดีกรมอัยการ	เป็นกรรมการ
๕. ประธานพฤษสภา	เป็นกรรมการ
๖. ประธานสภาผู้แทนราษฎร	เป็นกรรมการ
๗. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมภวรักษ์บิทร	เป็นกรรมการ
๘. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล	เป็นกรรมการ
๙. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต	เป็นกรรมการ
๑๐. พลตรีวิเชียร สุตันตานนท์	เป็นกรรมการ
๑๑. พลเรือตรี แชน บัจจุสานนท์	เป็นกรรมการ
๑๒. พลอากาศตรี หลวงเชิดวุฒากาศ	เป็นกรรมการ
นายสัญญา ธรรมศักดิ์	เป็นเลขาธิการ
นายสอาด นาวิเจริญ	เป็นผู้ช่วยเลขาธิการ

คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่สอบสวนพยานหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับกรณีสวรรคต เพื่อสรุปผลของการสอบสวนพยานหลักฐานทุกด้านทุกมุมเสนอรัฐบาล เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ในการสอบสวนพยานหลักฐานเหล่านี้ กระทรวงยุติธรรมได้จัดขึ้นในห้องพิจารณาของศาลยุติธรรม หนังสือพิมพ์จึงให้สมญานามคณะกรรมการชุดนี้ว่า “ศาลกลางเมือง”

ต่อการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดังกล่าวนี้นี้ และต่อการปล่อยข่าวลือว่า “ปรีดีฆ่าในหลวง” ม.จ.สกลวรรณกร วรวรรณ เชื้อพระวงศ์ชั้นสูง ได้ให้ความเห็นกับหนังสือพิมพ์เสียงไทย ฉบับวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๘๙ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ในเวลาี้ คณะกรรมการเขากำลังสนนิษฐานกันอยู่ในระหว่างเอ็กซ์เด็นท์ หรือชุยไซด์ (อติวิบาตกรรม) หรือฆาตกรรม แต่ในวันสวรรคตฉันก็เข้าไปอยู่ในที่นั้นด้วย ฉันขอตั้งคำถามเธอก่อน (ตรัสกับผู้ขอสัมภาษณ์) เธอนึกบ้างหรือไม่ว่า เพราะเหตุใดพระพี่เลี้ยงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นเนอริสแท้ๆ (นางพยายาล) ได้เล่าเรียนทางวิทยาศาสตร์รู้เดียวกับสมเด็จพระราชชนนี ทำไมถึงเข้าไปเช็ดพระโลหิต ถวายการปฐมพยาบาล เช่น เอาผ้าโพกพระเศียรไว้ และเก็บ

ปีนกระบอกนั้นกับปลอกกระสุนที่ตกอยู่บนพระแท่นเข้าไปไว้ในลิ้นชักโต๊ะ พระพี่เลี้ยงไม่รู้ดอกหรือว่าคนตายด้วยปีนนั้นกฎหมายบังคับไว้ว่าจะเข้าไปจะต้องศพก่อน เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองมาชันสูตรศพไม่ได้ พระพี่เลี้ยงต้องรู้ใช่ไหมว่าในหลวงสวรรคตด้วยกรณีใด ถ้ายังไม่รู้แน่ว่าเป็นชยุไชต์หรือถูกลอบปลงพระชนม์หรือเอ็กซิเด็นท์ พระพี่เลี้ยงก็คงไม่กล้าเข้าไปเช็ดพระโลหิต เอาผ้ามาพันพระเศียรไว้ และอาวุธปืนและปลอกกระสุนปืนนั้นเล่าก็คงไม่เคลื่อนไปจากที่เดิมได้

“ที่แรกรัฐบาล โดยเฉพาะหลวงประดิษฐ์ ก็ได้ตั้งใจไว้ว่าจะชันสูตรพระบรมศพ (ตามกฎหมาย) แต่เจ้านายชั้นผู้ใหญ่รวมทั้งสมเด็จพระราชชนนีด้วย ท่านไม่ชอบที่จะให้ทำเช่นนั้น เหตุผลหรือ? (ตรัสกับผู้ขอสัมภาษณ์) เธอต้องการเหตุผลว่าทำไมท่านไม่ยอม ท่านก็ไม่ได้บอกตรงๆ ว่าท่านไม่ยอม แต่ท่านไม่ชอบ เพราะพระเจ้าอยู่หัวสวรรคตไปแล้วจะพลิกศพชันสูตรอะไรกันอีกให้ทุเรศกันไปอีก กรมขุนชัยนาथพระองค์ท่านก็รับสั่งยืนยันในวันนั้น ยืนยันอยู่ว่าเอ็กซิเด็นท์ เอ็กซิเด็นท์ ดังนี้แล้วใครจะกล้าไปยืนยันแย้งกันอยู่ได้ หลวงนิตยเวชวิศิษฐ์นั้น เธอต้องรู้่านนอกจากจะเป็นแพทย์ประจำพระองค์แล้ว หลวงนิตยฯ ยังมีความสัมพันธ์กับราชตระกูลนี้อย่างใกล้ชิด ฉันรู้จักหลวงนิตยฯ ดี ฉันเป็นคนเอาหลวงนิตยฯ จากศิริราชไปไว้โรงพยาบาลกลาง หลวงนิตยฯ ไปเรียนต่อที่อเมริกาโดยทุนสมเด็จพระราชบิดาเป็นหลวงนิตยฯ ขึ้นมาได้ก็ด้วยพระราชบิดา ฉะนั้นหลวงนิตยฯ ต้องเป็นคนที่จงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง

“หลวงนิตยฯ อยู่โรงพยาบาลมานานแล้ว ย่อมต้องเคยผ่านคดีถูกปืนเช่นนี้มานับครั้งไม่ถ้วน หลวงนิตยฯ ไม่รู้หรือว่าถูกลอบทำร้าย หรือยิงตัวเอง หลวงนิตยฯ จะต้องรู้ดี และก็เพราะเหตุใดหลวงนิตยฯ ก็เป็นคนภายนอกคนแรกที่เข้าไปตรวจพระบรมศพ จึงเข้าไปเย็บบาดแผลที่พระนลาฏ หลวงนิตยฯ ต้องรู้ดีแล้วว่าสวรรคตด้วยกรณีใด หลวงนิตยฯ จึงได้ยอมเย็บบาดแผลตามคำสั่งของพระราชชนนี”

ม.จ.สกลฯ ได้รับสั่งเกี่ยวกับเจ้านายผู้ใหญ่ว่า “เจ้านายผู้ใหญ่ท่านก็ว่าเอ็กซิเด็นท์แต่ครั้งต่อมาคนพูดกันว่า คงเป็นอย่างนั้น คงเป็นอย่างนี้ (ปล่อยข่าวลือและร้องตะโกนในโรงหนังว่าปรีดีฆ่าในหลวง) ท่านก็เลยเปลี่ยนเสียงไป ฉันสงสัยใคร่คนที่ถูกกล่าวหาเปล่าๆ ปลีๆ”

ดังกล่าวนี้อีกคำให้สัมภาษณ์ของท่านสกลฯ เกี่ยวกับประเด็นที่ว่า เหตุใดจึงได้มีการเคลื่อนย้ายพระบรมศพและตกแต่งบาดแผล เหตุใดจึงไม่มีการชันสูตรพลิกพระบรมศพ และเหตุใดเจ้านายผู้ใหญ่จึงมาเปลี่ยนเสียงจากเอ็กซิเด็นท์ไปเป็นอย่างอื่น

ในที่สุด “คณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในการที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดลเสด็จสวรรคต” ก็ได้สรุปข้อเท็จจริงแห่งคดีที่ได้จากการสอบสวน
พยานหลักฐานต่าง ๆ พร้อมด้วยความเห็นของคณะกรรมการฯ แล้วเสนอให้รัฐบาล
ทราบเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๔๘๙ อันเป็นสมัยของรัฐบาลอึ้ง นาواسวัสดิ์ ที่ได้
เข้ามาเป็นรัฐบาลสืบต่อจากรัฐบาลนายปรีดีฯ ที่ได้ลาออกไปเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม
๒๔๘๙ รายละเอียดดังกล่าวมีดังนี้

“เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ เวลาประมาณ ๙.๓๐ นาฬิกา
ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา-
อานันทมหิดล ถูกกระสุนเป็นขนาด ๑๑ มม. ลูกเดียวที่พระเศียร กระสุนเข้าทางพระนลาฏ
ทะลุออกทางด้านหลังพระเศียรเหนือท้ายทอย สวรรคตอยู่บนพระที่นั่งห้องบรรทม กระสุน
ทะลุพระเขนยไปฝังอยู่ในพระที่ แผลเกิดจากการยิงในระยะห่างไม่เกิน ๕ ซม.

“ในวันเดียวกันกับวันที่เกิดเหตุ เวลาประมาณ ๑๕ นาฬิกา นายแพทย์
แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้มานิเฝ้าพระบรมศพ ขณะนี้ก็ยังหาได้ตรวจดูว่ามี
แผล ณ ที่แห่งใดอีกหรือไม่

“ในวันรุ่งขึ้น คือวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๘๙ นายแพทย์และนางพยาบาล
แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้เข้าไปอัญเชิญพระบรมศพ ขึ้นแรกได้ทำการชำระและ
ทำความสะอาดให้แก่พระบรมศพ เสร็จแล้วก็แต่งพระองค์ ขณะที่กำลังแต่งพระองค์นั้น
นายแพทย์ได้เห็นพระโลหิตที่พระเขนยที่รองพระเศียรอยู่ จึงพลิกพระเศียรดูตรวจพบว่า

มีแผลอยู่ที่ด้านหลังอีกแห่งหนึ่งมีลักษณะเท่าที่แลเห็นเล็กกว่าที่พระนลาฏ นายแพทย์ จึงแจ้งแก่พระยาอนุรักษราชมนเฑียร หัวหน้ากองมหาดเล็ก และได้ไปตาม พ.ต.นิตย เวชวิศิษฐ์ มาดู ครั้นแล้วจึงกราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน มีรับสั่ง ให้นายแพทย์ค้นหาลูกปืน แต่ไม่พบ จึงแต่งบาดแผลนั้น และก็แต่งพระองค์จนเสร็จ แล้วก็ อัญเชิญพระบรมศพลงมาขึ้นรถกาชาดไปยังพระที่นั่งบรมพิมานรถยา ในพิธีสงฆ์นำพระบรมศพ

“ความเห็น ลำดับต่อไปนี้คณะกรรมการจะได้พิจารณาว่ากรณีสวรรคต ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนี้ เนื่องด้วยเหตุอย่างไร จึงอาจ แยกการพิจารณาได้ดังนี้ คือ

“๑. เกิดจากการกระทำของผู้อื่น หรือ

“๒. เกิดจากการกระทำของพระองค์เอง ซึ่งอาจเป็นโดยตั้งพระทัยกระทำ อัตวินิบาตกรรมหรืออุบัติเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง

“ก่อนอื่นคณะกรรมการขอเสนอว่ากรรมการคณะนี้ไม่มีหน้าที่สืบสวน ได้แก่ ฟังคำพยานบุคคลและพิจารณาหลักฐานซึ่งตำรวจสอบสวนโดยเปิดเผยและจัดถาม พยานบุคคลนั้น ถึงแม้ด้านประกาศตั้งกรรมการจะได้ให้กรรมการสั่งให้สอบสวน พยานเพิ่มเติม แต่การที่จะสอบสวนเพิ่มเติมได้นั้น ก็ต้องอาศัยคำพยานหลักฐานที่ ได้ฟังมาแล้ว อันอาจเป็นช่องทางให้สั่งสอบสวนเพิ่มเติมได้ ฉะนั้นหากมีสิ่งใดนอกเหนือ ไปกว่านี้ คณะกรรมการก็มีอาจทราบได้

“คณะกรรมการนี้ มีหน้าที่ฟังการสอบสวนแสดงความเห็นเท่าที่ปรากฏ จากคำพยานหลักฐานในท้องสำนวน และการวินิจฉัยเรื่องนี้เป็นเรื่องการวินิจฉัยว่ากรณี ของเรื่องเป็นอย่างไร และเป็นการวินิจฉัยชั้นสอบสวนเท่านั้น มิใช่เป็นการวินิจฉัย คดีที่มีคู่ความหรือผู้ต้องหา ซึ่งในการวินิจฉัยในคดีที่มีคู่ความ คือ โจทก์ จำเลย อย่างศาลนั้นก็อาจวินิจฉัยชี้ขาดได้ ถ้าหากว่าพยานหลักฐานของฝ่ายหนึ่งมีน้ำหนัก ยิ่งหย่อนกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง หรือถ้าหากมีข้อกล่าวหาว่า ผู้หนึ่งผู้ใดกระทำความผิด ทางอาญา และการพิจารณาเป็นที่สงสัย ก็อาจชี้ทางยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้ เป็นคุณแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้ แต่ในการพิจารณาเค้ามูลในเบื้องต้นว่ากรณีเป็นอย่างไรได้ดังนี้ หากมีกรณีใดเป็นที่สงสัยก็ไม่อาจจะตัดทิ้งเสียได้ เพราะโอกาสที่จะค้นคว้าต่อไปเพื่อ ให้ได้มาเพื่อความจริงชัดเสียซึ่งข้อสงสัยนั้นยังมีอยู่

“คณะกรรมการเห็นว่า เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ประการสำคัญ ซึ่งจะต้องรู้ก่อนอื่น คือ การตายนั้นเกิดจากผู้อื่นกระทำร้ายหรือไม่ เพราะเหตุว่า

การตายโดยลักษณะเช่นนี้ อาจมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นกรรมการจึงขอตั้งประเด็นวินิจฉัยกรณีสวรรคตนี้ว่า เนื่องจากผู้อื่นกระทำหรือไม่ก่อน

"อนึ่ง เมื่อระลึกว่าผู้ตายคือองค์พระมหากษัตริย์ การปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์จะต้องมีสาเหตุ คือ ๑. เหตุส่วนพระองค์ ๒. เหตุเกี่ยวแก่ราชบัลลังก์ ๓. เหตุทางการเมือง

"ในประการที่หนึ่ง เหตุส่วนพระองค์สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศนั้น ไม่ปรากฏตามคำสอบสวนว่าได้กระทำความชุนชียงหมองใจให้แก่ผู้ใดถึงขนาดที่จะกระทำการประทุษร้ายเช่นนี้ มีแต่ประกอบคุณงามความดี ทรงพระเมตตากรุณาแก่เหล่าพสกนิกรทั่วไป ทั้งพระอริยาศัยก็ปรากฏว่าเยือกเย็นละมุนละไม เป็นที่รักใคร่และเคารพสักการะของประชาชนทั่วไป ไม่ขัดขืนวรรณะเพศและชาติศาสนาใดๆ

"ในประการที่สอง ไม่ปรากฏแม้แต่อย่างใด จะได้มีการขัดแย้งกันซึ่งสิทธิอันเกี่ยวแก่ราชบัลลังก์แต่อย่างใด ทั้งก่อนและหลังเวลาเสด็จสวรรคต

"ในประการที่สาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ ได้เสด็จขึ้นครองราชสมบัติตั้งแต่พระชนมายุเพียง ๑๐ พรรษา ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การปฏิบัติพระราชภารกิจจึงกระทำโดยคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และในระหว่างนั้นพระองค์ก็ทรงศึกษาอยู่ ณ ต่างประเทศ ครั้นเมื่อทรงบรรลุนิติภาวะแล้ว ได้เสด็จมาเยี่ยมพระนครเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๙ ได้ทรงประกอบพระราชภารกิจด้วยพระองค์จนกระทั่งถึงวันสวรรคตเพียงเวลา ๖ เดือนเศษ ในระหว่างนี้ก็ไม่ปรากฏในท้องสำนวนชวนให้คิดว่า มีเหตุทางการเมืองอันกระทบกระเทือนไปถึงพระองค์ ทั้งมีพระกระแสรับสั่งของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันพระราชทานแก่คณะกรรมการว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ ไม่เคยไม่พอพระราชหฤทัยอย่างมากในการที่ต้องทรงปฏิบัติพระราชภารกิจแต่อย่างใด

"ดังนั้น สาเหตุต่างๆ อันจะเป็นมูลให้เกิดมีการลอบปลงพระชนม์ ก็ไม่ปรากฏมีขึ้น

"อนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ พระองค์ได้รับความรักใคร่ และเคารพจากประชาชนเป็นทุนเดิมสืบเนื่องมาแต่สมเด็จพระราชบิดา เพราะเหตุว่าสมเด็จพระราชบิดาเมื่อครั้งยังทรงพระชนม์ชีพอยู่นั้น ได้ทรงประกอบพระกรณียกิจอันเป็นสาธารณประโยชน์มากหลาย ทั้งนำพระทัยก็เต็มไปด้วยพระเมตตา กรุณา ทรงเจือจานแผ่พระอนุบำรุงกุลบุตรธิดา โดยไม่เลือกชั้น ให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาชั้นสูง เพื่อประโยชน์แก่อนุชนและประเทศชาติ ส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน

พระบรมโกศฐานันแล้ว เมื่อเสด็จนิวัติพระมหานครครั้งหลังนี้ ก็ทรงอยู่ในวัยแรกรุ่นเป็น ที่รักใคร่ต้องตาต้องใจของประชาชน ทั้งพระราชอัธยาศัยก็อ่อนโยนละมุนละไม แม้เพียง เวลาไม่กี่เดือนที่ได้ปฏิบัติพระราชกิจด้วยพระองค์เองในหน้าที่พระมหากษัตริย์ ก็ได้ทรง แสดงให้ปรากฏแก่คนทั้งหลายว่า พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถ ทั้งน้ำพระทัยก็เปี่ยมไป ด้วยความเมตตากรุณาอันไม่ถือพระองค์ ทรงสอดส่องทุกข์สุขของราษฎรทั่วไป ไม่ จำกัชั้นวรรณะและศาสนา ทั้งน้ำพระทัยก็มิแต่จะให้ราษฎรได้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข และ ทรงคิดอยู่เสมอว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข (ความข้อนี้นปรากฏชัดตาม คำพระพิณชนคดี) ความจงรักภักดีของราษฎรไม่ว่าชาติศาสนาใดๆ ที่แสดงต่อพระองค์ นั้นเป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว คณะกรรมการเชื่อว่าราษฎรของพระองค์ส่วนมากคงถวาย ชีวิตเป็นราชพลีเพื่อพระมหากษัตริย์อันประเสริฐของเขา ฉะนั้นหากว่ามีผู้ทะนงองอาจ ประทุษร้ายต่อพระองค์จริงแล้ว หลักฐานก็คงจะปรากฏขึ้นไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

“อนึ่ง เมื่อเกิดเรื่องขึ้นแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำพยานซึ่งเป็นผู้ที่รับราชการ อยู่ในพระที่นั่งบรมพิมานมาสอบสวนเป็นจำนวนมาก พยานเหล่านั้นต่างให้ถ้อยคำเป็น แนวเดียวกันว่า ไม่รู้เหตุการณ์อันแสดงวิเวกไปในทางที่ว่ามิผู้ร้ายลอบปลงพระชนม์ และพยานที่มาให้การทั้งนี้ ก็ไม่ได้แสดงอาการปฏิกิริยาให้คณะกรรมการเห็นว่ามิวิเวก ไปในทางที่จะมีผู้คิดประทุษร้ายต่อพระองค์เลย

“อนึ่ง กรมตำรวจก็ได้ออกประกาศโฆษณาเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๘๙ ว่า ในกรณีเกี่ยวกับการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติว่า หากผู้ใดมีหลักฐานเป็นอย่างอื่น นอกไปจากที่ทางราชการ ได้แถลงไปแล้ว ก็ให้นำหลักฐานนั้นแสดงต่ออธิบดีกรมตำรวจโดยเร็ว เมื่อได้ประกาศไปแล้ว จนกระทั่งบัดนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจรายงานว่ ไม่เคยมีผู้ใดมาแจ้งเหตุการณ์ไว้อย่างไรเลย และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ออกทำการสืบสวนสดับตรับฟังหลายทาง ก็ไม่ปรากฏข่าวว่า ใครเป็นผู้ลอบปลงพระชนม์

“ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นการวินิจฉัยพยานบุคคลและเหตุแวดล้อมกรณีอย่างอื่น ประกอบตามลำดับ ต่อไปนี้จะได้อธิบายถึงพยานวัตถุ ซึ่งมีความสำคัญในกรณีนี้เป็น อันมาก คือ

“๑. ปลอกกระสุน

“๒. ตำแหน่งแผล

“๓. ลักษณะท่าทางของพระบรมศพ

“๑. ปลอกกระสุน ปลอกกระสุนนี้เก็บได้ในที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานได้ตรวจแล้ว ปรากฏว่าเป็นปลอกกระสุนที่ได้ถูกยิงโดยกระบอกปืนของกลาง ซึ่งวางอยู่ใกล้พระกรซ้ายของพระบรมศพ ฯลฯ

“๒. ตำแหน่งแผล ปรากฏว่าแผลกระสุนถูกที่พระนลาฏเหนือหัวพระชนงซ้าย ทะลุออกใกล้ปุ่มท้ายทอยเบื้องหลังพระเศียร กระสุนทะลุพระเขนยแล้วเลยลงไปฝังอยู่ในพระที่ จากคำพยานของคณะแพทย์ และจากการทดลองของคณะแพทย์ได้ความว่า แผลนี้เกิดจากการยิงในระยะติดผิวหนัง หรือห่างไม่เกิน ๕ ซม. ลักษณะของบาดแผลเป็นดังนี้ คณะกรรมการเห็นพ้องด้วยความเห็นของแพทย์ส่วนมากในข้อที่ว่า โดยลักษณะของบาดแผลนั้นเองแสดงให้เห็นว่า บาดแผลเกิดจากความตั้งใจกระทำ แต่ความตั้งใจนี้ได้หมายความว่าเฉพาะตั้งใจกระทำให้ตาย ย่อมหมายความว่ารวมถึงความตั้งใจที่ยกปืนขึ้นไปจ่อหน้าผาก ซึ่งปืนอาจลั่นขึ้นโดยอุบัติเหตุก็ได้ด้วย

“ลำดับต่อไปนี้จะได้นิพนธ์ว่า ที่ว่าลักษณะของบาดแผลเกิดจากความตั้งใจของผู้กระทำนั้น จะเป็นโดยผู้อื่นกระทำหรือกระทำโดยพระองค์เอง ฯลฯ

“อนึ่ง ปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เข้าพระที่บรรทม ในคืนวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๘๙ เวลา ๒๑ น. เศษ และตื่นบรรทมเมื่อเวลาประมาณย่ำรุ่งของวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ แล้วสมเด็จพระราชชนนีได้เสด็จมาถวายน้ำมันละหุ่งยังห้องพระบรรทม ต่อจากนั้นก็บรรทมต่อไปอีกจนเวลาประมาณ ๘ นาฬิกา จึงตื่นบรรทมเสด็จเข้าห้องทรง ครั้นแล้วจึงกลับเข้าพระที่อีก ต่อมาอีกประมาณ ๑ ชั่วโมงจึงเกิดเหตุ จากพฤติการณ์ที่ปรากฏดังนี้จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรรทมมาแล้วดังนี้ คือตลอดคืนครั้งหนึ่ง และตั้งแต่เวลาอย่างรุ่งถึงเวลา ๘ นาฬิกาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อตื่นบรรทมเวลา ๘ นาฬิกาแล้วเข้าห้องทรง ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่าคงเข้าไปลงพระบังคนหนักแล้ว จึงเสด็จเข้าพระที่อีก ต่อไปจากนี้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมงก็เกิดเหตุ ระยะเวลาหลังนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวน่าจะไม่บรรทมหลับ เพราะได้บรรทมแล้วถึงสองระยะ ถึงหากจะบรรทมหลับก็คงไม่สนิท ฉะนั้นถ้าหากผู้ร้ายเปิดพระวิสูตรเข้าไปกระทำการยิงดังที่ปรากฏบาดแผลนั้น ก็หน้าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงรู้สึกพระองค์เสียก่อน และไม่แน่ว่าผู้ร้ายจะกระทำการได้โดยง่ายดังนั้น อนึ่ง ตามรายงานตรวจของคณะแพทย์ก็มีปรากฏว่ามียาพิษอยู่ในอวัยวะอันอาจทำให้พระองค์บรรทมโดยไม่รู้สึกพระองค์แต่ประการใด

“คณะกรรมการได้คำนึงอยู่เหมือนกัน ผู้เป็นใหญ่ของประเทศนั้น ก็อาจถูกกระทำร้ายโดยความอกอาจ ทั้งๆ ที่มีผู้ป้องกันแข็งแรง ดังมีตัวอย่างหลายเรื่องที่มีผู้

เป็นใหญ่ของประเทศถูกผู้ร้ายอุกอาจเข้าประหารโดยไม่เกรงภัยอันตรายใด แต่นั่นมิใช่เป็นเรื่องลอบกระทำความร้าย แต่เป็นกระทำความร้ายซึ่งหน้า โดยผู้กระทำความร้ายยอมพลีชีวิตเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งโดยมากเป็นประโยชน์ส่วนรวมตามความเห็นของเขา และมักเป็นเหตุผลทางการเมือง

“ฉะนั้น โดยลักษณะของบาดแผล ประกอบเวลา สถานที่ และพฤติการณ์ โดยรอบด้านดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการก็ยังมองไม่เห็นว่าเป็นบาดแผลนี้เกิดจากการกระทำของผู้อื่น

“ถ้าหากวินิจฉัยว่า บาดแผลนั้นมีได้เกิดจากการกระทำของผู้อื่นแล้ว ผลลัพธ์ก็ลงว่า เกิดจากการกระทำของพระองค์เอง ปัญหาต่อไปมีว่า พระองค์ทรงกระทำในลักษณะทำทางอย่างไร และโดยในลักษณะทำทางที่ทรงกระทำดั่งนั้น จะเป็นอุบัติเหตุหรือตั้งพระทัยกระทำอวดวินิบาตกรรม

“การจับปืนสั้นอย่างเช่นปืนของกลาง ที่ถนัดก็คือจับด้ามปืนแล้วยิงโดยวิธีใช้นิ้วชี้เหนี่ยวไก แต่ปืนของกลางนี้ยาวถึง ๒๒ ซม. การที่บุคคลจะจับปืนวิธีนี้ แล้วจะยิงตนเองให้เกิดบาดแผลดังที่ปรากฏในพระบรมศพนั้น ถึงแม้จะเป็นผู้ที่มีฝีมืออ่อนก็เป็นท่าที่ไม่ถนัดและไม่น่าจะทำได้สะดวกอยู่ท่าหนึ่งคือจับด้ามปืนกลับใช้นิ้วหัวแม่มือเหนี่ยวไกปืน และใช้อีก ๔ นิ้วจับที่คอด้ามปืน จรดปากกระบอกปืนดังที่หน้าผาก และเมื่อบุคคลนอนหงายอยู่ การจับปืนกลับเช่นที่กล่าวข้างต้นเป็นท่าที่ทำงานทั้งมือซ้ายและมือขวา หรือทั้งสองมือพร้อมกัน หากจะสันนิษฐานว่าได้ทรงกระทำเช่นที่กล่าวนี้ โดยที่พระองค์ล้นัดขวา แต่ปืนตกอยู่ข้างซ้ายของพระองค์ พระองค์ก็คงใช้พระหัตถ์ซ้ายของพระองค์จับกระบอกปืนดังที่พระนลาฏ หรือได้ใช้ทั้งสองพระหัตถ์ ก็ต้องใช้พระหัตถ์ซ้ายเป็นส่วนใหญ่ในการจับปืนนั้น

“คณะกรรมการเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของแพทย์ว่า ผู้ที่จะกระทำอวดวินิบาตกรรมนั้นต้องมีจิตใจไม่ปกติ หรือมีฉันทะนั้นก็มิเหตุน่าจะทราบกระเทือนจากจิตใจของผู้นั้นอย่างรุนแรง ไม่ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศมีพระจริตผิดปรกติประการใด และพระองค์ไม่ได้ทรงทั้งร้องร่ำไห้ว่ามีเหตุส่วนพระองค์อย่างใดเลย ทั้งตามทางสอบสวนก็ไม่ทราบถึงสาเหตุและร่องรอยของการนั้นจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดคนหนึ่งคนใดด้วย แต่ทว่าจิตใจของคนนั้นไม่เหมือนกัน เหตุที่ว่ากระเทือนจากจิตใจอย่างรุนแรงของคนหนึ่ง และเหตุกระเทือนทางจิตใจนี้ อาจพลุ่งขึ้นขณะหนึ่งขณะใดโดยทันทีก็ได้ ฉะนั้นกรณีเหตุที่เกิดขึ้นสำหรับคนหนึ่งจะนำมาใช้และเปรียบเทียบกับอีกคนหนึ่งไม่ได้เสมอไป ส่วน

สาเหตุนั้นเล่าก็เป็นเหตุเฉพาะตัวของผู้กระทำอัศวินบาตกรรม ซึ่งเขาเปิดเผยเอาไว้ก่อน เช่น ปรารภกับผู้อื่นหรือเขียนเอกสารทิ้งไว้ภัยที่บุคคลอื่นจะรู้ได้

"มีอีกข้อหนึ่งคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศทรงกระการล่วงหน้าไว้มากมาย เช่น โปรดเกล้าฯ ให้นัดสมเด็จพระสังฆราชทูลลาพระชินสีห์ในการเสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศ เป็นต้น อีกทั้งปรากฏตามการสอบสวนว่า พระองค์ท่านทรงพอพระราชหฤทัยที่จะได้เสด็จไปเยี่ยมสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ และท่านประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา

"แต่อย่างไรก็ดี พฤติการณ์ทั้งหลายนี้จะถือว่าเป็นเหตุผลอันจะตัดกรณีอัศวินบาตกรรมโดยสิ้นเชิงเสียทีเดียวก็หาได้ไม่ แต่เมื่อได้พิจารณาถึงตำแหน่งของบาดแผลและวัตถุที่ทำให้เกิดบาดแผล คือ ปืนแล้ว ไม่เห็นว่าจะเป็นอุบัติเหตุไปได้เลย คณะกรรมการได้คำนึงเหมือนกันว่าอุบัติเหตุนั้นอาจเกิดขึ้นในรูปใดๆ ก็ได้ แต่ในที่นี้จะต้องอนุมานได้ว่าเกิดขึ้นในรูปใดรูปหนึ่ง และอาจเป็นไปได้ในรูปนั้นรูปหนึ่งรูปใด ที่เกิดขึ้นในกรณีนี้ก็ถือเป็นจะต้องตั้งอยู่ที่หน้าผาก แต่ปืนไม่ใช่ของเล่นที่หน้าผาก และหน้าผากก็ไม่ใช่ที่ดูปืน ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นโดยตั้งใจเหนี่ยวไกปืนโดยไม่ทันพิจารณาว่าลูกปืนขึ้นลากล้องไว้แล้วหรือเหนี่ยวไกปืนโดยพลั้งพลาด ก็เหลือวิสัยที่จะเชื่อว่ากระทำที่หน้าผาก ฉะนั้นจึงไม่มีทางที่จะคิดว่าอุบัติเหตุเกิดขึ้นในรูปนี้โดยการกระทำของพระองค์เอง ส่วนอุบัติเหตุอันเกิดจากการกระทำของผู้อื่นนั้นไม่มีเค้ามูลอันจำต้องพิจารณาถึง

"๓. ลักษณะท่าทางของพระบรมศพ...อย่างไรก็ดีโดยลักษณะของพระบรมศพที่ทอดพระกรไปตามพระวรกาย ซึ่งเป็นท่านอนตามธรรมดา นั้น มีความสำคัญซึ่งควรพิจารณาอยู่มาก ปรากฏจากปากคำพยานที่เป็นแพทย์บางคนให้ถ้อยคำตรงกันว่า ถ้าหากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ ถูกกระสุนปืนโดยพระองค์ทรงกระทำเองแล้ว พระกรทั้งสองไม่น่าจะอยู่ในท่าเรียบตึงนั้น พระกรควรงอหรือตกอยู่ที่พระพักตร์หรือพระอุระ หรือมีฉะนั้นก็เปะปะไป ส่วนปืนจำต้องอยู่ในพระหัตถ์เสมอไปหรือไม่นั้นไม่แน่นอน ความข้อนี้สำคัญเป็นอันมาก เพราะว่าถ้าความเห็นของแพทย์เป็นสิ่งที่แน่นอนแล้ว ก็ชี้ให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศมิได้ทรงกระทำให้เป็นลั่นโดยพระองค์เอง แต่ความเห็นของแพทย์ดังที่ว่านั้นแน่นอนหรือไม่ ข้อนี้แพทย์มิได้ยืนยันเต็มที่โดยเด็ดขาดทุกคน เป็นแต่ใช้ถ้อยคำว่า "ควรจะ" "น่าจะ" เป็นอย่างนั้น

"แต่อย่างไรก็ตาม แพทย์ที่ได้ให้ความเห็นอย่างนี้ก็มิได้ตัดในข้อที่ว่าพระองค์

ทรงกระทำโดยพระองค์เอง (เว้นแต่นายแพทย์ชุป โชติกเสถียรผู้เดียว)

“ปีนกระบอกของกลางนี้มีขนาด ๑๑ ม.ม. มีกำลังสั้นไก ๓ ก.ก. มีความแรงสะท้อน ๐.๑๒๔๘ เมตร/กิโลกรัม สมมุติว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกระทำพระองค์เอง ไม่ว่าจะเป็นโดยตั้งพระทัยหรือไม่ก็ตาม ในประการแรกก็ไมรู้แน่นอนว่าพระองค์ทรงจับปืนด้วยพระหัตถ์ข้างเดียวหรือสองข้าง และทั้งไม่รู้ด้วยว่ากำลังที่พระองค์ทรงจับปืนนั้นมีกำลังแข็งแรงสักเพียงใด แต่ทราบได้ว่ากำลังซึ่งทรงใช้ทำให้ปืนลั่นอย่างน้อยต้องเป็น ๓ ก.ก. ส่วนกำลังต้านทานการสะท้อนของปืนนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหากซึ่งไม่สามารถทราบได้ ทั้งนี้เป็นอันไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า กำลังแรงสะท้อนของปืนนั้นสามารถพาเอาพระกระมาตกอยู่ในท่าเช่นนั้นได้หรือไม่ เหตุฉะนั้นโดยลักษณะท่าทางของพระบรมศพดังนี้ ก็ไม่กระจ่างพอที่จะชี้ลงไปว่า กรณีเกิดจากการกระทำของผู้อื่น แม้กระนั้นก็ดีโดยที่ท่าทางของพระบรมศพเป็นที่น่าประหลาดซึ่งไม่เป็นข้อที่จะผ่านเลยไปเสียโดยไม่คำนึงถึง

“โดยที่การวินิจฉัยเรื่องนี้ เป็นการวินิจฉัยกรณีดังกล่าวไว้แต่แรก ไม่ใช่เป็นเรื่องที่มีผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด ซึ่งในเรื่องเช่นนี้ถ้าไม่มีหลักฐานยืนยันว่าเขากระทำผิด หรือหลักฐานไม่แน่นแฟ้นพอ และมีเหตุสงสัยประการใดๆ ก็ตาม ผู้วินิจฉัยย่อมยกเอาความไม่แน่นอนและความสงสัยนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ถูกกล่าวหาและวินิจฉัยไปได้โดยเด็ดขาดทันที แต่เรื่องนี้เป็นเพียงในชั้นสืบสวนและสอบสวน โอกาสที่จะกระทำการสืบค้นคว้าต่อไปยังมีอยู่ เพื่อให้ได้มาซึ่งความแน่ชัดแห่งกรณี

“ตามข้อเท็จจริงที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ตามสำนวนสอบสวนเท่าที่ปรากฏอยู่ในเวลานี้ ยังไม่กระจ่างในปัญหาบางข้อ ทั้งนี้เป็นเพราะมิได้กระทำการชันสูตรพลิกพระบรมศพให้ละเอียดถี่ถ้วนมาแต่ต้น ตลอดจนการสอบสวนพยานก็ไม่วินิจฉัยในข้อสำคัญ เช่น ปลอกกระสุนปืน เป็นต้น

“อย่างไรก็ดี คณะกรรมการได้ประมวลสอบสวนเข้าทั้งหมด ทั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้สอบสวนไว้เดิม และที่สอบสวนโดยเปิดเผยต่อหน้าประชาชน และเมื่อได้พิจารณาถึงคำพยานบุคคล วัตถุพยาน และเหตุผลแวดล้อมกรณีต่างๆ ทุกแง่ทุกมุมโดยรอบด้านดังกล่าวมาแต่ต้นแล้ว คณะกรรมการเห็นว่าในกรณีอันจะพึงเป็นต้นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตนั้น สำหรับกรณีอุบัติเหตุคณะกรรมการมองไม่เห็นทางว่าจะเป็นไปได้เลย ส่วนอีกสองกรณีคือ ถูกลอบปลงพระชนม์และทรงปลงพระชนม์เองนั้น การถูกลอบปลงพระชนม์ไม่มี

หลักฐานและเหตุผลที่แน่นอน แสดงว่าเป็นไปได้ แต่ไม่สามารถที่จะตัดออกเสียโดยสิ้นเชิง เพราะว่ายังมีท่าทางของพระบรมศพค้ำนอนอยู่ ส่วนในกรณีปลงพระชนม์เองนั้น ลักษณะของบาดแผลแสดงว่าเป็นไปได้ แต่ไม่ปรากฏเหตุผลหรือหลักฐานอย่างใดว่าได้เป็นเช่นนั้นโดยแน่ชัด คณะกรรมการจึงไม่สามารถที่จะชี้ขาดว่าเป็นกรณีหนึ่งกรณีใดในสองกรณี ทั้งนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการสืบสวน และปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป"

รายงานข่าวของทางราชการแจ้งว่า นายกรัฐมนตรีได้นำรายละเอียดและความเห็นของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้นนั้น เสนอคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๙ และคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วมีมติให้แต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง เพื่อให้พิจารณารายงานของคณะกรรมการชุดแรกอย่างรอบคอบทุกด้านทุกมุม คณะอนุกรรมการชุดใหม่นี้ประกอบด้วย

๑. นายกรัฐมนตรี	เป็นประธานกรรมการ
๒. นายติเรก ชัยนาม	เป็นกรรมการ
๓. นายเดือน บุนนาค	เป็นกรรมการ
๔. นายวิจิตร ลุลิตานนท์	เป็นกรรมการ
๕. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์	เป็นกรรมการ
๖. นายทองเปลว ชลภูมิ	เป็นกรรมการ
และนายไสว สุทธิพิทักษ์	เป็นเลขานุการ

คณะอนุกรรมการชุดนี้ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการชุดแรกโดยละเอียดถี่ถ้วน ได้ไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุหลายครั้ง และได้สอบถามมหาดเล็กผู้อยู่ใกล้ชิดพระยุคลบาท คือ นายชิต สิงหเสนี และนายบุศย์ ปัทมศริน แล้วได้สรุปผลเสนอต่อคณะรัฐมนตรีตามนัยที่คณะกรรมการชุดก่อนได้พิจารณามาแล้ว คณะรัฐมนตรีจึงได้เปิดประชุมเมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๘๙ และหลังจากได้พิจารณาแล้ว คณะรัฐมนตรีจึงได้นำเรื่องเสนอต่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และพร้อมกันนั้น ได้ส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายต่อไป

ต่อความเห็นของ "คณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในการที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต" ดังกล่าวข้างต้น และการดำเนินการ

ของรัฐบาลธำรงนาวาสวัสดิ์ ในเวลาต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งมีฐานะเป็นที่ปรึกษารัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ได้ให้รายละเอียดในการตอบคำถามภาชนธ์ของนายวิระ โอศถานนท์ แห่งหนังสือพิมพ์มหาสารภูฏี เกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐบาลนั้นว่าดังนี้

"ผมทราบว่รัฐบาลธำรงฯ ได้นำเรื่องเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งมีกรมขุนชัยนาทฯ เป็นประธาน พร้อมกันนั้นรัฐบาลได้ส่งเรื่องให้กรมตำรวจสืบสวนเอาตัวการที่แท้จริงในการปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ ตำรวจที่มีหน้าที่สืบสวนได้เริ่มวิธีสืบสวนตามหลักการที่เคยทำกันมาในกรณีที่มีผู้ถูกลอบฆ่าตายว่า ในกรณีลอบปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ นั้น พระองค์ได้มีสาเหตุขัดแย้งกับผู้ใดถึงขนาดที่ผู้นั้นต้องปลงพระชนม์ท่าน แล้วสถาปนาตนเป็นราชวงศ์ใหม่ขึ้น ตามประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏว่าเมื่อรัชกาลที่ ๘ สวรรคตแล้วรัฐบาลในสมัยนั้น ได้เชิญพระวราชอนุชาขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ องค์ปัจจุบัน โดยความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ พนักงานสืบสวนจึงเห็นว่าสาเหตุแห่งการปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ มิใช่เพราะเหตุดังกล่าว พนักงานสืบสวนจึงสืบสวนถึงสาเหตุอื่นว่า มีผู้ใดบ้างที่ได้รับประโยชน์จากการที่ปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ ก็เห็นว่า มหาตมเล็กที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่บางพวกการเมืองโฆษณาชวนเชื่อไว้ ก็มีใช่เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ เลย ดังนั้นจึงสืบถึงบุคคลอื่นที่ได้รับประโยชน์จากการปลงพระชนม์นั้น ซึ่งก็มีการพุดซุบซิบกันว่าเป็นผู้นั้นผู้นี้ พนักงานสืบสวนจึงได้สอบปากคำของบางคนไว้แต่ไม่สามารถเปิดเผยได้ในขณะนั้น

"เมื่อข่าวนี้ได้แพร่หลายออกไปก็ได้เกิดรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ได้ร่วมมือกับคณะรัฐประหารทำขึ้น แล้วพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาลเมื่อ ๑๐ พ.ย. ๒๔๙๐ ครั้นแล้วรัฐบาลนี้ก็ได้อัดตั้งให้พระพินิจชนคดี พี่เขยของ ม.ร.ว.เสนีย์ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งออกจากราชการรับบำนาญไปแล้วนั้น เข้ากลับรับราชการทำหน้าที่สืบสวนกรณีสวรรคต ซึ่งได้สั่งจับนายเฉลียว ปทุมรส นายชิต สิงหเสนี นายบุญย บัณฑกริน..."

ภายหลังที่พระพินิจชนคดี ได้เข้ารับตำแหน่งกรรมการสืบสวนสอบสวนกรณีสวรรคตแล้ว ก็ได้วางโครงสร้างของคดีให้เห็นเป็นว่ากรณีนี้เกิดขึ้นโดยการวางแผนของนายปรีดี มี ร.อ.วัชรชัย ชัยสิทธิเวชช์ เป็นมือปืน มีนายชิต สิงหเสนี นายบุศย์ ปัทมศริน เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ และมีนายเฉลียว ปทุมรส เป็นผู้ร่วมแผนการด้วย

แต่เนื่องจากขณะนั้นนายปรีดี และเรือเอกวัชรชัย ได้หลบหนีภัยรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ ออกนอกประเทศไปเสียก่อนแล้ว (ถึงแม้ว่าต่อมาพนักงานสอบสวนจะได้รู้ว่านายปรีดีพำนักอยู่ ณ เกาะฮ่องกงในต้นปี ๒๔๙๑ แต่พนักงานสอบสวนก็ไม่ตั้งใจที่จะร้องขอให้ทางฮ่องกงส่งนายปรีดีและเรือเอกวัชรชัยกลับมาดำเนินคดีในเมืองไทย ตามข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิที่จะร้องขอต่อฮ่องกงได้) ผู้ที่อยู่ในโครงสร้างคดีของพระพินิจชนคดีจึงยังคงมีแต่เพียง ๓ คน คือ นายเฉลียว นายชิต และนายบุศย์ และในที่สุดคนทั้ง ๓ ก็ถูกจับดำเนินคดีในข้อหาสมคบกันปลงพระชนม์ในหลวงอานันทฯ ภายหลังจากที่พระพินิจชนคดีกับพวกได้ปลุกพยานเท็จและหลักฐานเท็จขึ้นเรียบร้อยแล้ว ก็ได้ส่งสำนวนให้อัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อไป ดังรายละเอียดของคำฟ้องต่อไปนี้

“ข้อ ๑. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้ทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์เป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เฉลิมพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๗ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นับลำดับเป็น

องค์ที่ ๘ ในพระบรมราชจักรีวงศ์ ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงศึกษาวิชาอยู่ ณ ประเทศสวิสฯ ได้ทรงบรรลุนิติภาวะเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๘๘ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ทรงเป็นสมเด็จพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักและเคารพของอาณาประชาราษฎร์ ครั้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ได้เฉลิมพระปรมาภิไธยว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ข้อ ๒. ในระหว่างเวลาที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลประทับอยู่ในราชอาณาจักรดังกล่าวแล้วนั้น นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยที่ ๑ เป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์ชั้นพิเศษ มีตำแหน่งหน้าที่เป็นราชเลขาในการในพระองค์ และมีตำแหน่งหน้าที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ประจำพระราชสำนัก มีหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการในส่วนพระองค์โดยตลอด แล้วจำเลยนี้ได้ลาออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ส่วนนายชิต สิงหเสนี จำเลยที่ ๒ และนายบุศย์ ปัทมศริน จำเลยที่ ๓ เป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์ มีตำแหน่งหน้าที่เป็นมหาดเล็กห้องพระบรรทมของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มีหน้าที่รับใช้ในส่วนพระองค์โดยใกล้ชิด ตั้งแต่เริ่มเสด็จประทับอยู่ในราชอาณาจักรตลอดมาจนถึงวันเสด็จสวรรคต

ข้อ ๓. นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยที่ ๑ นายชิต สิงหเสนี จำเลยที่ ๒ นายบุศย์ ปัทมศริน จำเลยที่ ๓ กับพรรคพวกที่ยังหลบหนีอยู่ ได้บังอาจสมคบกันกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ซึ่งในขณะนั้นทรงเฉลิมพระนาม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ต่างกรรมต่างวาระ กล่าวคือ

(ก) เมื่อระหว่างวันที่ ๙ เมษายน ๒๔๘๙ เวลาใดไม่ปรากฏ ถึงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ เวลากลางวัน จำเลยทั้ง ๓ นี้กับพรรคพวกดังกล่าว ได้ทงองอาจสมคบกันคิดการตระเตรียมจะกระทำการปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล โดยพรรคพวกดังกล่าวกับจำเลยได้ประชุมกันปรึกษาวางแผนการ และตกลงกันในอันที่จะกระทำการปลงพระชนม์เมื่อใด และให้ผู้ใดเป็นผู้รับหน้าที่ร่วมกันไปกระทำการปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล และจำเลยทั้ง ๓ นี้ได้บังอาจช่วยกันปกปิดการสมคบกันจะประทุษร้ายต่อพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าว และจำเลยหาได้เอาความนั้นไปร้องเรียนไม่ เหตุเกิดที่ตำบลชนะสงคราม อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร

(ข) ต่อมาวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ เวลากลางวัน นายชิต สิงหเสนี จำเลยที่ ๒ นายบุศย์ ปัทมศริน จำเลยที่ ๓ กับพรรคพวกซึ่งยังหลบหนีอยู่ ได้บังอาจสมคบกันกระทำการปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล โดยใช้อาวุธปืนยิง ๑ นัด ประทุษร้ายต่อพระองค์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ถูกที่พระนลาฏ ทะลุทางเบื้องหลังพระเศียรในขณะที่บรรทมอยู่บนพระที่ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้สวรรคตในขณะนั้นด้วยเหตุถูกประทุษร้ายดังกล่าว ทั้งนี้โดยจำเลยและพรรคพวกกระทำโดยมีเจตนาทำลายพระชนม์แห่งพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล และเพื่อให้เป็นผลสำเร็จตามแผนการซึ่งจำเลยและพรรคพวกได้ตกลงดังกล่าวในข้อ (ก) และในขณะที่จำเลยกับพวก ได้ทงองอาจกระทำการปลงพระชนม์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าวนี้ นายชิต สิงหเสนี จำเลยที่ ๒ กับนายบุศย์ ปัทมศริน จำเลยที่ ๓ ได้ร่วมรู้อยู่ในที่นั้น และจงใจไม่ถวายเป็นความพิทักษ์ตามหน้าที่มหาดเล็กห้องบรรทม จำเลยทั้ง ๒ นี้บังอาจเป็นใจกระทำการช่วยให้ช่องให้ออกาสแก่พรรคพวก อันเป็นอุปการะในการที่จะกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้สำเร็จ และจำเลยทั้ง ๒ นี้ได้กระทำการปกปิดการประทุษร้ายต่อพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่เอาความนั้นไปร้องเรียน เหตุเกิด ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ตำบลพระบรมมหาราชวัง อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร

ข้อ ๔. ต่อมาในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ เวลากลางวัน ภายหลังเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ถูกปลงพระชนม์แล้ว นายชิต สิงหเสนี จำเลยที่ ๒ ได้บังอาจกระทำการเพทุบายเอาปลอกกระสุนปืน ๑ ปลอก ส่งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและกล่าวเท็จว่า เก็บได้ในที่ใกล้พระแท่น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลบรรทมอยู่ในขณะถูกประทุษร้าย ทั้งนี้โดยจำเลยประสงค์เพื่อจะให้เจ้าหน้าที่หลงเชื่อไปในทางที่เป็นเท็จว่า เป็นปลอกกระสุนปืนซึ่งได้ยิงในวันนั้นจากอาวุธปืนกระบอกหนึ่งซึ่งวางอยู่ใกล้พระกรเบื้องซ้าย และเพื่อจะให้หลงเชื่อไปในทางที่เป็นเท็จว่า ได้ทรงใช้อาวุธปืนนั้นประทุษร้ายพระองค์เอง ซึ่งความจริงอาวุธปืนกระบอกนั้นมิได้ใช้อยู่ในวันนั้น และไม่ได้ใช้ประทุษร้ายต่อพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้โดยนายชิต สิงหเสนี จำเลยที่ ๒ รู้รู้ว่าเป็นความเท็จ และได้กระทำการเพทุบายดังกล่าว ด้วยเจตนาช่วยพรรคพวกให้พ้นอาญา และปกปิดมิให้ปรากฏ ว่าได้มีการประทุษร้ายต่อพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เหตุเกิด ณ พระที่นั่ง

บรมพิมาน ตำบลพระบรมหาราชวัง อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร”

จากคำฟ้องตามข้อ ๔ แสดงว่าคนร้ายได้ใช้ปืนกระบอกอื่นยิง ไม่ใช่พระแสงปืนที่วางอยู่ข้างพระกรเบื้องซ้าย และเมื่อคนร้ายยิงแล้วก็เก็บเอาปลอกกระสุนที่ใช้ยิงแล้วนั้นออกไปด้วย แล้วเอาปลอกกระสุนที่เคยใช้ยิงจากพระแสงปืนกระบอกดังกล่าวไปวางไว้แทน เพื่อให้เห็นสมจริงว่าเป็นที่ปลงพระชนม์ในหลวงอานันทย์ เป็นปืนที่วางอยู่ข้างพระกรเบื้องซ้ายนั่นเอง

จากคำฟ้องดังกล่าวนี้ แสดงว่าคนร้ายเป็นยอดอาชญากรจริงๆ และใจเย็นเป็นพิเศษ ที่สามารถเล็ดลอดเข้าไปปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ถึงห้องพระบรรทมท่ามกลางการถวายความปลอดภัยที่เข้มแข็งและผู้คนพลุกพล่านในยามเช้า (๙.๐๐ น.เศษ) และเมื่อปลงพระชนม์แล้ว ยังใจเย็นเที่ยวค้นหาปลอกกระสุนปืนที่ใช้ยิงแล้วนั้นเอาออกไปด้วย แล้วเอาปลอกกระสุนอื่นวางไว้แทน ยังแต่ว่าโจทก์ไม่กล้าฟ้องว่าคนร้ายได้แกะเอาเม็ดหัวกระสุนออกไปด้วยเท่านั้น ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วก็เป็นจอมอาชญากรบรรลือโลกยิ่งกว่าอาแซงลูแปงก์ ยอดผู้ร้ายในนวนิยายสืบสวนที่เดียว

อัยการในระบบทุนนิยมที่ไหนๆ ก็เป็นเช่นนั้นแหละ แต่คำฟ้องหรือคำกล่าวหาดังกล่าวนี้อาจเป็นความจริงหรือเป็นเท็จ เราก็จะได้ติดตามกันต่อไป และจากแฟ้มสำนวนคดีนี้ที่ปรากฏหลักฐานอยู่ที่ศาล ก็ไม่เกินความสามารถที่เราจะพิสูจน์ความจริงไม่ได้

อย่างไรก็ดี คำฟ้องของโจทก์ดังกล่าวนี้ จำเลยทั้ง ๓ คน คือ นายเฉลียว ปทุมรส นายชิต สิงหเสนี และนายบุญย์ ปัทมศริน ได้ให้การปฏิเสธต่อศาลเมื่อ ๒๓ กันยายน ๒๔๙๑ มีความว่าดังนี้

“ข้อ ๑. จำเลยทั้งสามได้ทราบฟ้องของโจทก์แล้ว ขอให้การว่าจำเลยทั้งสามคนมิได้กระทำความผิดดังฟ้องของโจทก์ เหตุที่จำเลยทั้งสามคนถูกกล่าวหานี้ ก็เพราะได้มีบุคคลบางจำพวกฉวยโอกาสเอาการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลมาเล่นเป็นเกมการเมือง เพื่อทำลายล้างบุคคลอื่น มีอาทิเช่น นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส นายเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ร.น. และนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยที่ ๑ เป็นต้น ส่วนนายชิต สิงหเสนี และนายบุญย์ ปัทมศริน จำเลยนั้น แม้ไม่ได้เกี่ยวข้องในทางการเมืองอย่างไร ก็กลายเป็นชนวนเครื่องทำลายของบุคคลจำพวกนั้นๆ ไปด้วย”

ครั้งนี้แล้ว ณ วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๙๑ การพิจารณาคดีประวัติศาสตร์ก็ได้
 เริ่มต้น ณ ศาลอาญาลับลับ ๒๔ อันเป็นบัลลังก์ที่จัดขึ้นเป็นพิเศษสำหรับพิจารณา
 คดีนี้โดยเฉพาะ ผู้พิพากษาเต็มคณะ ๕ ท่านได้ออกนั่งบัลลังก์พร้อมเพรียงกัน โดย
 มีพระนิติธารณพิเศษ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นประธาน ประกอบด้วยคณะคือ
 หลวงการุณย์นราทร นายวิจิตร ไกรฤกษ์ หลวงกำจรนิตสาร และนายทวี เจริญพิทักษ์
 คดีนี้เริ่มเบิกโรงด้วย นายตี ศรีสุวรรณ ซึ่งมีอาชีพและที่พักพิงไม่แน่นอน
 และไม่เป็นหลักแหล่ง แต่พนักงานสอบสวน โดยหลวงแผ้วพาลชนและพระพินิจชนคดี
 ก็สามารถไปสืบเสาะเอาตัวมาเป็นพยานรับจ้างสร้างนิยายเรื่อง “นายปรีดีผู้วางแผน
 การปลงพระชนม์”

ตามเค้าเรื่องที่ถูกขึ้นมีดังนี้ คือ

นายปรีดี พนมยงค์ นายเจสียว ปทุมรส ร.อ.วัชรชัย ชัยสิทธิเวช รน.
 นายชิต สิงหเสนี และ นายบุศย์ ปัทมศริน ได้ไปร่วม วางแผนการปลงพระชนม์
 ในหลวงอาวันที่ ๔ ที่บ้านของ พล.ร.ต.พระยาศรยุทธเสนี (กระแสด ปวหาเนวิน-
 ศรยุทธเสนี) ซึ่งขณะนั้น นายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าได้ไปพักอยู่ที่บ้าน พระยาศรยุทธเสนี
 ได้เห็น นายปรีดี และพรรคพวกไปที่บ้านนั้น และได้ยินนายปรีดี และพรรคพวกปรึกษา
 วางแผนปลงพระชนม์กัน ดังปรากฏในคำให้การของ นายตี ศรีสุวรรณ ว่าดังนี้

“ระหว่างที่อยู่บ้านนี้ (บ้านพระยาศรยุทธเสนี) ได้เห็นนายปรีดีกับพวกไปหา
 พลเรือตรีพระยาศรยุทธเสนี ๓ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อเดือน ๖ ข้างขึ้นปีจอ (อยู่ในระหว่าง
 วันที่ ๑ ถึง ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๘๙) ไปถึงเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกาเศษ มีชายอีก ๒ คน
 ไปด้วย คนหนึ่งสูงโปร่ง อีกคนหนึ่งสูงท้วม ไม่ทราบว่าเป็นใคร พลเรือตรีพระยา-
 ศรยุทธเสนีออกมาเชิญเข้าไปห้องรับแขกทั้ง ๓ คน นายปรีดีถามพลเรือตรีพระยา-
 ศรยุทธเสนีถึงตัวพยาน (นายตี) ซึ่งปรากฏอยู่ในที่นั้นด้วยว่าเป็นใคร พลเรือตรี
 พระยาศรยุทธเสนีตอบว่า เป็นพ่อค้าไม้มาจากนครสวรรค์ เป็นคนดีไว้ใจได้ แล้ว
 พลเรือตรีพระยาศรยุทธฯ ก็ให้พยาน (นายตี) ไปหานายหงวนที่บางลำพูเรื่องไม้หอม
 พยาน (นายตี) กลับมาเวลา ๒๑.๐๐ นาฬิกาเศษ นายปรีดีกับพวกกลับไปหมดแล้ว

ครั้งที่ ๒ หลังจากครั้งแรกสัก ๙ ถึง ๑๐ วัน ไปถึงเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา
 คราวนี้ไป ๕ คน นายปรีดีกับพวกสองคนก็ไปครั้งแรกกับคนใหม่อีก ๒ คน คน
 หนึ่งสูงท้วม อีกคนหนึ่งเตี้ยเล็ก เข้าไปในห้องรับแขกทั้ง ๕ คน สัก ๕ นาทีได้ยิน

เสียงถามว่าการค้าไม้เป็นอย่างไร พลเรือตรีพระยาศรยุทธฯ ตอบว่า ได้บ้างเสียบ้าง ยังไม่ได้ผล แล้วมีเสียงพูดขึ้นว่า “ใกล้จะไปอยู่แล้ว จะทำอะไรก็ทำเสีย” ได้ยินเท่านั้นพยาน (นายดี) ก็ลุกขึ้นไปกินกาแฟนอกบ้านชั่วคราวจึงกลับมา ไม่พบคนเหล่านั้นแล้ว

ครั้งที่ ๓ หลังจากครั้งที่ ๒ ๗-๘ วันไป เวลา ๑๙.๐๐ นาฬิกาเศษ คราวนี้ ข้าพหูกันทั้ง ๕ คนเช่นครั้งที่ ๒ เข้าไปในห้องรับแขกทั้ง ๕ คน แต่ไม่เห็น พลเรือตรีพระยาศรยุทธฯ อยู่ในห้องรับแขก พยาน (นายดี) นั่งอยู่ที่มานั่งข้างฝา ห้องรับแขกด้านนอก ได้ยินเสียงพูดกันในห้องรับแขกว่า ผมไม่นึกเลยเด็กตัวนิดเดียว ปัญญาจะเจ็บแหลมถึงเพียงนี้ แล้วอีกเสียงหนึ่งพูดว่า ผมก็ได้ยิน ผมอยู่ใกล้ พี่ชายว่าจะสละราชสมบัติให้น้อง คิดจะสมัครเป็นผู้แทน เป็นนายก” อีกสัก ๕ นาทีก็มีเสียงพูดขึ้นว่า “นั่นซิ พวกเรา เขาคิดเรื่องนี้สำเร็จรอดไปได้ พวกเราจะเดือดร้อนไม่ได้ อย่าให้พ้นไปได้ รีบกำจัดเสีย” เสียงหนึ่งพูดขึ้นทันทีว่า “นั่นตกเป็นพนักงานของพวกผมเอง” อีกเสียงหนึ่งพูดว่า “พวกผมทำสำเร็จแล้วขอให้เลี้ยงดูให้ถึงขนาดก็แล้วกัน” มีเสียงตอบว่า “กันพูดไม่จริงก็เอาปืนมายิงกันเสีย” อีกเสียงหนึ่งว่า “ให้สำเร็จแล้วกันจะมีรางวัลให้อย่างสมใจ” หลังจากนั้นเงียบไปสัก ๑๐ นาที นายปรีดีคนเดียวออกจากบ้านไป พลเรือตรีพระยาศรยุทธฯ ตามออกไปส่ง ส่วนพวกที่มา กับนายปรีดีอีก ๔ คนนั้น ออกไปนั่งดื่มสุรากันใต้ต้นมะม่วงริมสนามหญ้าหน้าบ้านราว ๒๐ นาทีจึงพากันกลับไป

ในตอนนั่งดื่มสุรากันนี้ พยาน (นายดี) ได้ยินคนเหล่านั้นเรียกชื่อกัน จึงทราบชื่อ ๓ ชื่อ คือ นายตุ นายเฉลียว นายชิต ส่วนอีกคนหนึ่งไม่รู้จักอยู่เช่นเดิม (ตุ หมายถึงเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช)

พยาน (นายดี) เบิกความต่อไปว่า คนที่มา กับนายปรีดี ครั้งแรก คือ นายตุ นายเฉลียว ส่วนคนที่มา กับนายปรีดีครั้งที่ ๒ และ ๓ เป็นชุดเดียวกัน คือ นายตุ นายเฉลียว นายชิต อีกคนหนึ่งไม่รู้จักชื่อ (หมายถึงนายบุญย์ ปัทมศริน)

พยาน (นายดี) เบิกความต่อไปว่า เมื่อพวกที่ดื่มสุรากลับไปแล้ว พยาน (นายดี) พูดกับพลเรือตรีพระยาศรยุทธฯ ว่า “เจ้าคุณ ในเรื่องนี้เอาจับเขาด้วยหรือ” ก็ได้ยินคำตอบว่า “เราไม่เอาจับเขาหรอก เราเอออๆ ค่ะๆ ไปกับเขาเช่นนั้น เขามีวาสนา เขามีบุญคุณกับเรา” พยาน (นายดี) จึงว่า “ไม่เอาจับเขาก็เป็นการดี”

นี่คือคำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ พยานปากเอกที่ผูกเรื่องขึ้นว่า นายปรีดี ไปวางแผนปลงพระชนม์ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี และได้ยื่นข้อความสนทนากันดัง คำให้การนั้น

แต่จากการนำสืบพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลย และจากบันทึกของพลเรือ-ตรีพระยาศรยุทธเสนี พยานโจทก์เอง ปรากฏว่านายตี ศรีสุวรรณ พยานโจทก์ ที่ให้การว่ารู้เห็นถึงการวางแผนปลงพระชนม์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้เข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านพระยาศรยุทธเสนีภายหลังที่กรณีสวรรคตได้เกิดขึ้นแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น นายตีจะรู้ได้อย่างไร ว่ามีการวางแผนปลงพระชนม์กันที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี เรื่องของนายตีฯ จึงเป็นเรื่องที่กุ่มอย่างสกปรกของ พล.ต.อ.พระพิณจขนาดดี กับพวก นั้นเอง

อย่างไรก็ดี ถ้านายปรีดีจะเป็นผู้วางแผนปลงพระชนม์พระเจ้าอยู่หัวแล้ว มีเหตุผลอะไรที่จะต้องไปอาศัยบ้านพระยาศรยุทธฯ เป็นที่วางแผน เพราะขณะนั้น นายปรีดีฯ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี จะประชุมวางแผนกันที่ทำเนียบรัฐบาล หรือที่ทำเนียบท่าช้างบ้านพักของท่าน ก็ไม่เห็นว่าจะมีอุปสรรคอะไร การไปประชุมที่บ้านพระยาศรยุทธฯ จึงไม่มีเหตุผล นอกจากจะเป็นเหตุผลในการสร้างความเท็จของโจทก์เพื่อให้นายตี ศรีสุวรรณ พยาน ได้รู้เห็นถึงการวางแผนปลงพระชนม์ เท่านั้นเอง แต่โจทก์ก็สร้างความเท็จขึ้นได้ไม่แนบเนียน เพราะขณะที่โจทก์อ้างว่า นายตีได้ยิมนายปรีดีกับพวกวางแผนปลงพระชนม์นั้น โดยข้อเท็จจริงในขณะนั้น นายตีไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้านพระยาศรยุทธฯ ดังกล่าวแล้วข้างต้น เมื่อนายตีไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้านนั้นเวลานั้น นายตีจะได้ยินได้เห็นได้อย่างไร

ทั้งนี้ พระพิณจขนาดดีและพวกผู้สร้างเรื่องเท็จขึ้นนี้อาจลืมนึกไปว่า นายปรีดี เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยทำการต่อต้านญี่ปุ่น จัดตั้งกองทัพบกใต้ดินในขณะที่ยู่ป่วนเพ่นพ่านอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง และเคลื่อนไหวร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างใกล้ชิด จนกระทั่งประสบชัยชนะในสงคราม ดังที่ลอร์ดหลุยส์แมท์แบตแตนท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดฝ่ายสัมพันธมิตรภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้กล่าวถึงนายปรีดีในการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไทม์ มีความตอนหนึ่งดังนี้

"ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของประเทศสยาม เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปรู้จักกันในนามของหลวงประดิษฐมนูธรรม และพวกเราหลายคนที่เคยอยู่ในกองบัญชาการซีแอค (SEAC) มักจะรู้จักท่านในนาม "รู้ธ" ซึ่งเป็นชื่อรหัสของท่าน ท่านกำลังจะ

มาเยือนประเทศนี้ในระยะสั้น เพื่อสั่นทวนไมตรี โดยเป็นแขกของรัฐบาล ข้าพเจ้าเห็นว่า พวกเราคงจะถือโอกาสนี้ให้การต้อนรับอันอบอุ่นแก่ท่าน เพราะเหตุว่าหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นบุคคลที่มีบทบาทอันสำคัญยิ่งคนหนึ่งในสงครามภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ ในระหว่างสงคราม แนนอนทีเดียว การกล่าวขวัญถึงชื่อของท่าน จะกระทำได้เพียง การกระซิบกระซาบ และเรื่องราวทั้งหลายที่เกี่ยวกับตัวท่านทั้งหมดเป็นเรื่อง "ลับสุดยอด" ถึงแม้ในขณะนี้ ประชาชนอังกฤษส่วนมากก็ไม่ทราบการกระทำอันกล้าหาญ และเสี่ยงภัยของท่าน

...ความเคร่งเครียดของหลวงประดิษฐ์และการเสี่ยงภัยที่ท่านต้องเผชิญอยู่มากกว่า ๓ ปี เป็นสิ่งที่น่าสะพึงกลัว แต่ความมีวินัยของท่านเองและสานุศิษย์ของท่านซึ่งเกิดจากแรงดลใจของท่าน ทำให้ท่านสามารถประสบความสำเร็จ..."

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินงานต่อต้านญี่ปุ่นและช่วยเหลือสัมพันธมิตรในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น เป็นงานเสี่ยงภัยและยากเย็นที่สุดในการเคลื่อนไหว และรักษาความลับ ซึ่งลอร์ดเม้าท์แบตแต้นท์ตระหนักดีตามที่กล่าวแล้ว แต่นายปรีดีก็รักษาตัวมาได้ พร้อมด้วยความสำเร็จของขบวนการเสรีไทยที่อยู่ภายใต้การนำของท่าน แล้วคนเช่นนี้หรือที่จะไปวางแผนปลงพระชนม์ให้นายตี๋คนไม่มีหลักแหล่งได้รู้เห็น

๑๐

๒ เหตุผลที่โจทก์ยกขึ้นมาอ้างถึงสาเหตุที่นายปรีดีฯ วางแผนปลงพระชนม์ เป็นเหตุผลที่หลอกได้ก็แต่พวกปัญญาอ่อนเท่านั้น เป็นเหตุผลที่แสนจะทุเรศที่สุด เช่นเดียวกับเหตุผลของหมาป่าที่อ้างกับลูกแกะ ดังปรากฏในคำแถลงการณ์ปิดคดีของจำเลย มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“เกี่ยวกับสาเหตุที่โจทก์ (โดยท่านอธิบดีกรมอัยการ) แถลงว่าเป็นสาเหตุสำคัญเหตุหนึ่ง คือมีข่าวทราบอยู่ทั่วไปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ จะสละราชสมบัติเพื่อสมัครเป็นผู้แทนราษฎร แล้วจะเป็นนายกรัฐมนตรี ราชสมบัตินั้นจะให้แก่สมเด็จพระราชอนุชา อันเป็นเรื่องที่ทราบกันทั่วไป แต่ที่จริงไม่ได้ทราบกันทั่วไป เพราะไม่มีใครในพระที่นั่งทราบเลยว่าทรงประสงค์เช่นนั้นจริง ปรากฏแต่เพียงว่าเคยมีพระราชกระแสทำนองสนุกสนาน เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องจริงจึงประการหนึ่งแล้ว ยังมองไม่เห็นเหตุที่จะทำความเดือดร้อนแก่นายปรีดี พนมยงค์ หรือนักการเมืองฝ่ายที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ อย่างใดเลย นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่รวมทั้งหมดประมาณสี่ห้าเดือนก็ลาออกเด็ดขาด ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง เริ่มเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่เพียงสองเดือนเศษก็เกิดเหตุสวรรคต แต่ก่อนเกิดเหตุก็ได้ลาออกไปตามวิถีทางรัฐธรรมนูญครั้งหนึ่งก่อนแล้ว เกิดสวรรคตแล้วก็ลาออกทันที และต่อมาทั้งๆ ที่มีเสียงสนับสนุนมากในสภา ก็ลาออกเป็นเด็ดขาดจากตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง ทั้งปรากฏว่าเมื่อเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีก็เป็นด้วยการขอร้องเพื่อให้ช่วยบ้านเมือง ไม่ใช่เรื่องเข้ามาช่วงชิง

แย่งตำแหน่ง เป็นการเข้ามาโดยเสียสละ เมื่อก่อนที่จะเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ก็ปรากฏว่าเป็นผู้ที่ได้รับความนับถืออย่างกว้างขวางทั่วไป เป็นรัฐบุรุษอาวุโส มีเกียรติสูงกว่าตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในยุคนั้น เป็นที่ที่รบกันดีสำหรับผู้ตั้งใจทำงานเพื่อประชาชนว่า เป็นตำแหน่งอันมีภาระหนักอึ้งยิ่ง ไม่ใช่ตำแหน่งที่จะพึงเข้ามาแสวงผลประโยชน์แสวงอำนาจส่วนตน เป็นที่แน่ชัดว่า ท่านผู้นี้ไม่เคยแสวงหาผลประโยชน์เป็นส่วนตัวจากตำแหน่งหน้าที่ราชการใด ๆ เลย มีแต่ชวนช่วยปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศ เพื่อประชาชนทั่วไป ทั้งยินยอมเข้ารับผิดเสี่ยงตนเพื่อรับใช้ชาติบ้านเมืองตามโอกาสที่จะกระทำได้ ดังนี้ เหตุใดจึงจะเดือดร้อน ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะมาแย่งตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ตามคำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ)

“นอกจากนี้ ยังมีข้อนำสืบทำนองว่านายปรีดี พนมยงค์ ดูเหมือนจะมีความนิยมรูปการปกครองแบบมหาชนรัฐ และด้วยการที่ได้มีความคิดในอันที่จะให้มีการสัมพันธ์กับประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงในอาณานิคมในทำนองสหพันธ์หรือสหรัฐ และในบรรดาประเทศใกล้เคียงเหล่านี้ล้วนเป็นประเทศไม่มีกษัตริย์ การร่วมสัมพันธ์กันในรูปทำนองดังกล่าวนี้ น่าจะต้องเป็นประเทศที่มีการปกครองคล้ายคลึงกันด้วย ทัศนะอย่างนี้ยิ่งเพิ่มความขบขันยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ง่าย ๆ ว่า บัดนี้ประเทศไทยเราไม่ได้ร่วมสัมพันธ์ทุกสิ่งทุกอย่างใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกานั่นเป็นประเทศมหาชนรัฐดอกหรือ เราแสดงว่ายินดีร่วมในทุกูปที่จะจัดขึ้น และเราสนับสนุนเต็มที่ในองค์การสหประชาชาติ ซึ่งส่วนมากเป็นมหาชนรัฐ เป็นความจำเป็นอย่างใดหรือที่จะต้องให้มีการปกครองแบบมหาชนรัฐอย่างเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่มีความสำคัญในรูปการปกครองของแต่ละประเทศ ดังที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว

“อนึ่ง แม้ความคิดเรื่องการให้มีการปกครองในรูปมหาชนรัฐก็ตาม นักปฎิวัติผู้เข้าใจดีแห่งการปฏิวัติย่อมจะต้องทราบว่า ความสำเร็จในการปฏิวัติทั้งหลายนั้นอยู่ที่ประชาชน ถ้าการปฏิวัติใดกระทำไปฝ่าฝืนความเห็นชอบของประชาชน การปฏิวัตินั้นก็ไปไม่รอด

“อนึ่ง การเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบมหาชนรัฐ เป็นเรื่องของการเปลี่ยนสถาบันอันมีกษัตริย์เป็นประมุข เป็นเรื่องการเลิกล้มสถาบันเสีย ไม่ใช่เรื่องการเปลี่ยนตัวบุคคลดังทัศนะของนักนิยมอำนาจ และวิธีการเปลี่ยนตัวบุคคลดังสมัยการปกครองที่อำนาจตกอยู่แก่บุคคลเฉพาะนั้น ไม่ใช่วิธีปฏิวัติเพื่อประชาชนตามนัย

แห่งการปกครองที่รับรองสิทธิและฐานะของมนุษย์ ซึ่งวิธีการเปลี่ยนตัวบุคคลผู้ปกครอง อำนาจสมัยอำนาจอธิปไตยของบ้านเมืองตกอยู่แก่บุคคลเฉพาะนั้น มีธรรมเนียมใช้ การสังหารผลาญชีวิตแล้วขึ้นครองอำนาจแทนด้วยการปราบดาภิเษก (ตามที่ปรากฏ ในประวัติศาสตร์นั้น การแย่งราชบัลลังก์ก็เกิดขึ้นส่วนมากจากเจ้านายในราชวงศ์เดียวกัน ผู้ใฝ่สูงอำนาจหรือพวกใฝ่อำนาจเป็นนักเผด็จการฟังซิสต์) ซึ่งต่างกับการเลิกล้ม สถาบันกษัตริย์ การเลิกล้มสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่กระทบถึงการที่จะต้องกำจัด บุคคลด้วย เมื่อล้มสถาบันแล้วก็ไม่มีผลให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีฐานะตามสถาบันนั้นได้ ส่วนการที่จะพึงพิจารณาปัญหาเรื่องบุคคลเพียงใด ก็สุดแต่การกระทำเป็นรายๆ ไป และการจัดการต้องจัดการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือประชาชนเห็นสมควรกำหนด กฎหมายขึ้นเป็นพิเศษ วิธีการสังหารผลาญชีวิตผู้ครองสถาบันต่างๆ เมื่อสถาบันนั้น คงมีอยู่ก็ต้องตั้งผู้มีหน้าที่ตามสถาบันนั้นต่อไป การฆ่ากษัตริย์จึงไม่ใช่วิธีการหรือ ธรรมเนียมของนักมหาชนรัฐ นักศึกษาประวัติศาสตร์ย่อมจะทราบดีว่า ที่มาแห่ง การปกครองมหาชนรัฐนั้น ทางหนึ่งมาจากการที่ประเทศนั้นไม่มีพระมหากษัตริย์ หรือสถาบันกษัตริย์มาก่อน เมื่อจัดการปกครองประเทศของตนขึ้นในแบบแผนประ- ชาธิปไตย จึงไม่มีความจำเป็นต้องสร้างสถาบันนี้ขึ้นอีก (เช่น สหรัฐอเมริกา) อีกทางหนึ่งคือ สำหรับประเทศที่ได้มีการปกครองอย่างมีพระมหากษัตริย์มาก่อน เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย ประชาชนมีความเห็นว่าถ้าขึ้น คงสถาบันกษัตริย์ไว้ สถาบันนี้จะเป็นที่มาแห่งการแอบแฝงการแอบอ้างสิทธิพิเศษ ขี้อรงประชาชน หรือเป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์ของชนชั้นพิเศษเหนือ ประชาชนอยู่ อันเป็นภาระหนักเกินไปกว่าที่ประชาชนจะทนแบกไว้ได้ เป็นอันไร้ ประโยชน์แก่ประชาชนเสียแล้ว เขาก็เลิกล้างสถาบันนั้นเสีย โดยไม่รับรองสถาบัน นั้นไว้ในรัฐธรรมนูญต่อไป ฉะนั้นนักนิยมกษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย จึงถือ เป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งที่จะต้องเทิดพระมหากษัตริย์ไว้ในฐานะพระประมุขของชาติ อันแท้จริง ให้พระองค์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ และมีให้มีความรับ ผิดชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะเป็นเหตุให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงพระองค์ ซึ่งจะคลาย ความศักดิ์สิทธิ์แห่งสถาบันนั้นเสียได้ นักการเมืองผู้มีความนิยมดังนี้ ต้องเข้ารับ ผิดชอบในบรรดากิจการทุกสิ่งทุกอย่างโดยสิ้นเชิง ไม่พึงดึงหรือน้อมนำพระองค์ให้ ลงมาเกี่ยวข้องกับหรืออ้างอิงพระราชอำนาจของพระองค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อ ให้เป็นที่อุ้มใจแก่ประชาชนโดยแน่นอนว่า จะไม่มีผู้ใดแอบแฝงขี้อรงเขาอยู่โดยอาศัย

พระบารมี การแอบแฝงแอบอ้างพระราชอำนาจต่าง ๆ ก็ดี เหล่านี้หาใช่นักนิยมกษัตริย์ ในระบอบประชาธิปไตย แต่หากเป็นนักฉวยโอกาส โดยอาศัยอำนาจพระมหากษัตริย์ ซึ่งยังเหลือซากอยู่ ก็การที่ได้เกิดแนวความคิดในรูปการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ได้มีมูลเหตุเนื่องมาจากที่เมื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจโดยเด็ดขาดทุกสิ่งทุกอย่างนั้น แม้พระมหากษัตริย์จะทรงมีพระทัยเพื่อชาติบ้านเมืองเพียงใดก็ตาม แต่โดยลักษณะธรรมชาติมักเป็นที่แอบแฝงของนักฉวยโอกาสซึ่งครองประชาชน อ้างสิทธิพิเศษเหนือประชาชนจนสุดที่ประชาชนจะแบกรับได้ และมักพอกพูนขึ้นตามระยะเวลาเสมอ ซากที่เหลืออยู่นี้แหละ ได้นำมาซึ่งความเสื่อมแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ในเมืองไทยนี้ นักการเมืองทุกฝ่ายทราบดีว่าประชาชนทั่วไปเคารพรักพระมหากษัตริย์ และพระองค์ย่อมเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมความสามัคคี การร่วมมือกันสร้างบ้านเมือง นักการเมืองผู้ปรารถนาดีต่อชาติบ้านเมืองและประชาชน ย่อมชวนชวนที่จะให้พระองค์ดำรงอยู่ในฐานะเช่นนั้นอันแท้จริง โดยที่บ้านเมืองของเรานี้เพิ่งเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย และเพิ่งจะได้มีความสำนึกถึงสิทธิของมนุษย์และของประชาชน และประชาชนเพิ่งจะได้สำนึกขึ้นบ้างซึ่งฐานะแห่งคนไทย ในฐานะที่เป็นกำลังสำคัญใหญ่ยิ่งของบ้านเมือง ฉะนั้น ก็เป็นธรรมดาที่นักซึ่งครองประชาชนโดยสิทธิพิเศษย่อมจะยังเหลือซากอยู่ และซากเหล่านี้ย่อมแฝงร่างอยู่ในที่ทั่วๆ ไป อาจจะได้รู้ตนหรือได้หลงตนว่าได้เปลี่ยนจิตใจเพื่อประชาชนไปแล้วก็เป็นได้ และเพราะฉะนั้น การชวนชวนพยายามที่จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่จะต้องมีขึ้นเกิดขึ้น และทำนุเหล่านี้ก็จะให้เข้าใจถึงการระมัดระวังเทิดทูนพระมหากษัตริย์ในฐานะเป็นศูนย์กลางแห่งความสามัคคีอันแท้จริง ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะอันแท้จริง ย่อมยากที่จะเป็นไปได้ เพราะความเคยชินในสิทธิพิเศษแห่งตนที่ได้ไว้จึงมักผลอ หรือจงใจเรียกร้องสิทธิพิเศษเช่นนั้น โดยอาศัยหรือแอบแฝงอ้างพระราชอำนาจแห่งพระมหากษัตริย์ และการขัดแย้งในการแสดงความจงรักภักดีจึงได้ปรากฏอยู่เสมอ กล่าวคือฝ่ายมุ่งหมายฐานะอันสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งพระประมุข ย่อมพยายามเทิดทูนพระเกียรติและเทิดทูนให้เป็นที่เคารพสักการะให้พระองค์เป็นที่เคารพรักของประชาชนอันแท้จริง และเป็นศูนย์กลางแห่งสามัคคีธรรมแห่งชาติ อีกฝ่ายหนึ่งแสดงความจงรักภักดีด้วยการกล่าวอ้างถึงความซื่อตรงจงรักต่อพระองค์ เพื่อได้รับพระเมตตาบารมี และกล่าวอ้างความจงรักภักดีนั้นแพร่ไปในหมู่ประชาชน เพื่อพลอยได้รับความนิยมาจกประชาชนในความจงรักภักดี

แห่งคนนั้นด้วย และในขณะเดียวกันเที่ยวสอดสายตาค้นคนอื่นด้วยสายตาระวางสงสัยว่า เขาไม่จงรักภักดี บางพวกได้อ้างความจงรักภักดี โดยพยายามที่จะเรียกร้องให้ได้ มาซึ่งพระราชอำนาจแห่งพระองค์ให้มีส่วนมีเสียงในการปกครองบ้านเมือง..."

ในคำแถลงการณ์ปิดคดี จำเลยได้ชี้ให้เห็นอย่างประจักษ์ว่า คดีสวรรคต เป็นคดีที่มีสาเหตุมาจากการเมืองโดยไม่ต้องสงสัย จำเลยได้ชี้ว่า

"โดยที่ผู้ต้องหาในคดีนี้ที่โจทก์กล่าวระบุถึง ได้เป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ สองคนคือ นายปรีดี พนมยงค์ และ นายเลี้ยว ปทุมรส จำเลย สำหรับนายปรีดี พนมยงค์นั้น นับว่าเป็นหัวหน้าสำคัญ ฝ่ายพลเรือนด้วยผู้หนึ่ง และเป็นที่ทราบกันว่า เป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจใน ระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี เมื่อได้กระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญๆ เกี่ยวกับการบ้านเมืองมากหน้าที่ด้วยกัน และที่นับว่าเป็น คุณประโยชน์แก่บ้านเมืองเป็นอย่างมากนั้น เป็นอันไม่มีผู้ใดจะปฏิเสธได้ นับตั้งแต่ เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา หรือแม้ตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ดี ปรากฏว่าท่านผู้นี้ได้ปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นอย่างดี เป็นผู้หนึ่งซึ่งใช้เวลาเกือบทั้ง หมดตั้งแต่เข้ารับราชการมา เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่ราชการนั้น เมื่อเปลี่ยนแปลง การปกครองแล้ว ก็นับว่าเป็นผู้หนึ่งที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการวางรูปแบบแผน การปกครองตามแบบอย่างประชาธิปไตย ไม่ปรากฏว่าไฝ่หาผลประโยชน์แก่ตนเอง จากหน้าที่ราชการ หรือแม้ไฝ่หาความสำราญของตนเมื่ออยู่ในตำแหน่งหน้าที่ราชการ ขึ้นสูง ในทางบำรุงบำเรอตนทางกามารมณ์ก็ดี ทางความหรูหราฟุ่มเฟือยต่างๆ ก็ดี ได้อุทิศตนและทุ่มเทตนเองเพื่อความสำเร็จในงานโดยตลอด และแม้เมื่อเกิด สงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า สงครามคราวนั้น เมื่อ ประเทศไทยยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านแล้วก็เท่ากับเราได้เสียเอกราชแล้ว ในขณะนั้น ท่านผู้นี้ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ได้ทรงอันตรายที่จะ เกิดแก่ตน ได้คิดอ่านดำเนินการเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากการเสียเอกราชได้ เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่อย่างดียิ่งดังกล่าว และในโอกาสที่ได้ติดต่อกันดำเนินงาน กู้อิสรภาพเพื่อประชาชน กับบรรดาสัมพันธมิตรทั่วไป จึงได้รับความนับถือและยกย่อง อย่างสูงสุดท่านหนึ่ง ในประเทศทั้งหลายเหล่านั้น ผู้ที่มีความคิดสำนึกในหน้าที่ต่อ

ประชาชน ย่อมจะเข้าใจได้ว่า เหตุใดท่านผู้นี้จึงไม่เคยเห็นดเหน้อยในการปฏิบัติหน้าที่ เหตุใดท่านผู้นี้จึงไม่ปรากฏเที่ยวไฝ่หาความสำราญอย่างเช่นที่เห็นกันอยู่ทั่วไปในบรรดาผู้มีอำนาจวาสนาทั้งหลาย ท่านผู้นี้ปรารถนาสิ่งใดหรือ และการครองชีวิตดังนี้มนุษย์ทนได้หรือ จะเป็นการครองชีวิตอยู่โดยมีความสุขได้ละหรือ ผู้มีความเข้าใจในคุณค่าแห่งงาน และมีความสำนึกในคุณค่าแห่งประชาชนเพื่อนมนุษย์ และเล็งเห็นกฎความจริงในเรื่องผลประโยชน์ของประชาชนแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นได้ว่างานที่ได้กระทำนั้น ได้กระทำโดยมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ร่วมกันของเพื่อนมนุษย์ งานนั้นกระทำเพื่อพากันไปสู่ความเจริญ เพื่อช่วยกันสร้างฐานอันมั่นคงแห่งเพื่อนร่วมชาติ วิถีที่จะพาไปสู่ความสถาพรของเพื่อนร่วมชาติ ความอึดเอิบย้อมมีขึ้นเกิดขึ้น เห็นความสนุกสนานทั้งหลายที่เห็นกันอยู่ และเข้าใจกันอยู่ เมื่อเห็นผลงานอันบังเกิดขึ้นนั้น และเมื่อได้ไฝ่ใจคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนแล้ว ก็เล็งเห็นได้ถึงการทำใดเป็นการกระทำทำลาย การกระทำใดนำความเสียหายมาสู่ประชาชน การนั้นเขาย่อมไม่อาจจะกระทำได้ การกระทำนั้นไม่มีผลทำให้เขามีความสุขได้ การปฏิบัติงานเพื่อประชาชนนี้ หาใช่เป็นการแสวงหาอำนาจไม่ เพราะตามความจริงอำนาจหาใช่สิ่งที่นำมาซึ่งความสุขอันแท้จริงไม่ ความสุขอันแท้จริงคือชุมชนมนุษย์อันมีสันติสุข ชุมชนมนุษย์อันไม่มีการกดขี่ข่มเหงเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ชุมชนมนุษย์ที่ไม่มีการมุ่งร้ายทำลายกัน มีการปฏิบัติกิจการงานทั้งหลายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน การมีชีวิตอยู่เหนือความทุกข์ยากของผู้อื่น ย่อมไม่มีผลให้เกิดความสุขได้ เป็นที่ปรากฏว่าท่านผู้นี้ไม่เคยแสดงการไฝ่อำนาจเลย และไม่เคยรำร้อหรืออวดอ้างความรักชาติว่าได้มีอยู่เหนือสิ่งอื่นใดอย่างใดเลย มุ่งหน้าแต่จะกระทำหน้าที่เท่านั้น..."

อีกตอนหนึ่งแถลงการณ์กล่าวถึงนายปรีดีว่า

"การพยายามป้องกันและเหตุทุนพระบรมวงศานุวงศ์ต่างๆ ในระหว่างสงคราม โดยอาศัยหน้าที่ฐานะผู้สำเร็จราชการฯ ก็เป็นที่ประจักษ์การกระทำอยู่แล้ว เกี่ยวกับความห่วงใยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ตลอดจนสมเด็จพระราชชนนี ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ถวายความสะดวกสบายทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ ก็ได้ปรากฏอยู่ ถ้าไม่ถูกล้มกันเสีย เสร็จสงครามแล้ว ด้วยความเป็นห่วงในความเห็นห่างจากประชาชน ท่านผู้นี้ก็ได้พยายามทูลเชิญให้เสด็จกลับเพื่อประทับให้เป็น

ที่อุ้นใจแก่ประชาชน การพยายามทูลเชิญนี้ย่อมเป็นที่ประจักษ์อยู่เช่นเดียวกัน คงจะไม่มีผู้ใดปฏิเสธ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชมบารมี และแสดงความเคารพสักการะในพระองค์ เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งสามัคคีธรรม การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านี้ แสดงหรือว่าเป็นการมุ่งร้ายต่อสถาบันกษัตริย์ เมื่อเสร็จสงครามมหาเอเชียบูรพานั้น ท่านผู้นี้ไม่ใช่เป็นผู้ได้รับความนิยมนสูงสุดทั้งภายนอกและภายในประเทศหรือ ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ท่านผู้นี้ได้ปฏิบัติภารกิจหนึ่งสิ่งใดในทางไม่เชิดชูพระบรมวงศานุวงศ์หรือ และเมื่อคราวมอบหมายแต่งตั้งนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีสืบต่อจากจอมพลฯ ครั้งแรกนั้น คำแนะนำดังกล่าวออกันประกาศทั่วไปที่มอบแก่รัฐบาลนายควงฯ นั้น ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีและนายควงฯ ได้ปฏิญาณที่จะเกิดทุนไว้ดอกหรือ และประชาชนได้มีความนิยมนนี้พุ่งสูงขึ้นอย่างยิ่งหรือ ความนิยมนับถือที่เกิดขึ้นนี้เนื่องจากการใฝ่อำนาจหรือ เปล่าทั้งสิน แต่หากการกระทำบังชดเช่นนี้ ถ้าท่านผู้นี้ใฝ่อำนาจแล้ว โฉนจึงสนับสนุนให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อเสร็จสงคราม ทั้งๆ ที่รู้อยู่ว่าท่านผู้นี้เป็นเชื้อพระวงศ์”

จากแถลงการณ์บางตอนดังกล่าวนี้ และจากพฤติกรรมของนายปรีดีที่ได้ประจักษ์ต่อมหาชนทั้งหลายมาเป็นเวลาอันยาวนาน ย่อมเป็นที่เชื่อได้โดยไม่ต้องสงสัยเลยว่า นายปรีดีไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในการสวรรคตของในหลวงอานันทฯ แม้แต่น้อย และแม้นายเฉลียว ปทุมรส และเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ก็ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในกรณีนี้แต่ประการใด

สำหรับนายชิต สิงหเสนี และนายบุศย์ ปัทมศริน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกรณีนี้ แต่ก็จะต้องมีส่วนรู้เห็นว่า กรณีสวรรคตเกิดขึ้นได้อย่างไร หรือใครเป็นฆาตกรปลงพระชนม์พระองค์ดังปรากฏในคำวินิจฉัยของศาลว่าดังนี้

“ทางที่ผู้ร้ายจะปืนปายขึ้นมาบนพระที่นั่งนั้น ตามคำพยานได้ความว่าไม่มีร่องรอยอย่างใดเลย บนพระที่นั่งมีทางเข้าออกห้องพระบรรทมได้ ๓ ทาง ด้านกลาง (คือห้องพระสำราญซึ่งติดกับห้องพระบรรทม, ห้องพระบรรทมอยู่ทางทิศตะวันออก) ด้านหน้า (เหนือ) และด้านหลัง (ใต้)

“ด้านกลางมี ๓ ช่องหรือ ๓ ประตู มีฉากกันและลงกลอนข้างในทางห้องพระบรรทมทั้ง ๓ ช่อง ส่วนภายนอกซึ่งเป็นห้องทรงพระสำราญมีตู้ โต๊ะ เก้าอี้

วางกันอยู่ เป็นอันว่าทางด้านกลางนี้ไม่ได้ใช้เป็นทางเข้าออก

“ด้านหน้า (เหนือ) มีประตูเดียวจากเฉลียงเข้าประตูถึงห้องทรงพระอักษร ส่วนพระองค์ แล้วถึงห้องพระบรรทม ประตูด้านนี้มีฉากลงกลอนในเช่นเดียวกัน ได้ความว่าจะเปิดต่อเมื่อพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินออกไปเสวยพระกระยาหาร เข้าที่ห้องทางเฉลียงด้านหน้า ตามคำของนายบุศย์จำเลยว่า ในคืนวันที่ ๘ มิถุนายน นั้น เมื่อพระองค์ท่านเสด็จเข้าที่บรรทมแล้ว นายบุศย์เป็นผู้ลงกลอนที่ฉากในโดยเรียบร้อยตามหน้าที่ด้วยมือของตนเอง ต่อไปนี้จนกระทั่งพระองค์ท่านต้องกระสุนปืน ไม่ปรากฏว่ามีใครเข้าออกทางประตูนี้อีก จนเมื่อสมเด็จพระราชชนนีจะเสด็จจากห้องพระบรรทม กลับออกทางด้านเหนือนี้ นายชิตจำเลยยังต้องเปิดฉากถวาย คดีเป็นอันฟังได้ว่า ทางด้านหน้า (เหนือ) นี้ปิดอยู่ตลอดเวลา นับแต่เสด็จเข้าที่พระบรรทมไปจนภายหลังพระองค์ท่านต้องกระสุนปืนแล้ว และเพิ่งจะถอดกลอนเปิดฉากในตอนสมเด็จพระราชชนนีจะเสด็จออกจากห้องพระบรรทม ห้องทรงพระอักษรออกไปนี่เอง

“คงมีทางเข้าออกห้องพระบรรทมทางเดียวทางด้านหลัง (ใต้) ซึ่งนายชิต นายบุศย์นั่งเฝ้าอยู่ที่เฉลียงหน้าประตู เป็นทางเข้าห้องแต่งพระองค์แล้วสู่ถึงห้องพระบรรทม แม้จำเลยเองก็ให้การต่อสู้คดีไปในทำนองว่าไม่มีทางอื่นที่ผู้ร้ายจะเข้าไปสู่ห้องพระบรรทมได้

“ฉะนั้น ผู้ร้ายที่เข้าห้องพระบรรทม จะต้องผ่านที่นายชิต นายบุศย์นั่งอยู่”

ถึงแม้ว่า นายชิตและนายบุศย์จะรู้ว่าใครคือผู้ร้ายหรือฆาตกรที่เข้าไปปลงพระชนม์พระองค์ท่าน และถึงแม้ว่านายชิต นายบุศย์จะพูดไม่ออกบอกไม่ได้จะด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม แต่ฆาตกรผู้นี้ก็ไม่ใช่มือปืนรับจ้างจากนายปรีดี และกรณีสวรรคตที่เกิดขึ้นนี้ไม่ใช่ด้วยการวางแผนของนายปรีดีกับพวก ตามคำให้การเท็จของนายดี ศรีสุวรรณ ที่โจทก์ยกขึ้นมากล่าวอ้างเป็นมูลของคดีฟ้องร้อง ซึ่งปรากฏว่าทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ไม่ยอมรับฟังคำของนายดี ที่ว่านายปรีดีกับพวกไปวางแผนปลงพระชนม์ที่บ้านพระยาศรยุทธย (ความจริงปรากฏว่านายดีไปอาศัยอยู่บ้านพระยาศรยุทธย ภายหลังจากที่สวรรคตแล้ว ถ้าหากว่ามีการวางแผนกันที่บ้านพระยาศรยุทธยจริงๆ นายดีจะรู้จะเห็นได้อย่างไร แต่ยิ่งเมื่อไม่มีการวางแผน

อะไรกันที่บ้านนั้นก็ยิ่งเป็นการโกหกของนายได้อย่างไร้มนุษยธรรม และเป็นการสร้างพยานเท็จของโจทก์อย่างชัดชัดที่สุด ซึ่งต่อมานายตีได้สำนึกบาป จึงได้เขียนจดหมายไปขอขมานายปรีดี และได้ไปสารภาพบาปถวายสังฆทานกับท่านปัญญานันทะ แห่งวัดชลประทาน) ว่าเป็นความจริง ดังปรากฏในคำพิพากษาของศาลอาญาในคดีดำที่ ๑๘๙๘/๒๔๙๑ คดีแดงที่ ๑๒๖๖/๒๔๙๔ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๙๔ ว่าดังนี้,

“คำเบิกความของนายตี ศรีสุวรรณ เพ่งพินิจแล้วเป็นประการใดนั้น ก่อนอื่นควรรู้จักนายตี ศรีสุวรรณ เสียก่อนว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะเช่นไร ฐานะของนายตี ศรีสุวรรณ หาใช่พ่อค้าไม้มาจากปากน้ำโพหรือนครสวรรค์ ดังที่นายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าเป็นถ้อยคำที่พระยาศรยุทธเสนียกย่องให้นายปรีดี พนมยงค์ ฟังไม่ แท้ที่จริงก็เป็นเพียงเสมือนนายหน้าวิ่งเต้นให้คนซื้อขายไม้ติดต่อกัน หรือรับจ้างเป็นคนไปตรวจไม้ดูไม้ให้เขาเท่านั้น บ้านช่องของตนเองก็ดูจะไม่เป็นหลักฐาน จึงเที่ยวอาศัยพักอยู่กับคนนั้นบ้างคนนี้บ้าง ยิ่งในชั้นที่ได้มาเป็นพยานปากเอกในคดีนี้ ดูจะทั้งบ้านช่องของตนเสียทีเดียว โดยปรากฏว่าได้พักอาศัยอยู่ในบริเวณกองตำรวจสันติบาลเรื่อยมาตั้งแต่บัดนั้น และรับเบี้ยเลี้ยงที่ทางการจ่ายให้เป็นรายวัน ซ้ำตอนหลังๆ นี้ยังพาภรรยามาอยู่ด้วยเสมือนเป็นบ้านเรือนของตนเองก็ว่าได้ จริงอยู่อ้างว่าเป็นเพราะเกรงอันตรายจึงไปขอความอารักขาอยู่ที่นั่น แต่จะเช่นนั้นหรือเช่นไรก็ตามที่ย่อมแสดงอยู่นั้นเองว่านายตี ศรีสุวรรณ หาใช่คนหลักฐานไม่ แต่เป็นคนฉาบฉวยกินง่ายนอนง่ายตามสบายไปวันหนึ่งๆ ส่วนที่ว่าชอบคุ้ยไม้กวัดรู้วดเห็นตลอดจนกวัดมั่งกวัดมีตามที่ฝ่ายจำเลยนำสืบนั้น พิจารณาประกอบกับท่วงท่าวาจาที่เบิกความตลอดจนโวหารที่สำแดง ขณะจะพูดโพล่งออกไปต่อหน้าขุนเทพประสิทธิ์ และนายชวน จินะฐ์ ที่ว่า ลือ ๒ คนไม่รู้จริงหรอก อ้าวนี้จึงจะรู้จริงว่าใครฆ่าในหลวงด้วยแล้วศาลรู้สึก่านายตี ศรีสุวรรณ น่าจะมีปกติวิสัยชอบกวัดรู้วดเห็นอยู่ไม่มากก็น้อยเป็นแน่เมื่อได้รู้จักนายตี ศรีสุวรรณ ดังนี้แล้ว คงไม่แต่ศาล แม้ใครๆ ก็คงจะไม่ยอมรับเชื่อฟังวาจาของนายตี ศรีสุวรรณ ง่ายๆ พิจารณาต่อไปถึงโอกาสและสถานที่ที่นายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าได้ยินเขาพูดกันต่างๆ นั้น ความขัดแย้งก็ยิ่งเกิดขึ้นอีก กล่าวคือนายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าเห็นมีแขกมาหาพระยาศรยุทธเสนี สองครั้งแรกจึงไปนั่งคอยรับใช้และว่าไปนั่งอยู่ที่ม้านั่งข้างฝาด้านนอกของห้องรับแขก ตรงกับช่องหน้าต่าง ตัวมั่งข้างฝาต่อบางขณะจึงจะเงยหน้ามองเข้าไปทางช่องหน้าต่างบ้าง ได้ยินคำพูดในครั้งที่ ๒ เกิด

สงสัยในคำพูดนั้น ในครั้งที่ ๓ จึงตามไปนั่งฟังอยู่ที่เดิมอีก ลักษณะเช่นนี้ย่อมแสดงว่า นายตี ศรีสุวรรณ ทำแสร้งเอาเรื่อง และบรรดาแขกที่มาก็คงต้องรู้และเห็นว่านายตี ศรีสุวรรณ กำลังทำอะไรอยู่ที่ไหนเหมือนกัน โฉนจะพูดความลับอย่างฉกฉกรรจ์ จนให้นายตี ศรีสุวรรณ ได้ยิน ยิ่งว่าในบรรดาแขกนั้นก็มีนายปรีดี พนมยงค์ รวมอยู่ด้วยแล้ว ศาลไม่เชื่อว่าบุคคลที่ปรึกษาสามารถขนาดเป็นนายกรัฐมนตรี และที่ปรึกษา ราชการแผ่นดินมาแล้วจะขาดความสุจริตรอบคอบ ปลอ่ยให้คนนอกปากฟุ้งสร้านกันถึงปานนั้นไปได้ ใช่แต่เท่านั้น ณ ที่ที่นายตี ศรีสุวรรณ ว่า ม้านั่งที่ตนไปนั่งฟังตั้งอยู่ ก็เป็นบริเวณที่มารดาของคุณหญิงศรยุทธเสนีอยู่ตามลำพัง นอกจากบุตรของเจ้าคุณและคุณหญิงแล้วไม่มีใครเข้าไปพลุกพล่านได้ และตามคำพระยาศรยุทธเสนีก็เบิกความต่อศาลที่ว่า หน้าต่างห้องรับแขกทางด้านนั้นเปิดบานไม่ได้ เพราะมีสิ่งของในบริเวณที่อยู่ของมารดาคุณหญิงศรยุทธเสนีตั้งกีดขวางอยู่ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ ที่นายตี ศรีสุวรรณ กล่าวว่าได้ไปนั่งที่ม้านั่งฟังความ และบางขณะยังได้ชะโงกหน้าเข้าไปดูทางช่องหน้าต่างด้วย จึงขัดเขินฟังไม่ได้ (ดูคำเบิกความของพระยาศรยุทธเสนีประกอบด้วยแผนที่แสดงบริเวณบ้านพระยาศรยุทธเสนี ที่โจทก์ส่ง และศาลหมายเลข ๑๐) อันบริเวณที่อยู่ของมารดาคุณหญิงศรยุทธเสนีนี้ ขณะเริ่มพิจารณาคดีไม่มีปรากฏอยู่แล้ว เพราะพอท่านผู้อยู่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ต่อมาก็รู้รื้อที่กันเป็นบริเวณออกเปลี่ยนรูปไปหมด แต่ก็ไม่เฉพาะพระยาศรยุทธเสนี เท่านั้น ที่เบิกความถึงบริเวณที่อยู่นี้ แม้นายตี ศรีสุวรรณ ก็เบิกความรับว่าเคยเป็นอยู่เช่นนั้นจริง จึงใช้วิสัยอันควร จะเชื่อว่าโดยฐานะของนายตี ศรีสุวรรณ เพียงคนพึ่งใบบุญอาศัยอยู่กับเจ้าคุณ จะบังอาจเข้าไปทำยุ่งยামในบริเวณที่อยู่ของท่านแม่ยายเจ้าคุณ และทำตนพลุกพล่านในขณะที่เจ้าของบ้านกำลังต้อนรับแขกผู้สูงด้วยเกียรติยศและตำแหน่งหน้าที่ราชการถึงเพียงนั้น ตามคำของนายตี ศรีสุวรรณ ที่ว่ามีโอกาสเข้าไปได้ยินได้ฟังตรงนั้นตรงนี้ จึงไม่ประกอบชอบด้วยเหตุผลเสียเลย สังเกตต่อไปถึงข้อความคำพูดที่นายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าได้ยินได้ฟังมา ก็เป็นที่พิศวงยิ่งนักกว่า กระไรเลยจะกระทำการใหญ่คิดปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ทั้งองค์เช่นนั้น สถานที่อันเร้นลับไกลหูไกลตาคนไม่มีอีกแล้ว หรือจึงต้องยกขบวนมาซ่อมความเข้าใจกันที่นั่น ซึ่งพิจารณาแล้วพิจารณาเล่าก็ไม่เห็นมีความเหมาะสมอย่างไรที่จะต้องพูดกันที่บ้านนั้น ข้อคำที่พูดกันก็เป็นทำนองซ่อมความเข้าใจกันคุณกล่าว หาใช่เพ็งมาปรึกษาหารือการคิดกันไม่ และแสดงว่าถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็ต้องได้มีการปรึกษาหารือวางแผนการกันมาก่อนนั้นแล้ว ยังไม่มี

ความจำเป็นหรือสมควรที่จะมาขอมความเข้าใจอะไรกันให้รังแต่จะอื้อฉาวต่อไป
 อาจคิดว่าพระยาศรยุทธเสนีคงจะร่วมคบคิดด้วยกระมัง จึงได้มาหาพูดกัน แต่ถ้า
 เป็นเช่นนั้นก็ควรจะมาซักข้อมเรื่องราวกันเฉพาะกับพระยาศรยุทธเสนีเท่านั้นจึงจะ
 พอฟังเข้าที่บ้าง แต่นี้ตามคำแนะนำที่ ศรีสุวรรณ ก็ไม่เอ่ยเลยว่าพระยาศรยุทธเสนีได้
 พุดจากกับบุคคลเหล่านั้นว่ากระไร และตามข้อความที่อ้างว่าได้ยินนั้นดูไม่ใช่เรื่องที่
 จะพุดกับพระยาศรยุทธเสนี หรือพระยาศรยุทธเสนีจะพุดกับบุคคลเหล่านั้น ที่นายตี
 ศรีสุวรรณ กล่าวว่า เมื่อพากันมาครั้งที่ ๓ และกลับไปหมดแล้ว นายตี ศรีสุวรรณ
 ได้ถามพระยาศรยุทธเสนีว่า “เจ้าคุณในเรื่องนี้เอาจับเขาด้วยหรือ” พระยาศรยุทธเสนี
 ตอบว่า “เราไม่เอาจับเขาหรอก เราเออ ๆ คะ ๆ ไปกับเขาเท่านั้น เขามีวาสนาเขามี
 บุญคุณกับเรา” นายตี ศรีสุวรรณ จึงว่า “ไม่เอาจับเขาก็เป็นการดี” นั้น ยิ่งเป็นข้อ
 ความที่เชื่อไม่ลงทีเดียวว่าจะหลุดออกมาจากปากของนายตี ศรีสุวรรณ และพระยา-
 ศรยุทธเสนีเช่นนั้นจริง เพราะสมมติว่านายตี ศรีสุวรรณ จะได้ยินเขาพูดกันอย่างไร
 นายตี ศรีสุวรรณ ไยจึงอาจหาญแปลความหมายได้ทันทีถึงข้อความที่เขาพูดกันนั้น
 ซึ่งแม้จะมีคำว่า “พี่ชายว่าจะสละราชสมบัติให้น้อง” อยู่ด้วยก็ดี ว่าเป็นเรื่องที่จะกำจัด
 หรือประทุษร้ายพระมหากษัตริย์ หากเพียงแต่ครุ่นคิดสงสัยอยู่ในใจก่อนเท่านั้นยังจะ
 พอฟังอยู่บ้าง แต่ถึงแม้จะแปลความหมายได้ทันทีหรือเพียงครุ่นคิดสงสัยอยู่ก็ตาม
 ก็ต้องจัดว่าเป็นเรื่องคอขาดบาดตายใหญ่หลวงยิ่งนัก นายตี ศรีสุวรรณ เป็นอะไร
 กับพระยาศรยุทธเสนี นักเหียวหรือ จึงทนงตัวไม่ประหัดปากคำดูที่ดูท่าบ้างเลย
 จูโจมตั้งคำถามอย่างไม่เกรงกลัว เสมือนพระยาศรยุทธเสนีเป็นญาติสนิทหรือเป็นเด็ก ๆ
 ของนายตี ศรีสุวรรณ คนหนึ่งฉะนั้น ฝ่ายพระยาศรยุทธเสนี ก็ไข้อยู่ได้อำนาจของ
 นายตี ศรีสุวรรณ และย่อมรู้การควรไม่ควรเป็นอย่างดี เป็นถึงขนาดประธาน
 สภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีตลอดจนนายพลเรือราชวงศ์เป็นมาแล้ว
 ไฉนจะจำนนต่อถ้อยคำของนายตี ศรีสุวรรณ ที่ตั้งกระทู้ถามความคอขาดบาดตาย
 เอาแถมเช่นนั้น ซ้ำยังให้นายตี ศรีสุวรรณ ดักเตือนแถมสั่งสอนเอาอีกว่า “ไม่เอาจับ
 เขาก็เป็นการดี” ดังนี้ ใครเลยจะเชื่อฟังคำแนะนำ ศรีสุวรรณ เป็นความจริงไปได้
 กลับจะยิ่งเห็นนิสัยของนายตี ศรีสุวรรณ ถนัดขึ้นไปอีกว่า เข้าลักษณะที่เรียกกันว่า
 “คุยไม่เสียแน่นแล้ว”

ต่อมาศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นต่อคำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ ในประเด็น

เดียวกันนี้ ตามคดีหมายเลขดำที่ ๓๐๕๖/๒๔๙๔ คดีหมายเลขแดงที่ ๒๖๓๖/๒๔๙๔ ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๔๙๖ ว่าดังนี้

“ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องกับศาลอาญาว่า ถึงแก่นายปรีดี พนมยงค์ กับพวก ได้ไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสนีจริง ลำพังการไปย่อมไม่แสดงว่าต้องไปคบคิดกันกระทำความผิดอย่างใด เพราะการไปมาหาสู่กันธรรมดาทำได้ ด้วยว่าพระยาศรยุทธเสนีเป็นผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ทางการเมืองอยู่ แต่ขณะเดียวกันศาลอุทธรณ์ก็เห็นว่า มีทางชวนให้คิดเป็นอย่างอื่น เพราะเมื่อนายปรีดี พนมยงค์ ไปเป็นประธานในการแต่งงานบุตรสาวพระยาศรยุทธเสนีแล้ว ก็มิได้ไปมาหาสู่อีกจนกระทั่งก่อนเสด็จสวรรคตจึงพากันไป เช่นนี้ย่อมเป็นเหตุให้สะดุดใจอยู่บ้างว่า เพื่อประโยชน์อันใดแน่ แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยเหตุผลเป็นประมาณ

“ศาลอุทธรณ์ไม่สงสัยเลย บรรดาผู้ที่ร่วมไปกับนายปรีดี พนมยงค์ นั้น จะต้องเป็นบริวารที่สนิทชิดเชื้อของนายปรีดี พนมยงค์ แน่ เป็นต้น นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย และเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ก็เป็นผู้ที่นายปรีดี พนมยงค์ สนับสนุนให้ได้ดีทางการงานทั้งนั้น ทำเนียบท่าช้างอันเป็นที่พำนักของนายปรีดี พนมยงค์ ก็มีบ้านของนายปรีดี พนมยงค์ คือบ้านป้อมเพชร ก็มี ที่เรือนลับแห่งอื่นก็มี จะพูดจาปรึกษาหารือกันที่ไหนโดยมิให้แพร่พรายไปถึงผู้อื่นก็ย่อมทำได้ ศาลอุทธรณ์พิจารณาหาเหตุผลไม่ได้เลยว่า ทำไมจะต้องไปอาศัยบ้านพระยาศรยุทธเสนีให้ออจาว พอที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะสืบสาวเอาความได้ง่าย เวลานั้นนายปรีดี พนมยงค์ ก็เป็นคนใหญ่คนโต ไม่อาจจะไปที่ไหน คนที่อยู่ในบ้านพระยาศรยุทธเสนีคงอดพูดอดใจจนจันทันไม่ได้ ผู้มีความรู้ความคิดคนใดจะไม่ระมัดระวังตัว นอกเหนือไปจากคำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ จะได้มีการพูดจាកันอย่างไรอีก เมื่อไม่ปรากฏก็ถือเป็นหลักฐานตามกฎหมายไม่ได้ เฉพาะเท่าที่ได้ความจากนายตี ศรีสุวรรณ ถึงคำพูดแต่ละครั้งก็ไม่มื่ออะไรมากยิ่งขึ้นไปกว่าเรื่องกำชับกำชา และซ่อมความเข้าใจกัน เพียงเท่านั้นจะทำการที่ไหนก็ได้ มิจำต้องเสียเวลาไปที่อื่นเลย เพราะพวกนั้นก็ล้วนแต่บริวารแท้ๆ อีกประการหนึ่งคำให้การของนายตี ศรีสุวรรณเอง ก็ชวนให้สงสัย คือที่นายตี ศรีสุวรรณอ้างว่าได้ยินนั้น เป็นข้อความถึงขอขาดบาดตาย บุคคลขนาดนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญถึงผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และนายกรัฐมนตรีมาแล้วหรือจะไม่ประหยดลุ่มเสี่ยง นี่นายตี ศรีสุวรรณ กลับว่าเขาพูดกันดังอย่างธรรมดา นี่จะเป็นไปได้หรือไม่

“นอกจากนี้ยังปรากฏอีกว่า ทั้ง ๓ คราวที่นายตี ศรีสุวรรณ กล่าววาทะ นายปรีดี พนมยงค์ กับพวกไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี ก็ได้พบนายตี ศรีสุวรรณ ทุกคราว ถึงหากจะเป็นดังนายตี ศรีสุวรรณ ให้การว่า ครั้งแรกนายปรีดี พนมยงค์ ได้ถามถึงนายตี ศรีสุวรรณ ว่าเป็นใคร พระยาศรยุทธเสนีรับว่าเป็นคนดี ไว้ใจได้นั้น เพียงแต่ความนึกคิดของพระยาศรยุทธเสนี ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ กับพวกเล่าไม่เคยรู้จักหัวนอนปลายเท้าของนายตี ศรีสุวรรณ ด้วยซ้ำ ทั้งยังรู้อีกว่าเป็นพ่อค้าไม้มาจากนครสวรรค์ มิใช่คนกันเองถึงกับจะไว้วางใจให้ความลับเช่นนี้ จึงไม่มีรูปว่าจะเป็นไปได้ดังนายตี ศรีสุวรรณ กล่าวเลย ในเรื่องหน้าต่างช่วง ๒ บาน ซึ่งนายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าเปิดนั้น ศาลอุทธรณ์ไม่จำวินิจฉัยว่าเปิดหรือปิด เพราะถ้าปิดนายตี ศรีสุวรรณ ก็อาจจะไม่ได้ยินเสียงพูดจากันในห้องรับแขกได้ และถ้าเปิดซ้ำร้ายหนักยิ่งไปอีก ในห้องรับแขกมีเก้าอี้ยาวตั้งอยู่ติดกับฝาห้องด้านใต้ตัวหนึ่งกับมีเก้าอี้ ๔ ตัว ตั้งอยู่กลางห้องค่อนข้างมาทางหน้าต่างที่นายตี ศรีสุวรรณ นั่ง ตัวที่ใกล้หน้าต่างบานเปิดที่สุดนั้นห่างหน้าต่างประมาณ ๓ สอกเท่านั้น เก้าอี้ทั้ง ๔ ตัวมีคนนั่ง นายตี ศรีสุวรรณ เบิกความว่า เมื่อได้ยินเขาพูดกันนั้น นายตี ศรีสุวรรณ ได้ชะโงกหน้าไปดูที่หน้าต่างถึง ๔-๕ ครั้ง หรือจะใช้คำอย่างที่นายตี ศรีสุวรรณ แก่ใหม่ว่า เอี้ยวตัวเหลียวคอไปดู ก็ไม่สงสัยว่าจะรอดพ้นจากสายตาคนในห้องรับแขกไปได้ ทั้งที่พวกนั้นรู้ว่า ถ้าพูดไปแล้วจะได้ยินไปถึงคนที่นั่งฟังความอยู่ข้างนอกเช่นนี้

“ยิ่งกว่านี้ นายตี ศรีสุวรรณ เบิกความว่า ครั้งที่ ๓ หลังจากที่ถูกกลับกันหมดแล้ว นายตี ศรีสุวรรณ ได้เดินเข้าไปในห้องรับแขกเห็นพระยาศรยุทธเสนีที่ประตูหลังห้องรับแขก จึงเรียกเข้ามาในห้องรับแขกถามว่า เจ้าคุณในเรื่องนี้เอาจับเขาด้วยหรือ พระยาศรยุทธเสนีตอบว่าไม่เอาจับเขาหรอก เราเออๆ อะๆ ไปกับเขาเท่านั้น เขามีวาสนา เขามีบุญคุณกับเรา นายตี ศรีสุวรรณ จึงว่าเมื่อไม่เอาจับเขาก็เป็นการดี ศาลอุทธรณ์พยายามใคร่ครวญเป็นหนักหนา ฐานะของนายตี ศรีสุวรรณ ผิดกับพระยาศรยุทธเสนีไกล เพราะไม่ใช่เพื่อนกันนั้นก็ประการหนึ่ง ชำนาญตี ศรีสุวรรณ ก็เพียงแค่เป็นผู้อาศัยร่มไม้ขายคาเท่านั้น การพูดจากันทำนองนี้ก็ดูออกมากเกินไปสักหน่อย และเรียกว่าฉลาดนักนั้นก็ไม่ได้ เพราะอย่างน้อยก็ทำให้พระยาศรยุทธเสนีรู้ว่า นายตี ศรีสุวรรณ ได้ความลับไว้ ใครเป็นผู้ทรงอิทธิพลก็รู้กันอยู่ ดูแต่พันเอกพระยาวิชิตศาสตรกับพวกเป็นตัวอย่าง ไปแสดงเป็นผู้รู้เห็นวาทะนายปรีดี พนมยงค์ ใช้ให้ผู้มีชื่อทำการฆ่าลั่นเกล้าลั่นกระหม่อม ก็ไม่พ้นที่จะถูก

ฟ้องเป็นความอาญา สาอะไรกับนายตี ศรีสุวรรณ ซึ่งไม่ใช่ผู้กว้างขวางในวงสังคม เมื่อนายตี ศรีสุวรรณ ทำตัวเป็นภัยแก่ผู้อื่นดังนี้ อำนาจมีดอกจกจัดเป็นการระงับ ปากระงับเสียงเสียเมื่อใดก็ได้ ยิ่งคิดไปก็ไม่มีทางที่ศาลอุทธรณ์จะรับฟังคำให้การ ของนายตี ศรีสุวรรณ ตอนนี้ได้"

ในประเด็นเดียวกันนี้ศาลฎีกาได้มีความเห็น เมื่อ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๙๗ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

"ตามพยานหลักฐานที่ได้ความมานี้ ศาลนี้เห็นควรฟังได้ว่า นายเฉลียว นายชิต กับพวกไปที่บ้านพลเรือตรีกระแส (พระยาศรยุทธเสนี) ก่อนหน้าวันพระบาท- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสวรรคตจริง ดังพยาน...

"ส่วนถ้อยคำของพวกที่ไปจะพูดจากันอย่างใดบ้าง เพื่อแสดงให้เห็นความประสงค์ ของผู้พูดนั้น ตอนนั้นพยานโจทก์เบาบาง มีแต่นายตี ถึงจะได้แย้มพราย ความข้อนี้ แก่ผู้อื่นอย่างลับๆ โดยยังใจไม่อยู่ และมีได้มุ่งหมายจะให้เป็นเรื่องเป็นราวเกิดขึ้น แล้ว ตนก็กลับไปอยู่ต่างจังหวัดห่างไกล ไม่น่าจะถูกสงสัยว่าเป็นผู้เสกสรรค์ปั้นเรื่องขึ้นก็ดี แต่พยานที่สนับสนุนนายตีในข้อที่ได้ยินพูดจากันดังนี้หาไม่มี นายตีอาจได้ยินได้ฟัง ถ้อยคำบางคำแล้วเสริม หรือหมายความว่าเกินไปกว่าความจริงของถ้อยคำก็ได้ หรือ สังเกตเห็นจากอากัปกิริยาแล้วเดาความเอาตามเค้าเรื่องที่ตนคิดเห็นก็ได้ หรืออาจ ได้ยินข้อความเหล่านั้นจนจับเนื้อความได้ก็ได ในเหตุต่างๆ ที่กล่าวมานี้ ศาลเห็นว่า จะ ฟังความหรือถ้อยคำที่พูดกันให้เป็นนออย่างใดอย่างหนึ่งยังไม่ถนัด"

ดังกล่าวนี้อือ ความเห็นของศาลทั้ง ๓ ศาลต่อคำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ ว่านายปรีดีกับพวกไปวางแผนการปลงพระชนม์กันที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี ซึ่งพนักงานอัยการโจทก์ ได้ถือเป็นเค้ามูลของคดีในการฟ้องร้องนายเฉลียว นายชิต และนายบุศย์ว่า สมคบกับพวกทำการประทุษร้ายปลงพระชนม์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอาณันทมหิตล

แต่คำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ ที่โจทก์ถือเป็นเค้ามูลของคดีนี้ ศาลอาญา และศาลอุทธรณ์ไม่รับฟังคำให้การดังกล่าวว่าเป็นความจริง นั่นคือทั้งศาลอาญาและ ศาลอุทธรณ์ไม่เชื่อว่านายปรีดีกับพวกไปวางแผนปลงพระชนม์ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี และทั้งไม่มีการนำสืบว่าได้มีการวางแผนกันที่อื่น เพราะฉะนั้นกรณีสวรรคตจึงไม่ใช่

เกิดขึ้นจากการวางแผนของนายปรีดีตามที่โจทก์กล่าวฟ้อง นายปรีดีกับพวกจึงเป็นผู้ริสৃতธิ์ในกรณีนี้

สำหรับศาลฎีกานั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ปฏิเสธการรับฟังคำให้การของนายตีศรีสุวรรณ ในประเด็นนี้อย่างเช่นศาลอาญาและศาลอุทธรณ์ได้ปฏิเสธมาแล้วก็ตาม แต่ศาลฎีกาก็ไม่ได้รับฟังคำให้การของนายตีศรีสุวรรณ ว่าเป็นความจริง ศาลฎีกาลงความเห็นว่าจะฟังความหรือถ้อยคำที่พูดกันให้เป็นแน้อย่างใดอย่างหนึ่งยังไม่ถนัดเมื่อเป็นเช่นนี้ ตามหลักแห่งความยุติธรรมก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย

แต่กรณีสวรรคตก็ได้เกิดขึ้นแล้ว และขณะที่เกิดเหตุขึ้นนั้น นายชิต และนายบุศย์ ก็ได้อยู่ในที่นั้นด้วย ในฐานะมหาดเล็กห้องพระบรรทม ส่วนว่าจะเกิดขึ้นเพราะสาเหตุอันใด และใครคือมือปืนปลงพระชนม์ขอให้เราได้ติดตามกันต่อไป แต่ทว่าไม่ใช่เป็นแผนของนายปรีดีอย่างแน่นอน ดังที่ศาลได้วินิจฉัยคำให้การของนายตีที่ยกมากล่าวข้างต้นนั้นแล้ว

๑๑

จากปากคำของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการถวายความปลอดภัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น พระยาชาติเดชอุดม เลขาธิการสำนักพระราชวัง พระยาอนุรักษราชมนเฑียร หัวหน้ากองมหาดเล็ก ขุนวรศักดิ์พิณีจ หัวหน้ามหาดเล็กรับใช้ ให้การสอดคล้องต้องกันว่า ได้ถวายความปลอดภัยแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างเข้มแข็ง มีทั้งยามทหารรักษาพระองค์ ยามตำรวจหลวง ยามมหาดเล็ก และในเวลาที่เกิดเหตุนั้นเป็นเวลาเข้าเฝ้าโม่งกว่า เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายก็ได้ประจำทำงานตามหน้าที่ของตน ๆ แล้ว จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะมีคนภายนอกแปลกปลอมเข้ามาประทุษร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์ถึงในห้องพระบรรทม และสมมติว่า ถึงแม้ผู้ร้ายจะได้รับความช่วยเหลือจากมหาดเล็กห้องพระบรรทมทั้งสอง คือนายชิดและนายบุศย์ แต่ก็ยังไม่สามารถเล็ดลอดสายตาของพนักงานชาวที่ และมหาดเล็กตลอดจนตำรวจหลวงที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ของตน ๆ อยู่ ณ พระที่นั่งทั้งชั้นล่างและชั้นบนไปได้

พระยาชาติเดชอุดม เลขาธิการสำนักพระราชวัง ซึ่งตามประวัติกล่าวว่า เข้ารับราชการอยู่ในราชสำนักมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นผู้ที่จงรักภักดีต่อราชจักรีวงศ์เป็นอย่างยิ่ง ได้ให้ความเห็นยืนยันการถวายความปลอดภัยอย่างเข้มแข็งแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งยากที่บุคคลภายนอกจะแปลกปลอมเข้าไปได้ พระยาชาติเดชอุดมเห็นว่าเว้นเสียจากบุคคล ๓ ประเภท คือ ประเภทที่หายตัวได้หนึ่ง ประเภทที่เหาะเหินเดินอากาศได้หนึ่ง และประเภทที่ดำดินได้หนึ่ง บุคคลนอกจากบุคคลประเภทดังกล่าวแล้ว จะไม่สามารถเล็ดลอดเข้าไปถึงห้องพระบรรทมได้อย่างแน่นอน

หลวงนิตย เวชวิษฐ์ นายแพทย์ประจำพระองค์ได้ให้การเกี่ยวกับการถวายความปลอดภัยว่า “แม้ข้าพเจ้าซึ่งเป็นคนที่คุ้นเคยสนิทสนมและได้เข้าเฝ้าอยู่เสมอตลอดมา จะขึ้นเฝ้าแต่ละครั้งก็ต้องผ่านทหารยามทหารมหาดเล็ก และต้องนั่งคอยจนกว่ามหาดเล็กมาบอกให้ขึ้นเฝ้าได้ ยังมองไม่เห็นทางว่าจะถูกลอบปลงพระชนม์ได้อย่างไร”

อย่างไรก็ดี บุคคลภายนอกที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นมือปืนปลงพระชนม์ คือ เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช เลขาธิการนายกรัฐมนตรีปริดี พนมยงค์ เป็นหนึ่งในจำนวนห้าคนที่นายตี ศรีสุวรรณ ให้การว่าไปประชุมที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี ซึ่งศาลไม่เชื่อว่าเป็นความจริง ศาลจึงไม่ยอมรับฟังคำให้การของนายตีดังกล่าวข้างต้นแล้ว

เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ตามประวัติกล่าวว่าเป็นบุตรของนาวาโทพระชัยสิทธิเวช นายแพทย์ใหญ่กระทรวงทหารเรือ สมัยที่ พล.ร.อ.กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร เป็นเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเป็นนายแพทย์ส่วนพระองค์ ของกรมหลวงสิงห์ ด้วย ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็ถูกสั่งให้ออกจากราชการ ด้วยไม่เป็นที่ไว้วางใจของคณะราษฎร เพราะรับใช้ใกล้ชิดกรมหลวงสิงห์ มาก

เรือเอกวัชรชัย ได้เข้ามามีความสัมพันธ์ครั้งแรกกับนายปริดี ในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ในระหว่างที่สงครามมหาเอเชียบูรพากำลังดำเนินไปอย่างดุเดือด และความขัดแย้งทางการเมืองภายในระหว่างนายปริดี กับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ยังไม่สิ้นสุด ถึงแม้ว่านายปริดีจะถูกเตะโด่งขึ้นไปเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แล้วก็ตาม แต่ความหวาดระแวงของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่มีต่อนายปริดียังคงคุกรุ่นอยู่ในจิตใจ และคอยหาหนทางที่จะกวาดล้างนายปริดีให้พ้นไปจากวิถีทางการเมืองของตนตลอดเวลา นายปริดี พนมยงค์ ได้บันทึกกรณีนี้เอาไว้ในหนังสือ “บางเรื่องเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒” มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ข้าพเจ้าไม่เคยทราบมาก่อนว่า จอมพล ป.ฯ เคยส่งใบลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมายังพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งท่านเห็นว่าเป็นเรื่องที่ จอมพล ป.ฯ มีความน้อยใจในปัญหาส่วนตัวซึ่งไม่ใช่ปัญหาทางราชการ ท่านจึงส่งใบลากลับคืนไปโดยมิได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบ

“ต่อมาประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๖ จอมพล ป.ฯ ได้ยื่นใบลาตรงมายังประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อีก แล้ว จอมพล ป.ฯ ก็ได้ออกจากทำเนียบ

สามัคคีชัย ไม่รู้ว่าไปที่ไหน ชะรอยพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ จะทรงทราบ ว่า จอมพล ป.ฯ ต้องการลาออกจริงเพื่อปรับปรุงคณะรัฐบาลใหม่ก็ได้ พระองค์จึงส่งไปลาจอมพลฯ มาให้ข้าพเจ้าพิจารณา ข้าพเจ้าจึงเขียนความเห็นในบันทึกหน้าปกใบลานนั้นว่า ใบลานนั้นถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว อนุมัติให้ลาออกได้" ข้าพเจ้าลงนามไว้ตอนล่างทิ้งที่ว่างตอนบนไว้เพื่อให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ทรงลงพระนาม ซึ่งพระองค์ก็ทรงลงพระนาม ข้าพเจ้าจึงเชิญนายทวี บุญยเกตุ ซึ่งขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีและเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มาถามว่า จอมพล ป.ฯ จะจัดการปรับปรุงรัฐบาลอย่างไรหรือ ก็ได้รับตอบว่า คงจะจัดการปรับปรุงรัฐบาล และตามหาตัว จอมพล ป.ฯ ก็ยังไม่พบ แต่เมื่อคณะผู้สำเร็จราชการฯ ส่งคำอนุมัติใบลาออกของจอมพล ป.ฯ แล้ว สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซึ่งบังคับบัญชากรมโฆษณาอยู่ด้วย ก็ให้วิทยุของกรมนั้นประกาศการลาออกของจอมพล ป.ฯ

"ฝ่าย จอมพล ป.ฯ ขณะนั้นจะอยู่ ณ ที่แห่งใดก็ตาม เมื่อได้ฟังวิทยุกรมโฆษณาการประกาศการลาออกเช่นนั้นแล้ว ก็แสดงอาการโกรธมาก ครั้นแล้วได้มีนายทหารจำนวนหนึ่งไปเฝ้าพระองค์อาทิตย์ฯ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งท่านผู้นี้ประทับอยู่ขณะนั้นขอให้จัดการเอาใบลาคืนให้จอมพล ป.ฯ เป็นธรรมดาที่พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ เห็นอาการของนายทหารเหล่านั้นจึงตกพระทัย เพราะไม่ทรงสามารถเอาใบลาคืนให้ จอมพล ป.ฯ ได้ ฉะนั้นพระองค์พร้อมด้วยหม่อมมอญแก้ว ชายา ได้มาที่ท่าเทียบที่ข้าพเจ้าได้อาศัยอยู่ ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำใกล้ท่าช้างวังหน้า ขออาศัยค้างคืนที่ท่าเทียบ ข้าพเจ้าจึงขอให้เพื่อนทหารเรือช่วยอารักขาข้าพเจ้าด้วย เพื่อนทหารเรือได้ส่งเรือยามฝั่งในบังคับบัญชาของ ร.อ.วัชรชัย ชัยสิทธิเวช ร.น. มาจอดที่หน้าท่าเทียบของข้าพเจ้า ฝ่าย พ.ต.หลวงราชเดชา องครักษ์ประจำตัวข้าพเจ้าและ พ.ต.ประพันธ์ กุลพิจิตร ราชองครักษ์ประจำพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ก็มาร่วมให้ความอารักขาด้วย เราสังเกตดูจนกระทั่งเวลาบ่ายของวันรุ่งขึ้นก็ไม่เห็นมีทหารบก หรือทหารอากาศมาคุกคามประการใด ดังนั้น พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ กับหม่อมมอญแก้วจึงกลับไปพระที่นั่งอัมพรสถาน"

และเรือเอกวัชรชัย ได้พูดถึงการพบนายปรีดีครั้งแรกว่าดังนี้

"วันหนึ่ง ผู้บังคับการกองเรือยุทธการของผม คือ พลเรือโทหลวงนาวาวิจิตร ได้เรียกไปพบและบอกว่าผมต้องนำเรือเร็วตอร์ปิโดไปให้ความอารักขาท่านปรีดี ผู้บังคับการบอกว่าเนื่องจากการขัดกันระหว่างผู้สำเร็จราชการกับรัฐบาล และกองทัพบก

กำลังวางแผนจะจับผู้สำเร็จราชการ ซึ่งกองทัพเรือจะต้องขัดขวางและป้องกันท่านปรีดีไว้จนถึงที่สุด พลเรือโทหลวงนาวาวิจิตร ผู้บังคับกองเรือยุทธการมีคำสั่งกับผมอย่างเด็ดขาดว่า ถ้าหากกองทัพบกพยายามจะจับท่านปรีดี ให้ผมป้องกันท่านไว้ให้ได้แล้วให้นำธงเรือกลับไปกองทัพเรือพระราชวังเดิม แล้วจะได้เปิดการเจรจาระหว่างกองทัพบกกับกองทัพเรือ เมื่อได้รับคำสั่งแล้วผมก็นำเรือเร็วตอร์ปิโดไปท่าเทียบท่าช้าง และได้ไปรายงานตัวต่อท่านปรีดี นี่เป็นครั้งแรกที่ผมได้พบกับท่านปรีดี" เรือเอกวัชรชัยได้พูดถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นต่อไปอีกว่า

"แต่ครั้นเมื่อ จอมพล ป.ฯ ทราบว่าเรามาช่วยผู้สำเร็จราชการ เขาตกใจใจเล็กจับ เพราะเขารู้ว่าอาจต้องมีการขัดกันระหว่างกองทัพเรือกับกองทัพบก และจากบัดนั้นมาผมก็ได้ร่วมงานรับใช้ชาติในขบวนการเสรีไทยกับท่านปรีดี และเมื่อในหลวงอานันทฯ เสด็จนิวัติพระนคร ผมก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นราชองครักษ์ แต่ภาวะเศรษฐกิจหลังสงคราม ทำให้เงินเดือนขึ้นเรือเอกของผมที่ได้รับเพียงเดือนละ ๒๐๐ บาท ไม่พอกับความรับผิดชอบภายในครอบครัว อันเนื่องมาจากรายจ่ายที่สูงขึ้น เพราะราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่ถีบตัวสูงขึ้น ผมจึงตัดสินใจจะลาออกจากราชการเพื่อไปประกอบอาชีพส่วนตัว ก่อนที่ผมจะลาออกจากราชการ ผมได้มีโอกาสดำเฝ้าในหลวงอานันทฯ และได้ร่วมโต๊ะเสวยน้ำชากับพระองค์ พระองค์ได้ทรงไต่ถามถึงเรื่องขบวนการเสรีไทย ซึ่งผมก็เล่าถวายให้ทรงทราบทุกประการเท่าที่ผมทราบ และในวันนั้นผมได้กราบบังคมทูลถึงเรื่องที่ผมจะขอลาออกจากราชการอันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเงิน ซึ่งพระองค์ท่านก็ทรงเห็นใจในปัญหาของผม ทรงเข้าพระทัยและยอมรับในเหตุผลของผมที่ต้องการจะลาออก แต่ต่อมาไม่นานเมื่อท่านปรีดีเข้ารับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ท่านได้เรียกผมไปรับใช้งานในตำแหน่งเลขานุการนายกรัฐมนตรี ครั้งแรกผมปฏิเสธเพราะผมไม่สันทัดทางการเมือง แต่ท่านปรีดีไม่ยอมฟังคำปฏิเสธของผม ท่านกล่าวว่า

"ผมต้องการคุณให้เป็นเลขานุการของผม เพราะคุณได้ช่วยเหลือผมมาในระหว่างสงคราม คุณปฏิเสธไม่ได้" ในที่สุดผมก็เป็นเลขานุการของท่าน และก็ร่วมรับเคราะห์กรรมกับท่านจากการใส่ร้ายป้ายสีทางการเมืองเกี่ยวกับกรณีสวรรคตของในหลวงอานันทฯ"

เรือเอกวัชรชัยเล่าว่า ในตอนเย็นของวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๘๙ คุณหม่อมภรรยาของเขา ซึ่งขณะนั้นกำลังตั้งครรภ์ได้หกล้มและแท้งลูกตกเลือดมาก เรือเอกหม่อมจง

เมฆสุมะ แพทย์ทหารเรือได้มาช่วยฉีดยาให้ คีนีนันต้องคอยดูแลอยู่ตลอดเวลา ขณะนั้น เขาพักอยู่ที่บ้านซอยอโคก พอตอนเช้าวันที่ ๙ เวลาประมาณ ๘ โมงกว่าๆ คนรถ ซึ่งเป็นพลซบทหารเรืออยู่กรมสารวัตร ชื่อ พลข สวัสดิ์ ประดุงสิทธิ์ ได้เอารถที่จอดฝากไว้ที่หน้าบ้านวัดแคนางเลิ้งไปรับ ได้ให้ พลข สวัสดิ์ ขับรถไปสะพานหันเพื่อหาซื้อผลไม้ไปให้ภรรยา แต่ไม่มีที่ภรรยาเขาต้องการ เขาจึงสั่งให้ขับรถไปที่ตลาดบางลำพู และหาซื้อผลไม้ที่ตลาดนั้น เขาคิดว่าไหนๆ มาถึงบางลำพูแล้วควรจะไปทำที่ทำงานบ้างเพื่อทำนบปรีดีจะใช้อะไรบ้าง เพราะวันนั้นเป็นวันอาทิตย์ และเมื่อเขาไปถึงทำงานเขาได้รับคำบอกเล่าว่า ในหลวงต้องพระแสงปืนสวรรคต เขารู้สึกตกใจมากจึงตรงไปหาท่านผู้หญิงพูนศุขที่บนดึก ท่านผู้หญิงบอกว่าอาจารย์ (ท่านปรีดี) เข้าวังแล้ว เขาก็กลับบ้านเพื่อหาผลไม้ไปให้ภรรยา ขณะที่กลับบ้านนั้นได้สวนทางกับ พลเรือตรีหลวงสังวรณัศวรรณชีพ สารวัตรใหญ่ทหาร หลวงสังวรณัศวได้ชวนกลับไปกรมสารวัตรอีก และต่อมาเมื่อกลับจากกรมสารวัตรก็ยังได้พบกับหลวงนาวาวิจิตรที่ถนนเพชรบุรี และได้ปรารภกันถึงเหตุการณ์อันเศร้าสลดที่เกิดขึ้นอย่างไม่นึกไม่ฝัน เมื่อเขาไปถึงบ้านเขาได้เล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับในหลวงอานันท์ให้ภรรยาฟังด้วยอาการที่ตื่นเต้นและภรรยาของเขาก็ร้องไห้

ต่อข้อกล่าวหาในเวลาต่อมาที่ว่าเรือเอกวัชรชัย เคยไปร่วมวางแผนปลงพระชนม์ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนีกับนายปรีดีและพวกนั้น เรือเอกวัชรชัยบอกว่า เป็นคำกล่าวหาที่เสกสรรค์ปั้นแต่งกันขึ้นทั้งนั้น เขาไม่เคยไปบ้านพระยาศรยุทธเลย และศาลเองก็ไม่เชื่อคำพยานปากเอกนี้เหมือนกัน

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม พยานคนอื่นๆ ก็ถูกนำมาให้การเป็นพยานหลักฐานเพื่อเพิ่มน้ำหนักในข้อกล่าวหาว่า เรือเอกวัชรชัย เป็นมือปืนปลงพระชนม์

คนแรกคือคนขับรถ พลข สวัสดิ์ ประดุงสิทธิ์ ซึ่งให้การว่าในเช้าวันอาทิตย์ที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๘ เขาได้ขับรถไปส่งเรือเอกวัชรชัยที่ข้างวังสราญรมย์

“เขาเป็นคนรถของผมอยู่มาเป็นเวลากว่าปี และหลังจากที่ผมออกจากประเทศไทยเพราะภัยรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ แล้ว พนักงานสอบสวนภายใต้อำนาจการของพระพิณิจชนคดี ก็ได้เที่ยวกว้าหาพยานรับจ้างในคดีนี้ และสวัสดิ์ก็เป็นพยานรับจ้างคนหนึ่งในคดีนี้ ผมทราบภายหลังว่าเขาได้รับเงินค่าไปเป็นพยานเท็จ ๕,๐๐๐ บาทจากพระพิณิจชนคดี” เรือเอกวัชรชัยกล่าว

คนชักผ้าหึงของวัชรชัยก็ให้การเล่างานเขาเหมือนกัน โดยกล่าวว่า หลัง

จากพระมหากษัตริย์สวรรคต นางได้ชักแขนเสื้อเช็ดที่เปื้อนเลือดของเขา

“คนชักผ้าเขาโกรธเคืองผม เพราะว่าหลังจากพระมหากษัตริย์เสด็จสวรรคต ผมได้ไล่เขาออกจากงาน เพราะเขาได้ขโมยปิ่นของผมไป และผ้าของเธอก็เป็นตำราจผมทราบภายหลังว่าเธอยังได้เงินจำนวนหนึ่งจากพระพินิจชนคดี ในการที่เธอพูดว่า เธอได้เห็นเลือดที่แขนเสื้อเช็ดของผม ซึ่งเป็นเรื่องโกหกทั้งนั้น” เรือเอกวัชรชัย กล่าวถึงคนชักเสื้อผ้าที่รับจ้างไปเป็นพยานในคดีอีกผู้หนึ่ง และกล่าวต่อไปว่า ตลอดเวลาที่เป็นราชองครักษ์ ตนเคยขึ้นไปบนพระที่นั่งบรมพิมานไม่เกิน ๒ ครั้ง โดยพระองค์รับสั่งให้เข้าเฝ้าเพื่อถวายคำแนะนำในการทรงพระแสงปืน และในการทรงพระแสงปืนในหลวงอานันทฯ ทรงระมัดระวังมาก เมื่อทรงพระแสงปืนเสร็จแล้วจะต้องถอดแมกกาศีนออกแล้วเหนี่ยวไกขึ้นฟ้า ๒-๓ ครั้ง เพื่อให้เป็นที่แน่พระทัยว่า จะไม่มีกระสุนค้างอยู่ในลำกล้อง

เกี่ยวกับประเด็นเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ถูกอธิบดีกรมอัยการระบุว่า เป็นมือปืนปลงพระชนม์นั้น แกลงการณเปิดคดีของจำเลยได้แก้อีกข้อกล่าวหาที่โกหกของโจทก์มีความบางตอนว่าดังนี้

“การสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๘ เกิดขึ้นเมื่อเวลาเก้านาฬิกาเศษ โดยกระสุนปืน ๑๑ ม.ม. หนึ่งนัด ในพระวิสุตร บนพระแท่นบรรทม ณ พระที่นั่งบรมพิมาน อันเป็นที่ประทับ กระสุนเข้าทางพระนลาฏเหนือพระขนงเบื้องซ้าย ทะลุออกทางพระเศียรเบื้องพระปฤษฎางค์ วิถีกระสุนเกือบตั้งได้ฉากกับระดับพื้นราบ ในเวลาและสถานที่เกิดเหตุเช่นนี้ เป็นเวลาที่บรรดาเจ้าหน้าที่ประจำพระที่นั่งบรมพิมานต่างประจำหน้าที่ของตน บุคคลใดผู้ไม่มีหน้าที่ที่จะขึ้นไปบนพระที่นั่งบรมพิมานได้ตามธรรมดาที่จะขึ้นไปบนพระที่นั่งโดยไม่มีเจ้าหน้าที่คนใดเห็นเลยนั้นเป็นเรื่องที่ไม่เห็นว่าจะเป็นไปได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเช้าวันเกิดเหตุนั้น ถ้าปรากฏบุคคลผู้ไม่มีหน้าที่ขึ้นไปบนพระที่นั่งบรมพิมานแล้ว ก็ต้องมีผู้เห็นโดยไม่ต้องสงสัย ตามการนำสืบของโจทก์ปรากฏว่า ไม่มีผู้ใดเห็นคนแปลกปลอมขึ้นไปบนพระที่นั่งบรมพิมานเลย

“เมื่อเสียงปี่ดังลั่นขึ้นในเวลาเช่นนั้น ทุกคนบนพระที่นั่งบรมพิมานต่างตกใจในเสียงนั้น และพากันค้นคว้าหามูลเหตุ (บนพระที่นั่งบรมพิมาน ก็มีแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน และสมเด็จพระราชชนนีเท่านั้นที่ไม่ได้ยินเสียงปี่) ฉะนั้นถ้ามีใครแปลกปลอมขึ้นไป ย่อมสุดวิสัยที่จะรอดพ้นสายตาของบรรดาเจ้าหน้าที่บนพระที่นั่งบรมพิมานไปได้

“โจทก์ระบุข้อกล่าวหาในห้องของโจทก์ว่า นายชิต นายบุญชัย จำเลยกับพรรคพวกที่หลบหนี ได้สมคบกันเข้าทำการปลงพระชนม์ โดยร่วมรู้บังอาจเป็นใจช่วยให้ช่องโอกาสแก่พรรคพวก อันเป็นอุปการะในการที่จะทำการประทุษร้าย ในห้องของโจทก์ก็ไม่ได้ระบุว่ามีพรรคพวกนั้นคือใคร เมื่ออธิบดีกรมอัยการแถลงเปิดสำนวนได้แถลงระบุว่า คนที่เข้าไปสมคบกับจำเลยทั้งสองนี้กระทำการปลงพระชนม์ในหลวงคือ เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช โดยทั้งสามคนร่วมกันเข้าไปหน้าห้องบรรทมขณะที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรรทมหลับอยู่ แล้วใช้ปืนยิงหนึ่งนัด

“จำเลยทั้งสองนี้ได้เข้าไปในห้องบรรทมหรือไม่ ไม่มีใครเห็น เรือเอกวัชรชัยได้ขึ้นไปบนพระที่นั่งบรมพิมานหรือไม่ ไม่มีคนบนพระที่นั่งบรมพิมานเห็น ข้อหาดังนี้โจทก์นำสืบว่า มีคนเห็นเรือเอกวัชรชัยเป็นครั้งแรกเมื่อเวลาประมาณ ๘ นาฬิกาเศษ เห็นเดินอยู่ที่ถนนหลังพระที่นั่งบรมพิมาน ซึ่งเป็นทางเดินจากพระที่นั่งบรมพิมานไปยังห้องเครื่อง (นายจรูญ เปื้องเวช) แล้วมีพนักงานชาวที่อีกคนหนึ่ง (นายประสิทธิ์ แดงนารายณ์) เห็นเมื่อเวลาประมาณ ๘ นาฬิกา เห็นเรือเอกวัชรชัย ยืนอยู่ข้างโรงละครหลังพระที่นั่งบรมพิมาน แล้วต่อมาเมื่อเสียงปืนดังขึ้นแล้ว มีคนทำสวน (นายยง อ่ำสำอาง) อ้างว่าเห็นเรือเอกวัชรชัยเดินเร็วๆ กำลังลงบันไดตรงมุขหลังพระที่นั่งบรมพิมานลงมา แล้วเดินไปตามถนนเส้นเดิมนั้น คนทำสวนอีกคนหนึ่ง (นายช่วง ปราณีตทอง) เห็นกำลังเดินไปตามถนนนั้นอีกคนหนึ่ง เรือเอกวัชรชัยจะไปต่อไปทางไหน และเข้ามาในบริเวณพระที่นั่งบรมพิมานทางไหน ไม่มีคนเห็น ถ้าเรือเอกวัชรชัยได้เข้าไปในบริเวณพระที่นั่งบรมพิมานจริง ตามที่พยานโจทก์เห็นแล้วย่อมแสดงว่าบุคคลผู้นี้ได้เข้าไปในบริเวณพระที่นั่งบรมพิมานก่อนเกิดเหตุเป็นเวลาประมาณหนึ่งชั่วโมง ในเวลาเช้าเช่นนั้น เป็นที่ปรากฏว่ามีผู้คนเดินไปตามถนนสายนั้นเสมอ ที่หอโหร (หรือหอแก้ว) ก็เป็นที่ที่บรรดาหาดเล็กชาวที่ใช้เป็นที่รับประทานอาหาร และเก็บล้างถ้วยชามภาชนะต่างๆ การปรากฏภายในที่เช่นนั้นเป็นเวลานานถึงชั่วโมงเป็นการประหลาดประการหนึ่ง และยังปรากฏว่าไม่มีใครเห็นอีก ดูเป็นที่น่าประหลาดอยู่ และถ้าเรือเอกวัชรชัยได้ขึ้นไปบนพระที่นั่งจริง ไม่มีมหาดเล็กพยานโจทก์คนใดที่อยู่บนพระที่นั่งเห็นแล้ว น่าจะต้องเชื่อด้วยว่าเรือเอกวัชรชัยคงจะมีวิชาหายตัวได้ อนึ่ง ตรงบันไดที่พยานโจทก์เบิกความว่า เห็นเรือเอกวัชรชัยเดินลงมาจากได้ยินเสียงปืนดังแล้ว ในเวลาเดียวกันกับที่พยานผู้นี้กล่าวอ้างว่าเห็น ได้ปรากฏชัดจากพยานคนอื่นๆ ว่าตรงมุขด้านหลังนี้ ได้มี

มหาดเล็กชาวที่และมหาดเล็กรับใช้หลายคนยืนชุมนุมกันอยู่ เรือเอกวัชรชัยจะผ่านบุคคลเหล่านั้นโดยไม่มีใครเห็นเลย ก็ต้องเชื่อว่าเรือเอกวัชรชัยหายตัวได้เสียก่อน ระยะทางที่จะผ่านขึ้นไปนั้น บนพระที่นั่งบรมพิมานก็ดี ผ่านลงมาก็ดี ล้วนเป็นที่โล่งโล่งทั้งสิ้น จะหลีกเลี่ยงอย่างไรให้พ้นสายตาบรรดามหาดเล็กชาวที่ ตำรวจหลวง ตำรวจวังนั้น เห็นได้ชัดว่าเป็นไปไม่ได้...

“เป็นที่ปรากฏว่า ตามปกติในหลวงรัชกาลที่ ๘ ไม่เคยทรงตื่นบรรทมสายกว่า ๘ นาฬิกาครึ่ง และไม่เคยปรากฏว่าเคยตื่นบรรทมถึงเวลา ๙ นาฬิกาเลย แม้จะปรากฏว่าพระองค์เสวยพระโสมให้ระบวย จะคาดหมายว่าพระองค์จะต้องบรรทมหลับไปจนสายย่อมไม่ได้ การเข้าไปในห้องบรรทมในเวลาเช้าเช่นนั้นย่อมเสี่ยงภัยอย่างยิ่ง และในเช้าวันนั้นพระองค์ก็ตื่นบรรทมแล้วเข้าห้องทรง แต่แล้วกลับขึ้นพระแท่นอีกครั้งที่ทรงขึ้นพระแท่นอีกครั้งนั้นไม่เป็นอันจะเข้าใจได้แน่นอนว่า พระองค์จะบรรทมอีก พิจารณาจากคำพยานโจทก์ถ้ารับฟังเอาง่ายๆ ดังกล่าวมาข้างต้น โดยเชื่อว่าเรือเอกวัชรชัยได้เข้าไปในห้องบรรทม ก็จะต้องเข้าไปเมื่อเวลากว่า ๘ นาฬิกาแล้ว ขณะนั้นพระองค์คงจะประทับอยู่บนพระแท่น การยิงที่จะให้ได้บาดเจ็บเช่นนั้น ปรากฏตามความเห็นของนายแพทย์ซึ่งลงความเห็นกันเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ยิงจะต้องจ่อปืนยิงในระยะติดกับพระนลาฏ อย่างมากก็ต้องห่างไม่เกิน ๕ ซม. คุณหมอสุด แสงวิเชียร มีความเห็นว่าเนื่องจากมีรอยดลลักษณะปากกระบอกปืนที่แผ่นหนังพระนลาฏ จึงเห็นว่าปืนได้ยิงโดยจรดชิดลงบนผิวหนัง ฉะนั้นผู้ยิงจะต้องเข้าไปยิงในพระวิสูตร การแหวกพระวิสูตรเข้าไปเป็นการเสี่ยงอย่างยิ่ง และยังต้องลอบอ้อมไปทางพนกเยื้องพระเศียร และต้องขำคู้ซึ่งวางอยู่ข้างพระแท่นในพระวิสูตร เพราะไม่มีช่องว่างพอที่จะหลีกเลี่ยงไปได้ การจ่อยิงที่ข้างพระแท่นไม่อาจจะทำให้มีบาดเจ็บเช่นนั้นได้ ต้องเอื้อมอิงจากเบื้องบนพระเศียร และผู้ยิงจะต้องบิดมือค้อมลงให้ปืนตั้งได้ฉากกับพระนลาฏ การยิงในลักษณะดังนี้ ถ้าผู้ยิงรูปร่างต่ำ จะทำไม่ถนัดได้เลย (การทดลองยิงโดยพลตำรวจโท หลวงชาติตระการโกศล) เรือเอกวัชรชัย เป็นที่รู้กันทั่วไปว่ามีรูปร่างต่ำกว่าหลวงชาติฯ และจัดว่าเป็นคนสันตติค่อนข้างต่ำ ไม่ใช่ค่อนข้างสูง เป็นลักษณะอันผิดธรรมดาสามัญยิ่งที่การปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ ดูช่างกระทำกันได้ง่ายดายเหลือเกิน พิจารณาด้วยการใช้เหตุผลเพียงเล็กน้อยก็เห็นชัดว่า เป็นไปไม่ได้ที่เรือเอกวัชรชัยจะเป็นคนปลงพระชนม์”

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นแล้วว่า ขณะเกิดเหตุปลงพระชนม์นั้น เรือเอกวัชรชัยอยู่ห่างจากสถานที่เกิดเหตุ คือพระที่นั่งบรมพิมานไม่น้อยกว่า ๑๕ กิโลเมตร และแม้พยานที่โจทก์สร้างขึ้นในภายหลัง ว่าเห็นเรือเอกวัชรชัยปรากฏตัวในบริเวณพระที่นั่งบรมพิมาน และพยานโจทก์อื่นๆ ที่ปรากฏตัวอยู่ในตำแหน่งเดียวกับที่พยานบางปากอ้างว่าเห็นเรือเอกวัชรชัยในขณะนั้น เช่น มหาตมเล็กชาวที่ ตำรวจวัง ตำรวจหลวง เป็นต้น ก็ไม่มีใครให้การว่าเห็นเรือเอกวัชรชัยในที่นั้น และยิ่งกว่านั้น ศาลเองก็ไม่เชื่อว่าได้มีการวางแผนปลงพระชนม์กันที่บ้านพระยาศรยุทธเสนีตามที่โจทก์ยกขึ้นมาอ้างเป็นเค้ามูลแห่งคดี เมื่อไม่ได้มีการวางแผนปลงพระชนม์กันที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี เรือเอกวัชรชัยก็ไม่ใช่มือปืนในคดีนี้ และแม้บุคคลภายนอกอื่นใดก็ไม่สามารถเข้าไปปลงพระชนม์ได้ เพราะมีการถวายเป็นความอารักขากันอย่างเข้มแข็ง มีเวรยามประจำอยู่ในที่ต่างๆ ตลอดเวลาดังกล่าวแล้ว และโดยประการสำคัญเป็นเวลาเก้าโมงเช้ามีผู้คนพลุกพล่าน ถ้ากระนั้นมือปืนปลงพระชนม์คือใคร ขอให้เราได้ติดตามกันต่อไป

ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า ในขณะที่เกิดเหตุนั้น จากคำให้การของพยานโจทก์ปรากฏว่า มีคนอยู่บนพระที่นั่งบรมพิมาน ๘ คน รวมทั้งพระองค์ผู้สวรรคต ฉะนั้นบุคคลที่ควรจะได้พิจารณาถึงตามกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาก็มีแต่เพียง ๗ คนเท่านั้น คือในหลวงองค์ปัจจุบัน สมเด็จพระบรมราชชนนี พระพี่เลี้ยงเนื่อง นางสาวจรรยา ตะละภักดิ์ นายชิต สิงหเสนี นายบุศย์ ปัทมศริน และนายฉลาด เทียนงามสัจ

๑๒

จากพระราชกระแสของในหลวงองค์ปัจจุบัน ปรากฏว่าในเช้าวันเกิดเหตุ คือ วันอาทิตย์ที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ พระองค์ได้เสวยพระกระยาหารเช้าแต่พระองค์เดียว เมื่อเวลาประมาณ ๘ นาฬิกาครึ่ง เสวยพระกระยาหารเสร็จแล้ว ได้เสด็จไปทางห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ ขณะนั้นเวลาราว ๙ นาฬิกา พระองค์ได้พบ นายชิต นายบุศย์ นั่งอยู่ที่ระเบียงหน้าห้องแต่งพระองค์อันเป็นทางเข้าห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ พระองค์ได้มีรับสั่งกับนายชิต นายบุศย์ ถึงพระอาการประชวรของสมเด็จพระเชษฐา ซึ่งนายบุศย์ได้กราบทูลว่า “ไม่เป็นไรพะย่ะค่ะ ทรงสบายดีขึ้น ออกจากห้องทรงแล้วเข้าพระที่อีก” พระองค์ฟังแล้วไม่ได้รับสั่งประการใด แล้วเสด็จกลับไปทางเฉลียงด้านหลัง ไปห้องพระบรรทมของพระองค์ที่อยู่ทางด้านสุดของทิศตะวันตก โดยไม่ได้เสด็จเข้าไปในห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ และต่อมาได้เสด็จไปยังห้องเครื่องเล่นซึ่งอยู่ติดกับห้องพระบรรทมของพระองค์เอง และก็เสด็จเข้าๆ ออกๆ ระหว่างสองห้องนี้ จนกระทั่งเวลาประมาณ ๑๒.๒๕ น. พระองค์ได้ยินเสียงคนร้องขณะที่พระองค์ประทับอยู่ในห้องเครื่องเล่น ก่อนที่จะได้ยินเสียงคนร้องได้เห็นคนวิ่งผ่านประตูห้องบันไดซึ่งอยู่ติดกับห้องเครื่องเล่น แล้วพระองค์ได้เสด็จจากห้องเครื่องเล่นไปยังเฉลียงด้านหน้า ได้พบนางสาวจรรยา ตะละกัญ นางข้าหลวงของสมเด็จพระราชชนนี พระองค์ถามนางสาวจรรยาว่ามีอะไรเกิดขึ้น นางสาวจรรยาตอบว่า “ในหลวงยิงพระองค์” เมื่อได้ยินดังนั้น พระองค์ก็รีบตรงไปยังห้องพระบรรทมในหลวงอานันท์ฯ พระองค์ได้เสด็จเข้าไปในห้องพระบรรทมพร้อมด้วยนายบุศย์ ซึ่งขณะนั้นสมเด็จพระราชชนนีและพระพี่เลี้ยงเฝ้าอยู่บนพระแท่น เห็นสมเด็จพระเชษฐาทรงบรรทมหงายอยู่ในท่าปกติ ในห้องนั้นนอกจากพระราชชนนีและพระพี่เลี้ยงเฝ้าแล้ว ยังมีนางสาวจรรยา นายมังกร และนายชิต

๑๓

สมเด็จพระราชชนนีได้มีพระกระแสว่า วันที่ ๙ ซึ่งเป็นวันอาทิตย์ พระองค์ตื่นบรรทมเวลาย่ำรุ่ง แล้วเตรียมของเพื่อที่จะถวายน้ำมันละหุ่งแก่ในหลวงอานันท์ฯ แล้วพระองค์ก็ได้เข้าไปในห้องพระบรรทม ปลูกบรรทมแล้ว ได้กราบทูลถามว่า “หลับดีไหม มีรับสั่งตอบว่าหลับดี แล้วฉันก็ถวายน้ำมันละหุ่ง นมและบรันดี ตามที่จัดเตรียมไปนั้น เมื่อถวายน้ำมันละหุ่ง นมและบรันดี รู้สึกว่าพระองค์ท่านยังใคร่จะบรรทมต่ออีก ฉันก็กลับออกมา ปล่อยให้ทรงพระบรรทมต่อไป รวมเวลาที่ฉันเข้าไปเฝ้าอยู่ตอนนี้ประมาณ ๕ ถึง ๑๐ นาที”

สมเด็จพระราชชนนีได้มีพระกระแสต่อไปอีกว่า

“ฉันกลับมาถึงห้องของฉันแล้วก็เข้านอนต่ออีก แล้วเวลาระหว่าง ๘ น. ถึง ๘.๓๐ น. ฉันจึงตื่นเข้าห้องน้ำ แล้วออกมาแต่งตัว มีพระพี่เลี้ยงเนื่องมาที่ห้องของฉัน นางสาวจรรยาเข้ามาด้วยหรือไม่นั้นจำไม่ได้แน่ แต่ตามความรู้สึกแล้วรู้สึกว่าได้มาต่อมาเป็นเวลาที่พระพี่เลี้ยงเนื่องได้ออกจากห้องไปทางห้องบรรทมในหลวงพระองค์ปัจจุบันแล้ว และฉันกำลังจะเดินออกจากห้องไปกินอาหารเช้า นายชิตก็วิ่งมาหาพบกันตรงประตูห้องฉันนั่นเอง นายชิตบอกฉันว่า พระเจ้าอยู่หัวยังพระองค์ ฉันก็รีบไปยังห้องพระบรรทมในหลวงรัชกาลที่ ๘ ทันที” (ปรากฏว่า สมเด็จพระราชชนนีไม่ได้ยินเสียงปืนเช่นเดียวกับในหลวงองค์ปัจจุบัน)

นายชิต สิงหเสนี ได้ให้การสอดคล้องกับพระกระแสของสมเด็จพระราชชนนีในประเด็นนี้ กล่าวคือเมื่อเสียงปืนดังขึ้นนายชิตได้วิ่งเข้าไปในห้องพระบรรทม และเมื่อเห็นพระโลหิตแดงฉานอยู่บนพระเขนยและพระอังสาตลอดจนพระพักตร์ จึงได้

หันหลังวิ่งออกจากห้องพระบรรทมไปเฝ้าสมเด็จพระราชชนนี นายชิตให้การว่า "...พอโผล่พระทวารเข้าไปก็พบลงกราบทูลว่า ในหลวงยิ่งพระองค์ ขณะนั้นสมเด็จพระราชชนนีกำลังยืนถือพระภูษาทรงอยู่ (ผ้าขึ้น) ข้าพเจ้ากราบทูลออกไปอย่างนั้นโดยไม่รู้ตัวว่าทำไมจึงกราบทูลเช่นนั้น ในใจไม่คิดว่าจะมีใครทำอะไรพระองค์ท่าน พอข้าพเจ้ากราบทูลเช่นนั้น สมเด็จพระราชชนนีก็ตกพระทัยร้องออกมาว่า โอ๊ย นันท์ลูกแม่ แล้วก็วิ่งมาตามเสียงหลังเข้าสู่ห้องพระบรรทม"

จากกระแสและคำให้การดังกล่าวนี้ แสดงว่าสมเด็จพระราชชนนีได้เข้าไปยังห้องพระบรรทมครั้งหนึ่ง เพื่อถวายน้ำมันละหุ่งเมื่อตอนเช้ามีด แล้วสมเด็จพระราชชนนีก็นั่งกลับไปบรรทมต่อ ณ ห้องบรรทมของพระองค์ จนกระทั่ง ๘.๓๐ น. จึงตื่นบรรทม และขณะที่เตรียมจะไปเสวยพระกระยาหารเช้า นายชิตก็วิ่งเข้ามากราบทูลเรื่องในหลวงยิ่งพระองค์ สมเด็จพระราชชนนิจึงรีบวิ่งไปยังห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ ทันที

ในความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระราชชนนี กับในหลวงอานันท์ฯ นั้นปรากฏคำให้การของกรมขุนชัยนาทนเรนทร และพระพี่เลี้ยงเนื่องจาก ทรงสนิทสนมรักใคร่กันมาก กรมขุนชัยนาทฯ มีพระกระแสว่า

"ตามความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งสามพระองค์รักใคร่กันสนิทสนมกลมเกลียวมาก หาที่เปรียบไม่ได้"

๑๔

พระพีเลียงน้องหรือนางสาวน้อง จินตะดูลย์ ผู้ใกล้ชิดกับสมเด็จพระราชชนนี และพระราชโอรสมาเป็นเวลาช้านาน เธอเป็นนักเรียนพยาบาลโรงเรียนพยาบาลศิริราช เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ร่วมรุ่นกับสมเด็จพระราชชนนี สำเร็จการศึกษาแล้วได้รับราชการอยู่ในโรงพยาบาลแห่งนั้นจนกระทั่งปี ๒๔๖๖ จึงได้เข้าไปอยู่ในวังสระปทุม และในปีนั้นเอง สมเด็จพระราชชนนีได้ประสูติสมเด็จพระพี่นาง พระพีเลียงน้องได้มาเป็นพระพีเลียงพระพี่นางตั้งแต่นั้น และเมื่อพระพี่นางทรงพระชนมพรรษาได้ ๑ ขวบ สมเด็จพระราชบิดาพร้อมด้วยสมเด็จพระราชชนนีและสมเด็จพระพี่นางได้เสด็จไปอเมริกา พระพีเลียงน้องก็ได้ตามเสด็จไปด้วย จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๖๘ สมเด็จพระราชชนนีได้ประสูติในหลวงอานันท์ ๔ ณ ประเทศเยอรมัน พระพีเลียงน้องก็ได้รับหน้าที่เป็นพระพีเลียงในหลวงอานันท์ ๔ อีก และเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้ประสูติในหลวงองค์ปัจจุบัน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา พระพีเลียงน้องก็ปฏิบัติหน้าที่พระพีเลียงเช่นเดิม เรียกว่าเป็นพระพีเลียงคู่พระบารมีของในหลวงทั้งสองพระองค์ทีเดียว

เกี่ยวกับพระนิสัยและความรักใคร่ผูกพัน ระหว่างในหลวงทั้งสองพระองค์ พระพีเลียงน้องได้ให้การว่า

“ในหลวงในพระบรมโกศมีพระนิสัยเยือกเย็น ไม่ปรากฏว่าฉันเดียวหรือร้อนรนอย่างไรในพระนิสัย ทั้งมีความละเอียดถี่ถ้วน และระมัดระวังอยู่ในพระนิสัยมาก ดังจะเห็นได้จากเวลาทรงเล่นกับในหลวงองค์ปัจจุบันมักจะเตือนว่าระวังนะของจะเสียจะหาย”

อีกตอนหนึ่ง พระพีเลียงน้องให้การเกี่ยวกับการหยอกล้อของในหลวงทั้ง

สองพระองค์ว่า

“ในหลวงทั้งสองพระองค์ทรงหยอกล้อกันอย่างพี่น้อง เช่น กระโดดกอดคอกันบ้าง ปล้ำกันบ้าง และนอกจากนั้นยังเคยทรงจุดประทัดและเอาน้ำราดลงเวลาไปรยทานแก่พวกมหาดเล็ก ข้าพเจ้าเคยเห็นทรงถือปืนจี่ล้อพวกฝ่ายใน ได้แก่ท้าวสัทยา นางสาวจรูญ นางสาวทัศนียา และข้าพเจ้า”

เกี่ยวกับที่ว่าทรงถือปืนจี่ล้อพวกฝ่ายใน ศาลได้ซักถามพยานว่าจี่ล้อย่างไร พระพี่เลี้ยงเนื่องได้ตอบศาลว่า

“ที่พระองค์เอาพระแสงปืนจี่ล้อพวกฝ่ายในนั้น พระองค์ทรงถือปืนไปใกล้ๆ ยกขึ้นเล็ง พวกนั้นก็ร้องวู๊วว้ายๆ

พระพี่เลี้ยงเนื่องได้ให้การตอบอัยการโจทก์ ถึงความรักใคร่ผูกพันระหว่างสองพระองค์ต่อไปว่า

“ในหลวงทั้งสองพระองค์ ชอบพอพระราชอัธยาศัยกันมาก เคยเห็นทรงทำอะไรๆ ด้วยกัน และทรงคลุกคลีอยู่ด้วยกันเสมอ ถ้าพระองค์ใดทรงตื่นบรรทมก่อน ก็ไปยั่วเย้าอีกพระองค์หนึ่งให้ตื่นขึ้น แล้วก็กระจุกกระจิกกันทั้ง ๒ พระองค์”

ต่อคำให้การของพยานที่ว่า “ก็ไปยั่วเย้าอีกพระองค์หนึ่งให้ตื่นขึ้น” นั้น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ทนายจำเลยได้ซักค้านถามว่า “ที่พยานว่ายั่วเย้าให้ตื่นบรรทมนั้น ยั่วเย้าอย่างไร”

พระพี่เลี้ยงเนื่องกลับตอบทนายจำเลยว่า ไปคอยให้ตื่นขึ้นจึงจะเย้าแหย่กัน ซึ่งศาลได้บันทึกคำให้การพยานตอบทนายจำเลยว่าดังนี้

“ที่ให้การว่าขณะที่องค์หนึ่งยังไม่ตื่นบรรทม อีกองค์หนึ่งตื่นบรรทมแล้ว ก็ไปทรงแหย่เย้าองค์ที่ยังไม่ตื่นบรรทมให้ตื่นบรรทมนั้น ทนายจำเลยถามว่าแหย่เย้าอย่างไร พยานตอบว่า ไม่ได้ทรงแหย่เย้าให้ตื่นบรรทม แต่เสด็จไปทรงรอออยู่เฉยๆ แต่เมื่อตื่นบรรทมแล้วก็แหย่เย้าและกระจุกกระจิกกันไป”

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระราชชนนีกับเธอนั้น พระพี่เลี้ยงเนื่องได้ให้การตอนหนึ่งว่า

“ระหว่างทำงานกิติ ระหว่างเป็นนักเรียนพยาบาลกิติ กินอยู่หลับนอนในโรงพยาบาลเสร็จ ระหว่างเป็นนักเรียนอยู่ด้วยกัน ข้าพเจ้ากับสมเด็จพระราชชนนีรักใคร่กันมาก ได้ตกลงกันว่า ถ้าสมเด็จพระราชชนนีมีลูก จะรับเลี้ยงลูกให้ ครั้นสมเด็จพระราชชนนีมีประสูติพระพี่นางแล้ว ข้าพเจ้าก็เข้ามาอยู่ในวังสระปทุม โดย

ไม่เกี่ยวข้องกับพระพันวัสสา ข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งเรียกว่า พระพี่เลี้ยง”

นอกจากพระพี่เลี้ยงเองจะมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับราชตระกูลนี้ จนกระทั่งในหลวงทั้งสองพระองค์ทรงเรียกพระพี่เลี้ยงเนื่องจาก แม่เือง หรือ แนน แล้ว ปรากฏจากคำให้การของพระพี่เลี้ยงเองอีกว่า บิดาของเธอมิบรรดาศักดิ์เป็น หลวงศรีอาทร เป็นมหาดเล็กของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ (พระเชษฐาของ สมเด็จพระราชบิดา) และต่อเมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นั้นทิวงคตแล้ว จึงได้มาเป็น มหาดเล็กของรัชกาลที่ ๖ ต่อไป

จากประวัติดังกล่าวนี้ จึงเป็นที่เชื่อได้อย่างแน่นอนในความจงรักภักดีของ พระพี่เลี้ยงเองที่มีต่อราชตระกูล พระพี่เลี้ยงเองได้ให้การในกรณีสวรรคตนี้ว่า ขณะที่เธอกำลังจัดฟิล์มหนังอยู่ในห้องในหลวงองค์ปัจจุบันนั้น ได้ยินเสียงป็นดังมาก เธอจึงรีบออกมาทางระเบียงด้านหลังผ่านห้องเครื่องเล่นของในหลวงองค์ปัจจุบัน ห้องบันได พอถึงห้องพระภูษาก็ได้ยินเสียงคนวิ่งตามระเบียงด้านหน้ามุ่งไปทาง ห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ เธอจึงออกวิ่งบ้าง และเมื่อเข้าไปถึงห้องพระบรรทมของในหลวงอานันท์ฯ เห็นสมเด็จพระราชชนนีกำลังชบพระพักตร์ โดยทรุด พระองค์อยู่ริมพระแท่นปลายพระบาทของในหลวงอานันท์ฯ ส่วนในหลวงอานันท์ฯ ทรงบรรทมหงายฟิงพระเขนยคล้ายคนนอนหลับ มีผ้าเปลากลุมอยู่ตั้งแต่เหนือพระอุระ จนถึงข้อพระบาท ขณะนั้นพระวิสูตรแหวกอยู่ และสมเด็จพระราชชนนีก็ประทับอยู่ในพระวิสูตรนั้น พระพี่เลี้ยงเองได้เข้าไปในพระวิสูตร เธอได้ให้การว่า “เห็นพระโลหิตตรงพระพักตร์ของในหลวงในพระบรมโกษฐ์ไหลทั้งสองข้าง ข้าพเจ้าตรงเข้าไปในพระวิสูตรตอนกลางพระองค์ท่าน ไปถึงกับจับชีพจรดูรู้สึกชีพจรวงยังเต้นแรงและเร็วมาก จับอยู่นานประมาณครึ่งนาที่หรือหนึ่งนาที่เท่านั้น เห็นมีป็นอยู่บนพระแท่นข้างพระกรข้างซ้าย ห่างพระกรประมาณ ๑ นิ้วมือเท่านั้น ปลายกระบอปปินหันไปทางปลายพระบาท ด้ามหันไปทางพระเศียร เป็นป็นอะไรไม่ทราบยาวประมาณ ๘ นิ้วฟุต ข้าพเจ้าก็ใช้นิ้วมือสามนิ้วจับป็นไปวางไว้บนโต๊ะข้างพระแท่นที่มีนาฬิกาอยู่ นั่นที่ข้าพเจ้าจับชีพจรครั้งแรกนั้น ข้าพเจ้ายืนอยู่ข้างพระแท่นข้างซ้าย เห็นเต้นแรงและเร็ว จึงขึ้นไปบนพระแท่น ขณะที่ขึ้นไปนั้น ชีพจรวงยังไม่หยุด ป็นที่ข้าพเจ้าหยิบไปวางบนหลังโต๊ะนั้น เวลาข้าพเจ้าจับรู้สึกอย่างธรรมดา ไม่รู้สึกเย็นหรือร้อนผิดปกติไปอย่างไร ที่หยิบป็นไปเสียจากที่นั้น ก็โดยปากกระบอกหันไปทางสมเด็จพระราชชนนี เข้าใจว่าป็นนั้นอาจจะมีการสนอยู่ เกรงจะล่นไปทำอันตรายแก่สมเด็จพระราชชนนีได้

และที่ข้าพเจ้าหีบด้วยนิ้ว ๓ นิ้วนั้น ก็โดยคิดว่าเป็นกระบอกนั้นอาจจะมีการตรวจลายมือ ข้าพเจ้าไม่ต้องการให้มีลายมือของข้าพเจ้าติดอยู่ด้วย เมื่อวางปืนเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าก็ทูลสมเด็จพระราชชนนีฯว่า ชีพจรหยุดแล้ว สมเด็จพระราชชนนีก็ทรงพระกันแสงอยู่ แล้วได้ดึงชายผ้าที่คลุมพระองค์ไปจับพระโลหิตที่ไหลอยู่ข้างๆ แล้วก็ได้อีกผืนหนึ่งจากนายชิต หรือนายบุศย์ จำเลย เขาก็นำมาให้ เป็นผ้าเม็ดพริกไทย ไม่ใช่ชนิดขนหนู เอามาพับๆ ประมาณ ๓ หรือ ๔ ทบ แล้วปะลงไป ที่พระนลาฏ”

“ระหว่างที่รอหลวงนิติยัย อยู่那儿 เห็นนายชิตจำเลยนั่งอยู่ใกล้ที่สมเด็จพระราชชนนีประทับอยู่ เห็นกำลังร้องไห้...

พอหลวงนิติยัย มาถึง ก็เข้าจับชีพจร สมเด็จพระราชชนนีรับสั่งถามว่า เป็นอย่างไร หลวงนิติยัย ทูลว่าไม่มีหวังเสียแล้ว ข้าพเจ้าจำได้คลับคล้ายคลับคลาว่า ดูเหมือนสมเด็จพระราชชนนีจะรับสั่งว่า เมื่อไม่มีหวังแล้วก็จัดการเสียซิ หลวงนิติยัย ก็เลิกผ้าที่ข้าพเจ้าเอามาปะพระนลาฏออก เรียกเอาน้ำมาทำความสะอาดพระพักตร์...

“เมื่อเช็ดล้างพระนลาฏแล้ว ก็เปลี่ยนฉลองพระองค์ ฉลองพระองค์เป็นผ้าซาหลูสีขาว...ต่อจากนั้นก็เปลี่ยนพระสนับเพลาซึ่งเป็นกางเกงจีน”

จากคำให้การของพระพี่เลี้ยงเนื่องได้บังชี้ว่า ขณะที่เกิดเหตุ เธอกำลังจัดฟิล์มหนังอยู่ในห้องของในหลวงองค์ปัจจุบัน และความสัมพันธ์ของเธอกับราชตระกูลมหิดล ก็เป็นไปอย่างลึกซึ้งและเหนียวแน่น พระพี่เลี้ยงเนื่องให้การอีกตอนหนึ่งว่า “พอรู้สึกว่พระองค์ท่านสวรรคตแล้ว ข้าพเจ้านึกในขณะนั้นว่า พระองค์คงถูกลอบทำ คือไม่ใช่การกระทำของพระองค์ท่านเอง แต่ใครจะทำเพราะจงใจหรืออย่างใด ไม่ได้นึกคาดไปถึง...”

๑๕

นางสาวจรรยา ตะละกัญ ข้าหลวงของสมเด็จพระราชชนนี ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้รับใช้ใกล้ชิดราชตระกูลมหิตลมานานปี ปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ในคราวเสด็จนิวัติพระนครครั้งแรก และเมื่อพระองค์เสด็จกลับไปทรงศึกษาต่อที่สวิสเซอร์แลนด์ นางสาวจรรยา ก็ได้ตามเสด็จไปด้วย นางสาวจรรยาได้ให้การในคดีสวรรคตในฐานะพยานโจทก์ผู้อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ที่สุดคนหนึ่งในจำนวน ๗ คน เธอได้ให้การตอนหนึ่งว่าดังนี้

"ข้าพเจ้ารับประทานอาหารเสร็จแล้ว ก็เดินกลับขึ้นข้างบน ตั้งใจจะเข้าห้องบรรทมของสมเด็จพระราชชนนีเพื่อทำพระแทน โดยเดินกลับทางเก่าจนเข้าห้องบรรทม ระหว่างนี้จะพบใครบ้างจำไม่ได้ เพราะจะรีบ เวลานั้นประมาณ ๘ โมงเห็นจะได้ เข้าไปไม่พบสมเด็จพระราชชนนีอยู่ในพระวิสูตรแล้ว เข้าใจว่าคงเสด็จเข้าห้องทรง ข้าพเจ้าก็ตรงเข้าไปเปิดพระวิสูตรหยิบพระเขนย ผ้านวมบรรทมมากองไว้บนเก้าอี้ ยังไม่ทันได้ทำพระแทนก็ได้ยินเสียงปิ่นดังปังขึ้นทีเดียวทางด้านห้องพระบรรทมพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกษฐ์ เพราะเสียงดังไกล ข้าพเจ้าเข้าใจว่ายังปิ่นเล่น ข้าพเจ้าจัดแจงเดินออกมาเพื่อจะดูว่าใครยังปิ่น ข้าพเจ้าเดินออกพระทวารห้องบรรทมทางเฉลียงด้านหน้าพระที่นั่ง...จนถึงตรงช่องประตู (ที่อ้างว่าได้พบกับในหลวงองค์ปัจจุบัน) แต่ไม่มีบานประตู ซึ่งอยู่ระหว่างห้องนอนของข้าพเจ้ากับห้องน้ำ ข้าพเจ้าก็มองไปตามช่องประตูที่ไม่มีบานนั้น ซึ่งมองเห็นตลอดไปถึงเฉลียงด้านหลังพระที่นั่ง เพราะในห้องนั้นมีช่องพระทวาร ๓ พระทวารไม่มีบานเปิดอยู่ จึงมองเห็นทะลุไปจนถึงเฉลียงด้านหลังได้ และยังมองเห็นส่วนบนหลังคาของโบสถ์พุทธรัตน

ได้ด้วย แต่ไม่พบใครอยู่ในห้องบันไดเล็กหรือเฉลียงหลังตามสายตาที่ข้าพเจ้าทอดไปนั้นเลย ข้าพเจ้าจึงเดินต่อไปตามเฉลียงด้านหน้าพระที่นั่ง จนเลยประตูห้องนอนของข้าพเจ้า ประตูที่หนึ่งยังไม่ถึงประตูห้องนอนข้าพเจ้าประตูที่สอง ข้าพเจ้านึกซึ้งเสียใจไปดูละแล้ว เพราะมองไม่เห็นใคร และจะต้องทำงานซึ่งค้างอยู่ จึงเดินกลับไปเพื่อจะไปทำพระแทน ครั้นข้าพเจ้าเดินกลับอย่างช้าๆ จนเลยช่องพระทวารที่ข้าพเจ้ามองไปทางด้านหลังพระที่นั่ง ดังให้การไปแล้วประมาณ ๓ ก้าว ก็เห็นนายชิตวิ่งตามหลังและหลีกตัวข้าพเจ้าเลยไปข้างหน้า นายชิตจะวิ่งหลีกข้าพเจ้าไปทางซ้ายหรือขวามือจำไม่ได้ ครั้นนายชิตวิ่งเลยตัวข้าพเจ้าไปประมาณ ๑ เมตร ก็พอดีเห็นสมเด็จพระราชชนนีทรงพระดำเนินออกจากพระทวารห้องบรรทม ที่ออกเฉลียงด้านหน้านั้นเอง นายชิตก็ลงคุกเข่าทูลว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงยิงพระองค์ สมเด็จพระราชชนนีทรงร้องขึ้นว่า โอ๊ย นั่นจำ แล้วก็ทรงวิ่งไปตามเฉลียงด้านหน้า โดยทรงวิ่งออกหน้า ข้าพเจ้ากับนายชิตก็วิ่งตาม แต่ข้าพเจ้ากับนายชิตใครจะวิ่งออกหน้าออกหลังกันจำไม่ได้ แต่ในขณะที่ข้าพเจ้าได้ทราบก็ร้องไห้ และกำลังจะออกวิ่งพอดี เห็นในหลวงองค์ปัจจุบัน ออกช่องประตูตรงห้องบันไดเล็กมาพบข้าพเจ้าที่เฉลียงด้านหน้า รับสั่งถามว่าเกิดอะไรกัน ข้าพเจ้าก็คุกเข่าลงทูลว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงยิงพระองค์ตามคำที่นายชิตทูลตอนนี้ข้าพเจ้าไม่เห็นนายชิตและสมเด็จพระราชชนนีแล้ว เมื่อข้าพเจ้าทูลในหลวงองค์ปัจจุบันแล้ว ในหลวงองค์ปัจจุบันก็ไม่ได้รับสั่งอะไร ก็ทรงวิ่งไปตามเฉลียงด้านหน้านั้น ข้าพเจ้าก็วิ่งตาม (มุ่งหน้าไปห้องพระบรรทมในหลวงอานันท์ฯ)"

จากคำให้การของนางสาวจรรยา ก็เช่นเดียวกับคำให้การของพระพี่เลี้ยงเนื่อง คือขณะที่เธอได้ยินเสียงปืนนั้น เธอกำลังจัดพระแทนอยู่ในห้องบรรทมของสมเด็จพระราชชนนี และเมื่อเธอได้ยินเสียงเธอก็รีบออกมาดู แต่ก็ไม่เห็นมีใครทั้งในห้องบันไดเล็ก และที่เฉลียงด้านหลัง เธอจึงเดินกลับเพื่อไปจัดพระแทนต่อไป จนกระทั่งนายชิตวิ่งมาและกราบทูลสมเด็จพระราชชนนีฯในหลวงอานันท์ฯ ยิงพระองค์ เธอจึงได้ทราบเหตุที่เกิดขึ้นในตอนนี้อีก

๑๖

นายชิต สิงหเสนี มหาเถรเล็กห้องพระบรรทม ผู้ตกเป็นจำเลยในคดีสวรรคต ซึ่งศาลได้พิพากษาประหารชีวิตทั้งสามศาล ปรากฏอย่างแจ่มชัดจากคำให้การของเขาเองว่า ในขณะที่เสียงปึงดังปังขึ้นนั้น เขากำลังนั่งอยู่กับนายบุศย์ที่หน้าประตูเข้าห้องแต่งพระองค์ อันเป็นทางเดียวที่เข้าสู่ห้องพระบรรทม ในขณะนั้น นายชิตจึงเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ที่สุด เช่นเดียวกับนายบุศย์ มากกว่าคนอื่น ๆ นายชิตได้ให้การตอนหนึ่งว่าดังนี้

“...ข้าพเจ้าได้แวะขอกระดามที่ห้องกุ๊กเอาไปจำลองพระตรา ได้กระดามแล้ว ข้าพเจ้าก็ขึ้นไปบนพระที่นั่งบรมพิมาน ตั้งใจจะเข้าห้องแต่งพระองค์ เห็นนายบุศย์นั่งอยู่ตรงเฉลียงหลัง ข้าพเจ้าถามนายบุศย์ว่าตื่นบรรทมแล้วหรือยัง นายบุศย์ตอบว่าตื่นบรรทมแล้ว เข้าห้องทรงแล้วกลับพระแท่นอีก เอน้ำส้มเข้าไปถวายก็บอกพระหัตถ์ว่าไม่ต้องประสงค์ ข้าพเจ้าพูดว่าจะมาวัดดวงพระตรา (เพื่อจำลองขนาดไปให้ช่างทำหีบสำหรับใส่พระตรา) แต่เมื่อยังไม่ออกจากพระแท่นจะเข้าไปวัดก็เกรงจะทำเสียงรบกวน ข้าพเจ้าก็นั่งอ่านหนังสือพิมพ์และกาข่าวหนังสือพิมพ์อยู่กับนายบุศย์ ณ ที่นั้น ตอนข้าพเจ้าออกจากห้องกุ๊กจะขึ้นมาบนพระที่นั่ง เป็นเวลาอีก ๕ นาทีที่จะถึง ๓ โมงเช้า ขณะที่นั่งกันอยู่นั้นได้ยินเสียงฝีเท้าคนเดินมาหยุดอยู่ตรงหน้า เงยหน้าขึ้นก็เห็นในหลวงองค์ปัจจุบัน ข้าพเจ้าเข้าใจว่าคงเสด็จมาจากห้องทรงพระสำราญ ไม่ใช่มาจากเฉลียง เพราะถ้ามาจากเฉลียง ข้าพเจ้าก็ต้องได้ยินเสียงฝีพระบาทก่อน ครั้นแล้วพระองค์ก็ทรงรับสั่งถามว่าในหลวงเป็นอย่างไรบ้าง นายบุศย์กราบทูลว่าตื่นบรรทมแล้ว เข้าห้องทรงแล้วกลับเข้าพระที่อีก เอน้ำส้ม

เข้าไปถวายก็บอกพระหัตถ์ไม่ต้องพระประสงค์ ในหลวงองค์ปัจจุบันไม่รับสั่งว่าอะไร ทรงพระราชดำเนินกลับ บ่ายโฉมหน้าไปทางห้องของพระองค์ท่าน ข้าพเจ้านั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่ต่อมา พอในหลวงองค์ปัจจุบันเสด็จแล้วราวห้านาที ข้าพเจ้าก็ได้ยินเสียงดังปังคล้ายเสียงปืน ข้าพเจ้าตกใจว่าเสียงดังนั้นมาจากไหน เพราะในห้องพระบรรทมในหลวงก็ยังมีบรรทมอยู่บนพระแท่นตามที่นายบุศย์บอก ข้าพเจ้านั่งนิ่งอยู่ประเดี๋ยวหนึ่ง ก็แน่ใจว่าเสียงมาจากทางห้องพระบรรทม จึงลุกขึ้นแล้วเดินเร็วเข้าไปในห้องแต่งพระองค์ หยุดอยู่ที่เก้าอี้หมุกกลางห้อง มองที่พระวิสูตรยังคงเห็นในหลวงบรรทมอยู่บนพระแท่น ข้าพเจ้านึกว่า เอ๊ะ เสียงดังอยู่ทางด้านนี้ ทำไมพระองค์จึงยังบรรทมอยู่ ข้าพเจ้าจึงย่องผ่านพระทวารเข้าไปแล้วมองดูพระพักตร์ เห็นพระโลหิตติดอยู่ที่ซอกพระอังสาเบื้องซ้ายและที่พระเขยียด้านซ้าย ในตอนนี้ข้าพเจ้าอยู่ห่างจากพระองค์ท่านประมาณสองวาเศษ ข้าพเจ้าเห็นดังนั้นก็หมดความรู้สึก กลับหลังหันวิ่งไปหาผู้ใหญ่ คือวิ่งไปที่สมเด็จพระราชชนนี ข้าพเจ้าไม่มีความคิดอย่างใด ไม่เคยคิดว่าจะเห็นอย่างนี้ และไม่เคียดอย่างนี้ ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้ใหญ่ได้มาเห็นมารู้ จึงได้วิ่งออกจากห้องแต่งพระองค์ไปตามเฉลียงหลังเลี้ยวเข้าห้องบันได ออกเฉลียงหน้า ไปที่ห้องสมเด็จพระราชชนนี พอโผล่พระทวารเข้าไปก็พบตัวลงกราบทูลว่า ในหลวงยังพระองค์ ขณะนั้นสมเด็จพระราชชนนีกำลังยืนถือพระภูษาทรงอยู่ (ผ้าชั้น) ข้าพเจ้ากราบทูลออกไปอย่างนั้นโดยไม่รู้ตัวว่าทำไมจึงกราบทูลเช่นนั้น ในใจไม่ได้คิดว่าจะมีใครทำอะไรพระองค์ท่าน พอข้าพเจ้ากราบทูลเช่นนั้น สมเด็จพระราชชนนีก็ตกพระทัยร้องออกมาว่า “โธ้ย นันท์ ลูกแม่” แล้วก็ออกวิ่งมาตามเฉลียงหลัง เข้าห้องแต่งพระองค์ ข้าพเจ้าก็ออกวิ่งตามพระองค์ไปด้วย พอถึงห้องแต่งพระองค์ ท่านตรงเข้าไปในห้องพระบรรทมและเปิดพระวิสูตรถวาย สังเกตว่าที่ชายพระวิสูตรซึ่งตามปกติเหล็กทับอยู่นั้นมีรอยเปิดนิดหน่อย พระวิสูตรที่ทับกันนี้ด้านเบื้องพระเศียรทับอยู่ข้างนอก เมื่อข้าพเจ้าเปิดพระวิสูตรข้าพเจ้าจึงเปิดทางด้านเบื้องพระเศียรก่อนเกี่ยวขอไว้ แล้วข้าพเจ้าจึงเปิดพระวิสูตรทางด้านปลายพระบาท แต่ยังไม่ได้เกี่ยวขอ ขณะที่ข้าพเจ้ารวบพระวิสูตรด้านปลายพระบาทและยังไม่ทันได้เกี่ยวขอ สมเด็จพระราชชนนีและพระพี่เลี้ยงเฝ้าอยู่บนพระแท่นในหลวง พระพี่เลี้ยงอยู่ตอนบนคือด้านพระเศียร ส่วนสมเด็จพระราชชนนีอยู่ถัดลงมา ที่ข้าพเจ้ามองเห็นภาพรู้สึกว่าการที่พระพี่เลี้ยงเฝ้าอยู่ข้างบนพระแท่น ส่วนสมเด็จพระราชชนนีโอบพระองค์ลงบนพระวรกายของในหลวงทางด้านซ้าย เมื่อเห็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็

รีบออกไปจากห้องพระบรรทม เพราะขณะที่สมเด็จพระราชชนนีเสด็จมานั้นได้รับสั่งอยู่ตลอดเวลาว่าตามหมอ หมอนิตย์ หมอนิตย์ ข้าพเจ้าก็วิ่งไปที่อัมพจรรย์ พบหมื่นทิพย์ฯ ตำรวจหลวงจึงบอกให้ไปตามหมอนิตย์เร็ว ไปตามเดี๋ยวนี้นี้ แล้วข้าพเจ้าก็กลับขึ้นไปในห้องพระบรรทมอีก...”

นายชิต สิงหเสนี ผู้สืบเชื้อสายมาจากเจ้าพระยาบดินทรเดชา ได้ให้การเล่าประวัติและตำแหน่งหน้าที่ของเขา มีความตอนหนึ่งว่า

“ข้าพเจ้าเป็นบุตรพระยาอนุชิตชาญชัย (สาย สิงหเสนี) ซึ่งต้นสกุลสืบเนื่องมาจากเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์)...ได้มีคนนามสกุลสิงหเสนีรับราชการอยู่ในราชสำนักสืบเนื่องกันมาตั้งแต่ครั้งท่านเจ้าพระยาสิงหเสนีบดินทรเดชา สำหรับบิดาข้าพเจ้าตำแหน่งครั้งสุดท้ายคือ นายพลตรีทหารบกและสมุหพระตำรวจเอก ออกจากราชการในรัชกาลที่ ๖ ฐานสูงอายุ เข้ารับราชการตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ เฉพาะข้าพเจ้าบิดาได้นำเข้าเฝ้าถวายตัวในรัชกาลที่ ๖ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กหลวง... ต่อมาได้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการสำนักในสมัยรัชกาลที่ ๗ มีหน้าที่เป็นมหาดเล็กกองตังเครื่อง ได้รับพระราชทานยศให้เป็นว่าที่รองเสวกตรี และได้รับราชการอยู่ในราชสำนักตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งถูกจับในคดีนี้” นายชิตได้ให้การเล่าประวัติของตนเองอีกตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าในหลวงรัชกาลที่ ๘ เป็นครั้งแรกเมื่อเสด็จเข้ามาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ หรือ ๒๔๘๑ โดยเสด็จมาทางเรือพร้อมกับพระประยูรญาติ ข้าพเจ้าได้ไปรับเสด็จที่เกาะสีชัง พระองค์เสด็จประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ขณะนั้นข้าพเจ้าประจำอยู่ในแผนกรับใช้พวกตังเครื่อง ขณะนั้นยังไม่มีการจัดมหาดเล็กห้องพระบรรทม เพราะยังทรงพระเยาว์ อยู่ในความดูแลของพระพี่เลี้ยงเนื่อง ในตอนที่ทรงพระเยาว์อยู่ ในหลวงรัชกาลที่ ๘ ทรงชอบให้ข้าพเจ้าเล่นต่างม้า ซึ่งเป็นพระราชจริยานุวัตรหยอกล้อเล่นกับข้าพเจ้า

“เมื่อเสด็จกลับมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้น ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งให้เป็นมหาดเล็กรับใช้ และได้ไปรับเสด็จที่ดอนเมือง ทั้งได้เข้าเฝ้าถวายตัวที่นั่น เมื่อทางทหารอากาศได้ถวายเครื่องยศจอมทัพอากาศ ข้าพเจ้าและนายฉันทก็ได้เข้าช่วยแต่งพระองค์ ณ ที่นั่นด้วย และข้าพเจ้าก็ได้ตามรับใช้ตลอดเวลาในขบวนรถไฟ จนเสด็จโดยรถยนต์เข้าพระที่นั่งบรมพิมาน

“ในวันแรกที่เสด็จถึงพระที่นั่งบรมพิมาน ข้าพเจ้าและนายบุษย์ได้รับเลือก

ให้เป็นมหาดเล็กห้องพระบรรทมของในหลวงรัชกาลที่ ๘ เหตุที่จัดไว้สองคนก็เพื่อให้เปลี่ยนกันคนละวัน คือต้องมาอยู่ประจำคนหนึ่งเสมอไป ตลอดเวลาที่รับหน้าที่ มหาดเล็กห้องพระบรรทม ไม่เคยให้คนอื่นทำหน้าที่มหาดเล็กห้องพระบรรทมแทนเลย ข้าพเจ้าไม่เคยรู้สึกในขณะใดขณะหนึ่งเลยว่า ข้าพเจ้าไม่พอใจในพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ และไม่เคยมีใครแสดงให้เห็นเลยว่าตัวเขาไม่พอใจในพระองค์ท่าน ข้าพเจ้าไม่เคยคิดว่าจะมีใครคิดร้ายต่อพระองค์ท่าน"

จากประวัติของนายชิตดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ตระกูลสิงเสนี ได้รับราชการในฐานะข้าราชการสำนัก และรับใช้ใกล้ชิดพระยุคลบาทหลายรัชกาล โดยเฉพาะนายชิตเองก็ได้เข้าถวายตัวตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ พอถึงรัชกาลที่ ๗ ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการสำนักในหน้าที่มหาดเล็กกองตั้งเครื่อง และรับราชการในราชสำนักตลอดมาจนกระทั่งถูกจับกุม โดยเฉพาะเคยรับใช้ใกล้ชิดรัชกาลที่ ๘-๙ เป็นพิเศษตั้งแต่สมัยทรงพระเยาว์ เคยให้พระองค์ทรงขี่หลังเล่นเป็นม้า เคยสร่งน้ำและเช็ดพระองค์ให้ และในการได้รับเลือกเป็นมหาดเล็กห้องพระบรรทมนั้น นับว่าเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่คัดเลือกนายชิตนายบุศย์เป็นมหาดเล็กห้องพระบรรทมคือนายฉันท์หุ้มแพร ผู้เป็นข้าราชการเก่าแก่และจงรักภักดีต่อล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ยิ่งชีวิต เพราะนอกจากจะเป็นราชเสวกแล้วยังนับเนื่องเป็นพระญาติอีกด้วย จะเห็นได้ว่าในการจัดการเรื่องมหาดเล็กรับใช้ใกล้ชิดนี้ เป็นเรื่องภายในราชสำนัก โดยเฉพาะ รัฐบาลไม่ได้เข้าสอดแทรกแต่ประการใด คือให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัยของพระองค์โดยแท้

เกี่ยวกับคดีนี้ นายชิตได้ไปนั่งอยู่ที่หน้าประตูห้องแต่งพระองค์ อันเป็นทางเดียวที่จะเข้าไปสู่ห้องพระบรรทม ตั้งแต่ ๓ โมงเช้า คือ ก่อนที่เสียงปิ่นจะดังขึ้น เมื่อเสียงปิ่นดังขึ้นแล้วนายชิตจึงเข้าไปดูในห้องพระบรรทม แล้วจึงได้วิ่งไปกราบทูลสมเด็จพระราชชนนีฯ ในหลวงยิ่งพระองค์

เป็นที่แน่นอนว่าเสียงปิ่นดังขึ้นในห้องพระบรรทมนั้น ถ้าเป็นการกระทำของบุคคลอื่นใดแล้ว จะเป็นโดยจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม คนผู้นั้นก็ต้องผ่านเข้าออกจากห้องพระบรรทมทางประตูที่นายชิตกับนายบุศย์นั่งอยู่ เพราะทางที่จะเข้าสู่ห้องพระบรรทมในขณะนั้นมีแต่เพียงทางประตูที่นายชิตนายบุศย์นั่งอยู่เท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้ากรณีสวรรคตของพระองค์เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น แน่แน่นอนนายชิตนายบุศย์จะต้องรู้ ถึงแม้ว่า

จะไม่เห็นในขณะกระทำและไม่เป็นใจด้วยก็ตาม นอกจากว่าคนผู้นั้นจะมีบุญญาภินิหาร และหายตัวได้ แต่จากคำให้การของนายชิตและนายบุศย์ ซึ่งนั่งอยู่หน้าประตูตลอดเวลา โดยเฉพาะนายบุศย์นั่งเฝ้าอยู่ที่หน้าประตูนั้น ตั้งแต่ ๗ นาฬิกาเศษ จนกระทั่งเสียง ปืนดังขึ้นในห้องพระบรรทม ก็ได้ยืนยันเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่มีใครได้ล่องล่ำเข้าไปในห้องพระบรรทมเลย แม้ในหลวงรัชกาลปัจจุบัน ที่ปรากฏจากคำให้การของพระพี่เลี้ยง เนื่องตอบโจทก์ว่า ถ้าพระองค์ใดทรงตื่นบรรทมก่อนก็ไปยั่วเย้าอีกพระองค์หนึ่งให้ตื่นขึ้น ก็ตาม แต่สำหรับในเวลานั้น ถึงแม้ว่าในหลวงองค์ปัจจุบันจะทรงตื่นบรรทมก่อน และพระองค์แต่ผู้เดียว (ยกเว้นนายชิต บุศย์) ที่ได้เข้าไปใกล้ชิดกับสถานที่เกิดเหตุ ก่อนที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น แต่พระองค์ก็ได้มีพระกระแสว่า พระองค์ไม่ได้เข้าไปในห้องพระบรรทมของในหลวงอาวันที่ ๖ และนายชิตนายบุศย์ผู้จงรักภักดีต่อสถาบัน กษัตริย์ก็ได้ให้การรับกันในประเด็นนี้

สำหรับนายบุศย์ ปัทมศริน นั้น ตามประวัติบอกว่าเป็นบุตรของ ร.ท.ขุน-วิสูตรเสนี มารดาชื่อปุก รับราชการเป็นกรมโขน มีที่พักอยู่ภายในกำแพงพระบรมมหาราชวังตอนฝ่ายใน เขาอยู่กับมารดาจนอายุ ๑๑ ปี จึงย้ายออกมาอยู่ยังที่พักตอนฝ่ายนอก ซึ่งอยู่ในกำแพงพระบรมมหาราชวังเหมือนกัน อยู่ในความปกครองของพระมหิศรราชการ หัวหน้ากองคลังวรภักษ์ และอยู่ที่นั่นเรื่อยมาจนกระทั่งถูกจับในคดีนี้ เข้ารับราชการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ในตำแหน่งเสมียน กรมปลัดบัญชี กระทรวงวัง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ย้ายไปรับราชการในกองคลัง และรับราชการเรื่อยมาจนกระทั่งย้ายไปเป็นมหาดเล็ก นายบุศย์ได้ให้การเกี่ยวกับการรับใช้รัชกาลที่ ๘ ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ข้าพเจ้ารับใช้ในหลวงรัชกาลที่ ๘ เริ่มแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ เมื่อคราวเสด็จจากต่างประเทศมาประทับพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ครั้งยังทรงพระเยาว์อยู่ รับใช้ในตำแหน่งมหาดเล็กตั้งเครื่องและรับใช้โดยกองมหาดเล็กจัดส่งไปประจำ ข้าพเจ้ารับใช้อยู่จนกระทั่งเสด็จกลับไปต่างประเทศ ในคราวนั้นข้าพเจ้าได้รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๕ และแหวนอักษรย่อ ส.ว. ซึ่งเป็นแหวนของสมเด็จพระราชชนนีทรงประทานเป็นบำเหน็จ

“ในครั้งทรงพระเยาว์นั้น ข้าพเจ้าได้รับใช้ใกล้ชิดพระองค์ เช่น ในเวลาเสด็จทรงพระสำราญ ข้าพเจ้าได้รับใช้ เป็นต้นว่า ทรงตกเบ็ดคอยหิ้วกระป๋องตาม ทรงขับรถยนต์ก็คอยหมุนเครื่อง ทรงประทับสามล้อก็ต้องคอยขึ้น

“ในคราวเสด็จนิวัติพระนครเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๘ ข้าพเจ้าถูกคัดเลือกให้ไปประจำรับใช้ที่พระที่นั่งบรมพิมาน หน้าที่มหาดเล็กตั้งเครื่องและรับใช้ สมเด็จพระราชชนนีรับสั่งให้จัดมหาดเล็กห้องพระบรรทมด้วย นายฉันท์หุ้มแพรก็คัดเลือกข้าพเจ้ากับนายชิตเป็นมหาดเล็กห้องพระบรรทม และให้นายเวศน์ กับ นายเฟื่อง เป็นมหาดเล็กห้องพระบรรทมในหลวงองค์ปัจจุบัน”

นายบุศย์ ยังได้ให้การถึงการที่เขาได้รับการโปรดปรานจากในหลวงอานันท์ และสมเด็จพระราชชนนี ให้ตามเสด็จไปสวิสเซอร์แลนด์ในครั้งนี้ด้วย นายบุศย์ให้การว่า

“ข้าพเจ้าได้ทราบเมื่อกลางเดือนพฤษภาคมว่า ในการที่จะเสด็จกลับนั้น สมเด็จพระราชชนนีรับสั่งให้จัดมหาดเล็กตามเสด็จไปด้วย และข้าพเจ้าเป็นผู้ถูกคัดเลือกให้ตามเสด็จด้วยความเห็นชอบของสมเด็จพระราชชนนีและในหลวงด้วย เมื่อทรงคัดเลือกให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ตามเสด็จแล้ว สมเด็จพระราชชนนีได้รับสั่งกำชับแก่ข้าพเจ้าว่า อย่าเที่ยวพูดไปและอย่าแสดงความยินดีหรือแสดงอาการเห่อเหิมอย่างไร โดยทรงเกรงว่าคนจะพากันอิจฉา และจะมีผู้มารบกวนขอตามเสด็จให้เป็นที่ขุ่นเคืองพระยุคลบาท

“ในการจะตามเสด็จครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้รับพระราชทานเงิน ๓,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าตัดเครื่องแต่งตัวและซื้อหาเครื่องใช้ประจำตัวที่จำเป็น ข้าพเจ้าได้รับเงินจำนวนนั้นมาแล้ว และข้าพเจ้าได้ไปตัดเสร็จและรับมาแล้วหนึ่งชุด นอกจากนี้สมเด็จพระราชชนนีได้พระราชทานอีกหนึ่งชุดให้แก่เอง ชุดสำเร็จรูปนี้ทราบว่าเป็นของเจ้าคุณวชิวงศ์คุณไกรคุณหญิงวิศิษฎ์ นำถวายสมเด็จพระเจ้าได้นำไปแก่งนใช้ได้แล้ว ส่วนหนังสือเดินทางสำหรับข้าพเจ้านั้น สมเด็จพระเจ้ารับสั่งให้เจ้าคุณชาดิศ ไปจัดการขอให้แก่ข้าพเจ้าเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ซึ่งต่อมาถึงวันที่ ๖ มิถุนายน ข้าพเจ้าก็ได้รับหนังสือเดินทาง

“เกี่ยวกับเงินเดือน ระหว่างที่ข้าพเจ้าจะตามเสด็จไปต่างประเทศนั้น สมเด็จพระราชชนนีได้มีรับสั่งให้เจ้าหน้าที่จัดการเบิกมา แล้วจัดฝากคลังออมสินให้แก่ข้าพเจ้าตามสมควร และเหลือจากฝากคลังให้ข้าพเจ้าแล้วให้ส่งไปให้ทางครอบครัวข้าพเจ้าใช้สอยทุกเดือน ให้ปฏิบัติเช่นนี้จนกว่าจะกลับจากต่างประเทศ สำหรับค่าใช้จ่ายของข้าพเจ้าระหว่างที่อยู่ต่างประเทศ จะโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ข้าพเจ้าเป็นส่วนพระองค์เป็นจำนวนเท่าใดมิได้กำหนด แต่เป็นที่เข้าใจว่ามากกว่าเงินเดือนของข้าพเจ้าเสียอีก

“ข้าพเจ้าทราบว่าในการตามเสด็จนั้น จะต้องเสด็จผ่านประเทศอเมริกา ก่อนแล้วจึงไปทางอังกฤษ แล้วจึงไปสวิสเซอร์แลนด์ และสำหรับตัวข้าพเจ้าก็ติดตามเสด็จ

ไปถึงสวิสเซอร์แลนด์ด้วยจนกว่าเสด็จกลับประเทศไทย ซึ่งประมาณเวลาว่าจะต้องอยู่ที่นั่นราวสองปีครึ่ง ข้าพเจ้าปิติยินดีมากที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณถึงปานนี้ เพราะหาไม่ตายแล้วเกิดอีกก็ไม่มีโอกาสเช่นนี้ และเมื่อกลับจากต่างประเทศแล้ว ข้าพเจ้าจะมีเกียรติยศชื่อเสียงและความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการยิ่งขึ้นอีกด้วย

“ในการตามเสด็จ ข้าพเจ้ามีหน้าที่ต้องแต่งพระองค์ถวายด้วย จึงได้ศึกษาเรื่องการแต่งพระองค์ด้วยเครื่องต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องเต็มยศทหารมหาดเล็ก ซึ่งได้ทรงกำหนดไว้ว่าจะแต่งเมื่อไปถึงประเทศอังกฤษ ข้าพเจ้าก็ได้ศึกษาด้วย”

นายบุศย์ให้การถึงเหตุการณ์ในวันสวรรคตตอนหนึ่งว่าดังนี้

“วันที่ ๙ มิถุนายน ข้าพเจ้าตื่นนอนเวลาย่ำรุ่งเศษตามปกติ แล้วก็จัดแจงแต่งตัวขึ้นไปพบพระที่นั่งบรมพิมาน ไปถึงกว่า ๗ นาฬิกาเศษ แล้วก็ปฏิบัติหน้าที่เช่นเคยมา หลังจากไปเอาน้ำส้มคั้นมาเตรียมไว้อย่างที่แล้ว ก็นั่งรอต้นบรรทมอยู่ที่เฉลียงหน้าห้องแต่งพระองค์ พอเวลาเกือบถึง ๘ นาฬิกา เจ้าหน้าที่ก็นำหนังสือพิมพ์มาให้ ข้าพเจ้านั่งอ่านและกาข่าวตามที่เคยกระทำ พอเวลาสัก ๘ นาฬิกา นายเวรน์ มหาดเล็กหน้าห้องพระบรรทมในหลวงองค์ปัจจุบัน ก็นำหนังสือเรื่องตำนานทหารมหาดเล็กมามอบให้ข้าพเจ้าเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย หนังสือนี้ กรมทหารมหาดเล็กถวายมากับพระองค์ปัจจุบัน ในโอกาสที่เสด็จไปแทนพระองค์ในงานที่กรมทหารมหาดเล็ก ข้าพเจ้าก็รับและวางไว้กับหนังสือพิมพ์

“พอนายเวรน์กลับไปแล้วประมาณครึ่งชั่วโมง ข้าพเจ้าก็เห็นในหลวงรัชกาลที่ ๘ ประทับยืนอยู่ที่ห้องแต่งพระองค์ บ่ายโฉมพระพักตร์ไปทางห้องพระบรรทม หันพระปฤษฎางค์ไปทางห้องทรง แต่ขณะที่ข้าพเจ้าเหลือบไปเห็นนั้น พระองค์ท่านอยู่ในท่าเบือนพระพักตร์ทอดพระเนตรมายังที่ข้าพเจ้านั่งอยู่ จึงทราบวาต้นบรรทมแล้ว เมื่อทราบว่าต้นบรรทมแล้ว ข้าพเจ้าก็ลุกขึ้นหยิบถ้วยน้ำส้มคั้นนำไปถวายโดยด่วน เข้าพระทวารห้องแต่งพระองค์ไป เมื่อย่างเข้าพระทวาร ในหลวงก็ยังประทับอยู่ในท่าเดิม ครั้นข้าพเจ้าเดินต่อไป ในหลวงก็เริ่มก้าวพระบาทออกทรงพระราชดำเนินไปทางพระทวารห้องพระบรรทม โดยมีได้รับสั่งประการใด ข้าพเจ้าได้เดินตามเสด็จต่อไป พระองค์ท่านก็กลับพระองค์เข้าห้องพระบรรทมไป ข้าพเจ้าเดินตามต่อไปจนถึงพระทวารหน้าห้องพระบรรทมก็หยุดอยู่มองเข้าไปในห้องพระบรรทม ก็เห็นพระองค์ท่านประทับอยู่บนพระแท่นบรรทมแล้ว ประทับอยู่ในท่านั่ง หันพระพักตร์ไปทางปลายพระแท่น คือนั่งยกขาขึ้นชันเข้าทั้งสองข้าง เท้าทั้งสองไปทางปลายเตียงหันหลังไปทางเบื้องบน

พระหัตถ์แตะข้างซ้าย ส่วนมือข้างขวาเหนือข้อศอกอยู่ข้างตัว ข้าพเจ้าเห็นพระองค์ประทับอยู่บนพระแท่นเช่นนั้น จึงคงหยุดยืนรอรอยู่ตรงที่หยุดอยู่เดิม เพื่อคอยฟังว่าจะมีรับสั่งประการใดต่อไป ชั่วโมงไม่ถึงหนึ่งวินาที ก็เห็นในหลวงยกพระหัตถ์ข้างซ้ายโบกมาทางที่ข้าพเจ้ายืนอยู่ แสดงพระอาการว่าจะให้ข้าพเจ้ากลับออกไปก่อน เมื่อข้าพเจ้าเข้าใจเช่นนั้น จึงกลับออกมานั่งรอรอยู่ที่เดิม ระหว่างที่เดินตามเสด็จดังกล่าวมานั้น ที่พระหัตถ์ทั้งสองข้างของพระองค์ไม่เห็นทรงอะไรอยู่เลย ข้าพเจ้าเข้าใจว่าที่เห็นพระองค์ครั้งแรกนั้นได้เสด็จออกจากห้องสรงแล้ว การที่พระองค์เสด็จออกจากพระที่นั่งแล้วจะกลับคืนพระแท่นบรรทมอีกไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน ข้าพเจ้าก็ไม่ได้นึกว่าทำไมจึงทรงกระทำเช่นนั้น

“ข้าพเจ้ามานั่งรอรอยู่ที่เดิมอีกนานราว ๑๐ หรือ ๑๕ นาที อันขณะนั้นเป็นเวลาเกือบ ๙ นาฬิกา นายชิตก็มาตรงที่ข้าพเจ้านั่งอยู่ แล้วถามว่าในหลวงตื่นบรรทมแล้วหรือยัง ข้าพเจ้าตอบว่าตื่นบรรทมแล้ว เข้าห้องสรงแล้วเสด็จกลับพระที่นั่ง น้ำสั่นคั่นยังไม่ได้สวดย นายชิตจำเลยก็นั่งรอรอยู่กับข้าพเจ้า พูดว่าเขาจะมาวัดดวงพระตรา นายชิตจำเลยมาแล้วสัก ๑๐ นาที ในหลวงองค์ปัจจุบันก็เสด็จมาจากห้องสวดยเข้า ผ่านมาทางห้องทรงพระสำราญ พระองค์ทรงหยุดประทับรับสั่งถามว่า ในหลวงเป็นอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้ากราบทูลตอบไปว่าไม่เป็นไรพะยะค่ะ ออกจากห้องสรงแล้วเข้าพระที่นั่ง ในหลวงองค์ปัจจุบันทรงฟังแล้วไม่ได้รับสั่งประการใด เสด็จไปทางเฉลียงหลัง

“ต่อจากนั้นประมาณ ๑๐ นาที ก็ได้ยินเสียงดังปังเหมือนเสียงปืน ข้าพเจ้าตกใจ หันไปมองหน้านายชิต ชั่วโมงจากเสียงดังปังสัก ๔-๕ วินาที นายชิตก็เดินเข้าไปในห้องแต่งพระองค์ เข้าไปหยุดอยู่แค่หน้าพระทวารที่จะเข้าห้องพระบรรทม ส่วนข้าพเจ้าคงนั่งอยู่ที่เดิมด้วยความตกตะลึง นายชิตจำเลยเข้าไปชั่ว ๔-๕ วินาที ก็กลับวิ่งออกมา ข้าพเจ้าถามว่าอะไรกัน เขาไม่ตอบ แต่กลับวิ่งต่อไปอีกตามเฉลียงหลัง ข้าพเจ้าสงสัยจึงเหลียวมองดูในห้องแต่งพระองค์ก็ไม่เห็นมีอะไร ข้าพเจ้าก็เดินอย่างรวดเร็ว เพื่อตามไปถามเขาให้รู้เรื่อง ตามไปทางที่เห็น พอไปถึงหน้าห้องพระภูษา ก็ไม่เห็นตัวนายชิตจำเลยเสียแล้ว จึงหยุดอยู่แค่นั้น มองไปเห็นพระที่นั่งเลี้ยงเนืองยืนอยู่ข้างพระทวารหน้าห้องพระบรรทมของพระองค์ปัจจุบัน ในเวลาติดต่อกันชั่วประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น ก็ได้ยินเสียงสมเด็จพระราชชนนีทรงกันแสง ข้าพเจ้าจึงกลับเดินมาตามทางเก่า พอพ้นมุมห้องพระภูษาเห็นสมเด็จพระราชชนนีกำลังทรงวิ่ง เห็นทางหลังไวๆ ไกลจะถึงพระทวารห้องแต่งพระองค์อยู่แล้ว ข้าพเจ้าก็รีบเดินตามต่อมา

พอถึงมุมห้องทรงพระสำราญ ในหลวงองค์ปัจจุบันซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่ตรงหน้า พระทวารห้องแต่งพระองค์ ได้รับสั่งถามข้าพเจ้าว่า ไปตามหมอแล้วหรือยัง ข้าพเจ้า ไม่ได้กราบทูลตอบ แต่ได้ออกวิ่งลงอัฒจันทร์ใหญ่ไปชั้นล่างเพื่อถามตำรวจวังว่าไปตามหมอแล้วหรือยัง พบนายเกษมตำรวจวังยืนอยู่ตรงนั้น ข้าพเจ้าถามนายเกษมว่าไปตามหมอแล้วหรือยัง นายเกษมตอบว่าไปตามแล้ว ข้าพเจ้าก็กลับขึ้นมานบนพระที่นั่งไปถึงหน้าห้องแต่งพระองค์ ได้ยินเสียงคนเดินมาข้างหลัง ข้าพเจ้าเหลียวกลับไปมองดูเห็นพระองค์ปัจจุบันเสด็จมา ข้าพเจ้าจึงหลีกทางให้ พระองค์ท่านหันมารับสั่งกับข้าพเจ้าว่าเข้าไป ข้าพเจ้าก็เดินตามเสด็จไปถึงห้องพระบรรทม แล้วไปประทับอยู่ข้างสมเด็จพระราชชนนีซึ่งกำลังพุดพระองค์ทับในหลวงรัชกาลที่ ๘ อยู่บนพระแท่น ส่วนข้าพเจ้าทรุดตัวลงนั่งอยู่กับพื้นหน้าพระแท่นบรรทม พอในหลวงพระองค์ปัจจุบันประทับข้างสมเด็จพระราชชนนีแล้ว สมเด็จพระราชชนนีก็ลุกขึ้นประทับที่ริมพระแท่น ห้อยพระบาท หันพระพักตร์มาทางห้องแต่งพระองค์ รับสั่งกับพระองค์ปัจจุบันว่า เล็กเรามาตายกันเถอะ พร้อมกันนั้นก็เอนพระองค์มาทางเบื้องพระเศียรของรัชกาลที่ ๘ ข้าพเจ้ามองตามไปเห็นพระแสงปืนวางอยู่ด้านซ้ายของพระองค์ที่บรรทมหงายอยู่ จึงคลานเข้าไปหยิบนำมาเก็บไว้ในลิ้นชักตู้ในห้องแต่งพระองค์ โดยเห็นว่าพระองค์ทรงเอนไปทางนั้น เกรงจะทรงหยิบพระแสงปืนมาทำอันตรายพระองค์เอง เมื่อเก็บพระแสงปืนไว้ในลิ้นชักตู้ห้องแต่งพระองค์แล้ว ข้าพเจ้าก็กลับมานั่งอยู่ที่เดิมคือหน้าพระแท่นบรรทม สมเด็จพระราชชนนีทรงก้มแสงและดั้นร่นจนพลัดตกจากพระแท่นในหลวงพระองค์ปัจจุบันทรงประคองแล้วรับสั่งให้ข้าพเจ้ายกพระบาทประคองไปประทับที่โซฟา ซึ่งตั้งอยู่ทางปลายพระแท่น เมื่อประทับที่โซฟาแล้วสมเด็จพระราชชนนีก็ยังทรงก้มแสงไม่สร้างชา ข้าพเจ้าก็นั่งเฝ้าอยู่ตรงนั้น

“สักประเดี๋ยวหนึ่งหลวงนิติยัย ก็มาถึง สมเด็จพระราชชนนีทอดพระเนตรเห็นก็รับสั่งถามหลวงนิติยัย ว่า ตรวจดูซิ มีหวังไหม? หลวงนิติยัย เข้าไปถวายตรวจที่พระแท่นแล้วกราบทูลว่า ไม่มีหวัง สมเด็จพระราชชนนีจึงรับสั่งว่า ถ้าเช่นนั้นให้ทำความสะอาดเสียซิ หลวงนิติยัย ก็จัดการตามรับสั่ง...”

จากประวัติและเหตุการณ์ที่นายบุศย์ได้ประสบในเช้าวันนั้น ก็เช่นเดียวกับนายชิตและคนอื่นๆ คือทุกคนล้วนแต่จงรักภักดีต่อเอวากษัตริย์ของเขาเป็นอย่างยิ่ง และไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพียงแต่ว่าอยู่ใกล้ชิตกับเหตุการณ์เท่านั้น และ

นายบุศย์ก็เช่นเดียวกับนายชิต คือถ้ามีบุคคลใดเข้าไปปลงพระชนม์พระองค์ จะโดยจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม นายบุศย์จะต้องรู้ ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นและเป็นใจด้วย เพราะทางเข้าออกห้องพระบรมมหาราชวังในขณะนั้นมีอยู่ทางเดียว ตรงที่นายบุศย์และนายชิตนั่งอยู่เท่านั้น ดังที่กล่าวมาแล้ว

นายชิตและนายบุศย์ได้ถูกจับกุมและเป็นผู้ต้องหาและเป็นจำเลยในคดีนี้ เจ้าพนักงานสอบสวนได้สอบสวนสองคนนี้อย่างเคร่งครัดและพิเศษ มีการทำร้ายร่างกายและขู่เข็ญบังคับตลอดจนการสบประมาทด้วยถ้อยคำพรูสวาทนานาประการ แต่พนักงานสอบสวนก็ไม่ได้อะไรมาไปกว่าคำที่นายชิตและนายบุศย์ได้ให้การที่ศาลในเวลาต่อมา พระพินิจชนคดี ประธานกรรมการสอบสวนจึงได้ใช้วิธีการสอบสวนนอกกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกวิธีหนึ่งนอกจากวิธีการอื่นๆ ที่ใช้มาแล้ว นั่นคือใช้วิธีการทางการแพทย์เข้าช่วยค้นคว้าหาความจริง

นายชิตได้ให้การเกี่ยวกับวิธีการสอบสวนนอกกฎหมาย ของ พล.ต.ท.พระพินิจชนคดี ว่าดังนี้

“ระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่บางช่วงนี้ ตำรวจได้รับตัวข้าพเจ้าไปสอบสวนหลายครั้ง แต่ไม่มีการสอบสวนในเรื่องจำนนเลย มีหมอเข้าไปตรวจรักษาข้าพเจ้าในราววันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ เพื่อดูว่าข้าพเจ้าเป็นโรคมะเร็งหรือเปล่า ในชั้นแรกมีหมอใช้ หมอเล็ก และหมอที่ประจำเรือนจำบางขวางก็ไปด้วย ก่อนที่จะเข้าตรวจเจ้าหน้าที่เรือนจำบอกข้าพเจ้าว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมาสอบสวน พอบอกแล้วหัวหน้าแผนกเรือนจำก็นำบุคคลผู้มีนามดังกล่าวเข้ามา เมื่อเข้ามาแล้วหมอไล่เจ้าหน้าที่ที่ควบคุมข้าพเจ้าทั้งหมดออกไปนอกห้อง แล้วหัวหน้าแผนกควบคุมพูดว่า หมอเขาจะตรวจให้เขาตรวจเถอะ แล้วหมอใช้ก็ได้ตรวจร่างกายของข้าพเจ้าทั้งตัว และพูดว่าข้าพเจ้าคงจะเป็นมะเร็งมาก่อนแล้ว ข้าพเจ้าตอบว่าข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะไม่เคยเป็นหมอใช้ยืนยันว่าข้าพเจ้าเคยเป็นมะเร็งมาก่อน เพราะมีมาข้าพเจ้าโต แล้วก็เอายาเม็ดขาวๆ ละลายน้ำให้ข้าพเจ้ากินหนึ่งเม็ด แล้วสั่งให้ข้าพเจ้านอนพักผ่อนอยู่สักครู่หนึ่งแล้วก็ออกไป ต่อมาสัก ๑๐ นาทีหมอใช้ก็กลับเข้ามาอีก และถามข้าพเจ้าว่าเป็นอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าตอบว่าไม่รู้สึกรู้จะเป็นอย่างไร หมอใช้พูดว่า ถ้าอย่างนั้นให้ลองยานิดดูสักหน่อย ตัวเขาจะรักษาให้ แล้วก็เอาเข็มฉีดยาเข้าเส้นเลือดที่แขนซ้ายข้าพเจ้า พอถึงเข็มออกแล้ว หมอใช้พูดว่า เข้ามาได้แล้ว แล้วพวกนั้นก็กลับ

เข้ามาอีก ระหว่างที่เดินยานั้นข้าพเจ้ารู้สึกมีนตึง คอหอยแห้งผาก พอหมอชักเข็ม ออกข้าพเจ้าก็หมดความรู้สึก ผู้ที่เขามานั้นคือ พระพินิจ และ หลวงแผ้ว มา นั่งอยู่ข้างๆ ก่อนที่ข้าพเจ้าจะหมดความรู้สึก พระพินิจ ได้มาจับขาข้าพเจ้าเขย่าและ พูดยถามข้าพเจ้าอยู่เรื่อยๆ แต่จะถามอะไรข้าพเจ้าจำไม่ได้ ตอนที่ถูกฉีดยานี้ประมาณ ๑๐ นาฬิกาเศษ เกือบๆ จะ ๑๑ นาฬิกา ในขณะที่เคลิบเคลิ้มจะไม่รู้สึกดังนี้ ข้าพเจ้า รู้สึกว่าได้ถูกฉีดยาอีกเข็มหนึ่ง แต่เป็นการฉีดเข้ากล้ามเนื้อ การฉีดครั้งนี้ใกล้ๆ กับที่ ฉีดครั้งแรก ต่อมาราว ๒ ชั่วโมง มีเสียงคนมาเรียกให้ลากที่นอนไปเสียให้ตรงมุ้ง และ ต่อมาราวสี่ทุ่มก็มีเสียงเรียกอีกครั้งหนึ่งว่าให้เอามุ้งลงเสีย ยุงมันจะกัด ข้าพเจ้ามารู้สึก ตัวเอาจริงๆ ก็เมื่อถึงวันใหม่ราว ๘ นาฬิกาของวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ภายหลังเรื่อง ลากที่นอนและทำอะไรต่างๆ เหล่านั้น พนักงานที่ควบคุมมาเล่าให้ข้าพเจ้าฟัง ใน ตอนนั้นข้าพเจ้าไม่รู้สึกละเลย ที่ทราบก็โดยที่เขาเล่าให้ฟังในตอนเช้าที่ตื่นขึ้นนั้น รู้สึกอ่อนเพลียมาก ไม่อยากทำอะไรและเป็นอยู่ตลอด ที่เป็นมากในราวเดือนกว่าๆ ที่ว่าเป็นมากคือมีอาการมือสั่นและเวลาอ่านหนังสือมองเห็นตัวหนังสือทั้งตัวเล็กตัวใหญ่ เป็นแถวยาวไปหมด

นายบุษย์ บัณฑกริน ได้ให้การในการที่ถูกพระพินิจชนคดี ใช้วิธีการสอบสวน นอกกฎหมายดังกล่าวนี้นว่า

“ในเดือนมีนาคม วันที่เท่าไรจำไม่ได้ เวลาประมาณ ๑๑ นาฬิกา ขณะที่ ถูกขังอยู่ชั้นบน (เรือนจำลหุโทษ) ข้าพเจ้าถูกบอกให้ลงไปข้างล่างแล้วก็ถูกหมอจาก ข้างนอกตรวจร่างกาย โดยหมอบอกว่าถูกขังอยู่นานแล้ว จะเจ็บไข้เป็นอะไรบ้าง ตรวจดูเสียที และถามข้าพเจ้ารู้สึกเป็นอะไรบ้าง ข้าพเจ้าตอบว่าไม่เป็นอะไร หมอคนนั้นมาทราบ ภายหลังตอนที่มาเบิกความที่ศาลนี้ว่าคือ หมอใช้ หมอใช้ตรวจร่างกายข้าพเจ้าแล้ว ก็กลับออกไปแล้วกลับเข้ามาอีก บอกว่าจะต้องฉีดยาแล้วก็ฉีดยาที่แขนข้าพเจ้า ยังไม่ทัน หมดเข็มข้าพเจ้ารู้สึกง่วง มองดูเห็นมีตำรวจเข้ามาคนหนึ่งคือหลวงแผ้ว ข้าพเจ้า รู้สึกง่วงแล้วก็กลับไปคาเข็ม

“ข้าพเจ้ามารู้สึกตัวในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น เวลาสักหนึ่งโมง ปรากฏว่า ข้าพเจ้าขึ้นมานอนอยู่ข้างบนแล้ว โดยพัศดีให้ช่วยกันจับขึ้นมาตั้งแต่ก่อนรู้สึกตัว เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกตัวแล้ว ต่อมาเจ้าหน้าที่ในนั้นบอกแก่ข้าพเจ้าว่ามีเจ้าหน้าที่มาคอย

อัดเสียงข้าพเจ้า แต่จะอัดไปได้หรือไม่เขาไม่ได้เล่าให้ฟังและข้าพเจ้าก็ไม่ได้ซักถามเขา หลังจากถูกฉีดยาแล้วและรู้สึกตัวแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกมึนสมอง เหนื่อยและมักจะเป็นลม หน้ามืดบ่อยๆ หัวใจเต้นแรงๆ คล้ายตกใจอะไร อาการเหล่านี้ยังคงเป็นอยู่จนกระทั่งบัดนี้

“หลังจากถูกฉีดยาแล้วประมาณหนึ่งเดือน พันข้าพเจ้าซึ่งเคยได้อยู่ได้โยกไปหมดทั้งปาก แล้วต่อมาก็หลุดออกมาทีละซี่ รวมทั้งหมด ๖-๘ ซี่ ส่วนที่ยังไม่หลุดก็ยังมีอาการโยกอยู่เช่นเดิมจนกระทั่งบัดนี้”

ต่อการสอบสวนโดยวิธีการนอกกฎหมายเช่นนี้ ต่อมานายแพทย์ใช้ ยูนิพันธ์ พยานโจทก์ ซึ่งเป็นผู้ฉีดยานายชิตและนายบุศย์ได้ให้การยอมรับกับศาลว่า ได้ไปฉีดยาให้นายชิตและนายบุศย์จริง นายแพทย์ใช้ได้ให้การตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ตำรวจได้เรียกข้าพเจ้าไปปรึกษาถึงยาฉีดที่จะฉีดยาระงับประสาทเพื่อให้ผู้นั้นหลุดไปด้วยความไม่ปิดบังมีบ้างไหม ข้าพเจ้าตอบว่ามี และข้าพเจ้ารู้จักอยู่และทำการใช้ได้ดี แต่ผลอาจจะไม่ได้ตามความมุ่งหมายก็ได้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ข้าพเจ้ายินดีจะทำให้ ยานี้เป็นยามีมานานแล้ว เป็นยารักษาโรคต่างๆ ไป แต่ต้องใช้ให้ถูกวิธี และไม่มีอันตราย ข้าพเจ้าจึงได้ทำการฉีดยานี้แก่นายชิตและนายบุศย์ จำเลยทั้งสองคนละคราว ข้าพเจ้าฉีดแล้วคงเดินเข้าเดินออกเพื่อดูอาการผู้ที่ถูกฉีดยา ตำรวจก็ทำการสอบสวนไป แต่ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจฟัง ทราบว่าทางตำรวจได้ทำการอัดเสียงครั้งหนึ่ง แต่ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจฟัง จึงไม่ได้ทราบผลของการสอบสวน และตำรวจไม่ได้เล่าให้ฟังคนที่ถูกฉีดยาจะมีอาการง่วงเพราะเป็นยาระงับประสาท”

จากคำให้การของนายแพทย์ใช้ ยูนิพันธ์ ในประเด็นที่ว่าไม่ได้สนใจฟัง การสอบสวนและบันทึกเสียงนั้นน่าจะพิจารณา เพราะนายแพทย์ใช้กำลังใช้วิธีการแพทย์ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนคดีสวรรคต เพื่อหาตัวมือปืนปลงพระชนม์ ที่คนทั้งเมืองกำลังสนใจอยากรู้ แต่นายแพทย์ใช้กลับบอกว่า “ข้าพเจ้าไม่สนใจฟัง” นั้นจะเชื่อได้แค่ไหน น่าคิดดู

ต่อคำให้การของพยานโจทก์ และคำให้การของ นายชิต นายบุศย์ จำเลย คำแถลงการณ์ปิดคดีของจำเลยได้แถลงมีข้อความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ตามพยานหลักฐานที่โจทก์นำเสนอมาทั้งหมดเกี่ยวกับจำเลยทั้งสองคนนี้ ไม่มีข้อใดแสดงว่าเขาได้ขาดความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์เลย การณ์กลับปรากฏว่านายชิตจำเลยผู้นี้ โดยตระกูลของเขาและบรรพบุรุษโดยตรงของเขาล้วนแต่รับราชการเป็นราชเสวก ไกล่ชิดพระมหากษัตริย์มาหลายรัชกาลสืบเนื่องติดต่อกันมา ตัวเขาเองก็ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์เป็นพิเศษจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รับเข้าเป็นนักเรียนมหาดเล็กในพระบรมราชูปถัมภ์จนตลอดรัชกาล เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เขาก็ได้เข้ารับราชการในกรมมหาดเล็ก อยู่ในแผนกรับใช้ติดต่อกับสืบเนื่องกันมา เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ปรากฏตามสมุดประวัติว่า เขามีได้เคยได้รับการเลี้ยงดูหรือได้มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ราชการเป็นพิเศษอย่างใดเลย ในข้อนี้นายบุญยกก็เป็นเช่นเดียวกัน เกิดการสวรรคตขึ้นแล้ว ในทางราชการของเขาก็คือเป็นอยู่อย่างไรก็เป็นอยู่อย่างนั้น ในฐานะส่วนตัวของเขาทั้งสองก็ไม่ปรากฏความประพฤติในทางฟุ่มเฟือย ซึ่งจะทำให้มีความจำเป็นในการครองชีพ หรือมีความประพฤติที่แสดงว่าเป็นผู้มัวเมาด้วยลาภหรือยศอย่างใด ซึ่งพอจะถือเป็นวิเวกมูลเหตุว่า อาจจะเป็นเครื่องจูงใจให้เขาประพฤติการร้ายเช่นนี้ได้ สวรรคตแล้วฐานะส่วนตัวของเขาอย่างใดก็เป็นอยู่เช่นนั้น ในบรรดาวงศาคณาญาติก็ดี ก็ล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้เคยรับราชการในราชสำนัก และนับเนื่องเข้าไปในผู้ที่มีความนิยม มีความจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์เป็นอย่างสูงสุดทั้งสิ้น การที่เขาทั้งสองได้รับเลือกเป็นมหาดเล็กห้องบรรทม ก็เป็นการคัดเลือกจากบุคคลที่นับเนื่องเป็นพระญาติ (นายฉันท์หุ้มแพร) ซึ่งมีความจงรักภักดีอย่างสูงสุด นายฉันท์หุ้มแพรถึงแก่กรรมแล้ว พระยาอนุรักษราชมณฑลเชียร เข้ารับหน้าที่หัวหน้ากองมหาดเล็กแทน ก็ปรากฏตามประวัติว่าสืบเนื่องมาจากตระกูลที่ได้ชื่อว่าเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยที่สุด เป็นตระกูลเดียวที่จะจับต้องพระเจ้า (พระเกษฯ-ตัดพระเกษฯ) ของพระมหากษัตริย์ได้ และทั้งพระยาอนุรักษฯ ก็เกี่ยวข้องเป็นพระญาติกัน ดังนี้ ไม่มีเหตุใดที่จะผันแปรความจงรักภักดี ที่นายชิตจะพึงมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เลย ในส่วนพระองค์เองก็ได้ปรากฏว่า ทรงพระเมตตาบารมีแก่บรรดามหาดเล็กทั่วไป ผู้ได้รับใช้ใกล้ชิดมีแต่จะต็มคำในความจงรักภักดียิ่งขึ้น ในส่วนเกี่ยวกับนายบุญยกนั้น บุคคลผู้นี้ก็เป็นคนเดียวในบรรดามหาดเล็กทั้งหมด ที่ได้รับคัดเลือกให้ได้ตามเสด็จไปต่างประเทศคราวนี้ด้วย และได้ไปประจำรับใช้ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์จนกว่าพระองค์จะเสด็จกลับประเทศไทย นับเป็นโอกาสอันประเสริฐของบุคคลเช่นอย่างนายบุญยกนี้ ในชั่วชีวิตของเขาถ้ามิใช่โดยพระมหากรุณาธิคุณนี้แล้ว ก็จะไม่มีโอกาส

ได้ไปอยู่ต่างประเทศเช่นนั้นได้ เมื่อได้รับคัดเลือกแล้ว ก็ได้รับพระราชทานเงินให้ตัดเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวเตรียมไว้จนเสร็จ ก็มาเกิดสววรรคตเสียอย่างนี้ ไม่เห็นจะมีทางที่จะคิดเห็นไปได้เลยว่า บุคคลทั้งสองนี้จะขาดความจงรักภักดีเสียได้ มีแต่จะถวายเป็นปฏิภาณในทางเคารพฝังมั่นในพระมหากษัตริย์ ถวายชีวิตของเขาเพื่อพระเกียรติได้ ถ้ามีใครปรากฏแก่เขาว่าคิดร้ายต่อพระองค์จริง ๆ แล้ว เขาจะดิ่งเหวลงสู่ความตายที่เชื่อได้ แต่เป็นที่เห็นได้ชัดว่า การใดถ้าเป็นไปได้ในทางเสื่อมเสียแก่ราชวงศ์แก่พระมหากษัตริย์แล้ว เขาย่อมไม่อาจจะกระทำได้ เปรียบเทียบการประพฤติปฏิบัติโดยตลอด ทั้งความสัมพันธ์ที่เขาทั้งสองนี้มีต่อราชวงศ์และพระมหากษัตริย์ ไม่เป็นอันจะเห็นได้เลยว่าเขาจะมีใจฝักใฝ่แก่บุคคลอื่นได้ ไม่มีเหตุที่จะมองเห็นเช่นนั้นได้เลย ในการสอบสวนทบทวนคดีกันเอาความต่าง ๆ จากจำเลยทั้งสองนี้ คณะผู้จัดคดีก็ได้พยายามกระทำทุกวิถีทางด้วยการขู่เข็ญ การจอบจำ การลงทัณฑ์ บางคราวถึงขนาดข้อมและยังได้ใช้การฉีดยาเค้นให้ความออกมา อันต้องสลบไสลไปตลอดคืนและกลายเป็นคนมีสุขภาพทรุดโทรมไปดังที่เห็นประจักษ์แก่ตาศาลแล้ว ถ้าเขามีความมัวหมองอยู่ก็ย่อมจะปรากฏออกมาแล้ว การจิดยานั้นได้มีการอัดเสียงไว้ แต่แล้วก็ไม่มีปรากฏการนำเครื่องอัดเสียงนี้มาแสดงต่อศาล เหล่านี้ย่อมแสดงถึงความบริสุทธิ์ของเขาทั้งสิ้น"

ข่าวกระซิบในเวลาต่อมาแจ้งว่า เทปอัดเสียงนายชิต สิงหเสนี และนายบุศย์ ปัทมศริน ดังกล่าวนั้น พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น ได้สั่งให้ พล.ต.ท.พิชัย กุลละวณิชย์ เลขาธิการกรมตำรวจ เป็นผู้เก็บรักษาไว้ในตู้เซฟที่กรมตำรวจอย่างปิดลับที่สุด ข่าวแจ้งต่อไปว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ใช้เทปอัดเสียงดังกล่าวนี้เป็นเครื่องมือข่มขู่ทางการเมือง จนกระทั่งถูกรัฐประหารไปเมื่อ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๑

สรุปจากคำให้การพยานและหลักฐานแวดล้อมทั้งหมด ชี้ชัดว่าที่นายชิต นายบุศย์ถูกฟ้องและถูกลงโทษประหารชีวิตในคดีนี้ ก็เพราะว่าคดีนี้โจทก์ตั้งสมมติฐานว่าเป็นการลอบปลงพระชนม์โดยเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช โดยการวางแผนของนายปรีดี พนมยงค์ (ศาลไม่เชื่อว่านายปรีดี พนมยงค์ วางแผนปลงพระชนม์ตามคำเบิกความของนายตี ศรีสุวรรณ ดังที่ได้ยกคำวินิจฉัยของศาลมาทำให้ปรากฏแล้วข้างต้น) และโดยที่ทางเข้าห้องพระบรมมหาราชวังในขณะสววรรคตนั้นมีอยู่ทางเดียว คือทางที่นายชิต นายบุศย์นั่งอยู่ เพราะฉะนั้นนายชิต นายบุศย์จะต้องรู้เห็นเป็นใจด้วย โจทก์จึงต้องจัดให้นายชิต นายบุศย์ร่วมแสดงละครโกหกเรื่องนี้ในฐานะผู้สมรู้ร่วมคิด

๑๗

นายฉลาด เทียนงามฉัจ เป็นพยานอีกคนหนึ่งที่ว่าอยู่บนพระที่นั่งบรมพิมาน ในขณะที่เกิดเหตุ นายฉลาดเป็นมหาดเล็กชาวที่ ในเช้าวันเกิดเหตุ นั้นเขาได้ขึ้นไปตั้งโต๊ะเสวย พร้อมด้วยมหาดเล็กคนอื่น ๆ ณ ห้องเสวยพระกระยาหารเข้าดังที่เคยปฏิบัติมา นายฉลาดให้การตอนหนึ่งว่าดังนี้

"ครั้นเวลาประมาณ ๒ โมงครึ่ง ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ก็เสด็จมาเสวยพระกระยาหารเข้าที่โต๊ะเสวยนั้นแต่พระองค์เดียว ข้าพเจ้าเห็นพระองค์ท่านเสด็จออกมาจากห้องด้านหน้าทางทิศตะวันตก แต่ท่านจะเสด็จมาจากไหนไม่ทราบ เมื่อท่านเสวยพระกระยาหารตมเสร็จแล้วข้าพเจ้าก็ถวายผลไม้ต่อ เมื่อพระองค์เสวยผลไม้เสร็จแล้วท่านก็เสด็จลุกไปจากโต๊ะเสวยนั้น โดยไม่เสวยอาหารฝรั่งซึ่งจัดเอาไว้ในเช้าวันนั้น พระองค์ประทับเสวยพระกระยาหารเช้าวันนั้นประมาณ ๑๕ นาที ก็เสด็จไปจากห้องเสวยพระกระยาหารเข้าไปทางห้องบันไดใหญ่ แล้วเสด็จประคองท้องทรงพระสำราญไป แต่ว่าจะเสด็จไปไหนไม่รู้ เมื่อในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จไปแล้ว ข้าพเจ้าเก็บเครื่องเสวยลงไปที่ห้องพักเครื่องข้างล่างแล้วกลับขึ้นมามาก ซึ่งกินเวลา ๓ นาที ข้าพเจ้าเห็นในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จผ่านไปยังห้องบันไดใหญ่เสด็จไปตามเฉลียงหลัง บ่ายโฉมพระพัตรไปทางห้องบรรทมของพระองค์ท่าน เมื่อในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จผ่านไปนั้น ข้าพเจ้ากับนายมังกรยังอยู่ห้องเสวยข้างโต๊ะเสวยนั้นเอง เมื่อในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จผ่านไปแล้ว นายมังกรจะไปไหนไม่ทราบ เหตุที่ข้าพเจ้าต้องอยู่และดูแลในห้องเสวยเข้าในตอนหลังที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสวยแล้วนี้อีก ก็เนื่องจากคอยตั้งเสวยให้กับ ๒ พระองค์ ซึ่งยังไม่ได้เสวยคือ ในหลวงรัชกาลที่ ๘ กับสมเด็จพระราชชนนี ข้าพเจ้าอยู่ในห้องเสวยนั้นต่อไปจนถึง

เวลาประมาณ ๓ โมงเศษ ข้าพเจ้าได้ยินเสียงปี่ดังขึ้นหนึ่งนัด ภายหลังที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จผ่านไปแล้ว ประมาณ ๑๐ หรือ ๑๕ นาที ข้าพเจ้าได้ยินเสียงปี่ดังขึ้นมานั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเสียงนั้นดังมาจากห้องของในหลวงรัชกาลที่ ๘ ได้ยินเสียงเช่นนี้ข้าพเจ้าไม่นึกอะไร นอกจากจะนึกว่าในหลวงท่านคงจะยิงปืนอะไรเล่น ในเวลาเสียงปี่ดังนั้น ข้าพเจ้าได้เงยหน้ามองไปทางห้องทรงพระอักษร และเห็นประตูห้องทรงพระอักษรยังปิดอยู่และไม่เห็นมีอะไร ข้าพเจ้าก็ก้มหน้าเช็ดจานต่อไป ที่ๆ ข้าพเจ้ายืนเช็ดจานอยู่นั้นอยู่ใกล้ๆ กับโต๊ะพักเครื่องภาชนะ และโต๊ะที่พักเครื่องและเครื่องใช้อื่นๆ ก็อยู่ในห้องเสวยเช่นกันเอง

“เมื่อเสียงปี่ดังประมาณ ๓ นาที ข้าพเจ้าก็ได้ยินเสียงฝีเท้าคนวิ่ง เสียงนั้นวิ่งมาจากทางเฉลียงหลัง แล้วข้าพเจ้าจึงมองลอดช่องประตูห้องออกไป เห็นนายชิตวิ่งผ่านไปทางห้องบันไดใหญ่ด้านหลัง บ่ายโฉมหน้าไปทางห้องพระบรรทมของในหลวงรัชกาลที่ ๙ แล้วเลี้ยวไปทางเฉลียงนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นใครเดินหรือวิ่งตามหลังนายชิตไปเลย ข้าพเจ้าเห็นเช่นนั้นก็ยังไม่นึกอะไร คงเช็ดจานต่อไปประมาณ ๑ นาที ข้าพเจ้าก็ได้ยินเสียงฝีเท้าคนวิ่งมาทางเฉลียงด้านหลัง ข้าพเจ้ามองไปเห็นสมเด็จพระราชชนนีวิ่งผ่านห้องเสวยพระกระยาหารเข้าไป มีนายชิต จำเลยวิ่งตามหลังไปติดๆ สมเด็จพระราชชนนีกับนายชิตจำเลย วิ่งผ่านหน้าห้องเสวยไป เข้าไปทางห้องทรงพระสบาย ซึ่งเป็นทางเดียวกับที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จผ่านไปเมื่อตอนที่เสวยพระกระยาหารเข้าเสร็จแล้วในตอนเช้านั้นเอง ครั้นต่อมาประมาณไม่ถึงนาที เมื่อสมเด็จพระราชชนนีกับนายชิตจำเลยได้ผ่านลับตาไปแล้ว ข้าพเจ้าก็เห็นในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินมาอย่างรวดเร็ว ผ่านไปทางเดียวกับที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จผ่านไปนั้นเอง ครั้นต่อมาในระยะติดๆ กัน ข้าพเจ้าเห็นนายมณี บุรณสูตร ขึ้นบันไดใหญ่ทางเฉลียงหลัง แล้วเดินเลี้ยวไปทางห้องแต่งพระองค์ของในหลวงรัชกาลที่ ๘ มีนายมังกร ภมรบุตร เห็นตามหลังมาห่างประมาณ ๑ วา ต่อจากนายมณีและนายมังกรได้ผ่านไปแล้วในระยะใกล้ๆ นั้นเอง ข้าพเจ้ามองเห็นพระที่เลี้ยงเนื่องเดินมาอย่างรวดเร็วทางเฉลียงด้านหลัง ไปทางห้องแต่งพระองค์เหมือนกัน เมื่อข้าพเจ้ามองเห็นภาพเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกแปลกใจ อยากจะรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น จึงออกจากห้องเสวยไปตามระเบียบหลังผ่านห้องทรงพระสำราญแล้วก็เข้าห้องแต่งพระองค์ไป”

จากคำให้การของนายฉลาดดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าในขณะที่เสียงปี่ดังขึ้นนั้น นายฉลาดได้อยู่ในห้องเสวยพระกระยาหารเข้า ซึ่งสามารถมองเห็นห้องบันไดใหญ่

และระเบียบด้านหลัง ดังคำให้การของนายฉลาดเองที่ว่า ภายหลังเสียงปืนดังขึ้นแล้วได้เห็น นายชิตวิ่งไปทางห้องบันไดใหญ่ บ่ายหน้าไปทางห้องบรรทมในหลวงองค์ปัจจุบัน ได้เห็นนายมณี ขึ้นบันไดใหญ่ทางเฉลียงด้านหลัง และเห็นนายมังกร พระพี่เลี้ยงเนื่อง ผ่านมาทางเดียวกัน คือผ่านห้องบันไดใหญ่

ห้องบันไดใหญ่หรือห้องอัฒจันทร์ เป็นทางขึ้นลงพระที่นั่งทางเดียวที่อยู่ใกล้กับ ห้องพระบรรทมของในหลวงอาณันทย์ ถ้าหากว่าจะมีบุคคลภายนอกเล็ดลอดเข้ามาปลงพระชนม์ พระองค์ท่าน หรือเมื่อปลงพระชนม์พระองค์ท่านแล้ว ก็จะต้องผ่านบันไดใหญ่นี้ลงไปสู่ชั้นล่าง แต่จากคำให้การของนายฉลาดก็ไม่ปรากฏว่าได้เห็นใครวิ่งลงบันไดใหญ่ไปภายหลังที่เสียงปืนดังขึ้น นอกจากนายชิตเท่านั้นที่วิ่งผ่านห้องบันไดใหญ่ไปทางห้องในหลวงรัชกาลที่ ๙ ถัดจาก ห้องบันไดใหญ่ออกไปอีก ๒ ห้องจึงจะถึงห้องบันไดเล็กอันเป็นทางขึ้นลงพระที่นั่งอีกทางหนึ่ง ซึ่งอยู่ระหว่างห้องเครื่องเล่นของในหลวงองค์ปัจจุบันกับห้องพักของนางสาวจรูญ ตะละกัญ ถัดคนภายนอกเข้าไปปลงพระชนม์ เขาจะไม่เลือกทางหนึ่งลงทางห้องบันไดเล็กอย่างแน่นอน เพราะนอกจากจะอยู่ห่างออกไปกว่าห้องบันไดใหญ่แล้ว ห้องบันไดเล็กยังอยู่ใกล้ชิดกับห้อง นางสาวจรูญ ห้องบรรทมของในหลวงองค์ปัจจุบันและห้องสมเด็จพระราชชนนี

นอกจากนี้นางสาวจรูญก็ยังให้การยืนยันว่า ภายหลังที่เสียงปืนดังขึ้นแล้ว เธอได้เดินไปทางที่มาของเสียงผ่านห้องบันไดเล็ก เธอมองผ่านห้องนั้นไปทางเฉลียงด้านหลังพระที่นั่ง แต่ไม่เห็นอะไร เธอเดินต่อไปจนถึงปากประตูหน้าห้องของเธอ และเธอนึก ชี้เกียจจะเดินต่อไปจึงได้เดินกลับตามทางเดิม ถ้าหากว่าคนภายนอกเข้าไปปลงพระชนม์ และเมื่อปลงพระชนม์แล้ว ถ้าจะเลือกเอาบันไดเล็กเป็นทางหนึ่งลงสู่ชั้นล่างพระที่นั่ง ก็จะต้องพบกับนางสาวจรูญอย่างแน่นอน และถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ทั้งนายฉลาดและนางสาวจรูญ ก็คงจะให้การชี้ชัดไปแล้วว่า ได้เห็นใครวิ่งลงบันไดใหญ่หรือบันไดเล็กไป

จากคำให้การของบุคคลที่อยู่บนพระที่นั่งบรมพิมานทั้ง ๗ ปาก ซึ่งนับว่าใกล้เคียงกับเหตุการณ์เป็นที่สุดนั้น มีนายชิต นายบุญย์ อยู่ใกล้ชิดที่เกิดเหตุมากที่สุด คือนั่งอยู่หน้า ประตูทางเข้าสู่ห้องพระบรรทม ถัดจากนั้นก็มีนายฉลาด (อยู่ห้องเสวยพระกระยาหารเช้า) ในหลวงองค์ปัจจุบัน (อ้างว่าอยู่ห้องเครื่องเล่น) นางสาวจรูญ (อ้างว่าอยู่ห้องสมเด็จพระราชชนนี) สมเด็จพระราชชนนี (อยู่ในห้องของพระองค์) และพระพี่เลี้ยงเนื่อง (อยู่ในห้องบรรทมของในหลวงองค์ปัจจุบัน) และผู้ที่เข้าไปใกล้ชิดกับห้องพระบรรทม (นอกจาก นายชิต นายบุญย์) คนหลังสุดก่อนที่เสียงปืนจะดังขึ้น คือในหลวงองค์ปัจจุบัน

๑๘

พระแสงปืนของกลาง ซึ่งเป็นพระแสงปืนที่อยู่ในหลวงอานันท์ฯ เคยทรงอยู่เสมอ ๆ (แต่โจทก์อ้างว่าพระแสงปืนของกลางนี้ ไม่ใช่เป็นกระบอกที่ใช้ปลงพระชนม์ พระองค์ท่าน) ปรากฏว่าเคยขัดล่ากล้อง จากคำให้การของนายมังกร ภมรบุตร ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“เวลาพระเจ้าอยู่หัวทรงหัดพระแสงปืน ข้าพเจ้าเคยไปอยู่รับใช้พระองค์ท่าน ครั้งหนึ่งราวปลายๆ เดือนพฤษภาคม เวลาบ่าย ๓ โมง พระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ก็ทรงยิงปืนทั้งสองพระองค์ โดยทรงประทับที่พระระเบียงชั้นล่างด้านหลัง ตรงห้องรับประทานอาหารของข้าหลวงช่องที่ ๒ และยิงไปที่หุ่นซึ่งตั้งอยู่ที่ข้างโบสถ์พุทธรัตนฯ แต่ทรงยิงตามแนวด้านตะวันออกของพระที่นั่งศรีตลารมย์ พระแสงปืนที่ทรงยิงเป็นปืนสั้นทั้งสองพระองค์ พระองค์ทรงยิงอยู่นานราว ๒๐ นาที ก็ส่งพระแสงปืนนั้นให้ข้าพเจ้า รับสั่งว่าให้นำปืนไปให้เจ้าหน้าที่ทำความสะอาดเสีย ข้าพเจ้าคงรับพระแสงปืนเฉพาะกระบอกของในหลวงในพระบรมโกษฐ์ ได้เห็นแหวนคงอยู่ในพระแสงปืน แต่ในแหวนนั้นจะมีลูกกระสุนปืนอยู่ด้วยหรือไม่ไม่ทราบ แต่ในหลวงในพระบรมโกษฐ์ทรงส่งพระแสงปืนให้ข้าพเจ้า แล้วรับสั่งว่าอย่ายกปืนขึ้นมองดูหรือยกปืนขึ้นลง ข้าพเจ้าจึงถือไปเฉยๆ ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจในพระราชประสงค์ว่า กลัวลูกกระสุนจะยังมีอยู่ อาจจะลั่นออกเป็นอันตรายได้ ข้าพเจ้าพาพระแสงปืนเข้าไปให้เจ้าพนักงานแผนกภูษามาลาในสำนักพระราชวัง มอบพระแสงปืนนั้นให้แก่หลวงสนิทาวุธ บอกว่าในหลวงรับสั่งมาว่าให้ทำความสะอาดปืน หลวงสนิทฯ รับปืนพาไปในห้อง ข้าพเจ้าคงรออยู่ข้างนอก จึงไม่ได้เห็นเวลาหลวงสนิทาวุธทำอะไรแก่พระแสงปืนนั้น

ข้าพเจ้ารออนานประมาณ ๒๐ นาที หรือ ๓๐ นาที หลวงสนิทอาวูรก็นำพระแสงปืนกระบอกนั้นมาส่งให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็พาพระแสงปืนมาพบในหลวงในพระบรมโกษฐ์ซึ่งทรงประทับอยู่ในห้องทรงสบาย ข้าพเจ้าเข้าไปถวายพระแสงปืนให้แก่ในหลวงในพระบรมโกษฐ์ นอกจากครั้งนี้แล้ว ถัดมา ๓-๔ วัน ข้าพเจ้ามาเฝ้าและมานั่งอยู่ที่เก้าอี้ถมจรรย์ชั้นล่าง เมื่อเวลา ๑๐ น.เศษ ในหลวงในพระบรมโกษฐ์ทรงชะเง้อทีลู่กรงบันไดชั้นบนด้านเหนือ ค่อยไปข้างหัวบันได และกวักพระหัตถ์เรียกข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็ขึ้นบันไดไปเฝ้าพระองค์ท่าน ที่ห้องบันไดชั้นบนนั้น พอข้าพเจ้าเข้าไปถึง ในหลวงในพระบรมโกษฐ์ก็ส่งปืนสั้น ๑ กระบอก ให้ข้าพเจ้า รับสั่งว่าให้ข้าพเจ้านำปืนนั้นไปให้เจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอีกครั้ง ข้าพเจ้ารับปืนจากพระหัตถ์เดินลงบันได ยังไม่ถึงชั้นล่าง ในหลวงในพระบรมโกษฐ์ทรงรับสั่งเรียกข้าพเจ้าว่า กลับขึ้นมาก่อน ข้าพเจ้าก็กลับขึ้นไปเฝ้า ระหว่างนี้ในหลวงรัชกาลที่ ๘ รับสั่งว่าถือปืนไปอย่ายกขึ้นส่ง และยกพระหัตถ์ของท่านชี้มือชี้ไปที่พระนลาฏของพระองค์ท่าน เพราะลูกขัดลากล่องอยู่ และรับสั่งว่าเข้าใจไหมละ ข้าพเจ้ากราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าเข้าใจแล้ว ข้าพเจ้าก็นำปืนกระบอกนั้นไปให้หลวงสนิทอาวูรทำความสะอาด และบอกหลวงสนิทอาวูรให้ระวัง เพราะในหลวงรับสั่งว่าลูกขัดอยู่ในลากล่อง ข้าพเจ้ารออนุญาตรู้หลวงสนิทอาวูรก็นำปืนมาให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็นำปืนนั้นมาถวายในหลวงรัชกาลที่ ๘ ที่ในห้องทรงสบาย พร้อมกับลูกกระสุนหนึ่งนัดที่ค้างอยู่ในลากล่อง โดยหลวงสนิทอาวูรได้เอากะสุนปืนออกมามอบให้ข้าพเจ้าต่างหาก...ข้าพเจ้าเคยถูกรับใช้เกี่ยวกับปืนสองครั้งนี้นั่น ปืนที่ข้าพเจ้ารับจากในหลวงรัชกาลที่ ๘ ทั้งสองครั้งนี้เป็นปืนสั้น มีลักษณะเหมือนกัน แต่จะเป็นปืนกระบอกเดียวกันหรือไม่ไม่ทราบ”

นอกจากคำให้การของนายมังกร ภมรบุตร ในเรื่องพระแสงปืนของในหลวง-อานันท์ฯ ว่าเคยขัดลากล่องแล้ว กรมขุนชัยนาทนเรนทร ก็เคยมีพระกระแสกับอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งกรมตำรวจได้บันทึกพระกระแสของกรมขุนชัยนาทฯ ไว้ดังนี้

“อธิบดีกรมตำรวจ ได้ทูลขอประทานความเห็นของสมเด็จพระเจ้าในกรมขุนชัยนาทฯ ได้รับสั่งว่า สำหรับพระองค์ท่านนั้นทรงเข้าใจว่าเป็นอุปัทวเหตุจริงดังคำแถลงการณ์ของทางราชการ เหตุผลที่ทรงเชื่อเช่นนั้นก็เพราะพระองค์ท่านทราบว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดพระแสงปืนมาก และเคยเห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระแสงปืนมากระซากขึ้นลำเล่นแล้วก็ทรงหันลากล่องหยายขึ้น ปากกระบอกตรงพระพักตร์ แล้วทอดพระเนตรตรวจในลากล่อง และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยรับสั่งว่า ปืนกระบอกนี้ลั่นง่าย ไก่อ่อน”

๑๙

พระแสงปิ่นของกลาง ซึ่งพบวางอยู่ใกล้พระกรเบื้องซ้ายของในหลวงอานันท์ฯ ตามคำให้การของพระพี่เลี้ยงเนื่อง กรมตำรวจโดย พล.ต.ท.พระรามอินทรา อธิบดีกรมตำรวจได้บันทึกไว้มีความดังนี้

“...เป็นปิ่น ยู.เอส.อาร์มี ขนาด ๑๑ ม.ม. เลขหมาย ๒ ซี ๘๑๔๙๕ นกปิ่น ขึ้นในแมกกาซีนซึ่งใส่ไว้กับปิ่น มีลูกกระสุนไม่มีรอยสับแก๊ป ปลอกกระสุนชนิดเดียวกันซึ่งใช้ยิงแล้ว ๑ ปลอก”

แต่ในการฟ้องร้องคดีลอบปลงพระชนม์ โจทก์กล่าวฟ้องว่า ปิ่นของกลาง กระบอດดังกล่าว ไม่ใช่เป็นปิ่นที่ทำให้ในหลวงอานันท์ฯ สวรรคต แต่ปิ่นที่ทำให้ในหลวง สวรรคตนั้นเป็นปิ่นอีกกระบอกหนึ่งซึ่งคนร้ายได้ตระเตรียมมา และเมื่อปลงพระชนม์ พระองค์ท่านแล้ว คนร้ายก็หยิบเอาปิ่นกระบอกของกลางที่เป็นพระแสงปิ่นของพระองค์ เองไปวางไว้ที่ข้างพระกรซ้าย เพื่อให้เข้าใจว่าเป็นอัตวินิบาตกรรม

ในการที่โจทก์ได้พิสูจน์ทางวิทยาการว่า ปิ่นของกลางได้ใช้ยิงมาก่อนเกิดเหตุ แล้วไม่น้อยกว่า ๘ วัน จึงไม่ใช่ปิ่นกระบอกที่ทำให้เสด็จสวรรคต แต่ถูกนำมาวางเป็น อุบายเพื่อให้หลงผิดกันไปว่าทรงกระทำพระองค์เองด้วยพระแสงปิ่นของพระองค์ การที่มีปลอกกระสุนและหัวกระสุน ให้พิสูจน์ได้ว่าใช้ยิงจากปิ่นกระบอกของกลางก็ดี นกปิ่นและ กระสุนขึ้นล่ายูกี้ดี เกิดจากอุบายที่อำพรางไว้ทั้งนั้น ซึ่งถ้าเป็นความจริงดังที่โจทก์กล่าวอ้าง ก็ย่อมแสดงให้เห็นถึงความฉลาดแหลมคมของคนร้ายที่ได้วางแผนอำพรางคดีไว้อย่าง แนบเนียน และคำฟ้องของโจทก์ดังกล่าวนี้ ก็ตรงกันกับพระราชกระแสของในหลวงองค์ปัจจุบัน ที่ได้พระราชทานกับคณะกรรมการศาลกลางเมืองที่ว่า “แต่ผู้ร้ายจะต้องเป็นคนที่ยิ่งนัก ถ้าผู้ร้ายนี้คิดจะปลงพระชนม์พระเจ้าอยู่หัว จะต้องเป็นคนฉลาดมีไหวพริบมาก” เกี่ยวกับ

ปิ่นของกลาง พระองค์มีพระราชกระแสว่า “ส่วนปิ่นนั้นคนร้ายอาจจะไม่ต้องไปหยิบ แต่อาจอยู่ในกระเป๋าคคนร้ายก็ได้”

แต่ข้อเท็จจริงที่ประจักษ์ หาได้เป็นดังที่โจทก์กล่าวฟ้องไม่ เพราะจากลักษณะบาดแผลตามที่ได้พิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยนายแพทย์สุด แสงวิเชียร ปรากฏว่าเป็นบาดแผลที่ยิงจากการยิงในระยะที่ปากกระบอกปืนอยู่ติดกับพระนลาฏ (หน้าผาก) หรือห่างจากพระนลาฏไม่เกิน ๕ ซม. เรียกว่าเป็นการจ่อหน้าผากยิงทีเดียว ซึ่งในลักษณะอย่างนี้ไม่น่าจะเป็นการกระทำของคนร้ายที่หมาย “ลอบ” ปลงพระชนม์เยวากษัตริย์ผู้บริสุทธิ์ อันเป็นที่รักของคนไทยทั้งชาติ และโดยสามัญสำนึกแล้ว คนร้ายที่โหดจะจ่อยิงให้กระทบผิวหนังของผู้ถูกยิงเช่นนี้ โดยเฉพาะผู้ถูกยิงที่เป็นพระมหากษัตริย์ และในเวลานั้นเป็นเวลาเช้า ๙ นาฬิกาเศษ พระองค์ทรงตื่นบรรทมเข้าห้องสรงแล้วเมื่อเวลา ๘ นาฬิกาเศษ ถึงแม้ว่าจะกลับขึ้นพระแท่นอีกที่ก็คงจะไม่บรรทมหลับ และถึงแม้ว่าจะหลับก็คงจะไม่หลับสนิท เพราะฉะนั้นโอกาสที่คนร้ายจะเอาปืนไปจ่อติดกับหน้าผากแล้วเหนี่ยวไก จึงเป็นไปได้

นอกจากนี้ลักษณะบาดแผลที่พระนลาฏอยู่เหนือพระขนง (คิ้ว) ด้านซ้าย อันเป็นการขัดกับความถนัดของพระองค์ที่ถนัดขวา ซึ่งถ้าเป็นการวางแผนปลงพระชนม์ และอำพรางคดีให้เห็นว่าเป็นการปลงพระชนม์เองดังที่โจทก์กล่าวฟ้องแล้ว คนร้ายจะต้องยิงในท่าทางที่คนถนัดขวาจะพึงกระทำ และถ้าเป็นเช่นนั้นบาดแผลก็จะไม่ปรากฏอยู่ที่เหนือพระขนงด้านซ้ายอย่างแน่นอน และลักษณะของปืนที่วางอยู่ข้างพระกรเบื้องซ้าย ก็เป็นดังที่สรรใจ แสงวิเชียร กล่าวไว้ในหนังสือ “กรณีสวรรคต ๙ มิถุนายน ๒๔๙๙” ว่า

“คนร้ายอาจจะไม่ทันคิดว่าแรงสะท้อนกลับของ ปืนยูเอสอาร์มี มีมากนักยอเพียงใดเมื่อเทียบกับแรงที่ใช้ในการกำปืนและลั่นไก จึงวางปืนของกลางไปไกลถึงข้อศอก แทนที่จะวางไว้ในบริเวณใกล้พระคอ”

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ จึงเป็นการขัดกับคำฟ้องของโจทก์ที่ว่า คนร้ายได้วางแผนปลงพระชนม์ แล้วเพทุบายให้เข้าใจไปว่าเป็นการปลงพระชนม์พระองค์เอง เพราะถ้าคนร้ายเพทุบายเช่นนั้นก็ต้องเพทุบายให้ตลอด เช่น ตำแหน่งบาดแผลก็ต้องอยู่ในตำแหน่งที่คนถนัดขวาจะพึงกระทำ ไม่ใช่อยู่เหนือคิ้วซ้ายและตำแหน่งที่ควรจะวางปืนให้เห็นเป็นว่าปืนหลุดจากมือภายหลังที่ลั่นไกแล้ว ก็ไม่ควรจะเอาไปวางไว้ที่ข้างพระกรเบื้องซ้ายของพระองค์ เพราะมันไกลเกินกว่าที่แรงสะท้อนกลับของปืนจะกระเด็นไปถึง ถ้าจะกล่าวแก้ว่าคนร้ายไม่รู้ว่ในหลวงอาเนนทซ์ ทรงถนัดซ้ายหรือขวา และไม่รู้ในเรื่องแรงสะท้อนของปืนยูเอสอาร์มีว่าขนาดไหนแล้ว ก็ย่อมจะเป็นไปไม่ได้ เพราะคนร้ายขนาดปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์นั้นจะต้องเป็นดังพระราชกระแสของในหลวงองค์ปัจจุบันที่ว่า จะต้องเป็นคนที่เก่งมาก จะต้อง

เป็นคนฉลาดมีไหวพริบมาก แล้วคนที่เก่งมาก ฉลาดไหวพริบมากจะไม่รู้สิ่งที่ควรรู้ ดังกล่าวเชียวหรือ

เกี่ยวกับปัญหาป็นของกลางที่โจทก์พยายามพิสูจน์ว่า ได้ใช้ยิงมาก่อนเกิดเหตุถึง ๘ วัน (เพื่อให้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่าป็นที่ทำให้ในหลวงอานันท์ฯ สวรรคตนั้นไม่ใช่ ปืนกระบอกของกลาง แต่เป็นปืนอีกกระบอกหนึ่ง ซึ่งอาจอยู่ในกระเป๋าค้นรายก็ได้) แต่ก็เป็นการพิสูจน์ที่เชื่อถืออะไรไม่ได้เลย ดังความเห็นของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ท่านหนึ่ง คือ คุณหลวงปริพนธ์พจนพิสุทธิ์ ที่ไม่เชื่อข้อพิสูจน์ของโจทก์ โดยท่านมีเหตุผลและหลักฐานหักล้างข้อพิสูจน์ของโจทก์โดยสรุปดังนี้

“พระแสงปืนของกลางเป็นพยานวัตถุสำคัญ ว่าจะจะเป็นพระแสงปืนที่ทำให้ลั่นกลาลั่นกระหม่อมสวรรคตหรือไม่ใช่ ศาลอุทธรณ์เชื่อคำผู้ชำนาญการพิเศษของกรมวิทยาศาสตร์ มี นายจ่าง รัตนรัต และ นายแพทย์ศิริ ติวยานนท์ ว่าเป็นปืนที่ยิงมาก่อนวันสวรรคตเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๖ วัน หรือ ๘ วัน ก่อนส่งมายังกรมวิทยาศาสตร์ โดยวิธีหาปฏิกิริยาของไนไตรท์เปรียบเทียบกัน แต่การทดลองโดยวิธีการเปรียบเทียบกันนั้น เห็นว่ายังไม่เป็นที่แน่นอน เพราะอ้างหลักฐานในการทดลองหาปฏิกิริยาของไนไตรท์ที่กรมวิทยาศาสตร์ได้ทดลอง ๓ ครั้ง แต่หาความแน่นอนไม่ได้ และการทดลองหาไนไตรท์ของกรมวิทยาศาสตร์ครั้งนี้ นับเป็นของใหม่ กรมวิทยาศาสตร์ไม่เคยทำมาก่อน” และหลวงปริพนธ์ฯ ได้สรุปความเห็นของท่านจากหลักฐานที่พิสูจน์ได้ดังนี้

“ปลอกกระสุนของกลางนั้น นายชิต สิงหเสนี จำเลยที่ ๒ เป็นผู้เก็บได้ในวันเกิดเหตุ นั้นเอง ส่วนหัวกระสุนป็นของกลางตำรวจให้นายชิต จำเลย เป็นผู้นำ และตำรวจค้นได้จากพระยี่ภู่ ทั้งปลอกและกระสุนนี้ พ.ต.ท.เอ็จ ณ ป้อมเพ็ชร และ ร.ต.ท.ทวี จำรูญจันทร์ ผู้ชำนาญการพิเศษของโจทก์เบิกความว่า เป็นปลอกและหัวกระสุนที่ยิงมาจากปืนของกลาง เพราะปลอกกระสุนป็นที่ยิงทดลองปรากฏว่ามีตำหนิเหมือนกับปลอกและหัวกระสุนป็นของกลาง เฉพาะปลอกมีตำหนิและลักษณะตรงกันถึง ๑๒ แห่ง แสดงว่ายิงมาจากปืนกระบอกเดียวกันแน่นอน ดังจะเห็นได้จากภาพถ่ายหมาย ๘๘

“หัวกระสุนของกลางที่ทดลองยิงเพื่อถ่ายภาพแล้วเป็นหัวกระสุนที่ผ่านลำกล้องเดียวกัน มีลักษณะตำหนิตรงกัน ๘ แห่ง ซึ่งแสดงว่าแน่นอน เห็นได้จากภาพถ่าย ๘๘

“ดังนี้ เชื้อพยานโจทก์ ๒ ปากนี้ได้ว่า ปลอกกระสุนและหัวกระสุนยิงจากปืนของกลาง

“เมื่อไม่เชื่อว่าป็นของกลางเป็นปืนที่ยิงมาก่อนหน้าวันสวรรคตตามวิธีหาปฏิกิริยาของไนไตรท์ และเมื่อปลอกกระสุนป็นเก็บได้ในพระวิสุตร หัวกระสุนป็นได้ในพระยี่ภู่ มีรอยเป็นทางเดินของลูกป็น พระแสงปืนอยู่บนพระแท่น ทั้ง ๓ สิ่งประกอบกันเป็น

ลักษณะที่แสดงว่า พระแสงปืนของกลางเป็นพระแสงปืนที่ใช้ยิงในวันสวรรคต"

เหตุผลที่โจทก์ต้องสร้างหลักฐาน (แต่เชื่อถือไม่ได้) ว่าเป็นของกลางที่พบอยู่บนพระแท่นในวันเกิดเหตุ ไม่ใช่ปืนที่ทำให้ในหลวงอานันทฯ สวรรคต ทั้งๆ ที่นอกจากปลอกกระสุนที่นายชิตพบข้างพระแท่น ซึ่งโจทก์หาว่านายชิตเพทุบายสลับเปลี่ยนแล้ว ก็ยังมีหัวกระสุนที่ฝังอยู่ในพระยี่ภู่ ซึ่งผู้ชำนาญการกรมตำรวจได้พิสูจน์แล้วยืนยันว่าเป็นหัวกระสุนที่ยิงจากปืนของกลาง (ถ้าจะกล่าวหาว่านายชิตเพทุบายสลับเปลี่ยนหัวกระสุนก็เห็นจะมากไปหน่อย)

เหตุผลก็คือ ในเมื่อโจทก์กล่าวฟ้องว่ากรณีสวรรคตเกิดขึ้นจากการลอบปลงพระชนม์ของบุคคลภายนอก ก็ธรรมดาผู้ร้ายที่จะลอบเข้าไปปลงพระชนม์นั้น จะต้องเตรียมเอาอาวุธปืนเข้าไปด้วย เพราะถ้าจะให้ผู้ร้ายเดินมือเปล่าเข้าไปหาปืนเอาในห้องบรรทม ก็จะเป็นการผิดวิสัย โจทก์จึงอ้างเท็จว่าเป็นของกลางที่พบอยู่บนพระแท่นไม่ใช่ปืนกระบอกที่ทำให้พระองค์สวรรคต เพราะถ้าหากสวรรคตด้วยปืนของกลางแล้ว คดีก็จะไม่เป็นการลอบปลงพระชนม์โดยบุคคลภายนอก (เพราะถ้าคนภายนอกเข้าไปปลงพระชนม์ก็ต้องมีปืนเข้าไปด้วย) แต่จะเป็นอย่างอื่นไป

เพราะฉะนั้น ประเด็นปืนของกลางจึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดประเด็นหนึ่ง ที่จะชี้ให้เห็นว่ากรณีสวรรคตเกิดจากบุคคลภายนอก (อย่างมีแผนการ) หรือเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายใน รวมถึงการกระทำของพระองค์เอง (โดยการประมาทหรือจงใจ)

แต่อย่างไรก็ดี จากความเห็นของคณะกรรมการแพทย์ได้ตรวจพิสูจน์ลักษณะบาดแผลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และท่าทางของพระบรมศพแล้วลงความเห็นว่

กรณีสวรรคตเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลอื่น หรือการกระทำของพระองค์เอง ปัญหาจึงมีต่อไปว่าถ้าเป็นการกระทำของบุคคลอื่น

บุคคลอื่นที่ทำให้พระองค์สวรรคตนั้นเป็นบุคคลภายในหรือบุคคลภายนอก

จากคำให้การของพยานทั้งหมด เช่น เจ้าหน้าที่ยุ่วยความปลอดภัยและพยานที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ ตลอดจนสถานที่เกิด คือพระที่นั่งบรมพิมานซึ่งอยู่ภายในพระบรมมหาราชวัง รวมถึงประเด็นปืนของกลางที่ทำให้พระองค์สวรรคตด้วย ป่งชี้ว่า

กรณีสวรรคตเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายใน

ปัญหามีต่อไปว่า

บุคคลภายในที่เป็นมือปืนผู้นั้นเป็นใคร

จากถ้อยแถลงของ พล.ต.ท.พระรามอินทรา อธิบดีกรมตำรวจต่อรัฐสภา เมื่อ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ว่า ผู้ที่เข้าไปในห้องพระบรรทมได้มี สมเด็จพระราชชนนี สมเด็จพระราชอนุชา มหาดเล็กห้องพระบรรทม และพระพี่เลี้ยง

ภาคผนวก

๑

จดหมายขอขมา ของ นายดี ศรีสุวรรณ

จดหมายตัวจริง

วันที่ ๒๓ ๘๕ พฤษภาคม ๒๕๓๖
ณ บ้านหนอง...

๒๕ มกราคม ๒๕๔๒

เรียน นายดี ศรีสุวรรณ

มาขอขมาต่อคุณพ่อคุณแม่ และพี่น้อง...

ขอขมาคุณพ่อคุณแม่ และพี่น้อง...

ที่ได้ออกไปทำงาน...

ไปทำงาน...

ที่ทำงาน...

ขอขมา...

ขอขมา...

(สำเนาจดหมายขอขมาของนายตี ศรีสุวรรณ)

บ้านเลขที่ ๒๓๘๖ ถนนพหลโยธิน
กรุงเทพฯ

๒๕ มกราคม ๒๕๒๒

เรียน นายปรีดี ที่นับถือ

นายตี ศรีสุวรรณ เป็นพ่อตาของผม ขอให้ผมเขียนจดหมายถึงท่าน
นายตีเขียนจดหมายไม่ได้ เมื่อครั้งไปให้การที่ศาลก็ได้แต่เซ็นชื่อตัว ต. และพิมพ์มือ
เท่านั้น นายตีจึงให้ผมซึ่งเป็นบุตรเขยเขียนตามคำบอกเล่าของนายตี เพื่อขอขมา
ลาโทษต่อท่าน นายตีให้การต่อศาลว่า นายปรีดี นายวัชรชัย นายเฉลียว นายชิต
นายบุญย์ ไปที่บ้านพระยาศรยุทธ ข้างวัดชนะสงคราม เพื่อปรึกษาลอบปลงพระชนม์
ในหลวงรัชกาลที่ ๘ แต่ไม่เป็นความจริง นายตีเอาความไม่จริงมาให้การต่อศาล
เพราะพระพินิจได้เกลี้ยกล่อมว่า จะให้เงินเลี้ยงนายตีจนตาย เมื่อให้การแล้ว
พระพินิจให้นายตี ๕๐๐-๖๐๐ บาท และให้นายตีกินอยู่หลับนอนที่สันติบาลประมาณ
๒ ปีเศษ เดิมพระพินิจบอกว่าจะให้สองหมื่นบาท เมื่อเสร็จคดีแล้วพระพินิจก็ไม่จ่าย
ให้อีกตามที่รับปากไว้ เวลานี้นายตีรู้สึกเสียใจมากที่ทำให้ ๓ คนตาย และนายปรีดี
กับนายวัชรชัยที่บริสุทธิ์ต้องถูกกล่าวหาด้วย นายตีได้ทำบุญกวาดน้ำให้กับผู้ตาย
เสมอมา แต่ก็ยังเสียใจไม่หาย เดี่ยวนี้ก็มีอายุมากแล้ว อีกไม่ช้าก็ตาย จึงขอขมา
ลาโทษนายปรีดี นายวัชรชัย นายเฉลียว นายชิต และนายบุญย์ ที่นายตีเอาความเท็จ
มาให้การปรักปรำ ขอได้โปรดให้ขมาต่อนายตีด้วย

ข้อความทั้งหมดนี้ ผมได้อ่านให้นายตีฟังต่อหน้าคนหลายคนในวันนี้ เวลา
ประมาณ ๑๑ น.เศษ และได้ให้นายตีพิมพ์ลายมือนายตีต่อหน้าผมและคนฟังด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

เลื่อน ทิริอัมพร

ต. (พิมพ์ลายมือนายตี)

๒

บันทึกพระยาศรยุทธเสนี เอกสารท้ายฟ้อง

เรื่อง

อัยการ:

ดหมจวนจรรตสีทิศาฯ

ดหมจวนจรรตสีทิศาฯ, บัณฑิตเมฆ.

ภาพจดหมายตัวจริง

[illegible]

6. 5. 9 91

1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510 1511 1512 1513 1514 1515 1516 1517 1518 1519 1520 1521 1522 1523 1524 1525 1526 1527 1528 1529 1530 1531 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1538 1539 1540 1541 1542 1543 1544 1545 1546 1547 1548 1549 1550 1551 1552 1553 1554 1555 1556 1557 1558 1559 1560 1561 1562 1563 1564 1565 1566 1567 1568 1569 1570 1571 1572 1573 1574 1575 1576 1577 1578 1579 1580 1581 1582 1583 1584 1585 1586 1587 1588 1589 1590 1591 1592 1593 1594 1595 1596 1597 1598 1599 1600 1601 1602 1603 1604 1605 1606 1607 1608 1609 1610 1611 1612 1613 1614 1615 1616 1617 1618 1619 1620 1621 1622 1623 1624 1625 1626 1627 1628 1629 1630 1631 1632 1633 1634 1635 1636 1637 1638 1639 1640 1641 1642 1643 1644 1645 1646 1647 1648 1649 1650 1651 1652 1653 1654 1655 1656 1657 1658 1659 1660 1661 1662 1663 1664 1665 1666 1667 1668 1669 1670 1671 1672 1673 1674 1675 1676 1677 1678 1679 1680 1681 1682 1683 1684 1685 1686 1687 1688 1689 1690 1691 1692 1693 1694 1695 1696 1697 1698 1699 1700 1701 1702 1703 1704 1705 1706 1707 1708 1709 1710 1711 1712 1713 1714 1715 1716 1717 1718 1719 1720 1721 1722 1723 1724 1725 1726 1727 1728 1729 1730 1731 1732 1733 1734 1735 1736 1737 1738 1739 1740 1741 1742 1743 1744 1745 1746 1747 1748 1749 1750 1751 1752 1753 1754 1755 1756 1757 1758 1759 1760 1761 1762 1763 1764 1765 1766 1767 1768 1769 1770 1771 1772 1773 1774 1775 1776 1777 1778 1779 1780 1781 1782 1783 1784 1785 1786 1787 1788 1789 1790 1791 1792 1793 1794 1795 1796 1797 1798 1799 1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322

[illegible]

သီရိဗုဒ္ဓကုမ္ပဏီလီမိတက်

n.v. 58514

(สำเนา)

๓๑ ถนนจักรพงษ์

๘ ส.ค. ๙๑

เรียน คุณหลวงอรรถกิติกำจร

ตามจดหมายของคุณหลวงลงวันที่ ๑ เดือนนี้ ขอทราบความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ผมให้การไว้แก่เจ้าพนักงานสอบสวนนั้น ผมไม่ได้ใส่ร้ายหลวงประดิษฐ์ฯ ใดๆเลย เรื่องของความจริงเป็นอย่างไรนั้น เป็นเรื่องยืดยาว จึงได้เขียนเป็นบันทึกส่งมาให้อ่าน ขอได้โปรดเห็นใจความจำเป็นของผม และได้โปรดช่วยปรับความเข้าใจกับผู้หลักผู้ใหญ่บางคนด้วย จะขอบคุณมาก บันทึกที่ส่งมานี้ ขอให้ถือเป็นความลับอย่างกวดขัน แต่สำหรับคุณหลวงผมวางใจ จึงได้ส่งมา เมื่ออ่านเสร็จแล้วโปรดส่งคืน

ด้วยความรักนับถือ

ก.ป. ศรยุทธเสนี

(ลับ-เฉพาะ)

บันทึก

เรื่อง ที่ต้องเป็นพยานในกรณีสวรรคต

วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๙๑ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. เศษ นายเสถียรฯ ลูกชายมาบอกว่าการตรวจสันติบาลขอให้นายเสถียรฯ ไปทำการสำรวจ และหาวิธีว่าควรจะไปหรือไม่ ข้าพเจ้าได้เชิญตำรวจเข้ามา ถามว่าจะให้นายเสถียรฯ ไปหรือไม่ ตำรวจผู้นั้นแจ้งว่าไม่ทราบ พระพิณฯ ให้มาเชิญไป ข้าพเจ้าก็อนุญาตให้ไป และให้ภรรยา นายเสถียรฯ ไปด้วย ทั้งสองคนไปกับรถของตำรวจ

ข้าพเจ้าไม่นึกเลยว่าจะเกี่ยวกับกรณีสวรรคต สงสัยไปในทางเรื่องส่วนตัวของนายเสถียรฯ เพราะเด็กคนนี้มีก็มีเรื่องมากวนใจเสมอ เลยเดาไปถึงเรื่องที่เคยอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ ว่าเขาไปเกี่ยวข้องกับสมาคมกรรมกร

ราวเที่ยงนายเสถียรฯ กลับมา เล่าว่าคุณป่าน่าจะต้องเกี่ยวข้องกับกรณีสวรรคต ตำรวจเขาเรียกนายตีออกมายืนยันว่าหลวงประดิษฐ์และพวกได้มาประชุมวางแผนปลงพระชนม์ที่บ้าน เวลานั้นถึงเวลารับประทานอาหาร ข้าพเจ้าจึงยังมิได้ซักถามอะไรต่อไป เมื่อกินข้าวแล้วจะรีบไปธุระเสียก่อน ทั้งนี้เพราะตนเองนึกว่าตนบริสุทธิ์ กินข้าวแล้วก็ไปวัดชนะสงคราม ไปนั่งเป็นประธานในการเทศน์มหาชาติ เก็บเงินซ่อมแซมวัดซึ่งถูกระเบิดในการสงคราม

ประมาณ ๑๔.๐๐ น. มีคนไปตามว่า พระพิณฯ ให้ตำรวจมาเชิญไป ก็กลับบ้านขึ้นรถส่วนตัวไปกับนายตำรวจคนหนึ่ง ภายหลังทราบว่า เป็น พ.ต.ต.นายราชภัคดี

เดินเข้าไปทางเรือนชั้นเดียวหลังที่ทำการตำรวจสันติบาล พอขึ้นบันไดก็แลเห็นนายตีและ น.ส.ทองใบ นั่งอยู่ที่ม้ายาวเคลือบสีรมันไต่กับตำรวจอีก ๒-๓ คน ก็ร้องทักออกไปว่า นายตี, ทองใบ มาอยู่ที่นี้ด้วยหรือ? แล้วก็เดินเข้าไปหาพระพิณฯ และหลวงแผ้วฯ ซึ่งนั่งอยู่ที่โต๊ะกลางห้อง พระพิณฯ เชิญให้นั่งก็นั่งลงตามที่เขาเชิญ พระพิณฯ เริ่มถามถึงสุขทุกข์ก่อน แล้วก็ถามว่า นายตีเคยอยู่ที่บ้านหรือตอบว่าเคย ถามว่าเคยรู้จักกันมาก่อนหรือ? ตอบว่า แต่ก่อนไม่รู้จัก มารู้จักเมื่อเริ่มจะทำไม้หมอน นายแมน จันทวงนิช เป็นคนพามาให้รู้จัก ถามว่านายแมนอยู่ที่ไหน ตอบว่านายแมนฯ เป็นเจ้าของแพท่าเรือแดง อยู่ที่ตลาดมโนรมย์หรือดុងสำเภา

ถามบ้านนายแม่นย อยู่ที่ไหน? ตอบว่าอยู่ที่ตลาดหลังแพท่า งาม อ.ภ.อะไร จ.ว. อะไร? ตอบ อ.ภ.มโนรมย์ จ.ว.ชัยนาท นายตี๋ บ้านอยู่ที่ไหน ตอบ อยู่ปากน้ำโพ งาม นายตี๋มาอยู่ด้วยเมื่อไร ตอบ ราว ๔-๕ เดือนก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรม งาม การค้าไม่หอมเข้าหุนกันหรืออย่างไร ตอบ ไม่ได้เข้าหุน ตกลงว่าจะแบ่งให้บ้าง เมื่อใดก็ได้ ใช้เป็นคนวิ่งเต้นหาคนรับตัดไม้ส่งให้ ก็เลยเล่าให้ฟังว่า หาได้รายเดียว คือราย พ.ต.หลวงขจรกลางสนาม ซึ่งเป็นเขยน้อยเขยใหญ่กับนายตี๋ เอาเงินล่วงหน้า ไป ๓๐,๐๐๐ บาท โดยมีนาเป็นการันตี ตัดส่งไม่ได้เลยสักท่อน ต้องไปขอเลิกสัญญา กับบริษัทนพคุณซึ่งเบิกเงินเข้ามา ถูกปรับบ่นปีเลยขอปรับหลวงขจรบ้าง หลวงขจรรยอมให้ปรับ ๒๐,๐๐๐ บาท เป็น ๕๐,๐๐๐ บาท สัญญาจะผ่อนใช้ ครบสัญญาก็ไม่ผ่อน ต่อมาใช้นายตี๋ ไปซื้อไม้หอมทางสองพี่น้อง จ.ว.สุพรรณบุรี ไป ๒ คราว ขาดทุนหลายพันบาท ไปเลือกไม้เลวๆ มา ถูกคัดออกหลายท่อน จึงเลิกไม่ค้าต่อไป

ถาม นายตี๋ ออกจากบ้านเมื่อไร? ไกรธกันหรือเปล่า ตอบ เห็นจะไกรธ เพราะเมื่อจะกลับขอเงิน ๒๐๐ บาท ให้ไป ๕๐ บาท ไปแล้วก็ไม่กลับๆ มาตอนปลาย ครั้ง ๑ มาช่วยพูดว่า หลวงขจรฯ จะขอให้ ๓๕,๐๐๐ บาท ถ้าตกลงจะใช้ทีเดียวหมด ตอบไปว่าถูกปรับตั้ง ๒๐,๐๐๐ บาท และยังขาดทุนค่าโสหุ่ยและอื่นๆ อีกลดให้ไม่ได้ ตั้งแต่นั้นก็ไม่เคยมาอีกเลย งาม ทราบไหมว่าเมื่อไปแล้วไปอยู่ที่ใด ตอบ ทราบว่า ไปทำไม้อยู่กับหลวงขจรฯ งามว่า น.ส.ทองใบมาเป็นคนใช้นานเท่าไร ตอบว่า ราว ๒-๓ ปี ออกไปราว ๑ ปี ไปเป็นคนใช้ที่อื่น ซึ่งทราบจากคุณหญิงว่า เขาให้ค่าจ้างสูงกว่า

ต่อจากนี้ก็ถามว่า คุณแม่ถึงแก่กรรมเมื่อไร ตอบว่าจำไม่ได้ และย้อนถามพระพิณิจฯ ไปว่า เมื่อทำบุญ ๗ วัน คุณพระก็ไป คุณพระจำได้ไหม พระพิณิจฯ ตอบว่า ผมก็จำไม่ได้ นึกขึ้นได้ก็ตอบไปว่า ขอผมกลับบ้านเดียว จำได้ว่าผมไน้ได้ คุณพระพิณิจฯ ก็ให้กลับมา จึงเอาสมุดบันทึกและประวัติย่อส่วนตัวที่บันทึกไว้ไปด้วย เมื่อกลับก็แจ้งให้ทราบว่าคุณแม่ถึงแก่กรรมวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๙ (ในหลวงสวรรคตวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ห่างกัน ๔ เดือนเศษ)

ต่อจากนี้ก็ถามว่า หลวงประดิษฐ์ฯ เคยมาบ้านบ้างไหม ตอบว่า เท่าที่จำได้ เคยมาคนเดียว เมื่อแต่งงานลูกสาว หลวงธำรงฯ เคยมาไหม ตอบว่าเคยมา เมื่อทำบุญ ๗ วันคุณแม่ นายทองอินทร์เคยมาไหม บอกว่าไม่เคยมาเลย นายจำลอง เคยมาไหม ตอบว่าไม่เคยมา งามซ้ำว่า พวกนี้รู้จักกันมานาน ทำไมไม่เคยมาบ้าง

หรือ ตอบว่า รู้จักกันแต่เพียงเวลาไปประชุม นอกสมัยประชุมไม่เคยไปมาหาสู่เลย เฉพาะคุณทองอินทร์มีการกินใจกันอยู่บ้าง และภายหลังสงครามรู้สึกว่าเขาใหญ่โตขึ้น ก็เลยไม่มีใครพูดจាកัน

ถามว่า รู้จัก ร.อ.วัชรชัย ไหม ตอบตามตรงว่า เด็กคนนี้รู้ พ่อแม่ทางภรรยาก็คุ้นเคยกัน ภรรยาวัชรชัยก็คุ้นเคยกัน พ่อแม่วัชรชัยก็คุ้นเคยกันมา แต่วัชรชัยไม่มีใครไปมาหาสู่

ถามว่า รู้จักนายชิต นายบุศย์ ไหม บอกว่า ไม่เคยรู้จัก เคยเห็นรูปในหนังสือพิมพ์ ๑ ครั้ง บัดนี้ก็จำไม่ได้

ถามว่า หลวงเซ่งฯ เคยมาไหม ตอบว่า ไม่เคยมา ถามว่า ก็อยู่พรรคเดียวกัน ทำไมไม่ไปมาหาสู่กันบ้างหรือ ตอบว่า ถ้าเกี่ยวกับงานของพรรคก็ไปพูดกันที่ทำการพรรค ถ้ามีอะไรส่วนตัวก็หาโอกาสพบกันที่อื่น เพราะต่างคนต่างมีงานทำ

ถามถึงนายเฉลียวเคยมาไหม ตอบว่า ไม่เคยมา คุณกันบ้างก็ที่สภาเท่านั้น จะเป็นหลวงแผ้วฯ หรือใครก็ไม่รู้จักชื่อ เอ่ยขึ้นว่า ก็นายตี และ น.ส.ทองใบ ต่างยืนยันว่า พวกนี้เคยมาที่บ้านเจ้าคุณเสมอ ทำไมเจ้าคุณบอกว่าจำไม่ได้ ถ้าไม่จริง ๒ คนนี้จะเอาอะไรมาพูด เขาบอกว่าพวกนี้ได้มาประชุมวางแผนการปลงพระชนม์ที่บ้านเจ้าคุณ ทั้งสองคนเท่าที่ผมสอบสวนแล้ว ก็เคารพและคิดถึงบุญคุณเจ้าคุณอยู่ เมื่อได้ให้การไว้มกราบไหว้ผมว่า ขออย่าให้เจ้าคุณต้องเกี่ยวข้องกับด้วยเลย ท่านเป็นคนดีมาก และให้ที่พักกินอยู่หลับนอน ดังนี้ ถ้าไม่จริงมันจะเอาอะไรมาพูด นายตี แก่กว่าเจ้าคุณยังจำได้ เจ้าคุณปฏิเสธว่าจำไม่ได้จะให้ผมเชื่ออย่างไร? เวลานั้นเป็นประธานทำไมจำข้อบังคับได้แม่นยำ ตอบว่า เรื่องข้อบังคับสภานั้นเอามาเทียบกันไม่ได้ เพราะหน้าที่จะต้องดูไว้ให้ขึ้นใจ ส่วนเรื่องพินนี้ไม่นึกฝันว่าจะมีผู้มาถามจึงไม่สนใจ และพูดต่อไปว่า ที่จริงนั้นรู้สึกว่าการจำไม่ดีมาแต่อย่างขึ้น ๕๒ แล้ว จึงได้หาทางลาออกจากราชการตั้งแต่อายุ ๕๔ ซึ่งยังไม่ครบเกษียณอายุ

ตอนนั้นนายตำรวจผลัดกันมาช่วยพูดและชี้แจงหลายคน รวมทั้งพระพิณจด้วย ยังไม่มีการจด

พระพิณจฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ผมได้ตรองมานาน โดยผมนับถือเจ้าคุณ และทราบว่าเป็นคนดี ไม่ใคร่เอาเรื่องอะไรกับใคร ที่ต้องมาพัวพันด้วย คงจะกลัวอิทธิพลหลวงประดิษฐ์ฯ ผมทราบมานานแล้ว แต่ที่เก็บนิ่งไว้เป็นคนสุดท้ายก็เพื่อจะหาทางช่วยเหลือ ผมได้ไปปรึกษานายทหารผู้ใหญ่ทั้งบกทั้งเรือแล้ว ท่านเหล่านั้น

แนะนำว่า เมื่อเรื่องปรากฏเช่นนี้ ก็ต้องจัดการไปตามทางการ แต่ให้หาวิธีให้ผ่อนหนักให้เป็นเบาลงบ้าง ถ้าเจ้าคุณยังปฏิเสธอยู่อย่างนี้ ก็จะต้องเป็นจำเลยในฐานสมรู้ร่วมคิดด้วย

หลวงเผ้วฯ ซึ่งแจงต่อไปว่า เจ้าคุณอย่าคิดไปฟังพวกเหล่านี้เลย ไม่มีใครที่จะกลับมือถือพินให้เจ้าคุณฟังได้อีก ผมเชื่อ ๑๐๐% ว่าในหลวงถูกลอบปลงพระชนม์ เพราะพวกนี้ ผมมีหลักฐานบริบูรณ์ทุกอย่าง ผมไปเฝ้าในหลวงมา ท่านก็ปรักปรำและให้หลักฐานผมบริบูรณ์ ในหลวงรับสั่งว่า เรื่องที่เกิดขัดใจกันขึ้นนั้น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการตลอดจนรดพระที่นั่งส่วนพระองค์ อยากจะใช้ก็สั่งให้เอาไปโดยมิได้ขอพระบรมราชานุญาต

ส่วนสมเด็จพระที่นั่งท้าวได้กับคนโน้นคนนี้ ก็เป็นการใส่ความทั้งนั้น เจ้าฝรั่งคนหนึ่งที่ถูกกล่าวหา เมื่อได้พบแล้วก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะเป็นคนทำสวน รับผิดชอบเตลิด พักอยู่ที่ตำหนักห้องใต้ถุน และนายเอกก็เช่นเดียวกัน เขาได้ช่วยเหลือท่านๆ ก็เอ็นดูเขา เมื่อข้าวของแพงให้เงินเขาบ้างก็ถูกนิทา

ได้สังเกตการแต่งพระองค์ของสมเด็จพระราชชนนีก็เห็นท่านแต่งตัวหอมซอทำงานโน่นนี่ตลอดวัน ถ้าเป็นคนยังฝึกฝนทางชู้สาวอยู่ ก็คงจะแต่งให้ดีกว่านี้ และย่ำว่า เจ้าคุณเชื่อพวกผมดีกว่า พวกผมจะช่วยเจ้าคุณเมื่อเจ้าคุณรับเป็นพยานแล้ว ผมจะให้ความอารักขา ไม่ต้องกลัว

พระพินิจฯ ก็เอ่ยขึ้นว่า ผมทราบเจ้าคุณจน มีลูกก็ไม่เอาถ่าน หาเรื่องผลาญบอยๆ เวลาเจ้าคุณให้คุณหญิงไปค้าผ้า ผมก็ทราบ ถ้าหากต้องเป็นจำเลยเจ้าคุณก็แย่ ครบครวัก็แย่นาเจ้าคุณนา

เมื่อพระพินิจฯ แหย่ถึงฐานะครอบครัวก็เลยเล่าให้ฟังว่า ความจริงผมจนใครๆ ก็รู้ ยิ่งลูกมาทำหนี้ให้ต้องรับใช้ตั้ง ๓-๔ หมื่น และขาดทุนไม้หอมเข้าด้วยไล่เบี้ยจากผู้รับผิดชอบส่งก็ยังไม่ได้ จึงต้องกู้ยืมเอาเงินไปใช้บริษัทยักษ์คนอื่นอีก ๕-๖ หมื่น ถ้าต้องคดีก็คงแย่นะ ก็เลยพูดขึ้นว่าความจริงผมแน่ใจว่าผมบริสุทธิ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่เพื่อให้โอกาสผมทบทวนความจำสักระยะน้อย อยากจะขอพบคุณหญิงสักหน่อย ลองถามเขาดู เขามีความจำดีกว่าผม

พระพินิจฯ ก็สั่งให้นายตำรวจมารับคุณหญิงไป และพูดกับข้าพเจ้าต่อไปว่า เจ้าคุณรับเสียดีกว่า ผมจะกันเอาเป็นพยาน ถ้าไม่เชื่อผมๆ จะเชิญ พล.ท.พินฯ มาทำหนังสือรับรองให้ หรือถ้ายังไม่แน่ใจจะให้จอมพลทำหนังสือรับรองให้ก็ได้ ผมจะพา

ไป ท่านเหล่านั้นเขายังสงสารเจ้าคุณอยู่

ข้าพเจ้าก็ตอบว่า รอพบคุณหญิงก่อน พระพิณิจฯ จึงชวนข้าพเจ้าลุกขึ้นจากโต๊ะขอฟุดกันเป็นส่วนตัว พาลงไปทางบันไดหลังลงไปนั่งโต๊ะ (เวลานี้ประมาณ ๑๖.๐๐ น.เศษ) ได้ฤกษ์เรือน ไล่หมายตำรวจซึ่งนั่งอยู่ ๒-๓ คนไปหมด สั่งเอาโอวัลตินมาให้ ๑ แก้ว แล้วก็เริ่มพูดจาเกลี้ยกล่อมถามว่าเวลานี้ทำอะไร ก็บอกว่าเวลานี้เป็นกรรมการบริษัทอยู่ ๓ บริษัท ได้เบี้ยประชุมบ้างเดือนละเล็กน้อย บำนาญก็ได้เล็กน้อย ตั้งแต่ถูกรัฐประหารแล้ว รายได้ไม่พอจ่าย กินทุนทุกวัน ต้องขายของเก่าเลี้ยงครอบครัว ลูกก็ยังเรียนหลายคน

พระพิณิจฯ ก็เอ่ยขึ้นว่า ผมจะช่วยให้จอมพลหางานให้เจ้าคุณสักแห่งหนึ่ง และผมเองก็จะพยายามช่วย อย่าปฏิเสธเลยเรื่องจะได้เสร็จกันเสียที นี่ก็หลายชั่วโมงแล้ว

ก็ตอบว่า ก็เรื่องมันไม่จริงจะให้ผมรับอย่างไร รู้สึกละลายใจเหลือเกิน พระพิณิจฯ ก็ย่ำถึงเรื่องนายตี ก็ยังรับรู้คุณข้าพเจ้าอยู่และกราบไหว้ท่าน ขอยeahให้ข้าพเจ้าต้องเป็นจำเลย และก็ไมไกรธเคืองอะไรเจ้าคุณ มันจะมาปกป้องปราเจ้าคุณเอาอะไร

ข้าพเจ้าก็บอกว่า คุณพระอย่าเชื่อใจอำยตีหนักหนา อำยหมอนี่ชอบไม่ไม่เข้าเรื่องเสมอ อยู่กับผมมา ยิ่งอยู่ไปยิ่งรู้ว่าเป็นคนเชื่อไม่ได้ การพูดพล่อยๆ ของมันถึงกับจะให้ลูกๆ หลานๆ ผมทะเลาะจะแทงนายตีตายก็ครั้งหนึ่ง และเรื่องไม่หมอนก็เหมือนกัน รายงานที่หลวงซขรฯ เอามาการันตีเงินที่เอาไป นายตีมาบอกผมว่าเป็นนาตี ชื้อมาจากท่านผู้หญิงละเอียด ได้ค่าเช่าพอเลี้ยงครอบครัวทุกปี และเป็นคนมีนามากเชื่อได้ ผมเชื่อเลยไม่ไปดูนาก่อนจ่ายเงิน ต่อมาเมื่อตกลงโอนให้ข้าพเจ้าแล้ว กลับปรากฏว่าเป็นนาอยู่ในท่าเลไม่ดี มีคนเช่าทำไม่เต็มพื้นที่ ที่ไม่ได้ทำทั้งปล่อยรก

ให้ไปซื้อไม้ก็ตรวจไม่ครบ จนผู้ซื้อคัดออกหลายร้อย กลับไปทะเลาะกับผู้ตัดไม้ออกอีก ที่ข้าพเจ้าไม่ไล่ให้ออกเพราะเกรงจะรุนแรงไป นอกจากนี้ยังเที่ยวไปคุยไม้กับผู้ที่เขามาติดต่อว่า เป็นหุ้นส่วนกับข้าพเจ้า เรื่องเหล่านี้มาทราบภายหลังเป็นตอนๆ ฉะนั้นตอนจะกลับบ้านจึงไม่ให้เงินตามที่ขอ

พระพิณิจฯ ก็ว่า นายตีให้การไว้ว่ายังเคารพเจ้าคุณดี ฟุดกันเพียงเท่านี้ก็พอดีคุณหญิงมาถึง

พอคุณหญิงมาถึง ก็มานั่งที่โต๊ะได้ฤกษ์ ซึ่งข้าพเจ้านั่งพูดอยู่กับพระพิณิจฯ พระพิณิจฯ ก็ลุกจากโต๊ะขึ้นข้างบน มีนายตำรวจคนอื่นไม่รู้จักมานั่งแทน ข้าพเจ้าก็

ถามว่า จำได้ไหมว่าหลวงประดิษฐฯ เคยมาที่บ้านบ้างไหม คุณหญิงตอบว่า เท่าที่จำได้เคยมาคนเดียว เมื่อคราวแต่งงานลูก ตำรวจคนนั้นก็ถามว่า รู้จักนายทองอินทร์ และนายเฉลียว, นายจำลอง, นายตุ้ (วัชรชัย) ไหม คุณหญิงว่า นายตุ้ รู้จักแต่ไม่คุ้นเคย นายทองอินทร์เคยพบครั้งเดียวและไม่ได้พูดกัน เมื่อกรรมการหอการค้าเชิญไปรับประทานที่หอการค้า คนอื่นที่ถามไม่รู้จัก

เมื่อถามแม่ถวิลว่า ลองนึกให้ดี นายตี๋แกยืนยันว่าพวกที่กล่าวนามมาแล้วเคยไปที่บ้าน แม่ถวิลว่า เอะ ถ้าไปก็คงนึกออก พอพูดเท่านั้นตำรวจก็เชิญข้าพเจ้าขึ้นข้างบน ขึ้นบันไดหลังไปนั่งโต๊ะ ที่ซานระหว่างผาห้องใหญ่กับครัวหรือห้องคนใช้

คราวนี้ตำรวจมานั่งอยู่ด้วย ๒ คน ยืนข้างขวา ๑ คน ข้างซ้าย ๑ คน รู้จักแต่หลวงแผ้วฯ คนเดียว คนยืนทางขวาหนุ่มและร่างใหญ่โตแข็งแรง ตัดผมใหม่เกรียนข้างๆ

คนใหญ่โตชี้แจงว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ประชาชนสนใจมาก พวกผมอยู่ต่างจังหวัดถูกเรียกมาช่วยสอบสวน ผมทำงานทั้งกลางคืนกลางวัน บางคืนสองยามก็ยังไม่ได้นอนผาอันตรายนมาก แต่พวกผมทำงานตามหน้าที่ไม่ได้บ่นเรื่องขึ้นเลยสืบได้มาอย่างไรก็ว่าไปตามรูป พวกผมนับถือเจ้าคุณจึงพยายามจะช่วย ควรรับเสียดีกว่านี้ก็เย็นมากแล้ว

อีกคนก็กล่าวขึ้นว่า ผมเชื่อว่าเรื่องนี้เป็นจริง เจ้าคุณไม่แน่ใจว่าพวกผมจะช่วย กลัวจะต้องเป็นจำเลย จึงไม่รับ พอพูดเท่านั้นพระพิณฯ ก็เข้ามาอำพุดจะให้ พล.ท.ผินฯ หรือจอมพลรับรองอีกเป็นคำรบสอง

ข้าพเจ้าก็ขึ้นกราบว่า ก็จำไม่ได้ว่าพวกนี้มาจะให้รับอย่างไร ถ้าจริงก็ยินดีรับและเชื่อเกียรติคุณพระ (พระพิณฯ) ไม่ต้องให้ผู้ใหญ่รับรองดอก พอพูดเท่านั้นพระพิณฯ ก็ออกไป และได้ยื่นสั่งตำรวจว่า ผมจะกลับบ้านไปอาบน้ำอาบท่าประเดี๋ยวแล้วก็หายไป

ตอนนี้ใครคนหนึ่งบอกว่า คุณองุ่นลูกเขยเจ้าคุณก็มา จะให้ขึ้นมาพบไหม ข้าพเจ้าก็บอกว่าดีเหมือนกัน ถ้าคุณหญิงยังอยู่ที่เชิญขึ้นมาด้วย
หมายเหตุ คุณหญิงบอกให้ทราบภายหลังว่า ตอนที่ข้าพเจ้าลุกขึ้นข้างบน เมื่อพบกับคุณหญิงแล้ว ตำรวจคนหนึ่งมาบอกกับคุณหญิงว่าจะให้ไปตามคุณองุ่นฯ มาไหม ผมรู้จักกันจะไปรับมา เพื่อจะให้มาช่วยพูดกับเจ้าคุณท่าน ดูเหมือนจะเป็นนายราชภัติกดิ์ คุณหญิงยังไม่ทันตอบเขาก็ไป ข้าพเจ้าหรือคุณหญิงไม่ได้ให้ไปรับตามข่าวหนังสือพิมพ์

เมื่อคุณหญิงและองุ่นขึ้นไปหาข้าพเจ้าแล้ว ตำรวจก็ลูกออกไปหมด ปล่อยให้ข้าพเจ้าพูดกันตามลำพังอยู่พักหนึ่ง องุ่นและคุณหญิงก็ว่า ตาดีและอีไบม้นยืนยัน เราจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าก็ว่าเมื่อนึกไม่ออกจะบอกว่าเขามาอย่างไร อยากจะปล่อยไปตามเรื่อง เลยบอกองุ่นให้ทราบว่เวลานี้มีหนี้สินอยู่ที่ใดมั่ง ให้ช่วยเป็นธุระและค้นเรื่องดู แม่ถวิลช่วยหาเอกสารต่างๆ ให้เขาด้วย พูดกันเพียงเท่านี้ ตำรวจก็เชิญองุ่นฯ กลับ สักประเดี๋ยวก็นึกเอาข้าวห่อ ๒ ห่อ กับแกงจืดและโอวัลตินมาให้ ว่าเย็นแล้วรับประทานเสีย ข้าพเจ้ากับคุณหญิงก็รับประทาน รับประทานไม่ลงเพราะข้าวแข็งฟันไม่ดี เวลานี้ห่มกว่าแล้ว นั่งรับประทานอยู่ราวครึ่งชั่วโมง พอจะอิ่มก็มีตำรวจมานั่งด้วยสองสามคน

คราวนี้มีนายตำรวจผิวเนื้อดำๆ มาหนึ่งอยู่ด้วย ๑ คนๆ นี้พูดว่า เมื่อคุณพระพินิจฯ จะไปบ้าน ท่านรู้สึกคุณเจ้าคุณแล้ว สิ่งพวกผมว่าอีกครั้งชั่วโมงเจ้าคุณปฏิบัติเสร็จอยู่ ให้บอกสันติบาลเอาตัวไปกักไว้ พวกผมสงสัยว่าอีกครึ่งชั่วโมงเจ้าคุณพวกผมเกลี้ยกล่อมและชี้แจงต่อไปอีก และขอให้คุณพระรีบกลับมาด้วย อีกคนหนึ่งพูดเสริมต่อไปว่า ถ้าเจ้าคุณต้องถูกกักตัว พอรุ่งขึ้น หนังสือพิมพ์ก็จะลงกันแซ่หมด มติมหาชนเป็นอย่างไรเจ้าคุณคงทราบแล้ว ต่อไปเจ้าคุณจะเสียหายหมด ความดีที่เคยทำมาหมดกันครั้งนี้ ถ้ารับเสียจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าคุณและครอบครัวเอง ถ้าเจ้าคุณยอมเป็นพยาน ต่อไปจะแลเห็นว่าพวกผมได้ทำคุณไว้แก่เจ้าคุณมากมาย พวกผมไม่ได้ปรักปรำเจ้าคุณเลย ไม่เชื่อเรียกนายดีและทองใบมาถามก็ได้ ถ้าไม่จริงมันจะเอาอะไรมาพูด

ในที่สุดข้าพเจ้าก็ขอให้เรียกนายดีขึ้นมามาถาม นายดีก็ยืนยันว่า จำได้ว่าพวกนี้ได้มาปรึกษากันจริง เขาจำได้แน่นอน พูดเท่านั้นเขาก็ให้นายดีกลับ ข้าพเจ้าจึงให้เรียก น.ส.ทองใบ ขึ้นมา และถามว่า แก่รู้จักนายเฉลียวหรือ ทองใบตอบว่าเด็กๆ บอก พอจะถามต่อไปเขาก็ให้ น.ส.ทองใบกลับ

เมื่อ ๒ คนกลับแล้ว ยังส่ำทับอีกว่า ไม่เฉพาะแต่สองคนนี้นะเท่านั้น แม้แต่บุตรของข้าพเจ้าเองก็ยังมาให้การว่าพวกนี้เคยมา (เขาหมายถึงนายเสถียรฯ) และยังมีคนอื่น ๆ โกล่เสียงยืนยันอีกหลายราย เช่น พวกโรงกระสาปน์และตามห้องแถว เป็นต้น

ขณะนี้ ข้าพเจ้าร้อนและเพลีย เพราะแต่งสากล ปลดผ้าผูกคอออกรู้สึกมีนงไปหมด คิดแต่ในใจว่า ถ้าถูกเป็นจำเลย เขาก็ต้องเอาตัวไปกักไว้ เวลานี้สุขภาพไม่

สมบูรณ์ รับประทานก็ต้องจัดอาหารเหลวๆ เคี้ยวง่ายเป็นพิเศษ ข้าวก็ต้องหุงให้เปี้ยก เจ็บก็คงตายระหว่างช่วงเป็นแน่ ฐานะทางครอบครัวก็เต็มที่ มีหน้อยู่เวลานี้เกือบแสนบาทอยู่ข้างหลัง ต้องล้มละลายแน่ ถึงคราวฟุ้งก็คงประกันไม่ได้ หากจะให้ประกันก็ไม่มีเงินวางประกัน เบี้ยหวัดบ้านานูที่เคยรับจะถูกงด คิดทบทวนอยู่เช่นนี้ ก็พอดีพระพินิจ กลับมา เข้ามาถามว่า ทำไมเจ้าคุณรับประทานน้อยเหลือเกิน ตอบว่าข้าวแข็งกินไม่ได้ และกินไม่ลง ฟันไม่ดี อยู่บ้านต้องจัดอาหารเคี้ยวง่ายๆ เป็นพิเศษ พระพินิจ จึงสั่งให้ไปซื้อโจ๊กมาให้ ข้าพเจ้าขอบใจ ว่าไม่ต้องซื้อ แล้วก็เชิญพระพินิจ มาที่โต๊ะ ขออนุญาตปรึกษากับคุณหญิงสักเล็กน้อย พระพินิจ ก็อนุญาต

เมื่อตำรวจคนอื่นๆ จะลुไป ได้พูดกับคุณหญิงว่า เรื่องนี้อยู่ที่คุณหญิง ถ้าคุณหญิงให้ท่านรับ ท่านคงรับ การรับจะเป็นประโยชน์แก่คุณหญิงและครอบครัวมาก แล้วต่างก็ออกไปหมด

เวลานี้เป็นเวลาเกือบ ๔ โมงแล้ว จึงพูดกับคุณหญิงว่า ถ้าข้าพเจ้าต้องถูกกักตัวจะต้องเดือดร้อนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะลองถามเขาก่อนว่า ที่เขาว่าถ้าตกลงเป็นพยานเขาแล้ว เขาจะหาวิธีให้เราพ้นจากคดีนั้น เขามีความคิดอย่างไร คุณหญิงก็ตกลง

ข้าพเจ้าจึงลุกขึ้นจากโต๊ะ ขอเชิญพระพินิจ พบกันสองต่อสอง จึงพากันเดินไปทางเฉลียงสุดด้านหลัง เฉลียงเดียวกับที่นั่งอยู่นั้น แล้วข้าพเจ้าก็ถามว่า ที่ว่าจะช่วยให้ผมปลื้มตัวพ้นคดีนั้นจะทำอย่างไร พระพินิจ ก็แนะว่า เมื่อเชิญพวกนั้นเข้าห้องรับแขกแล้ว ก็ขอตัวลุกออกไปเสียสักครู่ แล้วก็กลับ คุยกันเรื่องค้าขายเรื่องอื่นอีกสักครู่แล้วเขาก็ลากลับ ระหว่างที่เจ้าคุณลุกไปนั้น นายตี่ข เป็นคนไต่ยื่นเขาปรึกษาวางแผนการ เท่านั้นเจ้าคุณก็ไม่ต้องเกี่ยวข้อง เป็นแต่เขามาอาศัยสถานที่บ้านเจ้าคุณเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น

เมื่อพระพินิจ แนะนำขึ้นเช่นนี้ ข้าพเจ้าตรึงตรองอยู่สักครู่หนึ่ง ทบทวนเหตุผล เห็นว่าพยานสำคัญคือนายตี่ข คนเดียว เมื่อกลับบ้านได้ พอจะหาข้อเท็จจริงหักล้างพยานปากนี้ได้ และถ้ามีทางทำได้ก็จะกลับคำให้การภายหลัง ก็ตกลงรับเป็นพยาน จึงพากันเดินกลับเข้าไปที่โต๊ะกลางในห้องโต๊ะเดียวกับที่เข้าไปนั่งครั้งแรก มีนายตำรวจนั่งอยู่ทางซ้ายหนึ่งคน ไม่รู้จักชื่อ ข้าพเจ้านั่งทางขวา พระพินิจ นั่งหัวโต๊ะ

พระพินิจฯ เริ่มเขียนคำให้การ เริ่มด้วยการรู้จักกับนายตี๋ มีนายแมนฯ แนะนำมาให้รู้จักก่อน ตลอดจนนายตี๋ฯ ไปหาพันตรีหลวงขจรฯ มารับตัดไม้ส่ง การจ่ายเงินให้หลวงขจรฯ ไปตลอดจนการปรับพันตรีหลวงขจรฯ จนนายตี๋ฯ ออก จากบ้านไป

ข้อสำคัญก็คือ ได้ให้การไว้ว่า นายตี๋ฯ มาอยู่บ้านข้าพเจ้าราว ๕-๖ เดือน ก่อนคุณแม่ (แม่ยาย) ถึงแก่กรรม (ซึ่งภายหลังเมื่อได้สอบถามคนที่เคยมาอยู่ที่บ้าน และออกไปอยู่ที่อื่นแล้ว กับสอบถามความจำคนที่กำลังอยู่ในบ้าน จึงแน่ใจว่านายตี๋ฯ เข้ามาอยู่ในบ้านตอนเมื่อคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว ก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรมเป็นแต่ไปๆ มาๆ ซึ่งจะได้บันทึกไว้ต่อไปข้างหน้า)

เมื่อหมดเรื่องนายตี๋ฯ แล้ว พระพินิจฯ ก็เริ่มเขียนเรื่องหลวงประดิษฐฯ กับ พวก ซึ่งเขียนนำว่าประมาณ ๒ เดือนก่อนกรณีสวรรคต หลวงประดิษฐ์ฯ นายตี๋, นายเฉลียว (แล้วจะเขียนชื่อ นายชิต, นายบุญย์, นายทองอินทร์ ลงไปด้วย ข้าพเจ้า ทักว่า ๓ คนก็พอแล้ว) พระพินิจฯ จึงเขียนว่ากับพวกอีก ๒-๓ คน ซึ่งจำไม่ได้ (ลงไป ข้าพเจ้าก็ยอม) ได้ไปหาข้าพเจ้าที่บ้าน ตอนเย็นๆ โดยไม่ได้บอกล่วงหน้าให้ทราบ เมื่อข้าพเจ้าเชิญเข้าไปในห้องรับแขก เมื่อได้ถามทุกข์สุขก็ถามข้าพเจ้าถึงเรื่องการตัด ไม้หมอนรถไฟ ซึ่งได้ทราบมาว่ากำลังทำการตัดอยู่ ข้าพเจ้าตอบว่ายังมีได้ลงมือ เป็น แต่เพียงเที่ยวสืบราคาผู้รับตัดส่งอยู่ แล้วข้าพเจ้าก็ขอตัวลูกออกจากห้องไปข้างบน (หมายถึงบนเรือนเพราะห้องรับแขกอยู่ข้างล่าง) เพื่อสั่งให้เด็กหาน้ำและบุหรีมาเลี้ยง... หมายเหตุ (การจัดน้ำและบุหรีมาเลี้ยงแขกที่มาหาข้าพเจ้านั้นข้าพเจ้ามิได้มอบหมาย ใครเป็นพิเศษ เพราะเด็กส่วนมากเป็นเด็กนักเรียนและไปทำงานบ้าง พวกแม่ครัวก็ แต่งตัวไม่เรียบร้อย สุดแต่ใครว่างก็จัดมา โดยมากข้าพเจ้ามักต้องสั่งแทนทุกราย แยกบางรายไม่จัดมารองรับก็มี เพราะโดยปกติบุหรีข้าพเจ้ามิได้หาไว้ประจำ บางที ต้องออกไปซื้อข้างนอกก็มี เพราะข้าพเจ้าไม่สูบ และไม่ยอมซื้อมาทิ้งไว้ ส่วนมาก ซื้อบุหรีมวนของกรมสรรพสามิต ซึ่งเก็บนานก็เสีย ซื้อมาที่ไร ที่เหลือเด็กๆ ผู้ชาย และลูกชายโตๆ รวบเอาไว้สูบหมด ซึ่งข้าพเจ้ามิให้เขาเหล่านนั้นสูบ เพราะต่างยังมี รายได้ไม่พอ)

สักครู่ก็กลับลงมา และคุยกันเรื่องการตัดไม้หมอนต่อไป สักครู่ต่างก็ลากลับ ระหว่างที่ข้าพเจ้าออกไปจากห้อง เขาจะคุยหรือพูดเรื่องอะไร ข้าพเจ้าไม่ทราบ

ต่อจากนี้พระพินิจฯ ก็ถามถึงว่า หลวงประดิษฐ์ฯ นับถือข้าพเจ้ามากไม่ใช่

หรือ และหลวงธำรงฯ ก็เรียกเจ้าคุณว่าอาจารย์ไม่ใช่หรือ ข้าพเจ้าก็ตอบว่า หลวงธำรงฯ ไม่เคยเรียกข้าพเจ้าอาจารย์เลย ความจริงข้าพเจ้าเคยเป็นครูสอน แต่ไม่เคยเรียก

ส่วนหลวงประดิษฐฯ นั้น เริ่มนับถือข้าพเจ้าเมื่อครั้งเปิดประชุมสภาใหม่ๆ ตอนต้นแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งมีสมาชิกพุกอวูฐเข้าประชุมกันมาก เวลาได้เถียงกัน รัฐบาลพระยามโนฯ เกรงจะเกิดเหตุ จึงให้ทหารไปยืนตรวจค้น ตอนจะเข้าประตูพระที่นั่ง เมื่อเปิดประชุม ข้าพเจ้านั่งเป็นประธาน ก็ได้มีการถามกันขึ้นในที่ประชุมสภาว่า การที่รัฐบาลทำเช่นนี้ถูกผิดและเป็นการสมควรเพียงไร ข้าพเจ้าจึงลุกขึ้นกล่าวว่า เรื่องสภานี้เป็นของใหม่สำหรับเรา จึงหันไปถามหลวงประดิษฐ์ฯ ว่า ท่านเป็นผู้รู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและสภาที่อยู่ ขอเชิญชี้แจงระเบียบที่ทราบมาให้ที่ประชุมฟัง หลวงประดิษฐ์ฯ ก็ชี้แจงว่า การรักษาระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับสภานั้น เป็นหน้าที่ของประธานสภา ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบาล

เมื่อหลวงประดิษฐ์ฯ ชี้แจงแล้ว ข้าพเจ้าก็ลุกขึ้นกล่าวขอร้องแก่รัฐบาลว่า เมื่อระเบียบเช่นนี้เป็นหน้าที่ของประธานสภา ในนามของประธานสภา ข้าพเจ้าขอร้องว่า ต่อไปขอให้รัฐบาลงดปฏิบัติเช่นที่แล้วมาเสีย

พอเลิกประชุม หลวงประดิษฐ์ฯ ก็ตรงมาค้ำับข้าพเจ้า และพูดว่า การที่ข้าพเจ้าขอร้องรัฐบาลไปนั้นเป็นการถูกต้อง เขารู้สึกนับถือข้าพเจ้ามาก ต่อแต่นั้นมาก็รู้สึกว่หลวงประดิษฐ์ฯ เคารพข้าพเจ้า

พระพิณิจฯ ถามต่อไปว่า เตี้ยนี้มันเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าก็ตอบว่า เตี้ยนี้หลวงประดิษฐ์ฯ เป็นใหญ่เป็นโตขึ้น ข้าพเจ้าต้องกลับเคารพเขา ส่วนหลวงประดิษฐ์ฯ ก็ยังเรียกข้าพเจ้าว่าเจ้าคุณหรือได้เท่าเสมอมา

หมายเหตุ สำหรับหลวงธำรงฯ นั้น ดูเหมือนพระพิณิจฯ ไม่ได้จด ส่วน ร.อ.ตุ้ จดหรือเปล่าจำไม่ได้ คนอื่นๆ ไม่ได้จด

วันนี้จดเพียงเท่านี้ พระพิณิจฯ ลงชื่อเป็นผู้ได้สวน ข้าพเจ้าลงชื่อฐานเป็นพยาน ในการเขียน พระพิณิจฯ มีการเขียนนำตลอดเวลา ข้าพเจ้าท้วงและขอแก้บ้าง ที่แก็มีการลงนามย่อกำกับทั้งสองคน และลงนามกำกับทุกหน้าที่เขียน

วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๑ เวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ซึ่งขณะนั้น ข้าพเจ้าไปฟังเทศน์มหาชาติอยู่ในโบสถ์วัดชนะสงคราม มีเด็กที่บ้านและนายตำรวจไปเชิญข้าพเจ้าว่า พระพิณิจฯ ให้เชิญไปที่สันติบาล ข้าพเจ้าก็ไป ครั่งนี้ไปรดของโรงพัก สถานที่ตำรวจวัดชนะสงคราม

เมื่อขึ้นไปพบพระพินิจฯ แล้ว (ณ ที่บ้านหลังเดิมกับวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๙๑) ได้มีการสอบสวนและคุยกันถึงเรื่องกรณีสวรรคตโดยยังไม่จบ มีการถามถึงความคิดเห็นในการพิจารณาเมื่อเป็นกรรมการสอบสวน เป็นมาแต่ต้นหรือเมื่อไร ข้าพเจ้าจำไม่ได้จึงขอดูสมุติรายงานของกรรมการ ก็ตอบว่าข้าพเจ้าขอยืนยันความคิดเห็นตามที่มีส่วนลงนามในรายงานนั้น มีตำรวจคนหนึ่งถามว่า สำหรับนายชิต นายบุญย นั้น คณะกรรมการก็เพิ่งเลื่องอยู่มาก แต่ก็ไม่มีหลักฐานจะลงโทษได้ ซึ่งปรากฏในรายงานนั้นแล้ว

ส่วนที่ข้าพเจ้าร่วมเป็นกรรมการนั้น เริ่มเข้ามาเมื่อตอน พ.ต.วิลาศ ลาออกจากตำแหน่งประธานพฤฒสภา เข้าเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในรัฐบาลธำรงนาวาสวัสดิ์ และข้าพเจ้าได้รับเลือกเป็นประธานพฤฒสภาแทน เมื่อเข้ามานั้น จำได้ว่าได้มีการสอบสวนกันเสร็จสิ้นแล้ว และกำลังพิจารณาสำนวนการสอบสวนกันอยู่แล้ว แล้วพระพินิจฯ ก็เริ่มจดโดยเขียนนำว่า

ตามที่ข้าพเจ้าให้การไว้แล้วนั้น หลวงประดิษฐฯ กับพวกได้ไปที่บ้านข้าพเจ้า ซึ่งนายติง อยู่ด้วยนั้น ข้าพเจ้าขอให้การเพิ่มเติมต่อไปว่า ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งให้ เป็นกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคตโดยตำแหน่ง สืบแทน พ.ต.วิลาศ โสธานนท์ ซึ่งลาออกไปเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นเวลาที่ได้มีการสอบสวนกันเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าเห็นพ้องกับความเห็นของคณะกรรมการ ซึ่งได้รายงานไว้แล้ว ว่าควรให้เจ้าหน้าที่สืบสวนต่อไป และในระหว่างพิจารณาคณะกรรมการได้เพิ่งเลื่องถึงนายชิตและนายบุญยอยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐาน

ต่อจากนี้ก็มีการซักถามถึงความเห็นส่วนตัวข้าพเจ้าก่อนเข้าเป็นกรรมการว่า มีความคิดเห็นอย่างไร ตอนนั้นมีนายตำรวจอีกคนหนึ่งเป็นผู้ถาม และพระพินิจฯ เป็นผู้จด

ข้าพเจ้าก็ตอบว่าในขั้นแรกที่รัฐบาลแถลงให้สภาทราบ ข้าพเจ้าก็เชื่อตามนั้น ต่อมาเมื่อมีการแต่งพระศพจะเอาลงโกษฐ์ เมื่อพบบาดแผลกระสุนทะลุทางท้ายพระเศียรอีก ๑ แผลก็นึกตำหนิเจ้าหน้าที่ว่า ขั้นแรกทำไมไม่มีการชันสูตรพระศพกัน ต่อมาเมื่อมีการชันสูตรพระศพกัน แพทย์ต่างมีความเห็นกันไปคนละทางสองทาง ซึ่งตัดสินใจไม่ได้ว่าจะไปเอาข้างไหน ได้ลองใคร่ครวญดูในใจของตนเองไม่กล้าพูดกับใครว่าจะไปอย่างนี้ได้ไหม อย่างโน้นบ้างไหม ก็ไม่มีอะไรจะยืนยัน

นายตำรวจคนหนึ่งถามข้าพเจ้าเฉพาะในคดีฆาตกรรม เจ้าคุณคิดอย่างไร? ข้าพเจ้าตอบว่าได้ลองคิดเหมือนกัน เห็นว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะในพระราชฐาน

นั่นกว่าจะเข้าถึงองค์ในหลวง ย่อมต้องผ่านกองรักษาการณ์และเจ้าหน้าที่หลายชั้นหลายเชิง นี่เป็นความรู้สึกที่ข้าพเจ้าเคยเป็นราชองครักษ์เวรอยู่นาน เมื่ออยู่ในราชการทหารเรือ

แล้วนายตำรวจคนหนึ่งก็ถามขึ้นว่า เตี้ยวนี่ (คือขณะเกิดกรณีสวรรคต) เขาจัดการอย่างไร เจ้าคุณทราบไหม ข้าพเจ้าตอบว่า ไม่ทราบ
หมายเหตุ (ตอนนี้พระพิณิจฯ อธิบายให้ฟังว่า เตี้ยวนี่เขาจ้างกันมาเป็นทั้งนั้น ไม่เลือกว่าตำแหน่งควรหรือไม่ควร ไม่ได้ถวายพระเกียรติยศเหมือนแต่ก่อน ข้าพเจ้าก็ว่า ข้าพเจ้าไม่ทราบ)

ต่อจากนี้ พระพิณิจฯ ก็เริ่มถามว่า ผมขอถามเกี่ยวกับการเมืองอีกสักเล็กน้อย และเริ่มเขียนว่าในสมัยนายปรีดิฯ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้มีโครงการที่จะจัดตั้งสหพันธรัฐขึ้น แล้วอ่านให้ข้าพเจ้าฟัง ข้าพเจ้าค้านว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่ทราบ ขอแก้เป็นว่า “ในรัฐบาลหลังๆ นี้ รู้สึกว่ารัฐบาลสนับสนุนพวกญวนอิสระ ลาวอิสระ และเขมรอิสระอยู่มาก” พระพิณิจฯ ก็ยอมแก้ไขตามนั้น

ต่อจากนี้ก็มีนายตำรวจถามเพิ่มเติมว่า ตอนที่หลวงประดิษฐฯ กลับนั้น ออกมาส่งหรือเปล่า ข้าพเจ้าก็ตอบว่าออกมาส่ง แลถามว่ามารรถหรือเดินมา มารรถก็คัน ข้าพเจ้าก็ตอบว่าคนชั้นนี้เขาก็ต้องมารรถทั้งนั้น ไม่มีใครเดินมาหรือจ่าเป็นต้องจกด้วยหรือแล้วก็มีได้จด

นอกจากนี้ได้ถามว่า เวลาเย็นๆ นายตี้ย์ อยู่เสมอหรือ ข้าพเจ้าตอบว่าส่วนมากอยู่

พระพิณิจฯ ก็บอกว่าพอแล้วให้อ่านทวนให้ฟัง ข้าพเจ้าก็ขอแก้ความตอนต้นที่พูดว่า “ซึ่งนายตี้ย์ ก็อยู่ด้วยนั้น” เป็น “นายตี้ย์ จะอยู่ที่ไหนจำไม่ได้” พระพิณิจฯ ลังเลจะจดไม่แก้ ข้าพเจ้าก็ขอให้แก้ พระพิณิจฯ พุด ถ้ายังงั้นก็ไม่สอดคล้องกับที่นายตี้ย์ ให้การไว้ ข้าพเจ้าก็ไม่ยอม พระพิณิจฯ จึงยอมแก้ และพูดว่าต้องแก้คำให้การของนายตี้ย์ ให้สอดคล้องกัน

เมื่ออ่านเสร็จ ก็ลงลายมือชื่อเป็นพยานอย่างวันที่ ๑๙ มิ.ย. ๒๔๙๑

ต่อจากนี้ ก็ได้มีการคุยกันถึงเรื่องส่วนตัว ถามว่า ทำอะไรบ้าง ก็บอกให้ทราบอย่างที่เคยเล่าให้ฟังวันก่อน และพระพิณิจฯ ก็ว่า ผมจะช่วยเรียนจอมพลให้ช่วยหางานให้ทำ และตนเองก็จะพยายามช่วย ข้าพเจ้าก็ขอบใจ พอดูนาฬิกาเห็นเกือบบ่ายโมง พระพิณิจฯ ก็ชวนข้าพเจ้าไปรับประทานอาหารกลางวันแล้วจะส่ง

กลับบ้าน พระพิณิจฯ ชวนนายตำรวจคนหนึ่งไปด้วย ชื่อไสว ไปกินที่ถนนเยาวราช ชื่ออะไรจำไม่ได้

ตอนนั้นคุยกันแต่เรื่องส่วนตัวทั้งนั้น และบอกว่าผมต้องการขายเครื่องทำถุงเท้า ให้ข้าพเจ้าไปหาคนซื้อจะให้นายหน้า เสร็จแล้วพระพิณิจฯ ให้รถแวนส่งที่ห้างขายยาเยาวราช ลงพร้อมทั้งนายตำรวจไสวด้วย ให้รถมาส่งข้าพเจ้าที่บ้าน

และในตอนหนึ่งกำชับว่า เรื่องนี้ขอให้เก็บไว้เป็นความลับก่อน อย่าเล่าให้ใครฟังได้เป็นดี ข้าพเจ้าก็รับคำ

๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๑

ศรยุทธเสนี

ต่อไปนี้เป็นคำให้การของ นายเสถียร ศรยุทธเสนี บุตรชายข้าพเจ้า

เมื่อไปถึงแล้ว พระพิณิจฯ พู่ว່ว่าที่เรียกมานี้ยากจะถามเรื่องพรรคการเมือง ถามว่าพรรคกสิกรมีใครบ้าง มีสมาชิกกี่คน ตอบว่าไม่รู้ ถามว่า พรรคนั้นตั้งอยู่ที่ไหน? ตอบว่า ทางตลาดประตูน้ำสระปทุม เคยไปบ้างไหม? ตอบว่า เคยขับรถไปส่งคุณป้าสองครั้ง ถามว่า เวลาประชุมไปฟังบ้างหรือเปล่า ตอบว่า ไม่เคย นั่งอยู่แต่ในรถ

ถามว่า มีใครมาที่บ้านบ้างไหม เช่น หลวงประดิษฐ์ นายชิต นายบุญย พระยาอนุรักษ วัชรชัย นายเฉลียว เอารูปคนเหล่านี้ให้ดู ตอบว่า พวกนี้ไม่เคยเห็น และไม่รู้จัก เฉพาะหลวงประดิษฐ์ จำได้ว่ามาครั้งหนึ่งเมื่อแต่งงานน้องสาว ถามว่า หลวงธำรง เคยมาไหม ตอบว่า จำได้ มาครั้งหนึ่งเมื่องานศพคุณยาย

ถามว่า คุณยายตายเมื่อไร? ตอบว่า จำไม่ได้ ถามว่า อยู่นางเลิ้งกี่ปี มาอยู่บ้านนานเท่าไรแล้ว ตอบว่า อยู่กับภรรยาที่นางเลิ้งราว ๒ ปี มาอยู่ที่บ้านพิเศษ ถามว่า ระหว่างอยู่นางเลิ้งนั้น จำได้ไหมว่าพระเจ้าแผ่นดินสวรรคตเมื่อไร ตอบว่า ไม่ได้สนใจจำ (ตอนนั้นเล่าว่า พระพิณิจฯ ดูเอวว่า อะไรไม่ได้สนใจเอาเสียเลย)

ถามว่า ระหว่างอยู่นางเลิ้งนั้นเคยไปมาที่บ้านและนอนค้างบ้างไหม? ตอบว่า นานๆ มาที ถ้าที่บ้านมีงานก็ค้าง โดยปกติไม่ค้าง

ถามว่า ระหว่างที่มาเคยรับแขกบ้างไหม ตอบว่า เคยเหมือนกัน ถามว่า

เห็นพวกที่กล่าวนามมาแล้ว มาบ้างไหม? ตอบว่า ไม่ได้สนใจ ถ้าหากเชิญเขาเข้ามา และบอกคุณป้าแล้วบางทีก็ออกจากบ้านไป

ถามว่า นายตี่ข มาอยู่ที่บ้านตั้งแต่เมื่อไร ก่อนคุณยายตายหรือหลังคุณยายตาย ตอบว่า จำไม่ได้ ถามว่า คุณพ่อเคยใช้นายตี่ข ไปไหนบ้างหรือเปล่า ตอบว่า ไม่ทราบ

ถามว่า เวลาแขกมา นายตี่ข มีหน้าที่เชิญแขกบ้างไหม และเคยเอาน้ำไปเลี้ยงแขกบ้างไหม ตอบว่า เคยเชิญเหมือนกัน ถ้าพบแขกมา

ถามว่า การรับแขกมีการแบ่งชั้นไหม ว่าแขกชั้นไหนควรรับที่ใด ตอบว่า ไม่มี แล้วแต่สะดวก

พระพินิจฯ เป็นผู้ถามและจด แต่เมื่ออ่านให้ฟังนั้นจดไม่หมดเท่าที่ถามมาแล้ว เขาไม่ได้ให้ดู เขาอ่านแล้วให้เซ็นเป็นพยาน

๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๑

ศรยุทธเสณี

ต่อไปนี้เป็นคำให้การของ

น.ส.กมล บุรุษชาติ ซึ่งเป็นหลานที่อยู่บ้านของข้าพเจ้า

น.ส.กมล นี้ถูกเรียกไปสอบสวน ๒ ครั้ง คือวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๑ ตอนบ่าย กับวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๑ ตอนเช้า

หมายเหตุ (เด็กคนนี้เป็นลูกสาวของลูกพี่ลูกน้องของข้าพเจ้า พ่อเขาเอามาไว้ตั้งแต่ยังรุ่นๆ ได้ไปค้างบ้านพระยาประเสริฐสุนทราศัย (ลูกพี่ลูกน้องกับข้าพเจ้า) ตั้งแต่วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๑ ไปช่วยงานทำบุญวันถึงแก่กรรมมารดาเจ้าคุณประเสริฐ (งานวันที่ ๑๘) พอเสร็จงานที่สาวเจ้าคุณประเสริฐ ซึ่งกำลังป่วยอยู่ขอให้อยู่ช่วยพยาบาลต่อไป จึงอนุญาตให้อยู่ เพราะเมื่อเด็กคนนี้ยังเล็กอยู่ อยู่ที่บ้านเจ้าคุณประเสริฐ และพี่สาวเจ้าคุณประเสริฐฯ คนป่วยนี้เลี้ยงดูมาก่อน)

ตอนเช้าวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ มีตำรวจไปที่บ้านเจ้าคุณประเสริฐ ขอรับตัวเด็กคนนี้ไปที่ตำรวจสันติบาล พระยาประเสริฐถามว่ามีเรื่องอะไร? มีหมายมาไหม? ตำรวจว่าไม่มี พระยาประเสริฐฯ ว่า ถ้าไม่มีก็ให้ไปไม่ได้ ทั้งเป็นเด็กสาวจะได้ไปคนเดียวได้อย่างไร ตำรวจก็กลับ ไปขอหมายที่โรงพักวัดราชคฤห์มาแสดง

เวลานั้นเป็นเวลาเที่ยงเศษ เจ้าคุณประเสริฐก็ว่า เมื่อเรามีหมายมากแล้วแต่เจ้าตัวเขาจะไปหรือไม่ไป ที่ถูกควรไปหาหรือข้าพเจ้าก่อน เพราะอยู่กับข้าพเจ้า น.ส.กมลยก็มาหาข้าพเจ้า มีนางวงศ์ บุรุษชาติ ซึ่งเป็นอาร์มาด้วย ตำรวจก็ตามมาด้วย ขณะนั้นข้าพเจ้าไปฟังเทศน์มหาชาติอยู่ที่วัดชนะสงคราม มีคนไปตาม เมื่อมาถึงบ้าน ตำรวจก็แจ้งความประสงค์ให้ทราบ ข้าพเจ้าก็เรียก น.ส.กมลย มาให้ไปกับเขา และสั่งว่า ให้ๆ การตามความจริง แล้วตำรวจก็พาขึ้นรถไฟ ให้นางวงศ์ฯ ไปด้วย

ในวันต่อมาได้เรียก น.ส.กมลย มาถามว่า เขาถามอย่างไร และตอบไปว่าอย่างไร บันทึกไว้ดังต่อไปนี้ :-

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๙๑

ถามว่า เวลาแขกมา ใครเอาน้ำไปให้แขก ตอบว่า บางทีตัวเขาเอง บางทีก็ยายเล็ก (หมายถึงบุตรสาวของข้าพเจ้า) บางทีก็นายกลาง (บุตรชายคนเล็กของข้าพเจ้า) แขกที่เคยมานั้น จำได้บ้างไหม? เช่น หลวงประดิษฐฯ หลวงธำรงฯ นายชิต นายบุญฯ ร.อ.วัชรชัย นายเฉลียว มาบ้างไหม? (ไม่ได้เอารูปให้ดูเหมือนอย่างนายเสถียร ศรุตหเสนี) ตอบว่า จำได้ว่าหลวงประดิษฐฯ เคยมาครั้งหนึ่งเมื่อแต่งงานอะไร (บุตรของข้าพเจ้า) หลายปีมาแล้ว (ก.ค. ๘๗) หลวงธำรงฯ มาเมื่องานศพคุณยาย นอกนั้นไม่รู้จัก

ถามว่า นายตี๋ เคยรับแขกบ้างหรือเปล่า ตอบว่า โดยปกติไม่มีหน้าที่ แต่ถ้านายตี๋ นั่งอยู่หน้าบ้านก็เข้ามาบอกว่ามีแขกมา เพียงเท่านั้นเคยมี

ถามว่า นายตี๋ นอนที่ไหน มาอยู่แต่เมื่อใด ตอบว่า บางครั้งก็นอนใต้ถุนเรือนใหญ่ บางครั้งก็นอนใต้ถุนเรือนคุณยาย (หมายความว่าเมื่อคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว) ส่วนมาอยู่ไหนก่อนคุณยายเสีย

ถามว่า นายตี๋ เคยเมาอาละวาดบ้างไหม ตอบว่า ไม่เคย แต่ทราบว่าเป็นเวลากินเหล้าไปกินที่นอกบ้าน

ถามว่า เมื่อนายตี๋ ออกจากบ้านไปนั้นออกไปโดยการทะเลาะกับเจ้าคุณหรือเปล่า? ตอบว่า ไม่เคยทะเลาะ ออกไปโดยการเลิกค้าไม้หมอนแล้ว

ถามเพียงเท่านี้ อ่านให้ฟังแล้วก็ให้เซ็นชื่อเป็นพยาน

เรื่องพิเศษต่อเนื่องกัน

เมื่อกลับแล้วแหวะบ้านประเดี้ยวหนึ่งก็กลับไปบ้านพระยาประเสริฐ คินนั้นเวลาราว ๔ ทุ่ม น.ส.ปวน บุรุษชาติ มีอาการหนักถึงแก่กรรมในเวลาใกล้เคียงในคินนั่นเอง เข้าใจว่าทั้งนี้คงเป็นห่วงข้าพเจ้า เพราะรักข้าพเจ้ามาก

รุ่งขึ้น เวลา ๐๗.๐๐ น. หลวงพิทักษ์ ซึ่งอยู่ในบ้านเจ้าคุณประเสริฐ ถูกใช้ให้มาส่งข่าวข้าพเจ้า และขอให้ข้าพเจ้าช่วยพิมพ์บัตรปลงศพให้ ๑๐๐ ฉบับ โดยจะปลงเสียให้เสร็จธุระในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๙๑ ที่เดียว ตอนเช้าวันนั้น ข้าพเจ้าไปพึ่งเทศน์มหาชาติในโบสถ์วัดชนะสงคราม พอราว ๑๐.๐๐ น. ก็มีคนไปตามว่า พระพินิจ ให้เชิญไปตามที่บ้านที่กมาแล้ว เมื่อกลับมาบ้านสั่งให้เด็กไปจัดพิมพ์บัตรปลงศพ แล้วก็ออกเดินทาง

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๙๑ เมื่อข้าพเจ้ากลับจากพระพินิจ และไปประชุมบริษัทไทยเดินเรือทะเล แล้วก็ไปบ้านพระยาประเสริฐ เพื่อไปอาบน้ำศพ ซึ่งอาบกันเวลา ๑๗.๐๐ น. เศษ มีคนมาบอกข้าพเจ้าว่าพรุ่งนี้เวลา ๐๘.๐๐ น. ขอให้ น.ส.กมลฯ ไปสันติบาลอีกครั้งหนึ่ง คินนั้นเมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านก็เลยรีบ น.ส.กมลฯ มาด้วย

น.ส.กมลฯ ไปให้การครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๙๑

เวลา ๐๘.๐๐ น. น.ส.กมลฯ ได้ไปกับนายเสถียร ศรยุทธเสนี ไปรถของสถานีตำรวจชนะสงคราม กลับมาเล่าให้ข้าพเจ้าฟัง และบันทึกไว้ดังต่อไปนี้ :-

พระพินิจ เป็นผู้จุด ถามว่า ห้องรับแขกนั้นใช้เป็นห้องรับแขกมานานแล้ว หรือ เคยมีห้องรับแขกที่อื่นไหม? แบ่งชั้นแขกไหม? ตอบว่า ใช้มานานแล้ว ใครๆ ก็รับที่ห้องนี้ทั้งนั้น

ถามว่า คนเดินผ่านห้อง เห็นคนในห้องรับแขกไหม? ตอบว่า ถ้าไม่สังเกตก็ไม่เห็น ถ้าสังเกตก็เห็น เพราะมีบังตา

ถามว่า ทุกครั้งที่แขกมา ยกน้ำไปให้เสมอหรือ ตอบว่า ถ้าเห็นก็ยกไปให้ ถ้าไม่เห็นก็ไม่ยก เพราะบางทีไปอยู่บนเรือน บางทีก็อยู่หลังบ้าน

ถามว่า ห้องคุณยายนั้น เมื่อคุณยายตายแล้วได้มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง หรือเปล่า ตอบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงและปรับพื้นบ้าน เพราะแต่ก่อนรกรุงรัง

ถามเพียงนี้ อ่านให้ฟังแล้วเซ็นชื่อเป็นพยาน แล้วก็กลับ

บันทึก ๒๖ มิถุนายน ๒๔๘๑

ศรยุทธเสณี

ต่อไปเป็นบันทึกคำให้การของคุณหญิง

ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๑ ซึ่งข้าพเจ้าขอให้คุณหญิงไปด้วยนั้น วันนั้นไม่มีการจดปากคำคุณหญิง ตอนที่คุณหญิงไปแล้ว และพบกับข้าพเจ้าแล้วที่ได้ดูเรือนหลังสอบสวนนั้น คุณหญิงเล่าให้ฟังว่า ตำรวจ ๓-๔ คน ผลัดกันมานั่งถามคนหนึ่งก็เอ่ยขึ้นว่า ที่เจ้าคุณให้ไปเชิญมานั้น ท่านทำอะไรไม่ได้ เชิญคุณหญิงมาเพื่อทบทวนความทรงจำ คุณหญิงทำอะไรได้บ้าง เขาก็ถามว่าหลวงประดิษฐ นายเฉลียว นายวัชรชัย เคยมาที่บ้านหรือเปล่า คุณหญิงก็ปฏิเสธว่าไม่เคยมา จำได้แต่หลวงประดิษฐมาเมื่อแต่งงานลูก แต่ตัวเองก็ไม่ได้รับรอง เพราะมีหน้าที่รับแขกผู้หญิงอยู่ข้างล่าง แล้วถามว่า เมื่อแต่งงานมีใครมาบ้าง ก็ตอบว่าไม่ทราบ เป็นแต่ใจหยกกันว่าหลวงประดิษฐ์ มา อีกคนหนึ่งแนะนำว่าเขาจะไปรับองุ่นมาให้เอาไหม เขารู้จักกัน เพื่อจะให้มาแนะนำท่าน คุณหญิงไม่ได้ตอบว่าอะไร เขาก็ออกไปรับกันมา นายองุ่นยังมาไม่ถึง เขาก็เชิญให้ขึ้นไปพบกับข้าพเจ้า สักครูก็ให้กลับลงมาข้างล่าง นั่งอยู่คนเดียวบ้าง ประเดี๋ยวก็มาถามว่าจะตกเดือนอะไรท่านก็ตกเดือนเสีย ก็ตอบว่าฉันก็ไม่มีอะไรจะตกเดือนท่าน ขึ้นๆ ลงๆ อยู่ ๒ เทียวจนรับประทานด้วยกัน และกลับด้วยกัน

วันที่ ๒๔ หรือ ๒๕ มิถุนายน จำไม่ได้ว่าวันไหนแน่ จำได้ว่าเวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น.เศษ ถูกเชิญไปที่สันติบาล และได้ให้การไว้ดังนี้ :-

พบพระพิณจ ที่เชิงบันไดข้างล่าง บอกว่าขอขอมความจำสักระยะน้อยเท่านั้น แล้วก็เชิญให้ขึ้นไปข้างบน ไปนั่งโต๊ะกลางห้อง มีนายตำรวจสูงๆ ใหญ่เป็นคนเขียน และมีหลวงแผ้ว เป็นคนถาม ถามว่าดาตีย์ ที่แรกมาอย่างไร ตอบว่า มีผู้พามา เรื่องตัดไม้หมอน ใครเป็นผู้พามา ตอบว่า นายแมน นายท่าคั่งสำเภาเป็นผู้พามา ถามว่ามาอยู่นานเท่าไร จำไม่ได้ เพราะไปๆ มาๆ ถามว่า นายตีย์ นอนที่ไหน บอกว่า นอนไม่เป็นที่ บางทีไปนอนทางหน้าห้องไว้ศพคุณแม่ ถามว่า เคยมีปากเสียง

กับนายดีช บ้างหรือเปล่า ตอบว่า ไม่เคย ถามว่า เจ้าคุณท่านก็รับว่าหลวงประดิษฐ
มาแล้ว คุณหญิงก็นึกไม่ออกหรือ ตอบว่า หลวงประดิษฐ์ ไม่ได้มา ถามว่า ทำไม
แขกมาไม่ทราบว่ามีใครมาบ้างหรือ ตอบว่า โดยปรกติไม่สนใจ ถามว่า ทำไม ไม่เคย
รับแขกบ้างหรือ ตอบว่า เคยรับแต่ผู้ที่คุ้นเคยและที่เขาต้องการพบ ถามว่า เจ้าคุณ
ขึ้นไปถามเอาบุตรไม่บอกหรือว่ามีใครมา ตอบว่า ไม่ได้ถาม เท่านั้นอ่านให้ฟังแล้วก็
ลงนามเป็นพยาน

ศรยุทธเสณี

ความคิดเมื่อกลับจากกองสันติบาล

เสร็จการไต่สวนคืนวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๑ เวลาสี่ทุ่มเศษ เดินทาง
กลับพร้อมกับคุณหญิง ขณะนั่งมาในรถได้ครุ่นคิดถึงเรื่องที่ทำให้การไปแล้ว ว่าข้อที่
การไปไม่ตรงกับความจริง และที่ไต่ต้อนยืนยันยืนยันว่ามีการประชุมที่บ้าน ซึ่งไม่เป็น
ความจริงนั้น จะหาวิธีแก้และหักล้างอย่างไร

ข้อแรกที่คิดก็คือ คิดจะกลับคำให้การปฏิเสธ ในข้อที่ว่ารับหลวงประดิษฐ์
กับพวกมาที่บ้าน ซึ่งความจริงนึกไม่ออกว่าได้มา คุณหญิงก็นึกไม่ออก ทั้ง ๒ คน
นึกได้แต่ครั้งเดียวมาเมื่อแต่งงานอะไร ลูกสาว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ เท่านั้น ส่วน
หลวงธำรงฯ ก็เคยมาเมื่อศพ ๗ วันคุณแม่คุณหญิง

ได้นึกถึงว่า การกลับคำอาจถูกฟ้องว่าให้การเท็จต่อเจ้าพนักงานเหมือนกัน
แต่ตนเองเข้าใจว่า เราไม่ได้แจ้งความเท็จ เขามาเรียกเราไปให้การ และต้องการให้
เรารับว่าหลวงประดิษฐ์ ได้มาประชุมที่บ้านตามที่ไต่ต้อนยืนยัน โดยเรียกไต่ต้อนยืนยัน
รวมทั้ง น.ส.ทองใบ ด้วย นอกจากนี้ยังมีการทั้งปละบทั้งขู่ ขู่ว่าถ้าไม่รับจะต้องเป็น
จำเลยเสียชื่อเสียงไปตลอดชีวิต ไม่มีเวลาจะกลับดีได้อีก และจะต้องถูกกักตัวตั้งแต่
บัดนี้เป็นต้นไป เมื่อถูกกักตัวแล้วครอบครัวจะแย่ ถ้ารับจะปลื้มตัวเอาไว้เป็นพยาน
แล้วจะช่วยรักษาความปลอดภัยให้ ทั้งจะขอร้องจอมพลให้ช่วยหางานให้ทำด้วย
คำปลอบคำขู่เหล่านี้คุณหญิงและองุ่นก็รู้เห็นและได้ยิน ซึ่งเป็นกรณีผิดกับกรณี
แจ้งความเท็จของนายยรรยง บุรุษสำคัญของหลวงกาจ

ข้อที่สองก็คือ คิดว่าจะต้องหาหลักฐานหักล้างคำกล่าวหาของไต่ต้อนให้ได้
เพราะเป็นเรื่องปั้นขึ้นแท้ๆ ในคืนนี้มองเห็นเงาร่างๆ ที่จะหักล้างได้คือ เรื่องสถานที่

เพราะเท่าที่พระพิณิจ และตำรวจบางคนสอบถาม และเมื่อพระพิณิจ เขียนคำให้การ นั้น เรื่องห้องนอนซึ่งนายตีเคยนอนนั้นเป็นที่ เกิดขึ้นภายหลังคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว ส่วนเวลาที่นายตีข มาอยู่ด้วยที่บ้านนั้นยังนึกไม่ออก ที่ให้การไปว่าประมาณ ๔-๕ เดือนก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรมนั้น เป็นแต่ประมาณๆ เอา ซึ่งเวลานั้นกำลังเพลียและมีนางอยู่ คิดในใจว่าถ้าได้หลักฐานหักล้างพยานปากเอกนี้ได้ จะมอบหลักฐานแก่ทนายฝ่ายจำเลยให้หมด แล้วขอให้ติดต่อกับจำเลย ขอความเห็นใจในการที่ข้าพเจ้า จำต้องให้การเอาตัวรอดตลอดมา เพราะเหตุดังกล่าวแล้วข้างต้นๆ นอกจากนี้ถ้า ข้าพเจ้าต้องขัง ย่อมหาคนที่ จะหาหลักฐานหักล้างพยานปากนี้ (คือนายตี) ได้ยาก เพราะการทำงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าทำคนเดียว มีคนในบ้านรู้เห็นละเอียดน้อยที่สุด แม้แต่คุณหญิง ส่วนเด็กโตก็มีเหยาเรือนออกไป เด็กโตที่เหลือนั้น เช่น นายกระสินธุ์ และนายเสถียรฯ ก็ไม่เอาถ่าน เอาแต่เที่ยว กลับบ้านดึกๆ ซึ่งส่วนมากเป็นเวลาที่ ข้าพเจ้าเข้านอนแล้ว เขาชื่นต่างคนก็ไปทำงาน ไม่มีเวลาคุยกัน

ภายในระยะ ๒ วัน คือ ๒๐ และ ๒๑ ข้าพเจ้าไม่ได้ทำอะไร หาเวลาไป สงบอารมณ์อยู่ในโบสถ์วัดชนะสงคราม เพราะเป็นประธานกรรมการจัดให้มีการเทศน์ มหาชาติเก็บเงินบำรุงวัด พอเย็นข้ากัไปงานศพ น.ส.ปวน พี่สาวพระยาประเสริฐสุนทราศรัย บ้านข้างวัดนวลนรดิศ ในคลองบางกอกใหญ่ กลับบ้านเกือบสี่ทุ่มทุกคืน

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับนายตี

พอสงบใจลงบ้าง ก็พยายามทบทวนเรื่องที่ข้าพเจ้าติดต่อกับนายตีฯ สอบจากเด็กๆ ในบ้าน สอบจากคนที่เคยไปมาหาสู่ข้าพเจ้า และสอบจากคนที่เคยมาอยู่ในบ้านข้าพเจ้าใกล้ๆ กับการค้าไม้หมอนของข้าพเจ้า แต่ได้กลับออกไปอยู่ที่อื่น และตรวจค้นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับไม้หมอน คงได้ความดังต่อไปนี้ :-

๑. ราวเดือนหก (ประมาณเดือนพฤษภาคม) นายแมน จันทวานิช ได้พานายตีฯ มาพบกับข้าพเจ้าที่บ้าน และพานายตีฯ ไปดักฟังเรื่องราวอยู่ในคลองบางหลวง แถวสะพานข้ามคลองบางหลวง ที่ทางแยกที่จะเลี้ยวไปตลาดพลู ค้างที่บ้านนารายา นายแมน จันทวานิช สอบถามน้องภรรยา นายแมนฯ ว่าตัวนายตีฯ ได้พักอยู่ที่บ้านเขาราว ๓-๔ เดือนแล้วจึงไปที่อื่น ระหว่างนี้ไปๆ มาๆ อยู่บ้าง

๒. นายสงวน ตรีอรุณ ผู้จัดการร้านไทยอุตสาหกรรม สาขาบางลำพู

แจ้งว่านายตี๋ ได้ไปขอกินอยู่หลับนอนที่นั่นราว ๓ เดือนแล้วจึงมาอยู่กับข้าพเจ้า โดยนายตี๋ โกหกอ้างว่าข้าพเจ้าให้ไปอยู่ชั่วคราว นายสงวนเกรงใจข้าพเจ้าก็รับไว้ และเพิ่งมาบอกว่าข้าพเจ้าให้ไปอยู่ ทำไม่จำไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงทราบได้ว่าโกหก

เมื่อนายสงวนฯ บอกเช่นนี้ ข้าพเจ้านึกออกเพราะนายตี๋ เอาหวัดไธไปติด เด็ก ๆ ลูกสาวนายสงวนแทบทุกคนและเวลาต้องการตัวข้าพเจ้าจึงให้คนไปตาม

๓. ระหว่างที่นายตี๋ ยังมีได้มาอยู่บ้านข้าพเจ้านั้น การไปมาหาสู่ข้าพเจ้า ส่วนมากมาแต่เช้าก่อน ๐๘.๐๐ น. ซึ่งเป็นเวลาข้าพเจ้ารับประทานอาหารเช้าเสร็จ พบกันราวครึ่งชั่วโมง ข้าพเจ้าก็ออกไปทำงาน เพราะเวลานั้นข้าพเจ้ายังเป็นกรรมการจัดการบริษัทเรือไทยอยู่ แต่ถ้าวันใดมีเรื่องจะต้องหารื้อเพิ่มเติมอีก จึงมาตอนเย็นๆ ราว ๑๗.๐๐ น. และโดยมากกลับก่อนย่ำค่ำเสมอ เพราะส่วนมากข้าพเจ้ารับประทานอาหารเย็นระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ น. - ๑๘.๒๐ น. เสมอ

๔. ข้าพเจ้าค้นพบจดหมายของนายแมนฯ มีถึงข้าพเจ้าในเดือนกรกฎาคม ๒๔๘๘ รวม ๔ ฉบับ จดหมายฉบับหนึ่งปรากฏชัดว่า ในขณะที่นั้นนายตี๋ อยู่ทางปากน้ำโพ

๕. นายแพ จันทนิยม ซึ่งเป็นนายตรวจเรือบริษัทเรือไทย ซึ่งระหว่างเป็นนายตรวจมาพักอยู่กับข้าพเจ้า จำได้ว่าเขามาอยู่กับข้าพเจ้าราวกลางเดือนกรกฎาคม ๒๔๘๘ เดือนนั้นได้รับเงินเดือนเพียงครึ่งเดือน ผู้นี้ยืนยันว่า เมื่อเขามาอยู่นายตี๋ มิได้มาอยู่บ้านข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงขอให้เด็กได้สอบคำสั่งบรรจุนายแพเป็นนายตรวจที่บริษัทเรือไทย ก็ปรากฏว่าข้าพเจ้าสั่งบรรจุวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๔๘๘ ตรงกับความจำของนายแพเป้งทีเดียว

นายแพจำได้ต่อไปว่านายตี๋ ได้มาอยู่กับข้าพเจ้าตอนทำบุญ ๗ วันคุณแม่แล้ว เพราะตอนนี้ได้นอนกับนายตี๋ ที่ห้องโถงหน้าห้องไว้ศพบคุณแม่ แต่ก่อนนายแพนอนในห้องรับแขกปัจจุบัน โดยเอาเตียงมาตั้งนอน และยังได้ลูกไปช่วยพยาบาลคุณแม่กลางคืน ตอนคุณแม่เจ็บหนักด้วย

๖. มีอีกคนหนึ่งเป็นพยาบาลชายผู้ช่วย ซึ่งเคยอยู่กับข้าพเจ้า เวลานั้นเป็นพลทหารประจำกองร้อยที่ ๒ กองพันทหารบกพาหนะ บางชื่อ ผู้นี้ชื่อ ผิน มีครูเป็นคนอยู่ไม่ประจำ ถูกส่งไปช่วยปราบโรคตามหัวเมืองเสมอ ครั้งหนึ่งถูกส่งไปทางจ.ว.นราธิวาส กลับมาถึงบ้านวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๔๘๘ แจ้งว่าจำได้ว่าเวลานั้นนายตี๋ ยังมีได้มาอยู่กับข้าพเจ้า

คนนี้ได้ย้ายไปประจำอยุธยา เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๙ ภายหลังเมื่อคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว (คุณแม่ถึงแก่กรรมวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๙) ทำบุญ ๕๐ วัน ก็มาช่วย ยืนยันว่า นายตี๋ มาอยู่ตอนคุณแม่ถึงแก่กรรมแล้ว และได้เห็นนอนกับนายแพ จันทรมียม หน้าห้องโถงหน้าห้องศพคุณแม่

เหล่านี้เป็นการหักล้างเวลาที่มาอยู่บ้านข้าพเจ้า ซึ่งขัดกับคำให้การของข้าพเจ้า ของ น.ส.กมล (หรือเจือ) บุรุษชาติ ซึ่งให้การไว้ว่า มาอยู่ก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรม

๗. ข้อที่จะหักล้างพยานปากนี้ได้อีกก็คือ ลักษณะบ้านของข้าพเจ้า ตอนระหว่างรั้วสังกะสีตรอกโรงกระสาปนกับเรือนใหญ่หรือห้องรับแขก เมื่อก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรม ไม่เหมือนกับลักษณะในปัจจุบัน ข้าพเจ้าแน่ใจเหลือเกินว่า นายตี๋และตำรวจหลวงผิดว่าลักษณะบ้านตอนนั้นคล้ายคลึงกับปัจจุบัน คงแปลกอยู่แต่เพียงมีห้องโถงหน้าห้องศพคุณแม่ซึ่งรื้อออกแล้ว

ที่แน่ใจเช่นนี้ เพราะเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๙๑ เวลา ๑๕.๐๐ น. ข้าพเจ้ากลับจากไปประชุมกรรมการพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยที่มหาวิทยาลัย เดินแวะที่ร้านไทยอุตสาหกรรม จะคุยกับนายสงวน ตรีอรุณ พอหย่อนกันลงนั่ง ก็มีนายตำรวจพาบุตรคนเล็กข้าพเจ้าไปตามข้าพเจ้าและรับข้าพเจ้ามาบ้าน ก็พบสารวัตรและรองผู้กำกับการตำรวจโรงพักขณะสงครามกับเจ้าพนักงานพลเรือน ๒ คนอยู่ในบ้าน ขออนุญาตฉายรูปบ้านคุณแม่ และฉายโต๊ะเก้าอี้ในห้องรับแขก กับขอทำแผนที่สังเขปไปด้วย

รุ่งขึ้นข้าพเจ้าจึงให้เด็กทำแผนที่บ้านไว้เช่นกัน โดยทำ ๒ แผ่น อธิบายให้เห็นว่า เมื่อก่อนคุณแม่ถึงแก่กรรมลักษณะบ้าน เช่น รั้วกันอย่างไร อะไรตั้งที่ไหน มีประตูเข้าออกอย่างไร

ก่อนทำบุญ ๗ วันเริ่มรื้ออะไร ระหว่างศพคุณแม่อยู่บ้าน ลักษณะบ้านเป็นอย่างไร เมื่อปลงศพแล้วมีลักษณะอย่างไร

ลักษณะบ้านเช่นนี้ มีพยานยืนยันได้หลายคน เฉพาะคนภายนอกซึ่งไม่เกี่ยวเป็นญาติเลยก็มีพระสงฆ์วัดชนะสงคราม ซึ่งเคยมาเยี่ยมคุณแม่เมื่อคุณแม่เจ็บหนักเสมอ คือคุณเหลียงกับคุณตุ้ยๆ เป็นต้น

๘. ห้องรับแขก ความจริงเคยจัดสับเปลี่ยนกัน คือห้องปัจจุบันกับห้องหน้ามุข บนเรือนที่เฉลียงบันไดหน้ามุข

ห้องปัจจุบันดัดแปลงจัดไว้เป็นห้องรับแขก แต่โดยที่คุณแม่ท่านปลูกโน่น
เพิ่มนี้ขึ้นเสมอ จึงบังแสงสว่างเสียหมด ยิ่งกว่านั้นทางด้านหน้าต่างตรงนอกชาน
หน้าเรือนคุณแม่ ปัจจุบันยังเอาตุ่มน้ำล้างเท้า ตุ่มน้ำรับประทาน ม้วางขาม สำหรับ
ตักกับข้าว กับแก้อี้อสำหรับให้พระสงฆ์นั่งเวลาเยี่ยม ต้องปิดหน้าต่างเสียเกือบหมด
หน้าต่าง ๔ บานเปิดไม่ได้เลย หน้าต่าง ๒ บานแรกจึงเปิดได้บานเดียว จึงมืดและ
ร้อน ส่วนมากก็ปิดไว้ เปิดรับแขกที่เฉลียงหน้ามุข ต่อเมื่อมีหน้าที่ทางสภาโตขึ้น จึง
จัดห้องหน้ามุขเป็นที่รับแขก ห้องปัจจุบันอาศัยเก็บของบางอย่าง และให้คนที่มา
อาศัยอยู่หลับนอนเป็นบางครั้งบางคราว

เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งที่ ดร.เดื่อนข แข่งขันกับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ใช้
ห้องหน้ามุขเป็นห้องรับแขก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอนออกหา
เสียง ยังได้ขึ้นพักที่ห้องรับแขกหน้ามุขนี้

ห้องรับแขกปัจจุบัน เริ่มจัดเป็นห้องรับแขกตอนใกล้คุณแม่เจ็บหนัก เพราะ
คิดว่าพอถึงแก่กรรมจะรื้อห้องที่รุ่งรังทันที เมื่อรื้อแล้วก็จะสว่างใช้เป็นห้องรับแขกได้ดี
แต่ไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าได้ให้การว่ามีห้องเดียว และรับว่านายปรีดิ
มาในท้องนี้ คุณหญิงก็ให้การว่ามีห้องเดียว น.ส.กมลย ก็ให้การเช่นเดียวกัน

ในการที่พยานฝ่ายเราจะได้ให้การ เห็นจะต้องให้คล้ายตาม เพื่อมิให้ขัดกัน
จนเกินไป

หลักฐานหักล้างพยาน

หลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องแก่นายติช ข้าพเจ้าได้มอบและชี้แจงให้ผู้ที่จะช่วยเหลือ
ข้าพเจ้าทราบไว้หมดแล้ว

พยานและเด็กในบ้าน

๑. พยานที่ตำรวจเรียกไปให้ถ้อยคำ นอกจากข้าพเจ้าก็คือ คุณหญิง
น.ส.กมล บุรุษชาติ นายเสถียร ทรยุทธเสนี

๒. ที่ตำรวจเรียกไปสอบถามแต่ไม่ได้จดมี ๑ คน (เท่าที่ทราบ) คือ น.ส.ชิต
ซึ่งเป็นน้า น.ส.ทองใบ ซึ่งเคยมาอยู่เป็นคนใช้ที่บ้านพร้อมๆ กับ น.ส.ทองใบ เวลา
นี้ไปเป็นลูกจ้างอยู่ที่โรงแรมนานกิง ตำรวจมารับไปสอบถามโดยเอารูปพวกเหล่านี้
ให้ดูว่า รู้จักใครบ้างไหม? แต่คนนี้ปฏิเสธไม่รู้จัก ตำรวจให้ น.ส.ทองใบ เกลี่ยกล่อม

ให้ช่วยปรักปรำ เด็กคนนี้ไม่ยอม แม้ น.ส.ทองใบ จะบอกว่า ตัวเขาเองได้รับเบี้ยเลี้ยง วันละ ๑๐ บาท และเมื่อเรื่องเสร็จเขาจะให้เงินอีกหลายพันบาท น.ส.ชิต กลับตำ น.ส.ทองใบ ว่าเป็นคนนอกคตัญญู ไม่รู้คุณค่า ขี้ไม่เอากับเอ็ง

น.ส.ชิต นำเรื่องนี้มาบอกข้าพเจ้า แต่วันที่มาบังเอิญมาพบนายตำรวจกำลัง มาถ่ายรูปบ้านข้าพเจ้า เลยกลับ ต่อมาได้นำความไปเล่าแก่คนใช้ในบ้านลูกสาวคนโต ข้าพเจ้า

๓. นายสะอาด ประวาหะนาวิน คนรถข้าพเจ้าที่ไปกับข้าพเจ้าเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๙๑ ก็ถูกสอบถาม แต่คนนี้ปฏิเสธไม่รู้ จำไม่ได้ เลยไม่จด

นายชั้น ประวาหะนาวิน น้องนายสะอาด ประวาหะนาวิน ซึ่งข้าพเจ้ารับ ไปด้วย ให้ช่วยแก้รถ ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๙๑ ก็ถูกถาม และปฏิเสธจำไม่ได้ และไม่สนใจก็ไม่ได้จด

๔. น.ส.กมล บุรุษชาติ มีหน้าที่โดยปกติ ซักผ้า รีดผ้า กวาดบ้าน และ หาน้ำรับแขกในบางคราว

๕. น.ส.ทองใบ มีหน้าที่ช่วยทำครัว ภรรยานายสะอาดเป็นแม่ครัว และ ทำความสะอาดบ้านชั้นล่าง

๖. น.ส.ชิตย ตอนต้นเป็นคนช่วยทำครัว ซักผ้าและทำความสะอาดบ้าน ชั้นล่าง ตอนหลังเมื่ออุไรบุตรข้าพเจ้ามีเรือนแล้ว ยกให้ น.ส.ชิตย เป็นคนใช้จนลา ออกไป

๗. มีนางสุรินอีก ๑ คน ที่เคยอยู่ด้วยกันมา กับ น.ส.ทองใบ และ น.ส.ชิตย ไปอยู่เป็นลูกจ้างทางวัดสวนพลู บ้านที่ น.ส.ทองใบ ไปอยู่ด้วย ข้าพเจ้ายังไม่ได้ไป พบ และไม่ทราบว่าจะทางตำรวจเรียกไปหรือไม่

๘. นายชั้น ประวาหะนาวิน เป็นเด็กรับใช้ทั่วไป อยู่ที่บ้านแต่ภายหลังเมื่อ ผ่างานให้ทำก็ไม่ค่อยได้รับใช้ ตำรวจถามมันปฏิเสธจำไม่ได้ เลยไม่รู้เรื่องอะไรเลย

๙. ยังมีอีก ๒ คน อุไร บุตรีข้าพเจ้ากับนายประจักษ์ สิทธิชัย บุตรเขย เวลานี้ไปอยู่บ้านนอกยังมีได้เรียกมาสอบถามเลย

๑๐. อีกคนหนึ่งคือนายกระสินธุ์ ศรยุทธเสนี บุตรชายคนโตข้าพเจ้า เวลานี้อยู่ในบ้าน ไม่ได้สอบถาม เพราะส่วนมากแก่กลับบ้านค้าฯ เสมอ

นอกจากนี้ก็มีบุตรสาวสองคน คือ น.ส.ประจวบจิต ศรยุทธเสนี เวลานี้ เป็นนักเรียนห้อง ๘ จุฬาลงกรณ์ น.ส.ประไพพิศ ศรยุทธเสนี เวลานี้เป็นนักเรียน

ม.๖ ราชินีล่าง เด็กชายพิชิต ศรยุทธเสนี นักเรียน ม.๗ จุฬาลงกรณ์กับเด็กชายธำรง ศรยุทธเสนี อยู่กินนอน ร.ร.วชิราวุธวิทยาลัย

นางบุญรอด ประวาทะนาวัน ภรรยานายสะอาด ประวาทะนาวัน เหล่านี้ ยังไม่ได้ถามเลย เพราะกลัวเรื่องจะแพร่มากเกินไป

เกี่ยวแก้ตำรวจสันติบาลและพวกสอบสวน

ในวันที่สอบสวนนั้น พระพิณิจ กำชับว่า เรื่องนี้อ่าแพร่พรายให้ใครทราบ และไม่ควรไปไหนมาไหนมากนัก ข้าพเจ้าก็บอกว่าการห้ามไปไหนมาไหนนั้น ยาก เพราะต้องออกไปหากิน

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๙๑ มาขอฉายรูปบ้านตามที่บ้านทีกมาข้างต้นแล้ว

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๙๑ พระพิณิจ มาหาที่บ้านตอนเช้า แต่ไม่พบแต่คุณหญิง พระพิณิจ บอกคุณหญิงว่า เรียนข้าพเจ้าว่าอย่าตกใจ ได้ตกลงกับจอมพลแล้วคงเป็นพยานตามที่รับปากไว้ และได้ตัดพยานออก ๒ ปาก คุณหญิงถามว่า ตัดนายดีข หรือเปล่า พระพิณิจ ว่าไม่ใช่ แล้วบอกว่าวันหลังจะมาใหม่ แล้วก็ลากลับ

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๙๑ เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. พระพิณิจ มาหาข้าพเจ้า พบกันก็แจ้งให้ฟังอย่างที่คุณหญิง และแจ้งว่าได้เรียนจอมพลให้ช่วยหางานให้ทำแล้ว ข้าพเจ้าก็ขอบใจ

ข้าพเจ้าจึงต่อว่าๆ ให้ผมปิดเรื่อง ทำไมหนังสือพิมพ์เอาเรื่องไปลงอย่างครึกโครมเช่นนั้น พระพิณิจ ออกตัวว่าเรื่องนี้เห็นจะเป็นพวกรัฐประหาร เพราะเมื่อเขาไปหาจอมพลนั้น ได้เล่าเรื่องให้ฟัง ซึ่งมีพวกรัฐประหารอยู่ด้วย

ข้าพเจ้าว่า สำนวนเช่นนี้เขาปิดเป็นความลับกันมิใช่หรือ การที่ปล่อยให้รั่วออกไปผิดๆ ถูกๆ เช่นนี้จะว่าอย่างไร พระพิณิจ นิ่ง

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าต่อว่าเรื่องเอาตำรวจมาคอยดูอยู่หน้าบ้าน ใครไปก็ถามใครมาก็ถาม รู้สึกรำคาญเต็มที ทำให้คนซุบซิบกันมากขึ้น พระพิณิจ บอกว่าที่เอามาไว้เพราะรักษาความปลอดภัยให้เท่านั้น ข้าพเจ้าก็ว่าใครจะมาทำร้ายข้าพเจ้าๆ ยังมองไม่เห็น พระพิณิจ แก้วว่า ที่เอามาก็เพราะเกรงจะเป็นอันตราย

พอคืนวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๔๙๑ ก็มีข่าวทางวิทยุกระจายเสียง ประกาศว่า การที่มีตำรวจไปรักษาตามบ้านพยานสำคัญๆ นั้น ก็โดยประธานกรรมการไต่สวน

กรณีสวรรคตขอร้องให้จัด เพื่อรักษาความปลอดภัยให้

พอวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๙๑ หลวงแผ้ว มาหาซึ่งเวลานั้นนายสง่า วรณดิษฐ์ มาเยี่ยมและมาคุยอยู่ก่อน พอหลวงแผ้ว มา นายสง่าก็ลากลับ หลวงแผ้ว มาเยี่ยมถามถึงสุขทุกข์ก็เลยตอบว่า การที่หนังสือพิมพ์ลงข่าวนั้น ทำให้จิตใจไม่สงบ ต้องพยายามเก็บตัว และที่เอาตำรวจมาคอยเฝ้าบ้านก็เช่นเดียวกัน ได้ขอร้องให้งดเสียไม่ได้หรือ หลวงแผ้ว ตอบว่า ทางเราจัดมารักษาความปลอดภัยให้ควรจะยินดี บอกว่าถ้ามาชุมนุมอยู่ก็ไม่ใช่ไร แต่นี่มากันอย่างเปิดเผย ชั้นเด็กในบ้านก็รู้ว่ามีคนมาคอยเฝ้ามอง จึงเลยพูดว่าความจริงนั้นข้าพเจ้าเชื่อว่าคงไม่มีใครมาทำร้ายข้าพเจ้าแน่ เพราะแก่แล้ว ถูกทำร้ายตายเสียก็ดี หลวงแผ้ว ก็หัวเราะ ต่อจากนั้นก็คุยกันถึงเรื่องอื่นๆ ต่อไปสักครู่ก็ลากลับ

การมาของหลวงแผ้ว ข้าพเจ้าเข้าใจว่า คงจะมาดูสถานที่ เพราะคนๆ นี้ไม่เคยเข้ามาในบ้านข้าพเจ้าเลย

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๔๙๑ เวลาบ่ายประมาณ ๑๕.๐๐ น. พระพิณิจ หลวงแผ้ว และใครอีก ๒ คนไม่รู้จัก มาหา พระพิณิจ เข้าห้องรับแขกคนเดียว ปลอ่ยสามคนไว้ข้างนอก นั่งอยู่ที่ม้าใต้เรือนต้นไม้ ๑ คน อีก ๒ คนมีหลวงแผ้ว ด้วย เดินมาทางชานหน้าห้องนายเสถียร (ห้องเดิมเรือนคุณแม่) พระพิณิจ กระซิบว่า ขออนุญาตให้อัยการเขามาดูสถานที่หน่อย แล้วกระซิบถามข้าพเจ้าว่าต้องการจะทำงานองค์การใด จอมพลให้มาถาม องค์การทหารผ่านศึกเอาไหม ตอบว่าองค์การทหารผ่านศึกทราบว่ามีคนครบแล้ว คุณพระฯ ช่วยโน้ตมาวันหลังว่ามืองค์การใดจะทำได้บ้าง พระพิณิจ ก็ว่าวันหลังจะมาส่งข่าว คุยกันพอสมควรก็ลากลับ

ในเวลาคุย เยี่ยมถามขึ้นมา วันฉายรูปไม่ติดเก้าอัยยาวตัวนี้ (ตัวริมหน้าต่าง) ถามว่าเก้าอัยวันนี้อยู่มานานแล้วหรือ ตอบว่า บางทีก็ตั้งตรงนี้ และบางทีก็ตั้งทางอีกด้านหนึ่ง และถามว่าห้องรับแขกมีห้องเดียวหรือ ตอบว่า เคยมีห้องเดียว

หนังสือพิมพ์

ตอนเช้าวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๙๑ ก็มีเด็กมาบอกว่ามีแขกมาหา ข้าพเจ้าก็ลงไปรับ จึงทราบว่าเป็นพวกหนังสือพิมพ์ บอกว่าหลวงมหาสิทธิฯ ใช้ให้มาถามว่าได้ทราบว่าการสมการสอบสวนเชิญตัวไปสอบสวนจริงหรือ ตอบว่าจริง แล้วข้าพเจ้าก็พูดตบตบว่า ไปเรียนคุณหลวงฯ ด้วยว่าอย่าเอาไปลงเลย เพราะเป็นเรื่องที่ไม่มี

มงคลแก่ตัวเลย แล้วผู้นี้ก็ลากลับ

รุ่งขึ้นก็มีมาขอสัมภาษณ์อีก ข้าพเจ้าขอตัวไม่รับ คนนี้บอกกับเด็ก ๆ ว่า ถ้าไม่ให้พบ ถ้าลงตลาดเคลื่อนไปจะบอกว่าเขาไม่ได้มา ตอบกับเด็กไปว่าตามใจ ต่อมาก็มาอีกหลายฉบับ ข้าพเจ้าไม่รับเลยสักฉบับเดียว ที่เกี่ยวแก่หนังสือพิมพ์ก็มีเพียงเท่านี้

๑ สิงหาคม ๒๔๙๑

ศรยุทธเสนี

คำขอร้อง ขอความเห็นใจครั้งสุดท้าย

ข้าพเจ้ารวบรวมบันทึกนี้ขึ้น ก็เพื่อแสดงความจริงและความบริสุทธิ์ใจ มอบให้แก่ผู้ที่ข้าพเจ้ามอบโชคชะตาของข้าพเจ้าให้ไว้แก่เขา ให้เขาช่วยชี้แจงความจำเป็นที่ต้องเอาตัวรอดเพราะเหตุใด ให้ผู้ที่สมควรจะเปิดเผยเรื่องของข้าพเจ้าให้เขาทราบ ที่ข้าพเจ้าไม่อาจจะแก้ความคลาดเคลื่อนในหนังสือพิมพ์ได้ขณะนี้ ก็เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องขึ้นสู่ศาลไม่ใช่เรื่องธรรมดา เรื่องธรรมดาหนังสือพิมพ์ลงตลาดเคลื่อนเราย่อมแก้ได้ แต่เรื่องนี้หากลงแก้ อาจทำให้ความคิดที่จะหักล้างพยานสำคัญที่ปรักปรำข้าพเจ้าเสียไป จึงยอมทนนิ่งให้คนเข้าใจเอาเองไปก่อน เมื่อถึงเวลาจึงจะค่อยแก้เป็นตอน ๆ ไป ทั้งนี้หวังว่า การที่ข้าพเจ้าไม่ยอมชี้แจงต่อผู้ที่แม้แต่คุ้นเคยกันมาก และผู้ที่ได้อ่านพบบันทึกนี้คงมีความกรุณาและเห็นใจข้าพเจ้า หากคิดจะแก้แทนข้าพเจ้า ก็ขอได้โปรดระงับไว้ก่อน รอเมื่อถึงโอกาส ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าจะแก้เอง และขอได้โปรดถือว่า บันทึกนี้เป็นความลับซึ่งข้าพเจ้าไม่ต้องการเปิดเผย

กป. ศรยุทธเสนี

๒ สิงหาคม ๙๑

๓

จดหมายนายบุศย์ ปัทมศริน

16 กุมภาพันธ์ 2498

บุศม

จดหมายฉบับนี้เป็นจดหมายครั้งสุดท้ายในชีวิตของฉัน ซึ่งเราจะต้องจากกัน
ไ โดยฉันไม่ใคร่จะหาวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด แต่ก็ต้องตายตายโดยที่ไม่ได้
มีความผิด หรือสมยอมใดเสียเลยเสียใจ เพราะฉันของสมไม่ได้ตายโดยมีความผิด
ตายโดยความบริสุทธิ์หมด ทุกสิ่งทุกอย่างสมบูรณ์ความบริสุทธิ์เพียงไร แต่เป็น
กรรมกรรมที่ฉันต้องตายไ โดยไม่มีความผิด จากนี้ไปมีอะไรจะทุกข์
นอ ถูกรอด ร้องไห้ของรักมาตัวใหญ่ ขยายใจอยู่คนเดียว เพราะสมจะต้อง
อยู่รักษา ตัวจะไม่อีกนาน จนกว่าจะถึงสุดท้ายของสม อนึ่งในระหว่างที่อยู่ด้วย
กันมา ข้าวิอะไรที่ผิดหลังไปบ้าง ก็ขอโทษเสียด้วย ฉันได้เห็นใจในพิณกรรม
ไว้แต่แล้ว ขอให้ใจได้เป็นพระโยชน

จากฉันเป็นครั้งสุดท้าย และจะไม่ได้พบกันอีก

บุศย์ ปัทมศริน

ป.ด.

ไม่ว่าใครจะบอกให้ฉันทำอะไรก็ตาม ฉันจะไม่ทำ
ถ้ามันจะทำให้ฉันเสียใจหรือทำให้คนอื่นเสียใจ.

สุพจน์

ตรวจ

หม่อมราชวงศ์

17 ก.พ. ๑๘

(สำเนา)

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘

บุญสม

จดหมายฉบับนี้เป็นจดหมายครั้งสุดท้ายในชีวิตของฉัน ซึ่งเราจะต้องจากกัน โดยฉันไม่ได้กระทำการคิดร้ายอย่างหนึ่งอย่างใด แต่ก็ต้องตายตายโดยที่ไม่ได้มีความผิด ขอสมอย่าได้เสียอกเสียใจ เพราะผัวของสมไม่ได้ตายโดยมีความผิด ตายโดยความอยู่ดีธรรม ทุกสิ่งทุกอย่างสมรู้ว่าฉันบริสุทธิ์เพียงไร แต่เป็นคราวเคราะห์ของฉันที่ต้องตายโดยไม่ได้ความผิด จากนั้นไม่มีอะไรจะพูดอีก นอกจากขอร้องให้สมจงรักภักดีให้ดี อย่าใช้สุ่ยสุร่ายนัก เพราะสมจะต้องอยู่รักษาตัวต่อไปอีกนาน จนกว่าจะถึงที่สุดอายุของสม อนึ่งในระหว่างที่อยู่ด้วยกันมา ถ้ามีอะไรที่ผิดลงไปบ้าง ก็ขอให้โหดด้วย ฉันได้เซ็นชื่อในพินัยกรรมไว้ให้แล้ว ขอให้ใช้ให้เป็นประโยชน์

จากฉันเป็นครั้งสุดท้าย และจะไม่ได้พบกันอีก

บุญ ปัทมตริน

ป.ล.

ไม่ขัดข้องในการที่จะมีผู้ปกครองใหม่ ดุที่เขาส่งลุงสมได้ ระวังอย่าไปเอาคนที่จะมาลาญาติพริบของสม นี่พูดโดยใจจริง.

บุญ

ตรวจ

หลอม บุญอ่อน

๑๗ ก.พ. ๙๘

๕

คำขอขมา

ของ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง
และ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เพิกถอนคำตัดสินของคณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติ

“ประกาศเรื่อง

กระทรวงศึกษาธิการเพิกถอนรางวัลชมเชย
หนังสือชื่อ “ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า” เรียบเรียง
โดย พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี

และ

คำขอขมาของห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง จำเลยที่ ๒

ตามที่คณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติประจำปี ๒๕๑๙ ตัวแทนของ
กระทรวงศึกษาธิการได้ตัดสินและให้เอกสารหลักฐานรางวัลชมเชยหนังสือยอดเยี่ยม
ประจำปี ๒๕๑๙ ประเภทสารคดี แก่สำนักพิมพ์บรรณกิจ ผู้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง
“ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า” เรียบเรียงโดย พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี ซึ่งห้าง-
หุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้งได้โฆษณาจำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไปนั้น

นายปรีดี พนมยงค์ จึงเป็นโจทก์ยื่นฟ้องกระทรวงศึกษาธิการ จำเลยที่ ๑
ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้งเป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลแพ่งตามคดีหมายเลขดำ

ที่ ๘๕๘๖/๒๕๒๓ ฐานโฆษณาหนังสือที่มีข้อความฝ่าฝืนความจริงทำให้โจทก์เสียหาย

กระทรวงศึกษาธิการจำเลยที่ ๑ โดยนายสิปปนนท์ เกตุทัต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น ได้มีประกาศลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๓ เพิกถอนการให้รางวัลชมเชยหนังสือเล่มที่ พล.ท.ประยูรฯ เรียบเรียง และเพิกถอนเอกสารหลักฐานที่ให้แก่ ห.ส.จ. บรรณกิจเทรดดิ้ง นั้นแล้ว

ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง ขอรับผิดที่ได้โฆษณาหนังสือเล่มดังกล่าว ซึ่งทำให้นายปรีดี พนมยงค์ได้รับความเสียหาย และยอมส่งมอบหนังสือ “ชีวิต ๕ แผ่นดินฯ” ที่เหลืออยู่อีก ๑ พันเล่ม ต่อศาลแพ่งเพื่อทำลาย และได้ทำสัญญาประนีประนอมต่อศาลยอมรับผิดตามที่โจทก์ฟ้องทุกประการ

ศาลแพ่ง ได้พิพากษาเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ให้คดีสิ้นสุดลง ตามหนังสือประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์กับจำเลยแล้ว

ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง จำเลยที่ ๒ จึงประกาศขอขมานายปรีดี พนมยงค์ ณ ที่นี้ พร้อมทั้งได้นำประกาศกระทรวงศึกษาธิการพิมพ์ไว้ต่อท้ายคำขอมาของห้างฯ ด้วย

ประกาศมา ณ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๕

ลงชื่อ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง จำเลยที่ ๒

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติขึ้น ตามคำแนะนำขององค์การศึกษาสหประชาชาติ และคณะกรรมการคณะนี้ได้รับหน้าที่ดำเนินการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติสืบต่อมา คณะกรรมการดังกล่าวนี้ก็ได้แต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการรับช่วงงานต่อๆ กันไป

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ คณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติประเภทสารคดีได้ตัดสินใจให้รางวัลชมเชยหนังสือยอดเยี่ยม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเภทสารคดีแก่สำนักพิมพ์บรรณกิจ ผู้พิมพ์หนังสือเรื่อง "ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า" โดย พลโทประยูร ภมรมนตรี และคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๑๙ ได้ให้สิ่งที่เป็นหลักฐานแก่สำนักพิมพ์นั้น ซึ่งได้ลงพิมพ์ภาพไว้ในหน้าต้นหนังสือเล่มนั้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๒๒ นายปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และอดีตนายกรัฐมนตรี ได้ยื่นคำประท้วงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแสดงว่ามีข้อความมากมายหลายประการในหนังสือเล่มนั้น ที่ฝ่าฝืนความจริงที่ปรากฏในเอกสารหลักฐาน และไม่สมเหตุผลผลแห่งหนังสือประเภทสารคดีตามความเข้าใจของคนไทยโดยทั่วไป และตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติได้กำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อผดุงไว้และส่งเสริมสัจจะแห่งประวัติศาสตร์ของชาติไทย และเพื่ออนาคตแห่งกุลบุตรกุลธิดาของชาติไทย เห็นตัวอย่างศีลธรรมจรรยาอันดี และเพื่อให้ความเสียหายที่นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับจากคำจูงใจของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้กลับคืนดี กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศเพิกถอนคำตัดสินของคณะกรรมการพิจารณาหนังสือแห่งชาติ ประเภทสารคดีที่ได้ตัดสินให้รางวัลชมเชยหนังสือเล่มนั้นของ พลโท ประยูร ภมรมนตรี ว่าเป็นหนังสือยอดเยี่ยม ประเภทสารคดี ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และประกาศถอนสิ่งที่เป็นหลักฐานซึ่งคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๙ ที่ให้แก่สำนักพิมพ์บรรณกิจนั้นด้วย

ประกาศ ณ วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๓

นายสิปปนนท์ เกตุทัต
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

คำขอขมา ของ นายชาลี เอี่ยมกระสินธุ์

นายชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ เขียนข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทใส่ความ ท่านปรีดี พนมยงค์ ในหนังสือที่เขาแต่งขึ้นชื่อ “ในหลวงอานันท์กับคดีลอบปลงพระชนม์” ต่อมาท่านได้ยื่นฟ้องนายชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ กับพวกต่อศาลแพ่ง คดีหมายเลขดำที่ ๘๖๑๒/๒๕๒๑ คดีหมายเลขแดงที่ ๕๘๑๐/๒๕๒๒ ศาลพิพากษาลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๒๒ โดยจำเลยยอมรับผิดและขอขมา ดังคำประกาศขอขมาต่อไปนี้

“ประกาศ

“ข้าพเจ้านายชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ จำเลยที่ ๑ และห้างหุ้นส่วนจำกัดประพันธ์สาส์น จำเลยที่ ๔ ขอแถลงความจริงว่า โจทก์เป็นผู้บริสุทธิ์ในกรณีสวรรคตของในหลวงอานันท์มหาราช รัชกาลที่ ๘ โจทก์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ โจทก์ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ เป็นที่เห็นประจักษ์ดังได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องโจทก์ไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส ตามประกาศพระบรมราชโองการ ณ วันที่ ๘ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ นั้นแล้ว และการที่โจทก์หลบหนีออกนอกประเทศนั้น

เพราะหลบหนีรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ลงชื่อ ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ จำเลยที่ ๑
 (นายชาลี เอี่ยมกระสินธุ์)

ลงชื่อ ประพนธ์ เตชะธาดา ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด ประพนธ์สาส์น
 (นางประพนธ์ เตชะธาดา)

สุวัตร อภัยภักดี ทนายจำเลยที่ ๑”

๖

คำขอขมา ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับพวก

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้เป็นน้องภรรยาของ พล.ต.อ.พระพิณชนคดียุติ และเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในพรรคประชาธิปัตย์ ที่เอกราณีสวรรคตของในหลวงอานันทย์ มาเป็นเครื่องมือทางการเมืองทำลายท่านปรีดิย์ ซึ่งต่อมา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้เป็นเจ้าของและผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ได้เสนอขอความอั้นเป็นการ หมิ่นประมาทใส่ความท่านปรีดิย์ ในหน้าหนังสือพิมพ์สยามรัฐ และท่านปรีดิย์ ได้ยื่น ฟ้องต่อศาลเพื่อขอความเป็นธรรม ในที่สุด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับพวกก็ไม่ อาจฝ่าฝืนสัจจะได้ จึงได้ประกาศขอขมาท่านปรีดิย์ ดังสำเนาประกาศต่อไปนี้

“ประกาศ

ตามที่นายปรีดิย์ พนมยงค์ ได้เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท สยามรัฐ จำกัด ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายสำเนียง ชันธชวณะ นายประจวบ ทองอุไร และ นายประหยัด ศ.นาคะนาท เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งในข้อหาละเมิดโจทก์ ตามคดีหมายเลข คำที่ ๗๒๓๖/๒๕๑๓ เนื่องจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๓ และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ฉบับลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๑๓ ลง ข้อเขียนซึ่งเขียนโดย นายสำเนียง ชันธชวณะ ใช้นามปากกาว่า ส.ธ.น. ซึ่งมีใจความ ว่าโจทก์พัวพันในกรณีสวรรคตนั้น

จำเลยขอแถลงความจริงว่า โจทก์ไม่เคยเป็นจำเลยในคดีสวรรคตเลย และไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด เมื่อโจทก์ไม่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษ จึงถือว่าโจทก์ยังบริสุทธิ์

ส่วนการที่โจทก์หลบหนีออกจากประเทศไทยนั้น เป็นเพราะหลบหนีการรัฐประหาร จึงขอให้ผู้อ่านทราบความจริง และขออภัยในความคลาดเคลื่อนนี้ด้วย

บริษัท สยามรัฐ จำกัด
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
นายสำเนียง ชันธวนะ
นายประจวบ ทองอุไร
นายประยัต ศ. นาคะนาท”

๗

คำขอขมาของ หนังสือพิมพ์ หลักเมืองสมัยไทยเดลี

ต่อมาหนังสือพิมพ์ หลักเมืองสมัยไทยเดลี ฉบับลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๓ หน้า ๘ ได้ลงข้อความเป็นการหมิ่นประมาทใส่ความท่านปรีดีในกรณีสวรรคตอีก ท่านปรีดีจึงได้ฟ้องต่อศาลแพ่ง ตามคดีหมายเลขดำที่ ๑๑๓/๒๕๑๔ ในที่สุดจำเลยในคดีนั้นต้องประกาศขออภัยท่านปรีดี ดังข้อความต่อไปนี้

“ประกาศ

ตามที่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท ไทยเดลีการพิมพ์ จำกัด ที่ ๑ นายสาร บรรดาศักดิ์ ที่ ๒ นายรุ่งโรจน์ นรเชษฐภูมิวิทย์ ที่ ๓ และ นายจำนง แก้วไสวฒนะ ที่ ๔ เป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง ในข้อหาละเมิดปฎิญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน และหมิ่นประมาทใส่ความทำให้โจทก์เสียหาย ตามคดีหมายเลขดำที่ ๑๑๓/๒๕๑๔ เนื่องจากหนังสือพิมพ์หลักเมืองสมัยไทยเดลี ฉบับลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๓ หน้า ๘ ลงข้อความซึ่งเขียนโดยจำเลยที่ ๒ ใช้นามปากกาว่า ขวานทอง ในคอลัมน์ตอบปัญหาขัดข้องหมองใจ เป็นการหมิ่นประมาทนายปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐมนูธรรม ว่า เป็นคนลืมหูลืมตาเกิดของตนเอง ไม่มีน้ำใจ เป็นนักกีฬา จะเป็นผู้นำใจเป็นนักประชาธิปไตยไม่ได้ และเป็นอ้ายโจรปล้นราชบัลลังก์ มีการพัวพันในกรณีสวรรคตด้วยนั้น

บัดนี้ ข้าพเจ้าจำเลยทั้งสองได้รู้สึกสำนึกว่า ข้อความที่จำเลยเผยแพร่ข้างต้นนั้น มิได้มีมูลความจริงแต่ประการใดเลย

ข้าพเจ้าจำเลยทุกคนจึงขอภัยนายปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐมนูธรรม โจทก์ ที่ถูกข้าพเจ้าทั้งหลายใส่ความด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ดังกล่าวแล้ว ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ ได้กรุณาให้อภัยและถอนฟ้องคดีแล้ว

นายรุ่งโรจน์ นรเชษฐวุฒิวัย

ในนาม บริษัทไทยเดลีการพิมพ์ จำกัด จำเลยที่ ๑

นายสาร บรรดาศักดิ์ จำเลยที่ ๒

นายรุ่งโรจน์ นรเชษฐวุฒิวัย จำเลยที่ ๓

นายจำนง แก้วโสวัฒนนะ จำเลยที่ ๔"

หนังสือซึ่ง “ลือเลื่องวิทยาศาสตร์สังคม”

ซึ่งพิมพ์พร้อมรำลึกในวาระ
ครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

“นายปรีดี พนมยงค์ กับ
แผนการปลงพระชนม์
ของ พล.ต.อ. พระพิณิจชนคดี”

“พระปกเกล้า
กับ
คณะราษฎร”

“ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ
ขบวนการเสรีไทย และ
การต่อต้านญี่ปุ่น”

“นายปรีดี พนมยงค์ กับ
บทวิจารณ์อันเปิดเผยประวัติศาสตร์
ของ นายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร”

แผนลอบปลงพระชนม์ กำกับโดย พล.ต.อ. พระพิณิจชนคดี

นายดี ศรีสุวรรณ ที่ พระพิณิจชนคดี กับพวกปั้นขึ้นเป็นพยานเท็จในคดีลอบปลงพระชนม์ในหลวงอานันท์ฯ ได้ให้การเกี่ยวกับแผนปลงพระชนม์ว่า

ภายในห้องรับแขกบ้าน พล.ร.ต.พระยา-ศรยุทธเสนี นายปรีดี พนมยงค์ กับพวกประชุมวางแผนกัน มีเสียงหนึ่งพูดขึ้นว่า

“ใกล้จะไปอยู่แล้วจะทำไมทำอะไรก็ทำเสีย”

“ผมไม่นึกเลย เด็กเล็กตัวนิดเดียว บัญญาจะเหียบแหลมถึงเพียงนี้”

อีกเสียงหนึ่งพูดขึ้นว่า

“ผมก็ได้ยินผมอยู่ใกล้ พี่ชายว่าจะสละราชสมบัติให้น้อง คิดจะสมัครเป็นผู้แทน “เป็นนายก”

อีก ๕ นาที ก็มีเสียงพูดขึ้นว่า

“นั่นซิพวกเรา เขาคิดเรื่องนี้สำเร็จรอดไปได้ พวกเราจะเดือดร้อน ไม่ได้ อย่าให้พ้นไปได้ รีบกำจัดเสีย”

เสียงหนึ่งพูดขึ้นทันทีว่า

“นั่นตกเป็นพนักงานของพวกผมเอง”

อีกเสียงหนึ่งพูดว่า

“พวกผมทำสำเร็จแล้วขอให้เลี้ยงดูให้ถึงขนาดก็แล้วกัน”

มีเสียงตอบว่า “กันพูดไม่จริงก็เอาปืนมายิงกันเสีย”

อีกเสียงหนึ่งพูดว่า “ให้สำเร็จแล้วกันจะมีรางวัลให้อย่างสมใจ”